

**T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI**

**GİRİŞİMCİ ÜNİVERSİTE ÜZERİNE BATI AKDENİZ BÖLGESİ
ÜNİVERSİTELERİNDE BİR TUTUM ARAŞTIRMASI**

**BURCU ALAN
1040201008**

DOKTORA TEZİ

**DANIŞMAN
PROF. DR. KÜRŞAT ÖZDAŞLI**

ISPARTA-2017

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI

GİRİŞİMCİ ÜNİVERSİTE ÜZERİNE BATI AKDENİZ BÖLGESİ
ÜNİVERSİTELERİNDE BİR TUTUM ARAŞTIRMASI

BURCU ALAN
1040201008

DOKTORA TEZİ

DANIŞMAN
PROF. DR. KÜRŞAT ÖZDAŞLI

II. DANIŞMAN
PROF. DR. RAMAZAN ERDEM

ISPARTA-2017

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

DOKTORA TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI

Öğrencinin Adı Soyadı	Burcu ALAN	
Anabilim Dalı	İŞLETME	
Tez Başlığı	GİRİŞİMCİ ÜNİVERSİTE BİR TUTUM ARAŞTIRMASI VE TÜRKİYE'YE YÖNELİK BİR MODEL ÖNERİSİ	
Yeni Tez Başlığı ¹ (Eğer değişmesi önerildi ise)	GİRİŞİMCİ ÜNİVERSİTE ÜZERİNE BATI AKDENİZ BÖLGESİ ÜNİVERSİTELERİNDE BİR TUTUM ARAŞTIRMASI	
Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği hükümleri uyarınca yapılan Doktora Tez Savunma Sınavında Jürimiz 21/06/2017 tarihinde toplanmış ve yukarıda adı geçen öğrencinin Doktora tezi için; ☒ OY BİRLİĞİ ☐ OY ÇOKLUĞU² ile aşağıdaki kararı almıştır. ☒ Yapılan savunma sınavı sonucunda aday başarılı bulunmuş ve tez KABUL edilmiştir. ☐ Yapılan savunma sınavı sonucunda tezin DÜZELTİLMESİ³ kararlaştırılmıştır. ☐ Yapılan savunma sınavı sonucunda aday başarısız bulunmuş ve tezinin REDDEDİLMESİ⁴ kararlaştırılmıştır.		
TEZ SINAV JÜRİSİ	Adı Soyadı/Üniversitesi	İmza
Danışman	Prof. Dr. Kürşat ÖZKANLI	
Jüri Üyesi	Prof. Dr. M. Zihni TUNCA	
Jüri Üyesi	Doç. Dr. Osman TUĞAY	
Jüri Üyesi	Doç. Dr. Mustafa LAMBA	
Jüri Üyesi	Yrd. Doç. Dr. Yusuf ŞAHİN	

¹ Tez başlığının DEĞİŞTİRİLMESİ ÖNERİLDİ ise yeni tez başlığı ilgili alana yazılacaktır. Değişme yoksa çizgi (-) konacaktır.

² OY ÇOKLUĞU ile alınan karar için muhalefet gerekçesi raporu eklenmelidir.

³ DÜZELTME kararı için gerekçeli jüri raporu eklenmeli ve raporu tüm üyeler imzalamalıdır.

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM-ÖĞRETİM VE SINAV YÖNETMELİĞİ Madde 28-(4) Tezi hakkında DÜZELTME kararı verilen öğrenci sınav tarihinden itibaren en geç üç ay içinde gereğini yaparak tezini aynı jüri önünde yeniden savunur.

⁴ Tezi REDDEDİLEN öğrenciler için gerekçeli jüri raporu eklenmeli ve raporu tüm üyeler imzalamalıdır. Tezi reddedilen öğrenci, yeni tez konusu belirler.

SÜLEYMAN DEMİRELÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YEMİN METNİ

Doktora tezi olarak sunduğum “GİRİŞİMCİ ÜNİVERSİTE ÜZERİNE BATI AKDENİZ BÖLGESİ ÜNİVERSİTELERİNDE BİR TUTUM ARAŞTIRMASI” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Bibliyografya’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim.

Burcu ALAN

18.07.2017

ÖZET

(ALAN, Burcu, *Girişimci Üniversite Üzerine Batı Akdeniz Bölgesi Üniversitelerinde Bir Tutum Araştırması*, Doktora Tezi, Isparta, 2017)

Bu tez çalışmasında, “Girişimci Üniversite” kavramı ve modelleri, üniversitelerin tarihinden başlayarak ele alınmıştır. Dünyada uygulanan farklı girişimci üniversite modelleri, yerli ve yabancı literatür taranarak bulunmuş, araştırma kısmında, özellikle girişimci üniversiteye ve bu modellere yönelik sorular sorularak, tutum elde edilmeye çalışılmıştır. Araştırma kısmı iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde, üniversitelerin girişimci üniversite uygulamaları noktasında tetikleyici, karar verici ve ivme kazandırıcı konumunda bulunan üniversitelerin üst yönetim kademeleri ile görüşülmüştür. Bir rektör, üç rektör yardımcısı ve dört dekan olmak üzere toplamda sekiz kişi ile gerçekleştirilen araştırmanın ilk kısmında, hat yöneticilere literatürde yer alan girişimci üniversite, girişimci üniversite modelleri ve girişimci üniversite eleştirilerine ilişkin açık ve kapalı uçlu sorular yöneltilmiştir. Buradan çıkan sonuçlar ve yapılan literatür taraması doğrultusunda, 56 soruluk bir ölçek geliştirilerek, Akdeniz Üniversitesi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi ve Süleyman Demirel Üniversitesi akademisyenlerine uygulanmıştır ve tutum ölçülmeye çalışılmıştır. Toplamda 393 akademisyene anket uygulanmıştır. Araştırmanın ikinci bölümünü oluşturan bu uygulamanın sonuçlarının elde edilebilmesi için, frekans analizleri ve non-parametrik testler yapılmıştır.

Sonuç olarak, araştırmanın hem ilk hem de ikinci kısmında, birbirini destekleyici görüşler ortaya çıkmış, genel tutum olarak girişimci üniversitenin olması gerektiği sonucunda birleşilmiştir. Girişimci üniversite uygulamalarını başlatıcı konumda bulunan hat yöneticilerin ve uygulayıcı konumda bulunan temel insan kaynağı olan akademisyenlerin görüşleri alınmış ve değerlendirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Girişimci Üniversite, Girişimci Üniversite Modelleri, Girişimci Üniversite Eleştirileri, Girişimci Üniversite Tutumları

ABSTRACT

ALAN, Burcu, *An Attitude Research On the Entrepreneurial University At the Western Mediterranean Region Universities*, Ph. D. Thesis, Isparta, 2017.

In this thesis study, the concept and models of "Entrepreneur University" are discussed starting from the history of universities. Different entrepreneurial university models applied in the world were found by searching local and foreign literature, also in the research part, especially the entrepreneur university and the questions about these models were asked to try to get the attitude. The research section consists of two parts. In the first part, the upper management levels of the universities, which are the initiators, decision makers and accelerators of the entrepreneurial universities. These are a rector, three vice-rectors and four deans. Senior managers were answered open ended and closed ended questions about entrepreneurial universities, entrepreneurial university models and entrepreneurial university criticisms in the literature. The results from this and the literature survey, a scale of 56 questions was developed. Akdeniz University, Mehmet Akif Ersoy University and Süleyman Demirel University academicians answered this survey's questions. Totally, 393 academicians answered the survey's questions. The results were tested with frequency and nonparametric tests.

As a result, in both the first and second part of the study, has gained similar results; universities should be the entrepreneurial university. Senior managers and academicians who were in important position for entrepreneurial universities, getting and commenting their ideas.

Key words: Entrepreneur University, Entrepreneur University Models, Entrepreneur University Critics, Entrepreneurial University Attitudes

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	vi
ÇİZELGELER DİZİNİ	vii
KISALTMALAR DİZİNİ.....	ix
ÖNSÖZ.....	xi
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	4
ÜNİVERSİTE KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE TARİHSEL GELİŞİM.....	4
1.1. ÜNİVERSİTE KAVRAMI	4
1.2. TÜRK TARİHİNDE EĞİTİM	9
1.2.1. Cumhuriyet Öncesi Dönem.....	9
1.2.1.1. Türklerin İslamiyeti Kabulunden Önce Eğitim.....	9
1.2.1.2. Türklerin İslamiyeti Kabulunden Sonra Eğitim.....	11
1.2.2. Yükseköğretim	16
1.2.3. Üniversiteler Kanunu	17
1.3. Üniversite Olgusunun Tarihsel Gelişimi.....	19
1.3.1. Antik Çağda (M.Ö. 1100-750).....	19
1.3.2. Antik Roma’da Eğitim (M.S. 476’ya kadar).....	22
1.3.3. Antik Mısırda Eğitim	23
1.3.4. Antik Çin’de Eğitim	24
1.3.5. Sümerlerde Eğitim.....	24
1.3.6. Ortaçağda Üniversiteler (375-1453).....	25
1.3.7. Modern Üniversiteler	34
1.3.8. 20. Yüzyıldaki Gelişmeler.....	41
1.3.9. Ülkeler Bazında Yükseköğrenim	45
1.3.10. Kıta Avrupası Ülkelerindeki Üniversite Sistemleri	48
1.3.11. Batı Ülkelerindeki Üniversite Yönetim Sistemleri	49
İKİNCİ BÖLÜM.....	51
GİRİŞİMCİ ÜNİVERSİTE.....	51

2.1. GİRİŞİMCİ ÜNİVERSİTE KAVRAMI VE İLGİLİ KAVRAMLAR	51
2.1.1. Girişimci Üniversite	51
2.1.2. Girişimci Üniversite ile İlgili Kavramlar	67
2.1.2.1. Üniversite Girişimciliği	68
2.1.2.2. Akademik Girişimcilik	70
2.1.3. Girişimci Üniversite Özellikleri ve Boyutları	72
2.1.4. Türkiye’de Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksi	76
2.1.5. Girişimci Üniversite Eleştirisi	79
2.1.6. Girişimci Üniversite Modelleri	87
2.1.6.1. Sarmal Model	94
2.1.6.2. Singapur Milli Üniversite Modeli	97
2.1.6.3. İç Dinamiklerle Büyüme ve Bölge Temelli Girişimci Üniversite Modeli (Fonksiyonel Model)	104
2.1.6.4. Durumsallık Modeli	113
2.1.6.5. Karma Girişimci Üniversite Modeli	120
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	124
ARAŞTIRMA	124
3.1. ÜNİVERSİTE YÖNETİCİLERİNİN GİRİŞİMCİ ÜNİVERSİTE GÖRÜŞLERİ	127
3.1.1. Nitel Araştırma, Yöntemi ve Örneklemi	128
3.1.2. Üniversite Yöneticileri ile Yapılan Görüşmeler, Bulguları ve Yorumları	131
3.1.3. Kümeleme Grafikleri ve Kelime Frekans Grafiği	147
3.2. AKADEMİSYENLERİN GİRİŞİMCİ ÜNİVERSİTE TUTUMLARI	161
3.2.1. Araştırmanın Amacı ve Kısıtları	161
3.2.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	162
3.2.3. Araştırmanın Yöntemi	162
3.2.3.1. Veri Toplama Yöntemi	162
3.2.3.2. Veri Analiz Yöntemi	163
3.2.3.3. Bulgular	163
3.2.3.4. Güvenilirlik Analizi Sonuçları	163
3.2.3.5. Normal Dağılım Testi Sonuçları	164

3.2.3.6. Demografik Bulgular.....	164
3.2.3.7. Temel İstatistiki Bulgular.....	167
3.2.3.8. Tutum Farklılıklarına Yönelik Bulgular	178
SONUÇ ve ÖNERİLER.....	191
KAYNAKLAR	197
EKLER.....	210
ÖZGEÇMİŞ.....	218

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 1. Üniversitenin Misyonu Üniversite: Bilgi Kurumu	9
Şekil 2. Üniversite Girişimciliği	66
Şekil 3. Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksinin Boyutları	77
Şekil 4. Girişimci Üniversitenin Sanayi Üzerindeki Rolü	92
Şekil 5. Üçlü Sarmal Modeli	94
Şekil 6. Girişimci Üniversite İçin Karma Model	121
Şekil 7. Bölgesel Kalkınma Benzer Kodlara Göre Kümeleme Grafiği	148
Şekil 8. Devletin Rolü Benzer Kodlara Göre Kümeleme Grafiği.....	149
Şekil 9. Girişimci Üniversite Engelleri Benzer Kodlara Göre Kümeleme Grafiği..	149
Şekil 10. Farklı Girişimci Üniversite Uygulamaları Benzer Kodlara Göre Kümeleme Grafiği	150
Şekil 11. Girişimci Üniversite İfadeleri Benzer Kodlara Göre Kümeleme Grafiği .	151
Şekil 12. Üniversitenin Özellikleri Benzer Kodlara Göre Kümeleme Grafiği	152
Şekil 13. Üniversite Sanayi İşbirliği Benzer Kodlara Göre Kümeleme Grafiği	152
Şekil 14. Yabancı Kaynaklar Benzer Kodlara Göre Kümeleme Grafiği	153
Şekil 15. Yerli ve Yabancı Kaynaklar Benzer Kodlara Göre Kümeleme Grafiği ...	154
Şekil 16. Bölgesel Dinamikler Benzer Kelimelere Göre Kümeleme Grafiği	155
Şekil 17. Devletin Etkisi Benzer Kelimelere Göre Kümeleme Grafiği	155
Şekil 18. Girişimci Üniversite Engelleri Benzer Kelimelere Göre Kümeleme Grafiği	156
Şekil 19. Farklı Girişimci Üniversite Uygulamaları Benzer Kelimelere Göre Kümeleme Grafiği.....	156
Şekil 20. Üniversite Sanayi İşbirliği Benzer Kelimelere Göre Kümeleme Grafiği .	157
Şekil 21. Yabancı Kaynaklar Benzer Kelimelere Göre Kümeleme Grafiği	157
Şekil 22. Yerli ve Yabancı Kaynaklar Benzer Kelimelere Göre Kümeleme Grafiği	158
Şekil 23. Tüm Nodlar Benzer Kelimelere Göre Kümeleme Grafiği	159

ÇİZELGELER DİZİNİ

	Sayfa
Çizelge 1. Üniversitelerin kuşaklara göre nitelikleri	50
Çizelge 2. 2. Kü Ve 3. Kü Ayırt Edici Nitelikleri	50
Çizelge 3. Üniversitelerden Bilgi, Hizmet Ve Teknoloji Transfer Mekanizmaları	67
Çizelge 4. Seçilmiş Bazı Ab Ülkelerinde Akademik Girişimcilik Faaliyetleri (%)	91
Çizelge 5. Üniversite-Sanayi İlişkileri İle Doğrudan İlgilenen Üç Paydaş	92
Çizelge 6. Üniversitenin Girişimci Kültürünün Tespitinde Kullanılan Beş Model	93
Çizelge 7. Üçlü Sarmal Modeli Karşılaştırmalı Analiz: Japonya - Amerika – Ab	96
Çizelge 8. Düşüşteki ve Yükselen Paradigmaların Temel Nitelikleri	125
Çizelge 9. Düşüşteki ve Yükselen Paradigmalara İlişkin Temel Dönüşümler	126
Çizelge 10. Nitel ve Nicel Araştırmalar Arasındaki Temel Farklar	126
Çizelge 11. Nitel ve Nicel Araştırma Yöntemlerinin Karşılaştırılması	127
Çizelge 12. Mülakat Enstrümanlarındaki Farklılıklar	130
Çizelge 13. Kelime Frekans Grafiği	161
Çizelge 14. Katılımcıların Yaş Dağılımları	164
Çizelge 15. Katılımcıların Cinsiyet Dağılımları	165
Çizelge 16. Katılımcıların Ünvanlarına Göre Dağılımları	165
Çizelge 17. Katılımcıların Birimlere Göre Dağılımları	166
Çizelge 18. Katılımcıların Çalışma Süreleri	166
Çizelge 19. Üniversitelere İlişkin Genel Görüşler Temel Tutumları	167
Çizelge 20. “Üniversitelerin Gelir Elde Etme Çabaları” na ve “Üniversite- Sanayi İşbirliği” ne Yönelik Temel Tutumlar	170
Çizelge 21. “Girişimci Üniversite Eleştirileri” ne Yönelik Temel Tutumlar	171
Çizelge 22. Genel “Girişimci Üniversite” Görüşlerine ve Modellerine Yönelik Temel Tutumlar	174
Çizelge 23. Genel “Girişimci Üniversite” Görüşlerine ve Modellerine İlişkin Temel Tutumlar	176
Çizelge 24. Cinsiyet Farklılıkları Tutum Farkları	178
Çizelge 25. Yaş Gruplarına Göre Oluşan Tutum Farklılıkları	181
Çizelge 26. Üniversite Farklılıklarına Göre Oluşan Tutum Farkları	181

Çizelge 27. Unvan Farklılıklarına Göre Oluşan Tutum Farkları	184
Çizelge 28. Akademik Birim Farklılıklarına Göre Oluşan Tutum Farkları	188

KISALTMALAR DİZİNİ

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
Ar-Ge	: Araştırma-Geliştirme
BAKA	: Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı
CEO	: Chief Executive Officer
ERDF	: European Regional Development Fund
KOSGEB	: Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
KÜ	: Kuşak Üniversite
MIT	: Massachusetts Institute of Technology
MÖ	: Milattan Önce
MS	: Milattan Sonra
NCGE	: National Centre for Guidance in Education
R-D	: Araştırma ve Geliştirme (Research and Development)
SWOT	: Güçlü (Strengths) ve zayıf (Weaknesses) yönler belirlenerek, iç ve dış çevreden kaynaklanan fırsat (Opportunities) ve tehditleri (Threats) saptamak için kullanılan stratejik bir teknik.
TAGEM	: Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü
TEKMER	: Teknoloji Geliştirme Merkezi
TPE	: Türk Patent Enstitüsü
TTGV	: Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı
TTO	: Teknoloji Transfer Ofisi
TUBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TÜBA	: Türkiye Bilimler Akademisi
UIS	: Ulusal İstihdam Stratejisi

YÖK : Yüksek Öğretim Kurulu

ÖNSÖZ

“GİRİŞİMCİ ÜNİVERSİTE ÜZERİNE BATI AKDENİZ BÖLGESİ ÜNİVERSİTELERİNDE BİR TUTUM ARAŞTIRMASI” adlı bu çalışma üniversite yöneticilerinin ve akademisyenlerin girişimci üniversite ile ilgili tutumlarının ölçülmesini amaçlamaktadır. Sekiz üst düzey üniversite yöneticisi ve Batı Akdeniz üniversiteleri akademisyenleri üzerinde yapılan bu çalışma, üç bölüm olarak hazırlanmıştır. Birinci bölümde; üniversitenin tarih sahnesine çıkmasından önce ve sonra, doğu ve batı medeniyetlerindeki üniversite ve benzeri kurumlar, ikinci bölümde; “Girişimci Üniversite” kavramı, boyutları ve modelleri çerçevesinde incelenmiştir. Üçüncü bölümde ise; üniversite yöneticileri ile yapılan görüşmelere ve akademisyenler üzerinde uygulanan araştırma sonuçlarına yer verilmiştir.

Lisansüstü eğitim hayatımın ve bu çalışmamın her aşamasında bana yön veren ve yardımlarını esirgemeyen danışman hocam Sayın Prof. Dr. Kürşat ÖZDAŞLI’ya, bu çalışmamda desteklerini esirgemeyen ikinci danışman hocam Sayın Prof. Dr. Ramazan ERDEM’e, tezimin özellikle uygulama kısmında yardımcı olan arkadaşlarım Öğr. Gör. Hasret ÖZTÜRK’e, Yrd. Doç. Dr. Tayfun YILMAZ’a, Yrd. Doç. Dr. Meral BEKTAŞ’a, Öğr. Gör. Dilşat Tülgen ÇETİN’e, Ramis Onur ÖRÜK’e ve ismini sayamadığım diğer arkadaşlarıma, yoğunlukları içerisinde görüşlerini paylaşmak için zaman ayıran yükseköğretim camiasının değerli akademisyenlerine ve yöneticilerine, tez savunma jürimde bulunan değerli hocalarıma, yaşının çok üstünde bir olgunlukla belki de tez dönemimdeki en büyük fedakârlığı yapan küçük oğlum Yankı Kağan ALAN’a, yaşamım boyunca bana destek olan başta canım annem olmak üzere tüm aileme, tez dönemimdeki desteği ve fedakârlığı için eşime sonsuz teşekkür ederim.

Ayrıca tez çalışmamı destekleyen Süleyman Demirel Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi (BAP)’ne de teşekkürlerimi sunarım. (BAP-3646-D1-13)

Burcu ALAN

Burdur

2017

GİRİŞ

Üniversiteler, ilk çıkış tarihinden bugüne kadar, insanoğlunun bilgiyi elde etme, kullanma ve elde tutma isteği üzerine yönlendirdiği kurumlar olmuşlardır. Varoluş itibariyle dini birer eğitim kurumu olan üniversiteler, insanlığın gelişim ve dönüşümü çerçevesinde şekillenerek, bugünkü şeklini almıştır. Günümüz bilgi ve teknoloji dünyasında yaşanan değişimler, üniversiteleri, bu değişim ve dönüşümü devam ettirmeye zorlamaktadır. Bilginin küresel bazdaki kavram ve öneminin giderek değiştiği ve arttığı günümüz dünyasında, bilginin ortaya çıkma, evrilme ve kullanılma beşiği olarak görülen üniversiteler, bu değişimi tetikleyici ve sürdürücü rolde yer almaktadırlar. Günümüz dünyasında yaşanan bu değişimlerden etkilenen yalnızca bilgi değildir. Bilgiyi yaratıcı ve yenilikçi forma sokarak, kullanılabilir hale getirme konusunda kilit role sahip girişimcilik kavramı da bu değişime ayak uydurmak zorundadır. Girişimciliğin son otuz yıllık dönemde, dünya üzerindeki öneminin ve anlamının değiştiği de tartışılmaz bir gerçektir. Öyle ki bugün ülkeler, girişimcilik düzeyleri ile rekabet halindedir. Girişimciliği akılcı kullanmayı ve yönlendirmeyi başaran ülkeler bu yarışta öne geçmektedir. Bir rekabet unsuru haline gelen girişimcilik kavramının başarısının temelinde, bilgi yer almaktadır. Bilginin ortaya çıkış noktası olan üniversiteler, yaşanan değişimlerin dışında, bu nedenle de girişimci olma yönünde adımlar atmaktadır. Günümüz çağına adını veren bilginin bu değişimine, üniversitelerin kayıtsız kalması olanaksızdır. Dünyada ve ülkemizde yaşanan bu değişimler, üniversiteleri yeni model arayışına sokmuştur.

Üniversiteler son dönemlerde yaşanan sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel değişimler doğrultusunda sayıca artış göstermeye başlamışlardır. Bu durum yüksek bütçeli kurumlar olan üniversitelerin, bütçeden pay alma yüzdesini artırmaktadır. Bu nedenler doğrultusunda paydaşlar üniversitelerden, yalnızca niceliksel değil, niteliksel gelişim de beklemektedir. Bu sonuçlar, üniversiteler üzerinde, bilginin üretilmesi, kullanılması, fayda ve katma değer yaratılması, toplumsal gelişime destek olunması, kullanılacak fon kaynaklarının oluşturulması gibi konularda baskı oluşturmaktadır. Hal böyle iken, üniversitelerin girişimci üniversiteye doğru yol almaması mümkün değildir. Zira tüm dünyada bu yönlü bir dönüşüm de söz konusudur. Özellikle batı dünyasında, dünyada söz sahibi olma konusunda girişimciliğin başarılı kullanımının yanı sıra,

girişimci üniversite uygulamalarının da önemli oranda etkin kullanıldığı ve başarıya ulaştığı görülmektedir. Ülkemizde de bu yönlü bir değişim ve gelişim başlamıştır.

Bugün üniversitelerde; Devletin müdahalesi artmış, Üniversiteler arasındaki işbirliği, koordinasyon ve merkezi planlama artmaktaya devam etmektedir. Üniversitelerde bazı bölümler kapatılarak, öğrenci sayısı azalan bölümlerin öğretim elemanlarının bir kısmının işine son verilmektedir. Üniversitenin üç temel fonksiyonundan biri olan, uygulamalı araştırmalar, hastane faaliyetleri, öğretim elemanlarının başka kuruluşlara danışmanlık hizmetleri, bilim parkları, yeni buluşlar merkezleri, vb. gibi, mali kaynak yaratan toplum hizmetleri fonksiyonu, eğitim-öğretim ve temel bilimsel araştırma fonksiyonlarına kıyasla ağırlık kazanmaktadır. Bu sebeplerle üniversiteler, (Başbakanlık, 1992: 371)

- *Kurul ve komite toplantılarında kollegyal olmaya,*
- *Belirli bir hiyerarşik yapı içinde ve yazılı kurallara göre hareket ederek bürokratik olmaya,*
- *Girişimci gibi davranmaya mecburdurlar.*

Üniversiteler daralan mali imkânlar dâhilinde, eğitim öğretim, temel bilimsel araştırmalar ve toplum hizmetlerinde en ucuz birim maliyetle en mükemmel fonksiyonu gerçekleştirmek ve bunların gerektirdiği akademik hürriyet ortamını devam ettirmek zorundadır.

Kabul edilmelidir ki hali hazırda var olan ve işleyen bir yapıyı değiştirmek kolay değildir. Bir takım sıkıntıların, zorlukların ve bu konulardaki eleştirilerin olması kaçınılmazdır. Bu tez, tam bu noktada, girişimci üniversite yapısının varoluşu ve işleyişi konusunda kilit noktada bulunan üniversite hat yöneticilerinin ve akademisyenlerinin, girişimci üniversite ile ilgili tutumlarının ölçülmesini amaçlamaktadır. Bunun yanı sıra, şimdiye kadar sınırlı olarak değinilen girişimci üniversite modellerine de ışık tutulmaktadır. Görülen odur ki, dünyada, Türkiye’de söylenenin ve uygulananın aksine, ezbere girişimci üniversite uygulamaları yoktur. Her ülkenin, bölgenin, üniversitenin dinamikleri, iç ve dış çevre özellikleri doğrultusunda uygulanan farklı girişimci üniversite modelleri söz konusudur. Yerli ve yabancı literatür taranarak ulaşılabilen girişimci üniversite modellerine değinilmesi, ülkemizdeki girişimci üniversite literatürüne ve uygulamalarına katkıda bulacaktır.

Tezin literatür kısmı iki kısımdan oluşmaktadır. İlk bölümde, üniversitelerin tarih sahnesinde ilk görülmeye başlandığı zamandan bu yana, üniversite ve benzeri eğitim kurumlarının, dünyadaki ve ülkemizdeki tarihsel değişim, dönüşüm ve anlamı incelenmiştir. İkinci bölümde, girişimci üniversite kavramı, ortaya çıkışı, girişimci üniversite modelleri ve girişimci üniversite eleştirileri yer almaktadır. Tezin araştırma kısmı da iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde üniversitelerin üst kademe yöneticileri ile yapılan görüşmeler sonucu elde edilen veriler, nitel analize tabi tutulmuştur. Elde edilen sonuçlar ve literatür doğrultusunda oluşturulan anket, ikinci bölümdeki nicel araştırma kısmında veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. İkinci kısımda akademisyenlere uygulanan anket sonucu elde edilen verilere, girişimci üniversite tutumlarını ölçme amaçlı istatistiksel analizler uygulanmıştır. Analizlere ilişkin yorumlamalar, sonuç ve öneriler ile tez sona ermektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ÜNİVERSİTE KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE TARİHSEL GELİŞİM

1.1. ÜNİVERSİTE KAVRAMI

Üniversite: Bünyesinde bulundurduğu programlarda, yüksek düzeyde eğitim-öğretim vererek ülkenin ihtiyaç duyduğu uluslararası niteliklere sahip insan gücü yetiştiren, uluslararası ölçütlerde araştırma-geliştirme ve inovasyon yapabilen, bilim ve teknoloji üreten; ulusal ve uluslararası yayın organlarında yayım yapan ve toplumun sorunlarına bilgi ve danışmanlık desteği verebilen, fakülte, enstitü, bölüm ve benzeri birimlerden oluşan, kamu tüzelkişiliğine sahip; özerk, özgür, yetkin ve etkin bir yükseköğretim kurumudur (Günay 2001: 7).

Üniversite kelimesi, Latince 'de, bağımsız tüzel kişiliğe sahip ve ortak çıkarları olan kişiler topluluğu anlamına gelen “universitas” sözcüğünden gelmektedir ve bu sözcük, lonca kelimesinin karşılığı olup, bağımsız ve ortak çıkarları olan kişiler topluluğu anlamına gelir. Ortaçağda kullanılmaya başlanan bu kelime o zaman herhangi bir birlik anlamına gelmekteydi. Günümüzdeki üniversitelerin beşiği Ortaçağ Avrupası'dır. Ancak onlar da Çin Manastırları, Hint Orman Ashramları ve İslam Medreselerinden etkilenmişlerdir(Başbakanlık, 1992: 349) (Güler, 1994) (Öztunalı, 2001). Medrese Hristiyan ortaçağı üniversitesinin, ortaçağ Hristiyan üniversitesi de Batı üniversitesinin atası ve modeli olmuştur. Kiliseye ait olan “rektör”, “dekan” gibi terimler, günümüzde üniversitelerde de kullanılmaktadır. Hristiyan ortaçağ üniversiteleri, modern üniversiteler ve günümüz çağdaş üniversiteleri, pek çok niteliğini medreselerden almaktadır. “Medrese” kelimesi, ders kökünden türemiştir. Bugün de üniversitelerdeki eğitim-öğretim faaliyetleri ders baz alınarak ölçülmektedir. (Günay, 2001: 2).

Bernal'a göre, ilk üniversiteler, medreselerin kurulmasıyla tarihte yer almıştır. Bu konuyu şöyle açıklamıştır: “Bilim, tarihte ilk üniversiteler olan medreselerin kurulmasıyla yaygınlaşmıştır. Daha önce Yunanlı düşünürlerin açmış oldukları okullar üniversiteden çok özel okul niteliğindeydi. Aralarında sadece Museum özellikleri açısından üniversiteye en çok benzeyeniydi ama onun da eğitimden çok araştırma ağırlıklı bir işlevi bulunuyordu”(Günay, 2004: 2).

İngilizce’de “university” olarak geçen kelimenin İngiliz dilindeki sözlük anlamı “Edebiyat, bilim, sanat, tıp, müzik gibi dallarda eğitimi teşvik amacı ile kurulmuş, profesörler, öğrenciler ve kolejlerin bir araya gelmesiyle oluşmuş kurum” olarak geçmektedir.

Almanca’da “universitat” olarak geçen kelimenin Alman dilindeki sözlük anlamı “Farklı bilimlerde ders veren ve bu bilimlerde araştırmalar yapan kurum” olarak geçmektedir.

İspanyolca’da “universidad” olarak geçen kelimenin İspanyol dilindeki sözlük anlamı “Fakültelerden oluşan, bilginin her dalında uzmanlık sağlayan ve ilgili dereceleri veren bir yükseköğrenim kurumu” olarak geçmektedir.

Fransızca’da “université” olarak geçmekte ve “kamu veya özel yükseköğretim kurumu” anlamını taşımaktadır.

11. yüzyılda ve 12. yüzyılda Orta Çağ Avrupa’sında ortaya çıkmış olan üniversite kelimesi, günümüzdeki “üniversite” terimini tamamen karşılamamaktadır. O dönemde üniversite kelimesi “corporation” (dernek, kurum) anlamında kullanılmıştır. Modern üniversiteye o dönemde karşılık olabilecek kavram, uzun yıllar kullanılan “Studium Generale” dir(Antalyalı, 2007: 26).

Öğrenciler üniversite için “universitas scholarium” ifadesini kullanırken, öğretmenler ise “universitas magistrorum et scholarium” ifadesini kullanılmıştır(Öztunalı, 2001) (akt. Antalyalı 2007). Eğer üniversiteler sistemli bir eğitim kurumu olarak ele alınırsa, tarihi insanlık kadar eskidir. Ancak üstteki tanımlar esasında ele alınırsa, üniversiteler 11. Yüzyıl sonlarında görülmeye başlanmıştır(Antalyalı, 2007: 26-27).

Ülkenin ihtiyacı olan kalifiye insan gücü yetiştirilmesi, bilgi üretimi ve topluma hizmet gibi gereklilikler için yükseköğretim elzem bir kurumdur(Erdem, 2004: 2).

Üniversitenin ve toplumun ortak paydası bilgiyi araştırmak; üretmek ve yaymaktır. Yalnızca ülkemizde değil tüm dünyada, bir ülkenin nitelikli yetişen insan gücünü sağlayarak, bu nitelikli işgücünü yetiştiren bilim insanı yetiştirmek, küresel yelpazede araştırma yaparak bilgi üretip teknolojiye dönüştürmek suretiyle topluma transfer etmek yükseköğrenimin birincil hedefidir(Ortaş, 2005: 6).

Üniversite kurumuna ilişkin iki farklı yöntemsel bakış açısı vardır. Bunlardan ilki, üniversiteyi bir ortaçağ kurumu olarak görür. Üniversiteyi ortaçağa özgü koşulların ürünü olarak kabul eder. Bu bakış açısına göre, üniversite ile ortaçağ öncesinin eğitim kurumlarının herhangi bir ilişkisi kurulamamaktadır. Yani üniversitenin doğuşu, ortaçağdan önceki dönemlerde yaşanan gelişmelerle doğrudan bağlantılı değildir(Timur, 2000: 16).

Üniversiteyi bir çeşit yüksek okul olarak kabul eden öteki bakış açısına göre, ortaçağdan önce de üniversite olarak isimlendirilmemiş fakat benzer işlevi üstlenen başka kurumların var olduğu hususuna yönelik olarak üniversiteye ilişkin tanımlamalar sözkonusudur. Üniversitenin ortaya çıkışı tesadüflerden ziyade etkileşimle ilişkilendirilmektedir ve bu bakış açısı, üniversitenin köklerini Sümerler'e kadar dayandırmaktadır(Timur, 2000: 17).

Bugün, bütün dünyada üniversiteler hemen hemen benzer amaçlarla oluşturularak, aynı ilkeleri paylaşmaktadır. Farklı uygulamalar söz konusu olsa da, bu farklılıklar teoriden değil, çoğunlukla, eksikliklerden, düşünce ve algı farklılıkları gibi durumlardan dolayıdır. Dünyayı etkisi altına alan batı üniversiteleri, farklı ülkelerde eğitime yönelik bir yenilenme ihtiyacı doğurmuş, bu üniversite modeli tüm dünyada yayılmış ve günümüzdeki formuna dönüşmüştür. Bu nedenle, eğitim kurumlarının tarihini incelerken, diğer kültürlerdekinden ziyade, Batıdaki üniversitelerin tarihi, günümüz üniversitesi açısından daha açıklayıcıdır(Antalyalı, 2007: 27).

Üniversite bilimsel bilgiyi araştırma yoluyla üretir öğretir ve yayar. Araştırma eğitim ve öğretim üniversitenin temel fonksiyonlarıdır. İçinde bulunan bilgi toplumunun gerekliliklerinin varlığı, öteki kurumlardan ziyade üniversitelere bağlıdır(Aktan, 2004: 13).

Üniversiteler, hem doğu uygarlıklarında hem de batı uygarlıklarında dini yönü ağır basan bir eğitim kurumu olarak kabul edilmiştir. Tarih boyunca sosyal, politik ve iktisadi doğrultuda değişmiş, modern üniversite şeklini almıştır(Sakinç vd. 2012: 92).

Modern üniversitenin doğuşundaki ilk önemli olay, ulus devletlerin ortaya çıkmasına vesile olan mutlak monarşilerin kurulmasıdır. Bu süreç, üniversiteyi iki şekilde etkilemiştir. İlk olarak, üniversiteler giderek politik otoritelerin kontrolü altına girmişlerdir. Böylelikle üniversiteler, o zamandan sonra kilisenin değil, devletin

ihtiyaçlarını karşılamaya; devlete hukukçu ve memur yetiştirmeye başlamış ancak, özerkliklerini kaybetmişlerdir(Timur, 2000: 57-59).

Sanayi Devrimi ile birlikte 18. yüzyılda, başlangıçta niversiteler bu sürece dâhil olmamış ancak sonraları, sanayi toplumu niversiteleri modern araştırma niversitesi, teknik okul ve araştırma merkezleri şekline dnştrmştir. Küreselleşme ile birlikte artan hareketlilik, teknolojiye artan değişim, niversiteleri etkileyerek, günümüzde bilhassa bilişim ve teknoloji alanında yaşanan gelişmeler dolayısıyla bilgi ekonomisine nitelikli işgücü yetiştirme konusunda beklentiler oluşturmuştur. Bu sebeple üniversitelerin ulusal ve uluslararası düzeyde önemi artmıştır(Sakınç vd. 2012: 93).

Üniversiteler toplumsal değişime öncülük eden kurumlardır. Kişiler bazında değişimi ve gelişimi sağlayarak toplumsal anlamda değişimi başlatırlar. Üniversitelerin bu fonksiyonu fikir ve hayat düzeyinde özgürlük sağlayarak, bu zgr ortamda kişilerin orjinal yönlerini ortaya koymasına ve geliştirmesine olanak sağlamalıdır(Tural, 2011: 6).

Üniversiteler evrensel kurumlardır ve bu özellikleriyle bilimsel düzeyde mental süreci ön plana çıkaran kişilerin konuları görüp, tartışıp farkındalık yaratmasına olanak sağlayan platformlardır. Bu yönüyle üniversiteyi, en benimsenmiş biçimde tanımlamak gerekirse bilgi üreten, ileten, yayan ve kamu yararı gözetten, özerkliğe sahip bir ğretim ve araştırma kurumudur(Ortaş, 2004: 7).

Immanell Kant’a göre: *“Derin bilgililiğin toplamı olan bilim dallarına göre dağılmış olan profesörler derin bilgili kamusal varlığı yani niversiteleri oluştururlar. Fakültelerden oluşan niversite özerktir. Çünkü derin bilgili kişilere ancak derin bilgili kişiler değerlendirecektir.”*(Hatipoğlu, 2000: 511).

İdeal niversite de olması gereken temel ilkeler şunlardır(oşkun, 2004: 14-21).

1. Bilimsellik; niversitelerde patristik ve skolastik düşüncenin dogmatizmin ve fideizmin doğruları değil bilimsel olarak yapılan araştırma, deney ve gözlemler sonucu ortaya çıkan bulgularla hakaret edilir. Bilimsellik nesnel gerçekçilik ile açıklanan bilen bilimsel doğrulardır. Bilgi sürekli değişir ve yeniliklere açıktır. Bu nedenle bilim dünyasında mutlak doğrular değişmez formüller yoktur. Düşünceler ve deney sonuçları tartışmaya açıktır.

2. Akademik özgürlük; bilimsellik için gerekli olan akademik özgürlükte üniversitelerde ki bilim adamları, bilgiye ulaşma, araştırma, toplumsal konularda görüş bildirme gibi konularda özgür olmalıdır.

Akademik özerklik ve akademik özgürlük kavramları mutlak değil belirli sınırları olan kavramlardır. Akademik özgürlükler kişilere ve kurumlara belirli görev ve sorumluluklar yükler.

3. Akademik özerklik; üniversite özerkliğinde üç özerlik türü vardır; ilki olan yönetimde özerklik kendi başına yönetilerek, aldığı kararları uygulayabilen ve denetleyebilen anlamındadır. İkincisi mali özerkliktir; kendi kaynaklarından yararlanarak kendi harcamalarını yönetmesi anlamına gelir.

4. Demokratik yönetim; demokratik düzende seçim, sınırlı görev süresi, yerinden yönetim, yönetime katılma, şeffaf yönetim, denetim gibi ilkeler var edilmelidir.

5. Akademik kalite; üniversiteler kalite odaklı olmalıdır. Toplam kalite düzeyinde bir kalite anlayışı olmalıdır, kalite süreçlere yayılmalıdır. Kalite güvence sistemleri, kalite standartları, özdenetim ve akreditasyon uluslararası düzeyde kurumsallaştırılmalıdır.

6. Akademik ahlak; *eğitim ahlakı, bilimsel araştırma ahlakı, öğrenci ahlakı, öğretmen ahlakı ve araştırmacı ahlakı kavramlarını içerir.*

7. Akademik rekabet; yüksek performans için rekabet gereklidir.

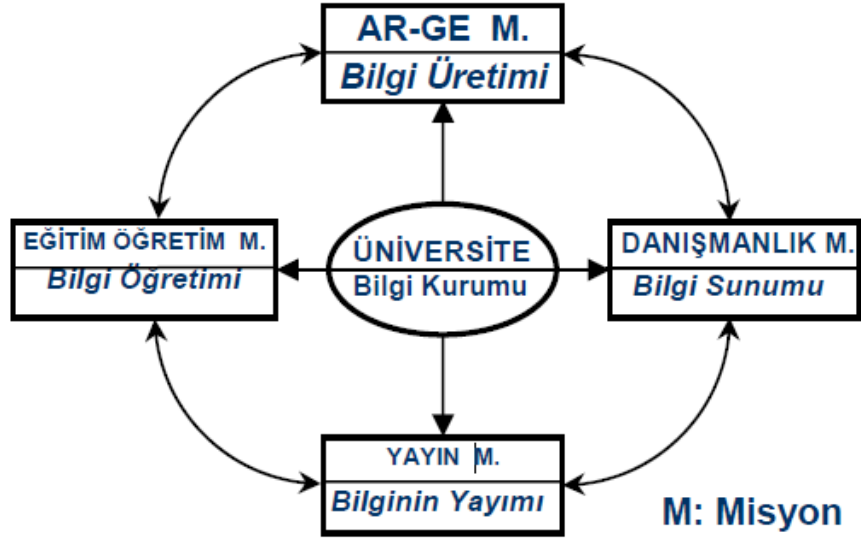
8. Akademik hareketlilik; öğretim elemanlarına ve bilim adamlarına farklı üniversitelerde çalışma hakkı ve imkânı tanınmalıdır.

9. Sosyal sorumluluk; *üniversiteler bilim üreten eğitim öğretim kuruluşları olarak diğer örgütlere göre daha çok sosyal sorumluluk bilincinde olmalıdır.*

10. Üniversite sanayi iş birliği; ideal bir üniversite sanayi ile yakın bir iş birliği içinde olmalıdır. Üniversite sanayinin ihtiyaçlarını göz önüne alarak sanayi ile ortak projeler gerçekleştirmelidir.

Üniversiteler bilim üretme, icatlar yapma, yeni şirket kuruluşlarını destekleme, yeni iş olanakları yaratma gibi alanlarda önemli role sahiptir. Üniversiteler günümüzde geleneksel rolü olarak görülen yükseköğretim ve araştırma merkezi rollerinin ötesine

geçmiştir. Üniversiteler, toplumu, sosyal, iktisadi, sosyo-ekonomik, sosyo-kültürel açılardan da etkileme rolü edinmişlerdir(Rosan, 2006:1).

Şekil 1. Üniversitenin Misyonu Üniversite: Bilgi Kurumu(Günay, 2004: 5).

Üniversiteler esnek yapılı, yüksek uyum yeteneklerine sahip, değişen koşullara yüzyıllardır ayak uyduran, gelişen, güçlü kurumlarıdır. Üniversiteler, asırlardır geleneklerini koruyarak değişen koşullara ayak uydurmaya çalışmış ve varlıklarını korumayı başarmışlardır. *Bu sebeple, kendi içlerinde bulunan birçok çelişen ve yarışan faktörden doğan iç gerilimlerden yeni gelişmeleri gerçekleştirmişler, gelenekler yaratıcılıkla, evrensel ve objektif standartlar yerel ve ulusal değerlerle, kurumsal özerklik, akademik özgürlük, gerçeğin keşfi, topluma hizmet, ekonomi ve politika ile çelişirken üniversiteler kendilerine özgü sentezlerini farklı yollarla, sistemlerle ve kurallarla üretmeyi başarmışlardır*(Günay, 2004: 5).

1.2. TÜRK TARİHİNDE EĞİTİM

1.2.1. Cumhuriyet Öncesi Dönem

1.2.1.1. Türklerin İslamiyeti Kabulundan Önce Eğitim

Türkler, 10. yy'da İslamiyete geçmeden önce, tarihte Hun, Göktürk, Uygur devletleri gibi önemli devletlerle var olmuşlardır(Togan, 1970: 537). Tarih sahnesinde

görülen ilk Türk devleti, Asya Hun Devleti'dir(Başaran, 1993: 11). “Eski Türkler” olarak da anılan bu devletlerin eğitime dair görüş ve uygulamaları yer yer farklılıklar gösterse de benzerdir. Türklerin İslamiyet öncesi dönemlerindeki eğitimlerinin özellikleri şöyledir;(Akyüz, 2009: 5)

1. *Türk toplumlarının eğitim anlayış ve uygulamaları, yaşama biçimlerinin etkisi ile şekillenmiştir.*
2. *Çocukların ve gençlerin toplumsallaştırılıp eğitilmesinde, toplumun töresi önemli bir rol oynamaktadır.*
3. *Bu devirlerdeki Türklerin eriştikleri uygarlık ve kültür düzeyi, onlarda örgün eğitim kurumlarının bulunduğu kesin bir delil ise de bu kurumlar hakkında henüz bir bilgimiz yoktur.*
4. *Bu dönemin edebi eserlerinde yaygın olarak bir tâlimî yani öğretici amaç bulunduğu görülür. Bunlar, insanlara hayatta yol gösterebilecek ilkeler, ahlâkî esaslar, felsefe kırıntıları taşır. Şiir ve kısmen atasözü niteliğindeki bu parçalar, o dönemlerin ahlâk ve terbiye anlayışını gösterir(Köprülü, 1980: 76-77).*
5. *Eski Türklerde alp insan tipine önem verilmektedir(Kaplan, 1976: 22).*
6. *Eski Türklerde köklü bir bilim sevgisi vardır. Alp insan tipinin temel özelliklerinden biri, onun cesur olduğu kadar bilge bir kişi oluşudur.*
7. *Eski Türklerde mesleki eğitim de önemli bir yer tutar.*
8. *Türklerin, tarihi bilinen en eski yazılı belgeleri de Müslüman olmalarından önceki döneme aittir.*
9. *Eski Türklerde, cinsiyet farkı gözetmeden, büyük bir çocuk sevgisi vardır.*

Asya Türklerinin İslamiyet'ten önce yaygın eğitim kurumlarına sahip olup olmadığına dair elimizde kanıtlar olmasa da, köklü ve geniş bir alana yayılmış Türk kültürü, köklü ve yaygın bir eğitim sisteminin göstergesi niteliğindedir(Başaran, 1993:11).

Bilinen ilk Türk devleti olan Hunlar M.Ö. 220 – M.S. 216 tarihlerinde varlıklarını sürdürmüş, Orta Asya'daki bütün Türk Boylarını tek bir bayrak altında toplamıştır(Önder, 2012: 10). Büyük Hun İmparatorluğu Teoman tarafından kurulmuş, Mete'nin ölümünden sonra M.Ö. 46'da Batı Hun ve Doğu Hun olarak ikiye ayrılmıştır. Doğu Hunlar M.S. 216'ya kadar hüküm sürmüşlerdir (<https://tr.wikipedia.org/16.03.2016>). Hunlar, sürü

besleyen atlı göçebe kabilelerden meydana gelmiştir. Yaşayış biçimleri göçebe olduğu için, eğitim şekillerini de bu göçebe hayat biçimi şekillendirmiştir. Göçebe yaşamın doğal sonucu olarak, savaşçılık, yöneticilik, zanaatkârlık, din, çocuk eğitime ilişkin değerler eğitime yön vermiştir(Nemeth, 1982:274).

Avarları yenen Bumin Kağan tarafından 552’de kurulan Göktürkler ve 744’te Basmlı, Karluk ve Uygur Türkleri tarafından yıkılmıştır. Göktürklerdeki eğitim Hunlardakine çok benzemekle beraber, Göktürkler 38 harften oluşan bir alfabeye ve gelişmiş bir lisana sahiptir. Nitekim Türklerin, birçok devletten önce yazıyı bildikleri ve kullandıklarını, Türklerin önemli olayları bir taş üstüne ya da mezarlarda bulunan eşyaların yanında, taş, çanak gibi nesnelerin üzerine kazıyarak yazmaları gibi tarihi gerçekler göstermektedir. Göktürklerin, yazı ve dil hususunda gelişmiş oldukları Orhun Anıtları gibi yazılı eser bırakmış olmalarından da anlaşılmaktadır. Zira bu durum, örgün ve planlı bir eğitime sahip olduklarını da göstermektedir(Önder, 2012:11).

745’te Göktürk Devletinin yıkılmasının ardından Kutluk Bilge Kül tarafından kurulan Uygurlar, 840’ta bağımsızlıklarını kaybetmişlerdir(Önder, 2012: 11), (İzgi, 1987: 153). Uygurların hayat biçimleri farklıdır ve bu sebeple, Türk eğitim tarihine kendi özelliklerinin damgasını vurmuşlardır. Alfabeleri değişik olmakla beraber, edebiyat, sanat ve din konularında kitaplar yazmışlardır. Uygurların yerleşik hayata geçmeleri, örgün ve planlı bir eğitimin varlığını düşündürmektedir. Bu nedenle okuryazarlık oranının artmış ve toplumun bilgi düzeyi yükselmiştir(Akyüz, 2009: 14). Uygurlarda IV. yy.da kütüphaneler açılmış, Budist külliyyelerinde eğitim öğretim yapılmıştır(Esin, 2004: 75).

1.2.1.2. Türklerin İslamiyeti Kabulunden Sonra Eğitim

Türkler XIII. yy. ortalarından itibaren, öncelikle dağınık gruplar halinde, Karahanlılar Döneminde kitleler halinde İslamiyet’i kabul etmişlerdir(Soysal, 2002: 51). Türkler, İslamiyet’i kabul etmeleri ile birlikte yeni bir medeniyete dâhil olmuşlar ve sözlü kültürden yazılı kültüre, göçebe toplumdan yerleşik topluma geçmişlerdir(Önder, 2012: 27). Türkler Müslüman olmalarıyla birlikte, kendinden sonraki kuşaklara dini öğretmek amacıyla medrese sistemini oluşturmaya başlamışlardır. (İlhan vd., 1999: 11-12) Bu doğrultuda eğitimde kazanılan yeni özellikler şöyledir;(Akyüz, 2009: 19-20).

1. İlk defa medrese adı verilen, planlı, düzenli, güçlü bir örgün öğrenim kurumu ortaya çıkmış, cumhuriyete kadar yaygınlaşarak devam etmiştir.

2. İslam dünyasında Arap, İranlı vb. düşünürlerin eğitim öğretim alanında ortaya attığı düşüncelerden, Türk eğitimci ve düşünürler de etkilenecek, katkı sağlamışlardır.

3. Medreseler vasıtası ile mutasavvıflar, din adamları, düşünürler, İslamiyet'in kabulü ile birlikte değişmeye başlamış ahlâk ve dünya görüşü anlayışları üzerinde etkili olmaya başlamıştır.

4. İslamiyet'te bilimin üstün tutulması, Türkleri de bu konuda etkilemiştir(Köprülü, 1980:437).

5. Türkler bilim dili konusunda Arapça ve Farsça'dan etkilenmiştir, ancak halkın kullandığı Türkçe bu etkileşimin dışında kalmıştır.

Medreselerdekine benzer eğitim sistemi, İslamiyet'in doğuşunu takip eden dönemde var olsa da, medreselerin ilk çıkış yeri Orta Asya İslam kentleridir ve çıkış tarihleri Avrupa'da ilk üniversitelerin oluşmaya başladığı 10. ve 11. Yüzyıla tekabül eder(Tutkun, 2006: 256). Türk-İslam devletlerinin eğitim sisteminin temeli medreselerdir. Medrese kavramı Arapça'da "ders okutulan yer" anlamına gelmektedir(Kazıcı, 1995: 1-10).

Karahanlılar, 840-1212 tarihleri arasında, Türkistan ve Maveraünnehir'de hüküm sürmüş, Bilge Kül Kadir Han tarafından kurulmuştur(Önder, 2012: 21). İslamiyet'i, topluluklar halinde kabul ettiği bilinen ilk Türk devleti olan Karahanlılar, şu özelliklere sahip bir eğitim sistemine sahipti(Akyüz, 2009: 21);

1. İslamiyeti kabul ederek yerleşik hayata geçmiş olmaları, eğitimi olumlu etkilemiştir.

2. Devlet adamları, eğitime öğretime ve bilime önem vermişlerdir.

3. Medrese adlı öğretim kurumlarını kurup geliştirerek, tüm ülkeye yaymışlardır.

4. Dünya eğitim ve bilim tarihinde önemli bir yere sahip Farabi, İbni Sina, Birûnî gibi bilim adamları yetiştirmişlerdir.

5. Bu düşünürler, eğitim bilimine ait ilk görüşleri ortaya atmışlardır.

Medreseler, İslam tarihinde, öğretimin giderek önem kazanması sonucunda, önceden faaliyet gösterdiği mescitlerden taşınması sonucunda ortaya çıkmıştır(Çelebi, 1983: 108-113). Bunda Uygur Budist kurumlarının etkisi olduğu da öne sürülen görüşler arasındadır(Akyüz, 2009: 21).

Karahanlı Medreselerinin eğitim dili Arapçadır ancak, Karahanlılar Arap dilinin etkisine girmemiş, Türk edebiyatına Kutadgu Bilig, Divan-ı Lügat ü Türk gibi Öztürkçe birçok eser kazandırmışlardır(Soysal, 2002: 52- 59).

Karahanlı hükümdarlarının bilimi destekleyici olmaları, bilimin gelişmesine ve bilim insanların çoğalmasına müsait bir ortam oluşturmuştur. Bu hükümdarların medreselerin kurulup yayılmasına önem vermelerinin bilim severlikten başka iki nedeni daha vardır. Bunlardan ilki; *medreselerden, yeni Müslüman olan Türk boylarının yeni inanışlarını pekiştirme, yeni inanışları ile çelişen eski inanışları kaybettirme aracı olarak yararlanmak, ikincisi ise; medreselerden çevrelerindeki Şiilere karşı kendi Sunnî-Hanefî inançlarını koruma aracı olarak yararlanmaktır*(Akyüz, 2009: 22).

Karahanlı medreseleri Semerkant, Buhara, Taşkent, Balasagun, Yarkent, Kaşgar gibi bilim ve sanat merkezi haline gelecek olan şehirlere taşınarak ve Türk bilim tarihinin önemli isimlerinin öncülük etmeleri ile yaygınlaşmıştır. İslam eğitimi ile birlikte matematik, doğa bilimleri ve sosyal bilimler gibi eğitimlerin de verildiği bu medreseler, o dönemde, Ortaçağ Avrupa üniversitelerinden daha ileridedir(Öztunalı, 2009: 6-7).

10. ve 11. yüzyılda, İslam medeniyetleri medreseler ile yükseköğretim sistemini Orta Asya İslam kentlerinde başlayarak şekillendirmeye başlamıştır(Tutkun, 2006: 256).

Medresede, bilim ve din adamları için hem toplantı yeri, hem camii, hem çalışma odaları, hem de kütüphane yer almış, ayrıca, halk için bir Kur'an okuma salonu, "Edeb öğretmeni" için bir oda, öğrenciler için küçük odalar, bir avlu ve bahçe bulunmuştur. Medresenin "fakih" denen Hanefî bir müderrisi vardır, hem müderrisler hem de öğrenciler aylık maaşa bağlanmıştır. Bunların hepsinden anlaşılacağı üzere, medreseler, ekonomik yönü son derece ayrıntılı düzenlenmiş, bilim yuvası olarak kurulmuş, ancak bunların yanında bilginlerin toplanma yeri, kur'an öğrenimine önem veren okul özellikleri de taşımışlardır(Akyüz, 2009: 22-23).

Selçuk Bey'in 1007 yılında ölümünün ardından, Oğuzlar, Selçuk Bey'in torunları Tuğrul ve Çağrı Beylerle Horasan'a girmiş, Gazneliler devletine karşı Dandanakan'da

kazandıkları zafer sonucunda 1040 yılında Büyük Selçuklu Devleti'ni kurmuşlardır. Alparslan'ın 1071 yılında Bizans'a karşı kazandığı zafer sonucunda Anadolu'nun Türkleştiği görülmektedir(Akyüz, 2009: 41) (Köymen, 1986: 21-35).

Selçuklular da Karahanlılar gibi medrese sistemini seçmiş, ülkenin her yerine medreseler açmışlardır(Kaya, 1981: 66-67).

Selçuklularda eğitimin temel özellikleri şöyledir;(Akyüz, 2009: 42)

1. *Selçuklu devlet adamları eğitime ve bilimin gelişmesine önem vermişlerdir.*
2. *Medreseler gelişmiş, ülkenin her tarafına yayılmıştır.*
3. *Ahilik gibi bir yaygın eğitim kurumu, atabeglik gibi bir şehzadelerin yetişmesi için uygulama ortaya çıkmıştır.*
4. *Selçuklular da Farsça ve Arapçanın etkisinde kalmışlardır.*

Selçuklulardaki eğitimde, devlet adamlarının bilimseverliği, atabeylik kurumu ve eğitim öğretim kurumlarının yaygın ve örgün olması öne çıkmaktadır(Güven, 833-834).

Selçuklularda ilk medrese neredeyse ülkenin kuruluşu ile açılmıştır. Çünkü ilk Selçuklu medreselerini Tuğrul Bey 1040'lı yıllarda Nişabur'da kurmuştur. Ardından "İlk Türk Üniversitesi" olarak da bilinen Nizamiye Medreseleri Alparslan döneminde kurulmuştur(Önder, 2012: 85) (Kaya, 1981: 66-67). Bu medreselerde daha çok din ve hukuk eğitimi verilmiş, öğrencilerin ücretsiz olarak öğrenim görmeleri sağlanmış, ihtiyacı olan öğrencilere burs verilmiş, barınma gibi sosyal imkânlar yer almış, "eğitimde şans ve fırsat eşitliği" gerçekleştirmeye çalışılmıştır(Erdem, 2005:2).

Selçuklularda medreselerin yayılmasının ve önem kazanmasının sebepleri şöyledir(Akyüz, 2009: 43-44);

- Sunni-Hanefi mezhebine mensup olan Selçukluların, etraflarındaki Şii ve Fatîmilerin propagandalarından korunma ihtiyacı
- Genişleyen imparatorluğun memur ihtiyacının karşılanması
- İslamiyet'i yeni benimsemiş Oğuz topluluklarının, eski inanışlarına ait olan alışkanlıklarını terk etmelerine yardımcı olunması
- Din adamı yetiştirme

- Bilginleri, medreseler aracılığıyla devlete bağlayarak, devlete karşı faaliyetlerde bulunma ihtimallerini ortadan kaldırma

Medreselerde hoca/eğitici olarak görev yapan kişilere müderris denirdi. Müderrisleri genellikle yetkinliğini kanıtlamış bilim adamları arasından hükümdar veya vezir atardı(Önder, 2012: 87).

Bu medreselere, her yaşta yaşta öğrenci olunabiliyordu. Öğrenciler müderris tarafından seçilir, medresede barınır ve burs alırlardı(Akyüz, 2009: 46).

Önceleri dağınık halde bulunan medreselerin, Nizamiye medreseleri ile düzene sokulduğundan bahsedilmişti(Güven, 2010:836). Bu sayede medreseler, bir eğitim kurumu olarak devlet eliyle örgütlenmiştir. Nizamiye Medreseleri adını kurucusu Nizamülmülk'ten almaktadır. Bu medreselerde, öğrenciler ücretsiz olarak öğrenim görmüş, burs almış, barınma gibi sosyal imkânlara sahip olmuş, eğitimde fırsat eşitliği yakalayabilmişlerdir (Erdem, 2005:2).

Büyük Selçuklu Devleti'nin zayıflayıp, 12. yy ortalarında parçalanması, medreseleri önce zayıflatmış, sonra ortadan kaybolmasına neden olmuştur. Ardından kurulan Anadolu Selçuklular (1075) ve Beylikleri Dönemi'nde ilk görülen medreseler, Danişmendli Medreseleri'dir. Alparslan'ın komutanlarından olan ve kendi adıyla beylik kuran Danişmend Ahmet Gazi'den ismini alan bu medreselerin, şu ana kadar 15 tanesinin varlığı belirlenmiştir. Anadolu'da kurulan ilk medreselerin bunlar olduğu düşünülmektedir. İlk Tıp medresesi de büyük ihtimalle Niksar'da Danişmendliler tarafından kurulmuştur. Bu beyliğin hükümdarları, İslâm ülkelerinden ve Orta Asya'dan değişik bilim dallarında bilginleri kendi medreslerine getirmişlerdir(Akyüz, 2009: 48).

1299-1923 yılları arasında varlığını sürdürmüş olan Osmanlılar'da (Önder, 2012: 109) ilk Osmanlı Medresesi "Orhaniye Medresesi" adı ile Orhan Bey Döneminde, İznik'te açılmıştır(Uzunçarşılı, 1988: 122). Osmanlılar'daki eğitimin özellikleri şu şekildedir(Akyüz, 2009: 59-60);

1. Medreseler yayılmış ve güçlü öğretim kurumları haline gelmişlerdir. Bu yönleriyle toplumu da etkileyen medreseler, Osmanlı'nın son dönemine kadar kendilerini yenilememişlerdir.

2. Enderun mektepleri ortaya çıkmış ve bu mekteplerde azınlık çocukları hat yönetici olarak yetiştirilmişlerdir.

3. 19. yüzyıl sonlarına kadar ilköğretim, basit düzeyde kalmıştır.
4. İlkokul üstü eğitim kurumlarında yalnızca erkek öğrenciler öğrenim görmüşlerdir.
5. Eğitim-öğretimin temeli dindir ve “âlim” din bilgini demektir. Müspet bilimlere olan ilgi yetersiz kalmıştır.
6. Eğitim-öğretim yöntemi ezbere dayanır.
7. Tanzimat’a kadar eğitim ücretsiz olmuştur.
8. “Osmanlıca” denilen yapay bir dilin geliştirilmiş olması, halk dili ile bilim dili arasındaki uçurumu artırmıştır.
9. Medreseler, kısmen askeri okullarda, geniş ölçüde sivil okullarda, 1700’lü yıllardan sonra da etkisini sürdürmüştür.

Medreseler Cumhuriyet alanındaki inkılâplarla, yerlerini modern üniversitelere bırakmışlardır(Akgün, 1983: 37). Osmanlı eğitim sisteminde, başka bir örgün eğitim kurumu da mekteplerdir. Mektepler kendi aralarında Sıbyan mektepleri, saray mektepleri, askeri mektepler gibi çeşitlere ayrılmaktaydı(Ergün, 1996: 5-10).

1.2.2. Yükseköğretim

Türkiye’de her ne kadar üniversitelerin tarihi 20. Yy ile beraber başlamış gibi görünse de, Türkiye’deki üniversitelerin kökleri Orta Asya, Selçuklu ve Fatih dönemindeki medreselere dayanmaktadır(Öztunalı, 2009: 6-7).

İlk üniversite Darülfünun adıyla 1900 yılında açılmıştır(Hatiboğlu, 2000: 507). Darülfünun “fenler evi” anlamına gelmektedir. Osmanlı’da kurulacak olan üniversite için bu ismin seçilmesinin nedeni, yeni açılacak kurumdaki modern bilimi içeren dersleri “fen” teriminin karşılayarak, ilim kavramının dinsel yönünü ekarte etmesidir(Dölen, 2009: 13).

1933 üniversite devrimi ile adı İstanbul Üniversitesi olmuştur. Bunu 1944 İstanbul Teknik Üniversitesi izlemiştir. 1946’da yürürlüğü giren üniversiteler kanunu ile Ankara Üniversitesi kurulmuştur(Hatipoğlu, 2000: 507).

Türkiye’de, 1955 yılında kurulan Ege Üniversitesi ve Karadeniz Teknik Üniversitesi, 1956 yılında kurulan Orta Doğu Teknik Üniversitesi ve 1957 yılında kurulan

Erzurum Atatürk Üniversitesi 1950-1960 yılları arası açılan dört üniversitedir. 1960-1970 yılları arası sadece Hacettepe Üniversitesi açılmıştır. 1970-1980 yılları arasında 11 üniversite açılmıştır. Boğaziçi Üniversitesi dışında diğer üniversiteler Anadolu’da bölge merkezi kabul edilen iller de açılmıştır. 1980-1990 yılları arasında 9 yeni üniversite açılmıştır. 1992-1994 yılları arası ve sonrasında 23 üniversite birden açılmıştır. Bunlardan sadece Galatasaray Üniversitesi İstanbul’dadır. Galatasaray Üniversitesi özel yasaya tabidir ve yasasında Galatasaray Lisesi ve ona bağlı ilköğretim okulu Üniversiteye bağlanmış hükmü yer alır bu durum tarih de ildir. Üniversitenin bir özelliği de Fransız hükümeti le yapılan özel bir anlaşma ile kurulmuştur. Türkiye’de 1962 1971 yılları arasında adı üniversite olmayan ancak günümüz üniversitelerine benzeyen özel yüksekokullar var olmuştur(Hatipoğlu, 2000: 511-567).

1933 üniversitesinin kuruluşunda buluna Hitler Faşizminden kaçan Alman bilimcilerin çağdaş üniversite geleneklerinin oluşmasında payı büyüktür(Hatipoğlu, 2000:113).

Bu bilimciler, Nazi dönemi Almanya’sından, üniversitelerdeki hocalardan istenen yemin üzerine yemin etmemek için, kaçan bilimcilerdir(Ateş, 2007: 8).

1.2.3. Üniversiteler Kanunu

Üniversite sözcüğü Cumhuriyet döneminde ilk defa 1933 düzenlenmesinde geçmiştir(Hatipoğlu, 2000:196).

Üniversiteler kanunu adını taşıyan ilk yasa 1946 yasasıdır. Bu yasa üniversiteye özerklik getirmiştir.1946 yasasında yer alan “Bilim ve yönetim özerkliğine, tüzel kişiliğe sahiptirler” ifadesi 1981 üniversite mevzuatından çıkartılarak, üniversiteler için yüksek araştırma ve öğretim birlikleri denmiştir. Üniversitelerin görevleri ayrı bir başlıkta toplanmıştır. Ancak 1981 yasasında bu başlık amaç ve ana ilkeler olarak dönüşmüştür(Hatipoğlu, 2000:197), (Doğramacı, 2007: 16).

1946 yılındaki Üniversiteler Kanunu’nu üniversitelere bilimsel ve yönetsel açıdan özerklik vermiştir. Bununla birlikte, “Kanun, Senato, Üniversite Yönetim Kurulu ve Rektör”den oluşan idari hiyerarşi ve akademik yükselme ölçütleri, rektör ve dekan

atamalarının seçimle yapılması, üniversite yönetim kurullarının karar alma mekanizması olması gibi konular söz konusu kanunla birlikte gelmiştir(Baltacı ve Akın, 2007: 87-89).

Çok partili siyasi hayata geçilen 1950’li yıllarda, Amerika’da kurulan “Land-Grant” tipi denilen bölgesel üniversitelerden esinlenilerek, Türkiye’nin nitelikli insan gücü ihtiyacını karşılamak ve bölgesel kalkınmayı gerçekleştirmek amacıyla “bölgesel üniversiteler” kurulması düşüncesi ile yukarıda da belirtilen 1950 ve 1960 yıllarında kurulan dört üniversite açılmıştır(Erdem, 2005: 4) (Baltacı ve Akın, 2007: 92).

İçerik yönünden 1946’da evrensellik 1981’de ise Ulusallık, Atatürkçülük gibi ölçüler yer almıştır.1946 ve 1973 yasalarında Bilim ve araştırma öne çıkmışken 1981 de Eğitim ve öğretim öne çıkarılmıştır. Yetkili organların sıralanmasında özerk ve demokratik anlayış yeğlenmiştir. İlk sırada genel kurul vardır Kurulların kararlarını uygulayan Dekan son sıradadır.1981 anayasasından sonra YÖK le birlikte bu demokratik yapı ortadan kalkmış ve monarşik yapı benimsenmiştir. Böylelikle ilk sıraya Dekanlar ve Rektör gelmiştir. Kurullar küçültülerek danışma organı konumuna düşürülmüşlerdir.1946 anayasasında adı geçen genel kurulları Ordinaryüsler, Profesörler, Doçentler ve öğretim görevlileri katılmaktadır. Profesörler kurulunda ise ordinaryüsler profesörler ve doçentler vardır. Rektör profesörler kurulu üyeleri tarafından salt çoğunlukla 2 yıl için seçilir.1981’e kadar bu şekilde devam etmiştir. Yönetim kurulu daha ziyade öğrenci işlerinde sorumlu bir kuruldur. Dekan da 2 yıl için profesörler kurulu üyeleri tarafından seçilir(Hatipoğlu, 2000: 198).

1960 İhtilalinin ardından hazırlanan 1961 Anayasası’nda üniversiteler, bilimsel ve idari özerkliğe sahip olan ve yalnızca devlet tarafından kurulan kamu kurumları olarak tanımlanmıştır(Güzel, 2005: 97).

Üniversitenin en yüksek organı senatodur.1981 anayasasına göre demokratik ve tek oluşum olan senato 1981’den sonra anti demokratik ve tek güçlü otoriter yapı haline bürünmüştür(Hatipoğlu, 2000: 201).

1946 anayasasında üniversitelere tepeden inme profesör ataması sona ermiştir. 1981 den sonra bu uygulamanın başka türlü sü yeniden başlamıştır. 1946 ve 1973 yasalarında fakülte kurulmasında ciddi hükümler varken 1981 yök yasası ile koşullar kaldırılarak dekansız ve öğretim üyesiz fakülteler açılmıştır(Hatipoğlu, 2000: 203).

18 Haziran 1946 tarihli 4936 sayılı üniversiteler adlı yasa Türkiye Üniversite tarihinde üniversitenin işleyişini düzenleyen ilk yasal mevzuattır. Üniversiteler için bilimsel özerkliğin tanımlandığı 2547 sayılı yasa, MGK tarafından 4 Kasım 1981 tarihinde kabul edilmiş ve 6 Kasım 1981 günü Resmi Gazetede yayınlanmıştır(Hatipoğlu, 2000: 348-350).

Öğretim üyeleri grubuna Yardımcı Doçent unvanı eklenmiştir. Asistanlık kurumu yerine de araştırma görevlisi getirilmiştir(Hatipoğlu, 2000: 359).

Türk üniversite tarihinde 1869'dan beri öğrencilerden harç adıyla simgesel bir ücret alınmıştır. 1973-1981 dönemlerinde ise harç alınmamıştır.1982 yılından sonra YÖK yasası ile birlikte harç getirilmiştir(Hatipoğlu, 2000: 503).

4.11.1981 yılında kabul edilen 2547 sayılı yükseköğretim kanununa göre "Üniversite: Bilimsel özerkliğe ve kamu tüzel kişiliğine sahip yüksek düzeyde eğitim öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapan; fakülte, enstitü, yüksekokul ve benzeri kuruluş ve birimlerden oluşan bir yükseköğretim kurumudur."(www.mevzuat.basbakanlik.gov.tr 25.10.2016).

1.3. Üniversite Olgusunun Tarihsel Gelişimi

1.3.1. Antik Çağda (M.Ö. 1100-750)

Antik çağda ilk üniversite eflatun un eski Atina'daki akademeia (M.Ö. 387) ile Aristoteles in Lykeion daki Peripalos (M.Ö. 335) okullarına dayanır. Bugünkü anlamda üniversite 12. Yüzyılda "Öğretmenler ve öğrenciler birliği anlamında Kiliselere bağlı kurumlar olarak ortaya çıkmıştır. İlk yıllarda kilise kurumları olduklarından öğrenciler manastır yaşamı sürmüşlerdir. Bunlar halka açık üniversiteler biçiminde örgütlenmişlerdir. Osmanlı devletinde ilk üniversite 1863 yılında halka açık olarak başlamıştır. Özgün açık üniversite tanımlamasını 1972 yılında Christopher Alexander yapmıştır. Türkiye' de ise açık üniversite modeli ilk kez Eskişehir de açık öğretim fakültesi adıyla uygulanmıştır. Üniversite sözcüğü ilk İtalya da kullanılmıştır ve ilk üniversite İtalya'daki 'Bologna' üniversitesidir. Bu nedenle Latince ilk bilim dilidir (Hatipoğlu, 2000: 506).

Batı Dünyasının, Doğu Eğitim Sisteminden etkilenişi, Antik Dönem Yunan Dünyasına kadar dayanmaktadır. Bu etkileşimin temeli, Xenophon'un, İran sisteminden alıntıları ve Platon'un Sparta eğitim sisteminden etkilenecek yazdığı "Devlet" adlı eserdir. Ardından, Yunan eğitim sistemi de Roma'yı etkilemiştir(Ergün, 2001: 89-102). Bilgi ihtiyacının tatminine yönelik en önemli tarihsel örnek olan antik çağ bilimi ve felsefesi, pratik yarar amacına değil, insanın bilme ihtiyacını tatmin etmeye yöneliktir. Antik çağ bilimi bugünün modern biliminin var oluşunun nedenidir(Günay, 2001: 15).

Antik çağda ve orta çağda, filozofların gözlem kulesinden bakma niteliği bugünün üniversitelerini de etkilemiştir. Bu nitelik, 'Bios theoretikos' (teorik hayat), Latince'de 'vita contemplativa'dır. Ortaçağda hem Hristiyan hem İslam dünyasında, bios theoretikos, evrene, varlığın hikmetini kavramak üzere bilge görüşüyle bakanın hayat tarzıdır. Bios theoretikos'a alternatif olarak ortaya çıkan, gözleme değil, eyleme ve üreticiliğe yönelik olan 'bios praktikos' (vita activa/pratik hayat), bios theoretikos ile sentezlenerek modern bilimi ortaya çıkarmıştır. Bios theoretikos'dan doğan rasyonalizm, 'bios praktikos'dan doğan empirizm modern bilimin temelini oluşturur(Günay, 2007: 77-88).

Antik Çağ Yunan Felsefesi, Klasik İlkçağ felsefesi olarak da adlandırılır ve M.Ö. 700'lü yıllarda başlayıp M.S. 500'lü yıllara kadar olan dönemi kapsar. Felsefesini ve öğretilerini, Antik Yunan ve Roma kültürlerinden alır. Bu dönemin İlk Çağ felsefesinden farkı, bilgi için bilgi anlayışına sahip olmasıdır. Bu dönemdeki bilgi anlayışı, gündelik yaşama yönelik kullanılabilirliğinden ziyade kendine has bir değerdir. Batı felsefesi de bu yönüyle Antik Çağ felsefesine dayanır. Modern felsefe tarzı da temelini söz konusu dönemdeki felsefe geleneğinden almaktadır. Antik Çağ'da filozoflar, bilginin, doğruluğun, erdemin, evrenin ve yaşamın anlamını sorgulamışlardır(Gökberk, 1993: 139-178).

Eski Yunan kaynaklarına göre, eğitim tüm Yunanistan'da aynı olmakla birlikte, M.Ö. 809-724 yıllarında daha aristokratik, M.Ö. 700 yıllarında ise daha halkçıdır. Sonraki dönemlerde eğitim anlayışı, şehirlere ve bölgelere göre farklılaşmaya başlamıştır. Yunan eğitim ideali esas olarak 6. ve 8. YY'larda oluşmuş ve jimnastik ve müzik yoluyla insanın her yönlü gelişimini, beden ve ruhun harmonik bir bütün halinde gelişmesini amaç edinmiştir. Platon ise, bu hareket noktasına bağlı kalmakla birlikte, esas olarak düşüncüyü

eğitmek istemiştir. Bu nedenle, jimnastik ve müzik eğitimine bir de akademik yetiştirme unsuru eklemiştir. Yunanlıların eğitim idealinde, güzel bir vücut, zihni gelişme, ruh ve ahlak temizliği unsurlarının uyumlu bir birliğe kavuşturulması amaç edinilmiştir(Aytaç, 2012: 15).

Platon, M.Ö. 387 yılında Atina’da kendi felsefe okulu olan “Akademia” yı kurmuş ve burada eğitim parasız yapılmıştır. Kurum yardımlar yoluyla yaşatılmıştır. Bu okulun kitaplığı ve bilimsel bir dokümantasyonu vardır. Bu okul dokuz asır boyunca yaşayabilmiş, Roma Kayser’i Justinian, Akademia’yı kâfir kurumu diyerek kapatmıştır. Akademia, günümüz üniversitelerinin ilk öncüsüdür(Aytaç, 2012: 33).

İlk çağda eğitim, sadece belli kesimlere hastır. Eğitimin içeriğinde günlük yaşamda gereken beceriler yer alır. Yazının icadıyla, eğitim ve öğretim yazıcıların eğitilmesi üzerine kurulmuştur. Antik Yunan’da M.Ö. 5. yüzyıldan sonra, eğitim yalnızca toplumun genel gereksinimleriyle ilişkilendirilmekten çıkarılarak, bireyin kusursuzlaşması biçiminde somutlaştırılmıştır(Güven, 2014: 3).

İlk bilimsel çalışmalar Mısır, Mezopotamya, Hint ve Çin’de gerçekleştirilmiştir. Bilimsel etkinlikler M.Ö. 3000’li yıllarda başlamıştır ve M.Ö. 600’lü yıllara kadar sürmüştür. Bu dönemde bilim deneme yanılma niteliğindedir. Sonrasında Hellen Dönemi olarak da adlandırılan Antik Yunan Dönemi’nde, bilimin öncüsü olan kişi Thales’tir(Topdemir, 2011: 88). Yunanlıların bağımsızlığını kaybedişinden, Roma İmparatorluğu’nun kurulmasına kadar süren bu devre, Helenizm adı verilmektedir. Helenizm devrinde yüksek bilimsel öğrenimin ilk kademesini bir genel formasyon oluşturmaktadır. Daha sonraları bu genel formasyon programı “Yedi serbest sanat” adını alarak yayılmış, “üçlü-yol” ya da “dörtlü-yol” adı verilen iki bölümdeki bilim dallarını kapsamıştır. “Üçlü-yol”, gramer, retorik ve diyalektikten oluşurken, “dörtlü-yol”, aritmetik, geometri, astronomi ve müzikten oluşmaktadır (Aytaç, 2012: 49).

Atina’nın klasik devirlerinde yükseköğrenim görmek isteyenler, ya bir Sofist’ten ya da bir Hatip’ten ders alır veyahut bir felsefe okuluna devam ederdi. Bu imkân Helenizm devrinde de devam etmiştir ve Platon’un “Akademia”sına ve Aristoteles’in “Lykeion” una yenileri de eklenmiştir. Helenizm devrinin felsefe okulları içerisinde dört tanesi önemlidir; Akademikiler, Peripatikçiler, Stoacılar ve Epikürcüler. Ayrıca Helenizm döneminde Retorik okulları da açılmıştır(Aytaç, 2012: 51).

Retorik öğretimi, Hellenizm’de ve özellikle son Hellenizm devresinde gittikçe önem kazanmıştır. Öncelikle eski felsefe okullarında yer almaya başlamış, daha sonraları özel “Retorik okulları” açılmaya başlamıştır. Bu okullarda gerek felsefi, gerek diğer bilim dallarının ansiklopedik öğretimi bir kenara bırakılarak, sanatkârlığa ulaşan derecede yüksek bir retorik beceri kazandırmaya hizmet edilmiştir(Aytaç, 2012: 52).

Akademia ve Lykeion’un yetkeleri, Stoa ve Epikuros okullarının açılması ile sarsılmıştır. Sonraları bu dört okul, Roma döneminde Atina’da kurulan üniversite benzeri bir kurumda ayrı ayrı kürsülere sahip olana dek ciddi bir çekişme yaşamıştır(Gökberk, 1993: 94).

1.3.2. Antik Roma’da Eğitim (M.S. 476’ya kadar)

Hellenistik felsefe M.Ö. 2. – 1. yüzyıllar arasında karşıt anlayışları birbirleri ile uzlaştırması özelliği sebebi ile gelişmiştir. O dönemde Yunan felsefe temsilcileri ilk kez Romalılar ile karşılaşmış ve etkilemişlerdir. Romalılar felsefeyi Yunanlılardan öğrenmiştir, ancak geliştirememiş, hep Yunanlıların öğrencileri olarak kalmışlardır (Gökberk, 1993: 118-119).

Roma, Antik Çağ’ın ikinci önemli medeniyet merkezidir. Yunanlılar felsefi-teorik yetenekleri ile dünyaya orijinal eserler verirken, Romalılar daha çok pratik hayata yönelmişlerdir. Romalılar’da ilk planda hukuk ve devlet işleri vardır, bilim ve güzel sanatlardaki başarıları ise Yunanlılar’ı taklit ederek elde etmişlerdir(Aytaç, 2012: 57-58). 2500 yıllık bir geçmişe sahip Latin alfabesinin temelleri Roma İmparatorluğuna dayanmaktadır(Şimşir, 1992: 30-31).

Romalılar, bir tarım toplumuydu ve ataerkil bir düzene sahipti. Romalılar ’da aile kutsaldı ve aile kültürü önemliydi. Bu durum devlete ve eğitime yansımış olsa da Romalılar daha sonraları Yunan eğitim görüşünün etkisine girmiştir. Aristokrat bir Romalı, eğer yüksek bir felsefi eğitim görmek istiyorsa, Atina’nın felsefe okullarından birisine giderdi ve bunlardan en çok ilgi duyulanı Stoa felsefesi idi(Aytaç, 2012: 58-59).

1.3.3. Antik Mısırda Eğitim

Antik Mısır'da ilimle ilgilenmenin ilk şartı, diğer dünya uğraşlarından uzak durmak olması sebebiyle, ilimle rahipler uğraşmışlardır. Bundan dolayı rahipler, Mısır ilminin asıl kurucusu sayılmaktadırlar. Aritmetik ve geometri bilimleri ilk tarihi çağlardan itibaren ilerlemiş bir durumdaydı. Hatta matematiğin icat edilmesi ile bağlantılanmaktadır(İnan, 1992: 235-237).

Nil nehrinin her yıl taşması ve tarlaların birbirine karışması ile tekrar paylaşılması sonucu yaşanan tarla anlaşmazlıkları, meteoroloji ve astronomi topoğrafya ve mühendislik gibi bilimlerin gelişmesini sağlamıştır. Eğitim öğretimde de yapılan birçok yenilikle beraber en parlak zamanını Ramses ile yaşamıştır(www. prezi.com: 22.12.2016).

Antik Mısır'da astronomi ile birlikte zaman ölçümü de oldukça ilerlemişti. Öyle ki çıplak gözle görülmesi mümkün olmayan beşinci derece küçük yıldızlardan bile haberdar oldukları bilinmektedir. Gündüzleri güneşin yükselmesine göre saatleri tespit edebilecek aletler icat etmişlerdir. Bu aletlerle gece ve gündüzü eşit olarak 12'şer saate ayırmışlardır. Yalnızca güneş ve ay tutulmaları ile kayıt konusunda Çinliler'den eksik kalmışlardır(İnan, 1992: 238-239).

Eski Mısır'da tıp bilimi de oldukça gelişmiş durumdaydı, hatta rahiplerden bazıları hekimliği meslek edinmişlerdi(İnan, 1992: 242-243).

Eski Mısır'da yazı dili ve edebiyat da gelişmişti. Kendilerine ait bir alfabeleri vardı. Aynı şekilde güzel sanatlara da oldukça önem vermişlerdi(İnan, 1992: 247-259).

Hiyerogliflerden oluşan yazılarını genç nesillere öğretmek isteyen Mısırlılar, eğitim ve öğretime çok önem vermiştir. Öğretmenler, öğrencilerine öncelikle beş yüze yakın hiyeroglif işaretini ezberletmek ve anlamlarını öğretmek zorundaydı. Daha sonra öğrenciler, bunların kelime ve fonetik işaretlerini, ayrıca eklerin ne şekilde yazılacağını öğrenirler, böylelikle gençler, eski metinleri ayrıntılı olarak okumuş ve incelemiş olurlardı. Edebî ve tarihî metinleri ezberleyen gençler, hükûmet yönetiminde görev almaya başlarlardı(www.academia.edu Sandıkçıoğlu: 22.12.2016).

Yüksekokullar Yunanlılara örnek olmuş, Milattan önce 7. yüzyılda birçok Yunanlı Mısıra gelmiş ve buradaki okullardan faydalanmıştır. Yunan filozofları

Mısırlılardan aritmetik, geometri, astronomi gibi bilimleri öğrenmişlerdir. Bu bakımdan Mısırlılar bir anlamda batılıların hocası sayılmaktadır(www.prezi.com Fidan: 22.12.2016).

1.3.4. Antik Çin’de Eğitim

Çin, çok eski uygarlık ve kültüre sahiptir. Çin’in düşünsel okulları ve bu okulların öğretisel akımları, Çin yaşantısının sadeliği içinde doğmuş ve bu sadelikle yoğrulmuştur. Çin çok sayıda felsefi akımın doğmasına sebep olmuştur ve Çin felsefesi Yunan felsefesinden daha eskidir. Çin felsefesi kendinden sonraki felsefe akımlarını da ciddi anlamda etkilemiştir, öyle ki 19. yüzyıl Alman felsefesini ve Varoluşçuluk akımını etkileyecek kadar etkileri günümüze kadar gelmiştir(Bilhan, 2010: 77-78).

Çinliler MÖ VII. ve VI. yüzyıldan beri okul denilen kurumu tanımaktadır. Antik Çin’de herhangi bir kast sistemi yoktu, okuma yazma bilen herkes okul açabilirdi. İsteyen herkes istediği eğitimi alabilirdi. Ancak eğitim paralı olduğu için yalnızca bu parayı ödeyebilenler eğitim almaktaydı. Zengin kişilerin açtığı parasız okullar da vardı. Okullar sadece erkek çocuklar içindi, kız çocuklar eğitimden dışlanmıştı(Bilhan, 2010: 84-85).

Antik Çin’de eğitime ilk felsefe ile başlanırdı, dolayısıyla eğitimin temellerini Konfüçyüs’ün öğretileri oluştururdu. Batıdaki anlamından farklı olarak, Antik Çin okulları, bir felsefi akımı ve takipçilerini ifade etmekteydi(www.prezi.com Ünal: 22.12.2016).

1.3.5. Sümerlerde Eğitim

Sümerlerin medeniyete olan en büyük katkısı yazının icadıdır. Eğitimin başlangıcı Sümerlerin yazıyı bulması ile olmuştur. Sümerlilerin Mezopotamya’ya Orta Asya’dan göçmüş bir Türk Kavmi olduğuna ilişkin güçlü kanıtlar bulunmaktadır(Mandaloğlu, 2011: 31-37).

İlk yazılı belgelerin çoğunluğu, resim yazısıyla yazılmış ekonomi ve yönetsel ibarelere ait küçük kil tabletlerdir ve Uruk adlı bir Sümer kentinde bulunmuştur. İçlerinde, okuma ve alıştırma yapma amaçlı sözcük listeleri de bulunmaktadır ve yazı yazmanın resmen öğrenildiği bazı okullar vardır. Bu M.Ö. 3000’lerde bazı yazmanların öğretme ve

öğrenme üstüne düşünmüş olduklarının göstergesidir. 1902-1903 yıllarında Nuh'un memleketi olan Şurupak kentinde yapılan kazılarda M.Ö. 2500 yılına ait ders kitapları çıkarılmıştır(www.atmdtarih.com: 23.12.2016).

Uruk'ta bulunan kil tabletler üzerine bir çeşit resim yazısı ile yazılmış ve binden fazla olan bu belgelerde basit idarî ve iktisadî notlar bulunmaktadır. Bunların bir kısmında alıştırma ve inceleme amacı ile hazırlanmış olan kelime listeleri yazılmıştır. Bu da; M.Ö. üç binli yıllarda yazı öğreticilerinin, öğretim kitapları hazırlamayı düşündüklerini bize göstermektedir. Şurupak kentinde yapılan kazılarda bulunan kitaplar okullarda kullanılacak niteliktedir(www.academia.edu Sandıkçioğlu: 23.12.2016).

1.3.6. Ortaçağda Üniversiteler (375-1453)

Ortaçağ, Antikçağ'dan Rönesans'a bir geçiş dönemi olarak geçse de aslında bir geçiş dönemi olmaktan ziyade diğer dönemlerin hazırlayıcısıdır. Daha eski dönemler olan Yunan ve Roma dönemlerinde yükseköğrenim vardır ancak üniversite olarak tanımlanabilecek bir kurum yoktur. 12. yüzyıl öncesinde katedrallerde ve manastırlarda yapılan eğitim sonrasında zamanın ihtiyaçları doğrultusunda üniversiteler, kendiliğinden oluşmuştur(Ülgen, 2010: 348). İslam medrese sistemi, Ortaçağ Avrupa'sında üniversiteleri yoğun şekilde etkilemiştir(Ergün, 2001: 89-102).

Ortaçağ Avrupası, dini otorite temsilcisi Papa'lık ve sivil otorite temsilcisi Kutsal Roma İmparatorluğu üzerine kurulmuştu. Bu durum toplumun her kademesini etkilemekteydi. Örneğin ruhban sınıfının eğitimi ile sivil mesleki eğitim ayrı ayrı okullarda yapılmaktaydı. Üniversiteleri bu kurumlardan ayıran ise, ilahiyat, hukuk ve tıp eğitiminin aynı kurum içinde okutuluyor olmasıydı. Bu üç mesleki eğitimden önce ise, öğrenciler, yedili beral sanat alanı olan mantık, retorik, gramer, aritmetik, geometri, astronomi ve müzik konularında genel bir eğitim alıyorlardı(Charle and Verger, 2005: 349).

M.S. 476'da Batı Roma İmparatorluğunun yıkımı, toplumların göç ve mücadelelerine yol açmış, bu durum kargaşalara sebep olmuştur. Bu kaos ortamında, Kilise'nin dışında başka hiçbir kurum öğretim yapamamıştır. Balkanlar ve Doğu Akdeniz'de varlığını sürdüren Doğu Roma İmparatorluğu olarak anılan Bizans'ta eğitim öğretim devam etmiştir(Akyüz, 2009: 49).

İlk üniversiteler XIII. YY başında Batı Avrupa’da ortaya çıkmıştır. Kesin kuruluş tarihleri bilinmemekle birlikte, Bologna, Paris ve Oxford üniversiteleri aşağı yukarı aynı tarihlerde kurulmuşlardır. Bu tarz üniversitelerin daha önceleri tarihte benzerleri görülmemekle beraber, uzak ortaçağ okullarının mirasçısı niteliğindeydiler (Charle and Verger, 2005: 11).

8. yüzyıldan itibaren Orta Çağ Avrupa’sı İslam medeniyeti ile etkileşime geçmiştir. Bununla beraber kentleşme süreci hızlanmış ve din adamlarının bilgi düzeyi artmıştır. Tüm bunların getirisi, kilise, manastır gibi dini kurumların bilgi üreten kurumlar haline gelmeleridir(Versan, 1989: 1-3).

Üniversitelerin ortaya çıkış sürecinde etkili olan Antik Çağ birikimi, gramer, retorik, mantık, aritmetik, müzik, astronomi, geometri, dinbilimi, hukuk ve tıp gibi disiplinlerin ortaya çıkmasına vesile olmuştur(Charle and Verger, 2005: 12).

İslam coğrafyasında, Çinde ve diğer uygarlıklarda ortaya çıkan eğitim kurumları ile Orta Çağ Avrupa’sı üniversiteleri, modern bilim yapıları, müfredatları, kuralları gibi farklılıkları dolayısıyla karşılaştırılabilir nitelikte değildir(Grant, 1997:105-114).

Onuncu yüzyılda yaşanan Haçlı Seferleri, Rönesans ve Reform hareketleri gibi olaylar sonucunda antik dönem okullarına benzer okullara talep artmış, bu durum okulların kilise dışına taşınmalarına sebebiyet vererek ortaçağ üniversitelerinin doğmasına sebep olmuştur(Charle and Verger, 2005: 15-18).

Bu dönemde okullar, manastırlardan kentlere doğru yer değiştirerek, aydınların manastırlara bağımlılığını azaltmış, kentlerin gelişmesine de vesile olmuştur(Tanilli, 2001: 267).

Ortaçağ üniversitelerinin kilise ve krallık ile ilişkili kurumsal özerkliği öne çıkan özelliğidir. Söz konusu özerklik, eğitim öğretim faaliyetleri ile alakalıdır(Arslanoğlu, 2002: 6).

Bu dönemde kurulan ilk üniversiteler öğretim işlevine sahip, finansmanın büyük ölçüde öğrencilerden ya da kiliseden sağlandığı, eğitim dili Latince olan, uzmanlaşmada sınırlı, papalığın denetiminde, her yerde geçerli tek bir müfredatın olduğu, otonom örgütlenme yapısına sahip örgütlerdi(Tekeli, 2003: 53).

Antikçağdan gelen pedagoji geleneği, XI. yüzyıl sonlarında özellikle İtalya ve Fransa'da canlanmakla beraber okul ağı oldukça genişlemiştir. Sayıları artan katedral okulları, manastır okullarını ikinci plana itmiştir. Bu okullarda ihtiyaç duyulan eğitimli din adamları yetiştirilmiştir. Aynı dönemde özellikle Akdeniz ülkelerinde kurulan ilk hukuk ve tıp fakülteleri daha bağımsız ve laik bir yapıya sahiptiler. İlk hukuk okulları XI. yüzyıl sonlarından itibaren Kuzey İtalya'da, özellikle Bologna'da kurulmaya başlamıştır. En eski tıp okulları ise, Güney İtalya'da, Salerno'da görülmektedir. XII. yüzyılda bu İtalyan okullarından yetişen öğretmenler, Alpler'in ötesine geçerek, Provence, Languedoc, Katalanya, Kuzey Fransa ve İngiltere'de ders vermişlerdir. Bu okulların gitgide artan saygınlıklarının nedeni, bilgilerinin eski dönem bilgilerine göre daha zengin ve geçerli olmasıydı. Antikçağdan gelen eski metinlerin çevirilerinin ve yorumlanmasının bu zenginleşmede payı büyüktür(Charle and Verger, 2005: 13-14).

Bu dönemde Avrupa'daki üniversiteler, temeli Ortaçağ öncesine uzansa da farklı bir işleyişe sahipti. Bugünün üniversitelerine en benzer kurumların ortaya çıkışı XII. yüzyıldır. Üniversiteler bu yüzyılda, düzenli yönetim, ekonomik kalkınma, şehirleşme, Yunan ve Arap dünyasından gelen bilgi ve öğrenme isteği doğrultusunda şekillenmişlerdir(Hunt, 1966:148).

Orta Çağ Avrupa'sında modern üniversitelerin temelleri atılmıştır. Ancak, günümüz üniversitelerden temel misyonunun eğitim olması yönüyle ayrılmaktadır. Bu dönemde, Yunan ve İslam bilgi mirası toparlanmış, temel bilgiler tekrar edilmiş, bunların açılımı ve gelişimi için çaba sarf edilmemiştir(Rukancı ve Anameriç, 2004: 170-186).

Çok sayıda etkin eğitim ve öğretim merkezinin XII. yüzyıl ikinci yarısından itibaren gerilemeye başlaması, katedral okullarının yeniden karanlık bir döneme girmesi, Fransa'da ve İtalya'da hukuk öğretiminin yok olması gibi durumlarla karşı karşıya kalınmıştır. Bologna'daki gelişmeler ise XII. yüzyılda başlamıştır. 1155'te Bologna hukuk okulları önem kazanmıştır. 1190'a doğru kesin dönüşümler başlamıştır. Din bilginlerinin bireysel otoritelerinden kurtulmaya başlayan öğrenciler, coğrafi kökenleri doğrultusunda bir araya gelmeye başlamıştır. Öğrenci ulusları yavaş yavaş üniversite grupları halinde bir araya gelmeye başlamışlardı. 1230'a kadar Bologna üniversitesi medeni hukuk ve kilise hukuku alanında örgütlenmesini tamamlamıştır. Bu üniversitelerin bilinen en eski belgeleri 1252 yılına aittir. 1200 li yıllarda Paris'te hocalar

örgütlenmeye başladı. Öncelikle özgür sanat dersi veren hocalar örgütlenmiş daha sonrasında 1210 ve 1220 yılları arasında yüksek disiplinlerinin (kilise hukuku ve ilahiyat) hocaları izlemiştir. Bu gelişmelere Fransa kralı karşı çıkmamıştır. Oxford üniversitesinin tarihi 1200 yıllara dayanır. 1214 papalık ayrıcalıkları tanınır ve ardından özerk ve gerçek bir üniversite olur. Montpellier’de 1130 yılından başlayarak Tıp okulları gelişmiştir. Ancak okulların üniversiteye dönüşmesi 1220 yılına papalık statüsü sayesinde olmuştur. İlk üniversiteler 2 farklı pedagojik ve kurumsal sistem benimsemişlerdir(Charle and Verger, 2005: 16-18).

Orta Çağ’da Avrupa’da kurulan ilk üniversiteler Bologna, Paris ve Oxford Üniversiteleridir. Avrupa’nın kuzey yarısında (Paris, Oxford) üniversiteler özgür sanatlar ve ilahiyat konusunda örgütlenmişlerdi. Üniversiteler üzerinde kilisenin etkisi güçlüydü. İlk üniversite olarak kabul edilen Bologna Üniversite’sinin 1088 yılında kurulduğu kabul edilir. Sonrasında kurulan Paris Üniversitesi’nin kuruluş yılı 1150 ve Oxford Üniversitesinin kuruluş yılı 1167’dir. Bologna Üniversitesi’nin bir öğrenci loncası olması sebebiyle öğretmenlerin maaşlarını öğrenciler karşılamıştır. Paris üniversitesi ise öğretmen loncası olma niteliği taşır ve bu sebeple öğretmen maaşlarını kilise karşılar. Oxford Üniversitesi’nde ise maaşları devlet vermekteydi(Antalyalı, 2007: 27).

Öğrenciler tarafından örgütlenen Bologna Üniversite’sinde öğretmenler baskı altında iken, öğretmenler tarafından örgütlenen Paris Üniversitesi’nde bu durum söz konusu değildir. Paris Üniversitesi teoloji, Bologna Üniversitesi ise hukuk eğitimi konusunda uzmanlaşmıştır(Antalyalı, 2007: 27-28).

Akdeniz ülkelerinde üniversitelerin en önemli disiplini hukuk olmuştur ve arkasından tıp gelmiştir. Bu farklılıkların yanında ilk üniversitelerde ortak özellikler şunlardı(Charle and Verger, 2005: 19-24).

1. Üniversite topluluğu; 13. yüzyıl başlarında örgütlenmeye örnek gösterilebilecek ilk topluluklar üniversitelerdir.

2. Üniversite ve İktidarlar; yerel kiliseler ve iktidarı elinde tutan yüksek otoriteler bu yeni örgütlenmeleri desteklemişlerdir.

3. İlk Çatışmalar; kilise otoriteleri ve yerel otoriteler üniversitelerin özerkliklerini tanımaya başlasalar da kent halkıyla çatışmalar söz konusudur. Bunun yanı sıra papalıkta çok müdahale etmiştir.

13. yüzyılda Fransisken Tarikatı bilime yönelik, Dominiken Tarikatı felsefeye yönelik olarak üniversiteleri etkilemiştir. Bu durum Rönesans'ın temelinde rol oynamıştır. Dünyanın en eski kurumu olan üniversitelerin, kurulduktan sonra ilk karşılaştıkları olay, ortaçağ dönemin sonlarına doğru başlayıp birkaç yüzyıl Avrupa'da etki gösteren ve Batılılara göre Ortaçağın kapanmasına etki eden dinsel bir karşı çıkış hareketi olan "Reform"dur(Küken, 2001: 85-87) (Perkin, 2007: 161).

1300 Yılında Avrupa da bulunan 12 ya da 13 faal üniversite daha çok güney Fransa'da yoğunlaşmıştı. Avrupa'ya karşıt 2 egemenlik alanını ayıran büyük bölünme ile değişiklikler olmuştur.1378 yılında gerçek anlamda etkin olan üniversite sayısı 30'u bulmazken 1500'lü yıllarda 2 katına ulaşmıştır. Siyasal iktidarlar üniversitelerle ilgilenerek üniversitelerin bir yandan resmi kilise kurumları olma özelliklerini korumuş bir yandan da kendini denetimi altında tutmayı başarmıştır. Üniversite camiası bu baskıya karşılık hocaların maaşları gibi imtiyazlar elde etmiştir(Charle and Verger, 2005: 25-29). Ortaçağ Avrupası'nda üniversiteler, egemen güç olan kiliseye eleman yetiştirmiş ve salt din eğitimi vermiştir(Tekeli, 2005: 12).

Ortaçağ üniversitelerinin hocaları ve öğrencileri serbest dolaşım olması sebebi ile çok hareketliydi. Diplomaların evrensel geçerliliği söz konusuydu. Tüm ortaçağ boyunca en önemli göç akını imparatorluk ve orta Avrupa ülkeleri öğrencilerinin İtalya ve Fransa'ya akınıdır. Ortaçağ üniversitelerinde soylu çevrelerden çok fazla öğrenci yoktur. Çünkü üniversite eğitimi bu sosyal grubun tercih ettiği bir kültür ve kariyer tipi veremiyordu. Ancak öğretim maliyet, söz konu olduğu için yoksul öğrencilerde azınlıktaydı. Dolayısıyla Üniversite öğrencilerinin çoğunluğunu kentli orta sınıflar oluşturmaktaydı. Bu orta sınıflar zaten kendilerini geçindirebilecek para ve mesleklere sahipti. Üniversite diploması onlara saygınlık kazandırmaktaydı(Charle and Verger, 2005: 30-32). Ortaçağ üniversiteleri genel olarak imtiyazlı bir grubu temsil etmekteydi(Dölen, 2009:3).

12. yüzyılda Ortaçağ Avrupa'sında meydana gelen üniversiteleşme sürecinde en fazla Paris ve Bologna etkili olmuştur(Ülgen 2010: 351). Büyük merkezlerde (Paris, Oxford, Bologna, Padova, Montpelier) yeni entelektüel teoriler ve pratikler üretilmiş ve yaygınlaştırılmıştır. Modern üniversitelerin ortaçağdaki temelleri burada atılmıştır. Günümüzdeki üniversite kavramı, bu üniversitelerin mirasçısıdır(Charle and Verger, 2005: 34) (Haskins, 2007: 5).

Bunun yanı sıra bazı büyük hocaların yenilikçi öğretileriyle ortaçağ üniversitelerinin gerçek anlamda kültürel getirisi olmuştur. Ortaçağ üniversitelerinin kültürel getirisi büyük hocaların öğretileriyle sınırlı kalmayıp, bu üniversitelere devam edenler en azından çok sağlam ‘temel kültür’ kazanmışlar, sağlam mantık yürütmeyi, analiz etmeyi ve tutarlı dünya görüşünün unsurlarına sahip olmayı öğrenmişlerdir. Bu ‘temel kültür’ ağırlığı ortaçağ toplumlarında etkisini daha fazla hissettirmiş üniversite görevlilerinin oluşturduğu sınırlı topluluğu aşmıştır(Charle and Verger, 2005: 35).

Yukarıda da bahsedildiği üzere, bu dönemde üniversitelerin yapılanmasında yer alan iki modelden ilki, Paris üniversitesi gibi eğitimci tarafından kurulan lonca şeklindedir, diğeri ise Bologna üniversitesi gibi eğitimcilerin tamamen dışlanarak öğrencilerin bir araya gelmesinden oluşan lonca şeklindedir(Coulton, 1955: 395). Bologna modelinde, öğretmenlerin maaşları tamamen öğrenciler tarafından ödeniyor ve öğretmenler öğrencilerin kontrol ve denetimi altında bulunuyordu. Rektör de öğrencilerin kendi aralarından seçtikleri bir öğrenci idi. 13. yüzyıldan itibaren, öğrenciler kaldırılarak, mahalli idarenin kontrolü getirilmiştir ve öğretmenlere düzenli maaş ödenmeye başlanmıştır. Ancak öğrenci rektör geleneği, 17. yüzyıla kadar sürmüştür(Verger, 1992: 350). Paris modeli ise dinidir ve hâkim grup öğretmenlerdir. Kurumsal bir yapıya dayanmaktadır. Dersler, sınavlar, öğrencilerin uyması gereken kurallar, verilecek unvanlar ve yöneticiler gibi argümanları belirleme yetkisine sahip, maaşları kilise tarafından ödenen bir öğretmenler loncası tarafından yönetilmektedir. Öğretmenler ve öğrenciler kilise mensubudur. Bu sebeple sahip oldukları imtiyazların yanı sıra, Krallıkça kendilerine tanınan bir takım haklara da sahiptiler. Paris Üniversitesi’nin ana öğretim alanı teolojydi ve öğretim programları Papa’nın tasdikine tabiydi. Kurumsal yapısı, ardından gelen diğer üniversite modelleri üzerinde, Bologna’ya kıyasla daha etkili olmuştur. Örneğin, Oxford Üniversitesi’nin kurumsal yapısı, sonraki yıllarda Paris’ten göç eden hocalar tarafından oluşturulmuştur (Başbakanlık, 1992: 350) (Ülgen, 2010: 359).

Ortaçağın erken dönemlerinde işlevsiz derslerin içeriğine önem verilmeyen hocaların ve öğrencilerin donmuş kalmış bilgileri yeniledikleri zenginleştirmedikleri zorunlu öğrenim sürelerine uymadıkları uydurma sınavlarla diploma verdikleri bir üniversite kültürü vardı. Üniversitelerdeki disiplinlerin listesi 13 yüzyılda belirlenmiştir. Birçok üniversite sadece birkaç disiplin programı uygulanmıştır. Örneğin ilahiyat

öğrenimi uzun süre Paris Oxford Cambridge sınırlı kamıştır. 14 yüzyıl sonunda her üniversitede geleneksel 4 fakülte olan sanat, tıp, hukuk ve ilahiyat bulunmasının zorunlu olduğu düşüncesi ortaya çıksa da bu düşünce genellikle kâğıt üzerinde kalmıştır. Üniversite disiplinler listesinin antik çağ döneminde ki bilgi sınıflandırılmalarına ve kiliseye göre oluşturulduğu iddiası vardı. Gerçek anlamda yükseköğrenime hazırlayan disiplinler bunlardır(Charle and Verger, 2005: 33-48).

İlk kuruluş yıllarında, üniversitelerin başlıca amacı ruhban sınıfının eğitimi olması sebebiyle en önemli bilim dalı teoloji idi. Aynı sebepten dolayı üniversite ve kilise yakın ilişki içinde idi ve üniversite imtiyazlı bir topluluktu. O dönemde, Papa'lık ve İmparatorluk gibi üst otorite odaklarından bir lisans alınma ihtiyacının duyulmasının nedeni, bu üst kurumların üniversitelerin başlıca mali kaynağı olmasının yanı sıra, mahalli halkın şiddet eylemlerine dönüşen tepkilerinden korunmalarını sağlamaktı. Bu gibi durumlarda Papa veya Krallar her zaman üniversitelerden yana ağırlık koymuşlardır. Sonuç olarak da üniversiteler, prestijli ve bağımsız kurumlar olma niteliğini kazanmışlardır. Bu dönemde, üniversite, toplumun mesleki insan gücü ihtiyacına cevap verme konusunda başarılı olmuştur. Ancak, Avrupa'nın pek çok yerinde açılan üniversiteler ile 1500 yılında sayıları 58'e ulaşan üniversiteler, araştırmaya yönelmeyerek, yalnızca mesleki bir öğretim kurumu olmuşlardır (Başbakanlık, 1992: 350).

M.S. 768- 814 yılları arasında, Orta ve Batı Avrupa'da geçici de olsa büyük ve istikrarlı bir devlet kuran Kral Şarlman, bir saray okulu açmıştır. Burada soyluların çocukları eğitim görüyor, ilerde merkezi yönetime bağlı kamaları amacı ile eğitiliyorlardı. Daha sonra Avrupa'da tekrar kargaşanın başlaması, Şarlman'ın eğitime verdiği önemi unutturmamış, bu durum 12. yüzyılda Avrupa'da yaşanan eğitim ve bilim alanında yaşanan uyanışı tetiklemiştir. 10. ve 12. yüzyıllarda bilim ve sanatta parlak bir çağ yaşayan İslam ve Türk dünyası ile Avrupalılar arasında üçlü bir ilişki kurulmuştur (Akyüz, 2009: 50).

1. Avrupa'nın her tarafından öğrenciler, İspanya ve Sicilya'da Müslüman medreselerinde öğrenim gördüler.

2. Bu şekilde yetişen bilim adamları ve öğrenciler, kendi ülkelerine dönerek, “*üniversite*” denilen yükseköğretim kurumları açtılar. Örneğin; Oxford (1214), Cambridge (1229)

3. Müslümanlar tarafından Yunanca ve başka dillerden Arapçaya çevrilerek oluşturulan felsefi ve bilimsel eserler, Latince’ye çevrilmiştir. Araplar, Çinlilerden kâğıt yapmayı öğrenmiş, sonraları bu bilgi Müslümanlar tarafından İspanya’ya taşınmıştır. Böylelikle bu kolay ve ucuz malzeme, Orta ve Batı Avrupa’da öğrenilmiştir.

Son olarak Oxford Üniversitesi, devlet desteği ile kurulan ve dünyada öğretmen maaşlarının devlet tarafından karşılandığı ilk Anglosakson üniversitedir(Rukancı ve Anameriç, 2004: 174) Papalık ve imparatorluklar tarafından önemi kavranan üniversiteler kısa sürede yaygınlaşmış, daha önce kurulmuş olan üniversitelerden farklı nedenlerle ayrılan öğretmenler tarafından birçok ülkede üniversiteler açılmıştır. Aynı dönemlerde kurulan üniversitelerden olan; Montpellier, Padua, Orleans, Sorbornne, Hieldelberg, Prag, Viyana, Köln, Erfurt, Cambridge Üniversiteleri halen faaliyetlerini sürdürmektedir(Öztunalı, 2009: 2). Paris Üniversitesi örnek alınarak kurulmasına rağmen, Oxford Üniversitesi matematik ve doğa bilimleri alanında önemli bir yere sahiptir (Dölen, 2009: 271).

Avrupa’da meydana gelen bu değişimlere “12. yüzyıl Rönesans’ı” denir ve kimi kaynaklarca 16. yüzyıldaki Rönesans’tan daha önemli kabul edilir(Akyüz, 2009: 50-51).

1200-1500 yıllarından sonra, üniversite tarihinde önemli ikinci zaman aralığı 1500-1800 yılları arasındır. Bu dönemin belirgin özelliği, üniversite üzerinde Kilise’nin etki ve denetiminin azalması ve laik devlet ağırlığının artmasıdır. Böylelikle, üniversitedeki en ağırlıklı öğretim alanı olan teoloji ve din hukuku önemini kaybetmiştir. Örneğin, 8. Henri 1535’te üniversitelerde Katolik din hukuku öğrenimini yasaklamıştır. Dolayısıyla, üniversitelerdeki öğretim programları radikal bir değişikliğe uğramıştır. Üniversitelerdeki eğitim, ruhban sınıfına hitap etmekten çıkarak, torak sahiplerinin çocuklarını kamu yönetimi için yetiştirecek şekle dönüşmüştür. Tıp öğreniminde ise, Arap eserlerinin yerini, Hipokrat ve Galen gibi Yunanlıların eserleri almıştır(Başbakanlık 1992: 351). Bu dönemde üniversiteler, Hristiyanlığın üç büyük mezheplerinden olan Protestanların ve Katoliklerin mezheplerini yayma amaçlarının aracı olmuşlardır. 16. ve

17. Yüzyıllar arasında mezhep savaşları arasında kalan üniversiteler, karlı çıkmış, birçok üniversitenin kuruluşunda mezhepler fon sağlamıştır(Perkin, 2007: 170).

1500-1800 yılları arasında öğretim programlarındaki değişiklikler ve Kilise 'ye kıyasla devletin ağırlılığının artmasının yanında, üniversitenin mali kaynaklarına öğrenci harçlarının eklenmesine neden olmuştur. 16. yüzyıl başlarında Oxford ve Cambridge üniversitelerinde öğrenci sayısında önemli bir artış meydana gelmiştir(Başbakanlık 1992: 351). Ancak daha sonraları, fakir ailelerin çocuklarının kilise ve devlette iş bulamamaları, zengin ailelerin çocuklarının da özel öğrenimleri tercih etmeleri üzerine bir düşüş meydana gelmiştir. Üniversitelerde, 1500-1800 yılları arasında, Skolastik düşüncenin yerini Hümanist ve Akılcı düşünceler almış ve kilisenin gücü ve etkisi azalmıştır. Öğrenci örgütleri önemsizleşmeye başlamış, güç rektörün başkanlığındaki senato gibi organlara geçmiştir. Yerel yönetim ve egemenlerin güç artışı müfredat programlarını değiştirmişti. Bilimsel araştırma faaliyetleri üniversite dışındaki kurumlarda da gelişmeye başlamış, çeşitli alanlarda mesleki eğitim veren üniversiteden ayrı yükseköğretim kurumları oluşmuştur(Öztunalı, 2009: 5).

Bu yeni kurumlar oluşturma etkinliği bütün ülkeler için geçerli değildir. İngiltere, Polanya ve Portekiz de bu süreç yaşanmamıştır. Bunun yanında İspanya, İtalya ve Fransa da kurulan yeni üniversite sayısı fazla olması rağmen rakamlar aldatıcıdır. Çünkü ortaçağ kökenli üniversitelerin yakınına yaklaşamamışlardır. Londra, Amsterdam, Anwers, Brüksel, Roen, Lyon Madrid, Milano, Berlin, Petesburg gibi siyasal ve ekonomik merkezler bu hareketlenmeden yoksun kalmışlardır. Çünkü bu hareketler Kentlerdeki Burjuvaları rahatsız etmiştir. Bu dönemde Amerika da üniversiteler kurulmuştur. Santadomingo (1538), Lima (1551), Mexico (1551) Latin Amerika'da eski kurumlara örnektir. Salamanca ve Alcala esinli statülerle kurulan ve dinsel tarikatlar tarafından denetlenen kilise hukuku ve ilahiyat dersleri okutulan Latin Amerika üniversiteleri ise açık bir şekilde sömürge ve misyonerlik kurumları olmuşlardır. Kuzey Amerika'da kurulan ilk üniversiteler ise Harward (1636) Williamsburg (1693) ve Yale (1701) üniversiteleridir ve kolej havası taşırlar. Bu kolejlerin sayısı 1776'da 9'dur(Charle and Verger, 2005: 49-50).

Ortaçağ kökenli üniversiteler önemli kurumlar olma özelliklerini korumuşlar ve eski kurumlara örnek olmuşlardır. Ancak daha sonraları üniversiteler ulusal ve bölgesel özerklik taşımaya başlamış ve üniversiste yapılarında çeşitli yenilikler ortaya çıkmıştır.

Ortaçağ üniversitesinin yerine yerel uygulamalar ve ulusal özellikler almaya başlamıştır. Bu dönemde üniversiteler, Avrupa dışına yayılmıştır(Charle and Verger, 2005: 51) (Öztunalı, 2009: 5).

1.3.7. Modern Üniversiteler

15. yüzyılda Yeni Çağ'ın başlaması, Avrupa'da eğitim alanındaki anlayış ve uygulamaları farklılaştırmıştır. Sanayi Devrimi ile yerleşen teknolojiye ve kârlılık ölçütlerine işgücünün uyum sağlaması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Rönesans ve Reform, öğretimde yeni bir anlayışın gelişmesini sağlamış, 1436'da matbaanın icadı, farklı alanlarda bilgi iletişimini artırmıştır. Hümanizm akımının başlaması, İtalya, Fransa ve İngiltere'de soylu çocuklar için hümanist model temelli okulların açılmasına sebebiyet vermiştir. Bu dönemde Almanya'da Gymnasium adı verilen ortaöğretim okulları, halk içinse başka okullar açılmıştır. 16. yüzyılda gerçekleşen Protestan reformu vesilesi ile Hristiyanların İncil'i okuyabilmesi için okuma yazmanın öğretilceği ilkokulların gerekliliği savunulmuştur. 17. yüzyılda ortaya atılan eğitim kuramları, örgün öğretim kurumlarını ortaya çıkarmış, artan bilimsel keşifler deneysel bilimleri etkilemiştir ve bunlar 18. Yüzyıldan itibaren kurumlarda öğretilmeye başlanmıştır. Batı kültürünün etkisiyle tüm dünyada, kitle eğitimi başlamış ve ilkokullar meydana çıkmıştır(Güven, 2010: 4).

Orta Çağda Avrupa'daki üniversiteler kendilerini yönetmiş ve hukuk sisteminin haricinde kalmışlardır. Orta Çağ'ın son dönemlerinde, dönemin koşulları ve üniversite ihtiyaçları doğrultusunda üniversiteler özerkliğini yitirerek statükocu bir anlayışa ve alternatif kurumların oluşmasına sebep olmuştur. 18. yüzyıl biterken, durum pek iç acıcı olmamakla beraber, bu süreç üniversitelerin gelişimine katkı sağlamıştır(Antalyalı, 2007: 29).

Modern çağda üniversitelerin kurumsal gelişimin en önemli özelliği bu kurumların siyasi iktidarlarca denetlenmesidir. Bu üniversitelerin faaliyetlerine mevzuat dayatılmıştır. Çoğu zaman müfredatlar bile belirlenmiştir(Charle and Verger, 2005: 53).

Üniversiteler ilk baştan beri hep reform beklentisi içinde olmuşlardır. 16 yüzyıl itibaren bu durum daha eleştirel biçime bürünmüştür(Charle and Verger, 2005: 69). Fransız Devrimi sonrası ise, üniversiteler yeniden yapılanma süreci yaşamaya başlamış,

bu durum yaşanırken, 18. yüzyıl ortalarında başlayan Sanayi Devrimi, dünyayı başka bir değişime sürüklemiştir. Bu devrim, yalnızca üretim yöntemlerinde değil, aynı zamanda toplumsal, siyasal ve bilimsel sistemlerde de dönüşümlere sebep olmuştur. Yaşanan bu bilimsel, siyasal ve teknolojik değişimlerin üniversitelerdeki etkisi, klasik bilimin savunuculuğunu terk etmeleri yönünde olmuştur(Dölen, 2009: 6-7).

16. ve 17. yüzyıllarda Avrupa Üniversitelerinde Aristocu görüşün yerini alan hümanizm, derslerdeki tartışmaların kalitesinin düşmesine sebep olmuştur. Üniversiteler, araştırma yapılmayan öğretim kurumları olarak yapılarını sürdürmüşler, Aydınlanma Çağı'na ve Sanayi Devrimine katkı sağlamamışlardır. Ancak üniversitelerde hâkim olan skolastik yapının yarattığı boşluk, 16., 17., 18. yüzyıllarda üniversite dışında örgütlenen bilim ve tartışma derneklerince doldurulmuştur. Bunlardan en önemlileri, Royal Society, Royal Society of Arts, Lunar Society of Birmingham, Royal Institution'a bağlı laboratuvarlardır. Sanayi Devrimi'nin bilimsel alt yapısı bu kurumlarda oluşmuştur(Başbakanlık, 1992: 352).

Bu dönemde üniversiteler, Ortaçağdaki siyasi düzenin aksine, öğrencilerin üniversiteler arasında geçiş yapmalarına olanak sağlayan, tüm üniversitelerde ortak eğitim dilinin Latince olduğu çokuluslu üniversiteler olarak konumlanmışlardır(Gümüş, 2010: 32-33).

18. yüzyıla kadar üniversitelerdeki öğretim, bugünkü ilkokullarda olduğu gibi, öğretim programının tamamını öğreten öğretmenler tarafından yapılıyordu. İlk kez 18. yüzyılda İskoç üniversitelerinde matematik, tıp, astronomi, fen bilimi, sosyal bilimler, hukuk gibi alanlarda ayrı ayrı kürsü ve profesörlükler oluşturulmuştur. İskoç üniversitelerindeki profesörler Avrupa'daki Aydınlanma Çağı'nın ve bilimdeki gelişmelerin öncüsü olmuştur. İskoç üniversitelerinde modern tıp ve sosyal bilimlerin temelleri atılmıştır. Bunun yanı sıra kurulan ihtisaslaşmış kürsü ve profesörlük sistemi modern üniversite yapısını da kalıcı bir biçimde etkilemiştir(Başbakanlık, 1992: 352).

Üniversiteler 18 yüzyıla eski ortaçağ otoritelere dayanan bir eğitim vermişlerdir. 16 yüzyılda yaşanan dini konulardaki gelişmeler ve 17 yüzyılda bilim dünyasında ve modern hukuktaki atılımlar, 18 yüzyılda aydınlanma felsefesinin gelişmesi sonucunda üniversitelerdeki eğitime eleştirilmeye başlanmıştır. Üniversitelerde bilimsel gelişime ve

araştırmaya önem verilmeye başlanmış, disiplinlerin artması ile beraber uzmanlaşma gündeme gelmiştir(Burke, 2000: 99-102).

Modern çağda ortaçağ dönemine göre öğrenim süreleri büyük ölçüde kısalmıştır. Nerdeyse her yerde 4 ya da 5 yıl içerisinde lisans diploması almak veya doktor unvanına sahip olmak mümkündür. Bu durum başarı oranını yükseltmiş gibi gözüktse de 17 yüzyıldan itibaren sınavlarda sahtekârlıklar ortaya çıkmış ve statülere saygı gösterilmemesine neden olmuştur(Charle and Verger, 2005: 75-76).

16. yüzyıldan 18. yüzyıla kadar üniversite reformları yapılmıştır. 16. yüzyıl ve 17. yüzyıl reformların amaçları eski özerklik ayrıcalıklarına karşı devletlerin denetimlerini güçlendirmek olsa da bu reformlar düzen ve disiplin getirmiştir. 18 yüzyıl reformları ise dinsel hoşgörü ve aydınlanma düşüncesini kapsar(Charle and Verger, 2005: 79-80).

Modern üniversitelerin, felsefi bir bakış açısıyla kurulan ve güncellenmeyen ders içerikleri ile Fransız üniversitelerini göz önünde bulundurursak, Fransız Devrimi'nin bir ürünü olduğu söylemek zordur(Timur, 2000: 64-65). Bazı ülkeler bu yetersizliklere karşı üniversitelerden bütünüyle bağımsız Kendi denetimlerinde olan yeni fikirlerle ve pedagojilere açık kurumlar yaratmaya çalışmışlardır. Burada akademilere de değinmek yerinde olacaktır. Genellikle bilgin ve varlıklı özenticilerin özel örgütleri şeklinde kurulan ilk akademiler 15 yüzyıl sonundan itibaren İtalya da doğmuştur ve 17 yüzyılda Fransa ve İngiltere de ilk kraliyet akademileri kurulmuştur(Charle and Verger, 2005: 79-80).

Ortaçağ'dakinin tam aksine, üniversiteler bu dönemde çok uluslu yapılanmış, üniversitelerin sayısı artmış, bu niceliksel artış, niteliksel gelişimi de beraberinde getirmiştir. Bu dönemde üniversitelerin gelirleri dâhili ve harici olarak iki kaleme toplanmıştır. Mali ihtiyaçların artması ile üniversiteler yerel güçlere daha bağımlı hale gelmiş, böylelikle daha yerel bir karaktere bürünmüşlerdir. Daha önce de belirtildiği üzere, öğrenci örgütleri önemini kaybetmiş, rektör, dekan, senato gibi oluşumlar önem kazanmaya başlamıştır(Antalyalı, 2007: 29-30).

Rönesans, Reform, Bilimsel Devrim, Aydınlanma gibi tarihsel olayların etkisinde kalan üniversitelerde, 1500-1800 yılları arasında skolastik düşüncenin yerini alan Hümanist ve Akılcı düşünceler, kilisenin otoritesini azaltmıştır. Yerel yönetimlerin ve egemenlerinin gücü artmış, bununla beraber müfredat programları kökten değişmiş,

öğrenci örgütleri önemini kaybetmiş, güç rektörün başkanlığındaki senato, dekanın başkanlığındaki fakülte kurulu gibi organlara geçmiş ve üniversite kuumu dünyaya yayılmaya başlamıştır(Öztunalı, 2009:5).

1789-1799 yıllarında gerçekleşen Fransız İhtilâli, monarşinin yerine cumhuriyetin kurulmasını ve Roma Katolik Kilisesi'nin ciddi reformlara gitmesini sağlamıştır. Avrupa ve Batı dünyası tarihinde bir dönüm noktasıdır. Sosyal bir akımı başlatmıştır. Bu dönemde halk önemli bir değişim geçirmiş, kitaplar yaygınlaşmış, ailelerin çocuklarını üniversitelere göndermesi kültürel seviyeyi yükseltmiştir. (www.wikipedia.org: 24.10.2016).

18. yüzyıl sonları ve 19. yüzyıl başlarında, birçok kıta Avrupa'sı üniversitesi, kilisenin etkisini yok etmek için, Napolyon tarafından kapatılmıştır. Napolyon, Fransız üniversitelerinin, geleneksel otonomisini tamamıyla yok ederek, üniversiteleri devletin bir organı şekline sokmuştur. Üniversitenin amacı; hükümetin ideolojisi doğrultusunda, elit kadrolar yetiştirmek şeklinde tarif edilmiştir. Bu doğrultuda, 10 Mayıs 1806'da Merkezi İmparatorluk Üniversitesi kurularak tüm yükseköğretim kurumları bunun çatısı altına alınmıştır. Bu sistemde, Fransa akademik eğitim bölgelerine ayrılarak, her bir bölgeye, bakana karşı sorumlu birer rektör tayin edilmekteydi. Üniversitenin tek fonksiyonu öğretimdi. Araştırma fonksiyonu "Colleges de France" adı verilen kuruluşlarda ve müzelerdeydi. Öğretim üyelerinin ders verme hürriyetleri üzerindeki tehdit, 1896'ya kadar sürdü(Başbakanlık, 1992: 353).

Sanayi Devrimi toplumsal, siyasal ve bilimsel sistemlerde dönüşümlere yol açarak radikal bir değişimi de beraberinde getirmiştir. Sanayi devriminin sebep olduğu bilimsel, siyasal ve teknolojik dönüşümler üniversiteleri de etkileyerek, üniversitelere modern ve teknik bilim anlayışını benimsetmiştir(Dölen, 2009: 7) (Tekeli, 2003: 58).

Alman üniversiteleri, Devrim olaylarından ve 19. yüzyıl başlarındaki Napolyon egemenliğinden çok fazla etkilenmişlerdir. 19 yüzyıl da Almanya da 3 yeni üniversite kurulmuştur ve bu üniversiteler Almanya'nın en önemli üniversiteleri arasında yer almıştır. Çünkü eski geleneklerin yok olmasıyla bu kurumlar yeni entelektüel ve sosyal ihtiyaçlara entelektüel ve kurumsal açıdan daha kolay ayak uydurmuştur. 18 yüzyıl sonunda ve 19 yüzyıl başında düşen öğrenci sayıları daha sonra artış olmuştur. Bu güçlü büyüme hocaların gelirlerinde iyileştirme getirmiştir. Hocalar ikincil meslekleri bırakmış

araştırmalarına daha fazla vakit ayırmışlardır. O döneme kadar kurulan üniversitelerden farklı olarak eğitim ve öğretim faaliyetlerinin yanında araştırma işlevine de ilk defa kapılarını açan üniversite modeli olduğu için, “Humbolt Modeli” olarak adlandırılan Alman üniversite örgütlenmesi üniversitelerin atası olarak kabul edilmektedir. Fransız İhtilali’nin ardından Napolyon, Fransa’daki üniversitelerin yanısıra, Alman işgalinden dolayı Almanya’da da 22 üniversitenin kapatılmasına sebep olmuştur(Dölen, 2009: 7). Bu olayların ardından modern üniversiteyi etkileyen en önemli değişiklik, 19. yüzyılda Almanya’da gerçekleşmiştir. Napolyon’un kapattığı Halle Üniversitesi yetkilileri, Prusya Kralı 3. Fredrick William’a başvurarak, Prusya eğitim sistemini yeniden organize etmek istemeleri üzerine, Wilhelm von Humbolt bunun için ve Brlin Üniversitesini kurmak üzere görevlendirilmiştir. Eğitim –öğretim alanında gerçekleşen değişiklikler sonrasında filoloji, tarih, matematik ve fizik gibi yeni disiplinlerde çalışmalar başlamıştır. Uzmanlaşmış şekilde eğitim verilmeye başlanmıştır. Berlin’de hayata geçen neo hümanist akım fikirleriyle öğrenme özgürlüğü, öğretme özgürlüğü araştırmacı ve öğrencinin özgürlüğü gibi anlayışlar ortaya çıkarak eski ve geleneksel etkilemiştir. Bu olgular Alman üniversite ekolünün temellerini atmaktadır(Charle and Verger, 2005: 84-86) (Timur, 2000: 67-68).

Humboldt, üniversitelerin bilimsel araştırma yaparak bilgi üretmek ve üretilen bilgiyi öğretmek olan iki işlevinden bahseder ve bunların birbirlerinden ayrılamaz olduğunu savunur(Dölen, 2009:7).

Wilhelm von Humbolt, Batı’da modern üniversitenin felsefi temelini, 19. yüzyılın başında ortaya atmış, Humbold Üniversitesi olarak da adlandırılan Berlin modeli üniversiteyi kurmuştur. Bu model mesleki öğretim ve araştırmanın beraber yürütülmesi temeline dayanmaktadır. Bu üniversite; diğer Alman, İsviçre, Avusturya-Macaristan, Rusya ve İskandinav, Fransa ve Anglosakson üniversitelerine örnek olmuştur(Günay, 2004: 2).

Humboldt’un fikir olarak ortaya attığı üniversite modeli şu şekildedir; (Başbakanlık, 1992: 353)

1. *Üniversiteler, bilim akademileri ve diğer enstitüler bir bütünün parçaları olup, meslek okullarından farklı kuruluşlar olmalıdırlar.*

2. *Üniversitenin amacı, bilim için bilim yapmaktır. Bunun için de, üniversitede tüm bilim dallarının ve araştırma ile öğretimin birliği esas olup, araştırma ve öğretime hem öğretim üyelerinin hem de öğrencilerin iştirak etmeleri şarttır. Üniversitenin amacı, belirli bir mesleğe yönelmeksizin, araştırma ve eğitim öğretim yapacak bilgi üretmektir.*

3. *Üniversite, devlete değil, millete aittir. Devletin görevi, üniversite öğretim üyelerinin maaşlarını ödemek ve yukarıda belirtilen amacın gerçekleşebilmesi için gerekli akademik hürriyet ortamını tesis edip sürdürmektir. Bu bakımdan, devlet tarafından yapılan bazı tayinler dışında, üniversiteler tamamen otonom olmalı ve kendi kendilerini yönetmelidir.*

Yeni tanımında Humboldt, üniversitelerin bilimsel araştırma yaparak bilgi üretmek ve üretilen bilgiyi öğretmek olan birbirinden ayrılmaz iki işlevinden bahseder(Dölen, 2009: 7). Bu model Humbolt tarafından önerildiği için onun adıyla anılır ancak arka planında Kant'tan izler taşır(Tekeli, 2003: 56). Bu fikirlerinin önemli bir kısmı ütöpik bulunmuş ve uygulamaya alınmamıştır. Ancak, Humboldt'un ortaya attığı bu prensipler, günümüz üniversitelerini kalıcı bir şekilde etkilemiştir. Berlin Üniversitesi'nde, Humboldt'un fikirlerinden esinlenerek, kollegyal bir platform olan senato yer alarak, öğretim üyelerine akademik hürriyet tanınmış, dört fakülte kurulmuştur. Bunun yanı sıra ilk defa, Humboldt'un düşüncelerine ters olarak, öğretim üyesi unvan kademeleri oluşturulmuştur(Başbakanlık, 1992: 355). Humbolt tipi üniversitelerin, mesleki yeterlilik kazandırma kaygısı olmadan eğitim-öğretim ve araştırma yapmak temel işlevidir. Bu üniversitelerde eğitiminin en etkin aracı, öğretim üyelerinin karar kıldıkları konuları öğretme özgürlüğü ve öğrencilerin bilmek istedikleri konuları öğrenme özgürlüğüdür(Öztunalı, 2009: 15). Modern üniversite olarak nitelendirilen Humbolt Üniversiteleri, 20. yüzyılın sonlarına doğru, küreselleşme, yükseköğretime olan talebin artışı, bilgi toplumuna geçiş gibi değişimler nedeniyle üçüncü kuşak ya da çağdaş üniversite olarak adlandırılan üniversitelerin temelini oluşturmaktadır(Günay, 2004: 4).

Böylece 19. yüzyıl sonlarına gelindiğinde Avrupa'da üç üniversite modeli ortaya çıkmıştı;(Başbakanlık, 1992: 355).

1. *İngiliz Üniversite Modeli: Ferdin öğrenme isteğinin tatmin edildiği eğitim-öğretim ortamı*
2. *Napolyonik Üniversite Modeli: Devletin stabilitesini sürdürmek için idari bakımdan hiyerarşik düzene ve öğretim programları bakımından memleket çapında yeknesaklığa sahip olan entelektüel bir kalıp*
3. *Alman Üniversite Modeli: Bilim için bilim yapılan, öğretim ve araştırmanın birlikte yürütüldüğü bir bilim adamları topluluğu*

Avrupa üniversiteleri, tarih boyunca toplum içinde imtiyazlı bir kurum olmalarına rağmen, Papa'lık veya Kral'lık gibi üst otorite merkezine bağlı olmuşlardır. Tek istisna 12. ve 13. yüzyıllardaki Bologna Üniversitesidir. Üniversiteler, her zaman kendilerini finanse eden kurumlara karşı sorumlu bir statüde bulunmuşlardır. Bologna Üniversitesi'nde bu sorumluluk öğrencilere karşı idi. Devletin üniversiteler üzerindeki denetimi, özellikle Napolyon zamanında çok belirgin hale gelmiştir. 19. yüzyılda geliştirilen Alman modelinde, devletin denetim hakkı ile üniversitelerin sahip olması gereken akademik hürriyet, "Kurator" müessesesi aracılığıyla bağdaştırılmıştır. İngiliz Üniversitelerinde ise devletin denetim ve müdahaleleri daima az olmuştur. Değişik ülkelerde ortaya çıkan üniversite modelleri, o ülkelerin toplumsal yapıları ile ilişkilidir. Örneğin, 1789 Fransız İhtilali'nden sonra ortaya çıkan, bireylerin toplum içindeki eşitliği ve merkezi Cumhuriyet Hükümeti kavramları, üniversitelerin imtiyazlarının kalkmasına sebep olmuştur. İngiliz üniversitelerinde devletin denetimi az olmasına rağmen, üniversiteler aristokrasinin ve elit zümrelerin kontrolünde kalmıştır. İngiliz üniversitelerinde, öğretim üyeleri ile öğrenciler arasındaki sıkı etkileşimi ve öğrenme için en uygun ortamı sağlayacak nitelikte bir ortam olmalıdır. Alman modelinde ise, Prusya'nın otoriter devlet kavramının izleri vardır. 19. yüzyıla kadar tek fonksiyonu eğitim öğretim olan üniversitenin fonksiyonları içine, bu dönemden sonra, İskoç üniversiteleri ve Humboldt'un etkisiyle, temel bilimsel araştırmalar da girmiştir. Alman üniversiteleri, diğer pek çok üniversiteye kıyasla elde ettikleri başarılar doğrultusunda, pek çok ülke tarafından örnek alınmıştır (Başbakanlık, 1992: 355-356), (Jonasson 2008: 51-52), (Perkin, 2007:178).

Avrupa'nın tarihsel üniversite yönetimi ve fonksiyonları, Amerikan üniversitelerine ışık tutmuştur. Amerikan üniversiteleri kuruluşlarından itibaren "Mütevelli Heyet"ler tarafından yönetilmişlerdir. 19. yüzyıla kadar, Amerikan

üniversiteleri, sadece eğitim-öğretim yapan küçük kuruluşlar olmuşlardır. 19. yüzyılda Amerikan üniversiteleri, Avrupa'daki gelişmelerden etkilenecek, büyük ilerleme içine girmişlerdir. Diğer ülkelerde olduğu gibi, toplumun genel düşüncesi, Amerika'da da üniversitelere yansımıştır. Örneğin Amerikan toplumunda hâkim olan öncülük ve girişimcilik ruhu, Amerikan üniversitelerine de hâkimdir. İdari yapıları, ticari şirketlerin yapılarına benzerdir(Başbakanlık, 1992: 355-357). Amerikan üniversitelerinin temel misyonu topluma hizmettir. Lisans ve lisansüstü eğitim ayrı ayrı ele alınmış, faaliyetler akademik ve idari yapı içerisinde ayrı ayrı yürütülmüştür(Jonasson, 2008: 54). Bu dönemdeki gelişmeler özellikle Amerikan üniversiteleri açısından girişimci üniversite kavramının oluşumuna temel niteliğindedir(Yavuz, 2012: 1-5).

1.3.8. 20. Yüzyıldaki Gelişmeler

20. yüzyılın başlarından itibaren, üniversitelerde temel ve uygulamalı araştırmalar artmıştır. Bunun yanında, öğretim programlarında, fen biliminin önemi artarak, mesleki eğitime yönelim başlamıştır. Örneğin mühendislik eğitimi önem kazanmaya başlamış, tıp, hukuk, öğretmenlik üniversitelerde, bu mesleklere yönelik eğitim öğretim programları olarak yerleşmiştir. Üniversitelerin ihtisas alanları artmış, üniversitelerin akademik birimleri kurumlaşmıştır. Doktora yapmış kişiler, üniversite öğretim üyeliğini meslek olarak seçmeye başlamıştır. Bunların yanı sıra, öğrencilerin başarılarını ölçme ve değerlendirmede, üniversiteye girişte öğrencilerde aranan nitelikler ve mezuniyette verilen unvan ve dereceler de standartlar sistematize edilmeye başlanmış, ilk sistematik sınav ve not verme sistemi, Cambridge'de 1792 yılında uygulamaya konulmuştur. Üniversitelerin standardize edilmesinde önemli olan bir başka gelişme, 1919 yılında, İngiltere'de hükümete, üniversitelere yapılacak mali yardımlar konusunda tavsiyede bulunmak üzere kurulan "University Grants Committee" dir. Bundan önce bu görev maliye müfettişlerince yerine getirilmekteydi. *Üniversite sanayi ilişkisi ile üniversitelerde araştırmaya verilmeye başlanan önem, üniversite-çevre ilişkilerini sistemleri bakımından, maliye müfettişlerinin raporlarında Leeds Üniversitesi'nin 1909'da eğitim ve araştırma faaliyetlerinin o bölgedeki sanayiye yaptığı katkı ile Sauthampton Üniversitesi'nin çevresindeki entelektüel hayata yaptığı katkıların belirtilmiş olmasıdır.* Ayrıca demokratikleşme eğilimleri artmış, öğrenciler için eşit

şartlar ve eğitimde fırsat eşitliği sağlanmış, üniversiteler ulusal kalkınma yönlü çalışmalar yapmaya başlamıştır(Başbakanlık, 1992: 358) (Veysey, 1965: 61-66).

Böylece, 20. yüzyıl başlarında, toplum hizmetleri, üniversitenin faaliyetleri arasına girmiştir. 1936 yılında Ortega y Gasset tarafından Madrid Üniversitesi'nde yapılan konuşmada, ilk kez Kıta Avrupası üniversitelerinin öğretim methodları tenkit edilerek, üniversitelerin halka açılımının tamamlanması ve devletin üniversitelere sağladığı mali desteğin artması gerektiği söylenmiştir. 2. Dünya Savaşı'nın ardından, üniversitelerin halka açılarak öğrenci sayılarını artırmıştır. Üniversitelerin idari ve akademik örgütlenmesi daha biçimsel hale getirilmiştir. Öğretim programları, 2. Dünya Savaşı esnasında yapılan araştırmaların sonuç ve uygulamalarını yapacak şekilde revize edilmiştir. Öğretim üyesi yetiştirilmesi önem kazanmıştır. Demokratikleşme süreçleri üniversiteleri elit birer kurum olmaktan çıkarmış, kitle eğitiminin yolunu açmış, üniversitelerin öğrenci sayısında da önemli artışlar meydana getirmiştir(Başbakanlık, 1992: 359) (Perkin, 2007: 175).

20. yüzyılda meydana gelen başka bir önemli gelişme ise, İngiliz, Fransız, Alman ve Amerikan üniversite modellerine ek olarak, Sovyet Üniversite modelinin ortaya çıkmasıdır. Dreze ve Debelle'e göre (1983), bu model, mesleki ve ideolojik öğretimle komünist bir toplumun kurmayı amaçlamaktadır. Üniversite bir üretim faktörü olarak görülmektedir. Sovyetler'in 1957 yılında uzaya gönderdiği peyk, Batı'da "Sputnik Şoku" yaratmıştır. Batı üniversite sistemini derinden etkileyen bu olaydan sonra, Amerika'da eski kampüsler genişletilmiş ve birçok yeni üniversite ile yükseköğretim kurulu kurulmuş, batı ülkelerinin çoğunda, öğrenci sayılarında artış meydana gelmiştir. Bunların yanı sıra, üniversiteler, izole durumlarından sıyrılarak kendilerini, milli sosyoekonomik politikaların önemli unsurları içinde bulmuşlardır. Amerika'daki kamu üniversiteleri, mütevelli heyetlerce yönetilmeye başlanmıştır (Başbakanlık, 1992: 359-360).

Rus üniversitelerinin iyi Avrupa üniversitelerinden esinlendiği, özerklik bakımından Almanya'yı, müfredat programları bakımından Fransa'yı örnek aldıkları söylenebilir. Üniversite yönetimini sağlayan kurulların görevi üniversitelerdeki öğretimi, diplomaları teftiş etmek ve üniversite yayınlarına sansür uygulamaktır. Rektör, dekan gibi yöneticiler seçimle belirlenmekteydi. O günden bugüne kadar, Rus üniversitelerinde batıyı örnek alarak yapılan değişiklikler devam etmiştir. 1960 ve 1970 ler üniversiteler

için bir gelişim ve büyüme dönemi olmuşlardır. Araştırma projelerinin sayısında artış meydana gelmiş ve üniversitelerin idari açıdan karmaşık yapıda bir örgüt olduğu kabul edilmiştir(Ergün, 2009: 31-56).

Üniversitelerin kurumsal yapıları üzerine araştırmalar yapılarak, şu davranış modelleri ortaya konulmuştur(Başbakanlık, 1992: 359-362);

Kollegyal Davranış Biçimi Modeli: Bu modelde, üniversiteler eşit haklara sahip bir âlimler topluluğudur. Üniversitede bir idari yapı bulunmamaktadır ve üniversiteler yönetmelikle değil, yazılı olmayan geleneksel kurallarla idare edilmektedir.

1. **Politik Davranış Biçimi Modeli:** bu modelin en belirgin özelliği, üniversite içinde değişik amaç ve menfaat birliğinin bir araya getirdiği kişilerden oluşan gruplar arasındaki çıkar çatışmalarının, üniversitedeki karar alma mekanizmalarına hâkim olmasıdır. Grupların amaç ve hedefleri, üniversiteninkinden farklı olabilmekte, kararlar çıkar uzlaşması ya da bir grubun kuruma hâkim olması yoluyla alınabilmektedir.

2. **Düzenli Anarşi Davranış Biçimi Modeli:** Kollegyal Model ile Politik Model'in yozlaşmış hali olan bu modelde, idari yapı ve yazılı kurallar yoktur. Amaçlar tamamen belirsizdir. Neyin amaç neyin araç olduğu birbirine karışmıştır. Üniversite mensupları, daha ziyade üniversite dışı kuruluşlara bağlıdır.

3. **Bürokratik Davranış Biçimi Modeli:** Bu modelde biçimsel bir hiyerarşik yapı ile iyi tanımlanmış yetki-sorumluluk ilişkisi vardır. Yazılı kurallar hâkimdir. Kurumun verimliliği esastır.

Bu modeller, üniversitelerin tarih içerisinde geçirdiği evreleri de özetler niteliktedir. Kuruluş yıllarından itibaren asırlar boyunca üniversitelerde kollegyal ve politik davranış biçimleri hâkim olmuştur. Daha sonra yer yer düzenli anarşi davranışı görülmüş, 19. yüzyıldan itibaren de, üniversitenin büyümesi, fonksiyonlarının artması, devlet-üniversite ilişkilerinin yeni boyutlar kazanması, bürokratik davranış modelinin üniversitelere hâkim olmasını sağlamıştır. Ancak 1960 ve 1970'li yıllarda, yukarıda bahsedilen olaylar doğrultusunda, düzenli anarşi kimi üniversitelere hâkim olmuştur(Başbakanlık, 1992: 362). Üniversiteler ilk olarak dinin etkisinden soyutlanamayan ortaçağ orijinli "öğretim" merkezli klasik üniversite modelde eğitim vermişlerdir. Ardından, 19. yüzyılda Humbolt'un getirdiği araştırma odaklı üniversiteler olmuşlardır. Son olarak ise, 20. yüzyıl Amerikan üniversitelerinin topluma yönelik

sorumlulukları üstlenmesi gerektiği söylenen hizmet boyutlu üniversite modeline dönüşmüşlerdir(Şimşek, 2012: 257). Üniversitenin kurumsal davranış biçimindeki belirleyici unsur ise, esas itibariyle üniversitedeki akademik personelin düşünce yapısı ve o dönemdeki toplumsal şartlardır. Bir üniversite hangi modelle yönetilirse yönetilsin, o üniversitede yukarıdaki dört kurumsal davranış biçiminin hepsine aynı anda rastlanabilir. Üniversitede gerekli olan akademik hürriyet ortamı için kollegyal davranış biçimi esastır(Başbakanlık, 1992: 362).

20. yüzyılda üniversite dışı kurumlarca desteklenen uygulamalı araştırma projelerinin artması, özellikle Amerikan Üniversiteleri'nde meydana gelmiştir. Üniversitelerde araştırma merkezleri ve enstitüler yer almaya başlamıştır. Bunların amacı; üniversitedeki bilgi birikimi ve akademik potansiyeli üniversiteden topluma teknoloji transferi ve üniversiteye mali kaynak sağlamaktır. Bu tarz teknoloji merkezlerine örnek olarak *Silicon Valley, Stanford ve Berkeley Universities, Massachusetts Institute of Technology, Harvard University, North Carolina, British University, Berlin Technical University* verilebilir. 1980'li yıllarda, 1960'lı ve 1970'li yılların aksine, Avrupa üniversiteleri genellikle azalan öğrenci sayıları ile ve azalan mali kaynaklarla karşı karşıya kalmışlardır. Bu nedenle daralma ve akademik yapılarını pekiştirme yoluna gitmişlerdir. 1981 yılında İngiltere'de pek çok öğretim üyesi emekli edilmiştir. 1980 yılında, OECD tarafından, Avrupa üniversitelerinin durumu kapsamlı bir şekilde gözden geçirilerek, üniversite yönetiminde güçlü bir işletmecilik anlayışının hâkim olması gerektiği sonucuna varılmıştır. Böylelikle, girişimci üniversite modeline yönelim başlamıştır. Özellikle performans göstergeleri üzerinde önemle durulmuş, araştırmalar yapılarak, Jarrat Komitesi performans göstergelerinde şu hususların yer alması önerilmiştir(Başbakanlık, 1992: 368);

1. *Üniversite İçi Performans Göstergeleri*

- *Muhtelif lisans programlarına müracaat eden öğrencilerin üniversiteler itibari ile dağılımı*
- *Muhtelif programlara giren öğrencinin yüzde kaçının mezun olduğu ve mezuniyet dereceleri*
- *Üniversitenin lisansüstü öğrenci çekmede ne ölçüde başarılı olduğu*
- *Mezun olan lisansüstü öğrencilerin başarı durumları ve mezuniyet süreleri*
- *Üniversitenin araştırma için üniversite dışından ne kadar fon bulduğu*

- *Öğretimin kalitesi*
- 2. *Üniversite Dışı Performans Göstergeleri*
 - *Mezunların iş bulma oranı ve işe ilk başladıkları kurumlar*
 - *Üniversitenin şöhreti*
 - *Öğretim üyelerinin yayınları ve bu yayınlara yapılan atıflar*
 - *Elde edilen patentler, icatlar ve danışmanlık hizmetleri*
 - *Bilimsel derneklere üyelik ve kazanılan bilimsel mükâfatlar*
 - *Konferanslara sunulan tebliğler*
- 3. *Üniversitenin İşletme Göstergeleri*
 - *Birim maliyetler*
 - *Öğrenci-öğretim elemanı oranları*
 - *Sınıf büyüklükleri*
 - *Program ve opsiyon sayısı*
 - *Öğretim üyelerinin yükleri*
 - *Kütüphane ve bilgisayar kullanım oranları*

Üniversite kurum olarak inşa edilmiş bir bilgidir, aklın kurumsallaştırılmış şeklidir ve bilim öncelikli olmalıdır. Bilim, bilineni öğretmek ya da öğrenmek değil, bir araştırma ve keşiftir(Gasset, 1997:6-10).

1.3.9. Ülkeler Bazında Yükseköğrenim

Dünyada, yükseköğretim yönetilirken kullanılan iki tür üniversite yönetim sistemi vardır. İlki olan Anglo-Sakson Modeli büyük ölçüde âdem-i merkeziyetçidir, Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Kanada, Avustralya, İrlanda Cumhuriyeti ve İsrail’de uygulanır, ikincisi de Almanya, Avusturya, Fransa, İspanya, İsveç, Hollanda, İsviçre, İtalya, Yunanistan, Portekiz, Danimarka, Norveç ve Japonya’da uygulanan “Kıta Avrupa’sı Modeli”dir ve büyük ölçüde merkezidir(Erdem, 2006: 300).

Anglo-Sakson Modelinde, eğitim bakanlıklarının üniversiteler üzerinde etkileri sınırlıdır. Yükseköğretim sistemlerini yöneten kurullarda, üniversitelerin üyeleri yoktur. Rektör, ara kuruluş tarafından atanır, rektörün görev süresi uzun ve yetkileri geniştir ve o kurumun mensubu ya da profesör olmak zorunda değildir. Rektörün görev süresi, sorumlulukları, yetkileri, alacağı ücret ve diğer imkânlar yönetim kurulunca tespit edilir

ve bu hususlar bir sözleşmeyle tespit edilir. Akademik, idari, mali tüm yetkiler nihai olarak kurum düzeyindeki ara kuruluşlardadır(Doğramacı, 2000; Gürüz, 2001; Gürüz vd., 1994; Korkut 2001'den aktaran Erdem, 2006: 301-302).

Kıta Avrupası Modeli'nde üniversiteler doğrudan eğitim bakanlığına bağlıdır. Rektör, bir seçim kurulu tarafından genellikle o üniversitenin profesörleri arasından seçilerek ilgili bakan veya devlet başkanı tarafından atanır. Bazı ülkelerde seçilen rektörü veto yetkisi vardır. Rektörlerin görev süreleri nispeten kısa ve yetkileri sınırlıdır. Bakanlık üniversiteler üzerinde denetim yetkisine sahiptir. Her iki modelde de adı senato olan, rektörün başkanlığında çeşitli akademik birimlerin yöneticileri ile temsilcilerinde oluşan bir akademik kurul vardır(Gürüz 2001'den aktaran Erdem, 2006: 302).

Amerikan Üniversite Sistemi: Amerika'da iki tür üniversite vardır; eyalet ve özel. Her ikisinde de öğretim paralıdır. Kamu malı olan eyalet üniversiteleri, mali kaynaklarının önemli bir kısmını öğrencilerin ödedikleri harçlardan ve hükümetin verdiği fonlardan sağlamaktadır. Özel üniversiteler ise vakıflar tarafından finanse edilir. Ancak harçlar daha yüksektir. Mütevelli heyet üniversiteyi yönetir, denetler ve yön verir. Nihai kararlar mütevelli heyete aittir. Rektör de mütevelli heyetçe atanır. Rektörün idari yöneticilik vasfı önemli olduğu için akademisyen olmayan kişilerde rektör olarak atanabilir(Başbakanlık, 1992: 372-373).

Amerikan üniversiteleri piyasa şartlarına adapte olarak girişimci gibi davranırlar. Öğretim elemanlarının maaşları da bu konu dâhilinde belirlenir. 1950 ve 1970 yılları arasında öğrenci sayılarında meydana gelen artış sebebiyle "eyalet mütevelli heyetleri" kurulmuş ve eyalet üniversiteleri çok kampüslü üniversitelere dönüşmüştür. Amerika'da bütün üniversiteleri kapsayan bağlayıcı bir üniversite kanunu sssyoktur. Amerikan üniversitelerinde araştırmaların önem kazanması 20 yüzyıl başlarından itibaren hissedilir(Charle and Verger, 2005: 114-116).

İngiliz ve İskoç Üniversiteleri: Birleşik krallıkdaki tüm üniversiteleri kapsayan bir kanun yoktur. Ancak ayrı ayrı kuruluş kanunları da yoktur. Tek istisna Londra üniversitesidir. İktüzüğü parlamento tarafından kanun olarak çıkarılmıştır. Her üniversite ayrı bir kraliyet fermanı ile kurulur. Üniversite organlarının oluşumu ve üniversitenin işleyişi arasında farklar vardır. Üniversitelerin şahsiyeti İngiltere de "Council" İskoçya'da ise "Court" olarak adlandırılan heyetler tarafından temsil edilir. Bu heyetler mali ve idari

konularda her türlü nihai karar yetkisine sahiptir. Akademik konularda ise üniversite senatosu söz sahibidir. Rektörün ünvanı İngiltere’de Vice-Chancellor, İskoçya’da Principal’dır(Charle and Verger 2005: 96). İngiltere ve İskoçya; İngiliz üniversiteleri genellikle modern çağın özelliklerini korurlar. İskoçya ise daha ziyade Almanya’ya yakındır(Başbakanlık, 1992: 377).

Rektör Council veya Court tarafından süresiz olarak atanır. İngiltere’de Rektör’e Vice-Chancellor da denir. Bir de Chancellor diye bir makam da vardır. Bu makam semboliktir, törenlerde üniversite camiasına başkanlık eder. Chancellor üniversitenin en yüksek makamıdır. İkinci yüksek makam, Council veya Court’un başkanıdır. Bu kişinin bazı üniversitelerde Pro-Chancellor olarak adlandırılır ve Amerikan üniversitelerindeki mütevelli heyet başkanına benzeyen idari ve mali yetkilere sahiptir. Rektör, yani Vice-Chancellor, hiyerarşide üçüncü sırada gelir, ancak üniversitenin akademik lideri ve başlıca icra organıdır. Üniversite idari örgütünün başı Registrar’dır. Registrar, Council veya Court ile Senato’nun toplantılarına katılır ve üniversitedeki birçok akademik ve idari komitelerin de tabi üyesi veya başkanıdır. Rektörlük makamı boşaldığı takdirde, Council veya Court’a sunulacak Rektör adaylarının tespitinde rol oynar. Üniversite hiyerarşisi içinde dördüncü sırada gelir. Birleşik krallıktaki üniversiteler mali kaynağını kamu fonlarından sağlar ve hükümetin üniversiteler üzerinde hiçbir yaptırım etkisi yoktur. Hükümet ile üniversiteler arasındaki ilişkilere düzenleyen Universty Grants Commmittee (UGC) tarafından yürütülür. Görevleri şunlardır(Başbakanlık, 1992: 378):

-Üniversitelerin mali ihtiyacını tespit ederek bu hususda hükümete tavsiyelerde bulunmak.

-Üniversitelerle ilgili her konuda bilgi toplamak, değerlendirmek ve iletmek.

-Üniversiteler ve diğer ilgili kuruluşlarla iş birliği yaparak üniversitelerin milli ihtiyaçlara cevap verecek şekilde gelişmesi için plan ve programlar yapmak.

Hükümetin direk bir yaptırım yetkisi olmasa da, UGC aracılığıyla üniversiteler üzerinde söz sahibidir.

Bundan sonraki ülkelerin yükseköğretim sistemleri, tezin içeriğinde çok yer teşkil etmemesi sebebiyle iki kaynaktan kısa cümleler halinde bilgilendirme amaçlı sunulmuştur(Charle and Verger, 2005: 90-140) (Başbakanlık, 1992: 381-487);

1.3.10. Kıta Avrupası Ülkelerindeki Üniversite Sistemleri

Bu ülkelerde üniversiteler doğrudan merkezi hükümetin eğitim bakanlığına veya mahalli idarenin eğitim dairesine bağlıdır. Temel akademik birim genellikle kürsü tarzında bir örgütlenmeye dayanır. Son yıllarda ise bu örgütlerde bölüme dayalı bir akademik yapı benimsenmeye başlamıştır.

1. Avusturya: Avusturya'daki tüm yükseköğretim kurumları bilim ve araştırma bakanlığına bağlıdır. Tüm yönetmelikler Bakanlık tarafından hazırlanır. Üniversitelerin hükmi şahsiyetleri yoktur. En üst makam Rektördür ve 2 yılda bir değişir. Rektörü üniversite meclisi seçer. Bu meclis de profesör, doçent, asistan, öğretim görevlisi, idari personel temsilciler ve üniversite direktörü vardır. Bu kişi bakanlık tarafından tayin edilir ve idari konularda tam yetkilidir. Mali hususlarda mali ofisi tarafından yürütülür. Rektör yalnızca bir akademik liderlik sembolüdür. En üst akademik organ senatodur. Üniversiteler fakülte ve bunlara bağlı bölümler halinde örgütlenmiştir. Hükümetle üniversiteler arasındaki tampon kurul rektörler komitesidir.

2. Federal Alman Cumhuriyeti: Tüm yükseköğretim kurumları kamu kurumu niteliğindedir. Alman kamu hukuku genel hükümlerine ve federal çerçeve kanuna tabidir. Başkanı bölüm konseyi tarafından seçilir ikinci Karar alma organı en yüksek akademik birim olan senatodur. Senatonun başlıca görevleri; üniversitenin yönetmenliğini hazırlamak ve rektörü seçmektedir. Rektörün görev süresi 2 ila 8 yıl arası değişir. Rektör üniversitenin akademik ve idari lideridir.

3. Fransa: Üniversiteler ve yükseköğretim kurumları milli eğitim bakanlığına bağlıdır. Fransa'da üniversite rektörüne Başkan denir. Başkan üniversite yönetim kurulu tarafından 5 yıl süre ile seçilir. Hükümet üniversiteler üzerinde yaptırım sahibidir. Akademik yapı fakülteler ve bunlara bağlı bölümler oluşur. Görev süresi 5 yıldır. Profesör olma şartı yoktur. İdari işleri genel sekreter yürütür.

4. Hollanda: Üniversiteler eğitim ve bilim bakanlığının yetki ve sorumluluğundadır. Tampon kuruluş olarak Hollanda üniversiteler konseyi kurulmuştur. Hollanda üniversitelerinde 2 üst organ bulunur; Üniversite konseyi ve üniversite yönetim kurulu. Rektör eğitim ve bilim bakanı tarafından üniversite konseyi ve üniversite yönetim kuruluna danışılarak değerlendirildikten sonra Kraliçe tarafından 2 veya 3 yıllık bir süre için atanır.

5. İsveç: Üniversiteler eğitim ve kültür bakanlığının yetki ve sorumluluğundadır. Rektör bakanlar kurulu tarafından profesör tarafından atanır. Üniversitenin en üst düzeydeki organı senatodur. Öğretim üyeleri idari personel öğrenci temsilcilerine ilaveten Bakanlar Kurulu tarafından üniversite dışından atanan kişilerden oluşur.

1.3.11. Batı Ülkelerindeki Üniversite Yönetim Sistemleri

Anglo Sakson Yönetim Sistemi: İngiltere, İskoçya, Galler, Kuzey İrlanda, İrlanda Cumhuriyeti, Avusturalya, Yeni Zelanda, ABD ve Kanada’da uygulanan bu sistemin temel ilkesi devletin üniversiteleri yönetme yetkisinin toplumun ileri gelen kişilerden oluşan ara kuruluşlara devretmiş olmasıdır. İcra organı rektördür.

Kıta Avrupası Ülkeleri ve Japonya: Üniversiteler doğrudan eğitim bakanlıklarına bağlıdır. Seçiciler kurulu rektör adaylarını tespit eder ve seçimini yapar. Fakat rektör ataması bakan veya devlet başkanı tarafından gerçekleşir. Bu ülkeler ile angola sakson ülkeleri arasındaki en önemli fark bu ülkelerde rektörün kısa süreli seçilmesi ve rektörün yetkilerinin yalnızca sembolik akademin lideri olmasından öteye gidememesidir. Avusturya Macar yükseköğreniminde Alman üniversitelerinden daha geleneksel ve otoriter bir model görülmektedir. Yeni Balkan uluslarını kapsayan tüm orta Avrupa alanı üniversite sistemlerini henüz ıslah edilmemiş ülkeler ve Alman modelinin çekim alanı arasında geçiş bölgesi konumundadır. Bu bağlamda üniversiteler 2 dünya içinde yer alırlar. Modernler ve bazı özellikleriyle Alman modeline yakındırlar. Çünkü imparatorluğun batı kısmında ve hatta Budapeşte’ye kadar Almanca konuşan hocalar ve öğrenciler vardır. Daha sonraları Avusturya-Macaristan imparatorluğu ulusal dilde eğitim verme hakkı kazanmıştır.

Bu bölümde incelenen üniversiteler şu şekilde özetlenebilir;

Çizelge 1. Üniversitelerin Kuşaklara Göre Nitelikleri

	Belirleyici Nitelikler		
	Birinci Kuşak Üniversite	İkinci Kuşak Üniversite	Üçüncü Kuşak Üniversite
Hedef	Eğitim	Eğitim + araştırma	Eğitim + bilginin kullanımı
Rol	Hakikati savunma	Doğayı keşif	Değer yaratma
Yöntem	Skolastik (İnanç ve bilimi bir araya getirme)	Modern bilim / tek disiplin	Modern bilim / tek disiplin + disiplinler arası
Yaratılan	Profesyoneller	Profesyoneller + bilim insanları	Profesyoneller + bilim insanları + girişimciler
Yönelim	Evrensel	Ulusal	Küresel
Dil	Latince	Ulusal diller	İngilizce
Örgütlenme	Uluslar, fakülteler, kolejler	Fakülteler	Üniversite enstitüleri
Yönetim	Şansölye	(Yarızamanlı) Akademisyenler	Profesyonel yönetim

Kaynak: (Wissema, 2009: 29).

Çizelge 2. 2. KÜ ve 3. KÜ Ayırt Edici Nitelikleri

İKİNCİ KUŞAK ÜNİVERSİTE	ÜÇÜNCÜ KUŞAK ÜNİVERSİTE
Özü temel bilimsel araştırmalardır.	Özü temel bilimsel araştırmalardır.
Tek disiplinli araştırma ve fakülte yapısının egemenliği	Disiplinler ötesi araştırma ve enstitü yapısının yükselişi
Kapalı sistem şeklinde yalnız kurumlar	Pek çok ortakla işbirliği halindeki açık üniversiteler
Yerel piyasaya yönelik işleyiş.	Uluslararası ve rekabetçi bir piyasaya yönelik işleyiş
Maddi durumu iyi olan öğrencilere elit eğitim	Çok kültürlü organizasyonlar, kitlesel ve elit eğitim
Yaratıcı fakülteler yoktur.	Yaratıcı nitelikli tasarım fakülteleri merkezi vardır.
Ulusal üniversite	Çokuluslu üniversite
Yalnızca araştırma ve eğitim amacı mevcut, yaratılan bilginin nasıl kullanılacağı konusu belli değil.	Bilginin kullanımı, bilgidan yararlanılması temel iştir ve eğitim ve araştırmanın yanında üçüncü amaçtır.
Devlet finansmanı ve devlet müdahalesi söz konusudur.	Devletin doğrudan finansmanı ve devlet müdahalesi söz konusu değildir

Kaynak: (Wissema, 2009: 42).

Burada bahsedilen Birinci Kuşak Üniversiteler Ortaçağ Üniversitelerini, İkinci Kuşak Üniversiteler Humboldt Tipi Üniversiteleri, Üçüncü Kuşak Üniversiteler de Modern Üniversiteleri yani Girişimci Üniversiteleri adlandırmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

GİRİŞİMCİ ÜNİVERSİTE

2.1. GİRİŞİMCİ ÜNİVERSİTE KAVRAMI VE İLGİLİ KAVRAMLAR

2.1.1. Girişimci Üniversite

Üniversiteler, pek çok değişkenden etkilenecek yeni çağa uyum sağlama amacıyla, girişimci üniversite modeline yönelmektedir. Ülkemiz üniversitelerini de etkileyen küresel ve ulusal etkenler, değişim ve dönüşüm için girişimci üniversite modeline yönelim sağlamıştır. Girişimcilik kavramı, son dönemde edindiği kazanımlarla, kâr amacından ziyade risk alma, yaratıcılık ve yenilikçilik özellikleri edinmiştir. Günümüz bilgi toplumunun üniversite modelinin temelinde de bu vardır. Kamu, devlet, kurumsal, sosyal ve iç girişimci özelliklerinden ülkemiz uygun bir model çıkartabilmeli; verimli, yenilikçi, yaratıcı, saydam ve kalite odaklı üniversitelere dönüşebilmek, uluslararası rekabette hak edilen yere gelinebilmelidir(Odabaşı, 2005: 87).

Günümüzde, kurumsal, küresel ve ulusal baskılarla karşılaşan üniversiteler, girişimcilik kuramı ve uygulamalarını keşfetmeye, öğrenmeye ve yeni fırsatların yaratılmasına çalışmaktadırlar(Odabaşı, 2007: 117).

Girişimci üniversite söylemi, ilk kez Burton Clark 1998 yılında dile getirilmiştir. Warwick, Strathclyde, Twente, Joensuu ve Chalmers üniversitelerini inceleyen Clark, bu üniversiteleri Avrupa'nın en girişimci üniversiteleri olarak tanımlamış, üniversitelere yönelik bir kurumsal girişimcilik modeli geliştirmiştir(Çetin, 2007: 232).

Genel olarak, dünyadaki üniversiteler geleneksel niteliktedir. Kendine has nitelikleri olan, alanında ilerlemek için yenilikleri araştıran, gelecekte güçlü olabilmek için örgütsel yapısında değişiklikler yapan, girişimci yönü öne çıkan üniversiteler girişimci üniversitedir. Clark, girişimcilik ile üniversite olgusunu ilişkilendirmiştir(Çetin, 2007: 218). Hızlı değişen hem iç hem dış çevre koşulları, üniversitelerin işlevlerini ve stratejilerini etkileyerek ve girişimci üniversite olmaya yöneltmektedir(Odabaşı, 2006: 93).

Üniversiteler yeniliklere ivme kazandırır, işletmelerin kuruluşundan büyümesine kadar bütün aşamalarında girişimcilere destek olurlar. Böylelikle, yeni iş imkânları doğar ve geleceğe yönelik yatırım imkânları sunan yeni gelir kaynakları oluşur. Üniversiteler, bilhassa yenilik yapma ve yeni ürün ve hizmetler geliştirme hususunda gereklidir. Üniversiteler, yerel ürün ve hizmetlerin önemli bir alıcısı olması sebebi ile özellikle küçük işletmeler açısından katma değer yaratır ve geliştirir(Greenspan and Rosan, 2006: 3).

Girişimci üniversitelerin temel felsefesi, çağdaş girişimcilik öğelerinin, üniversitelerde var olmasını sağlayarak, ulusal ve bölgesel kalkınmayı desteklemektir. Gelecekteki üniversitelerden beklenti, bilim, öğretim ve girişimcilik temelleri üzerine kurulmasıdır. Girişimci üniversite olgusu, akademik camia ve iş çevresi arasındaki ilişkilere farklı bir boyut kazandırmıştır(Sakınç ve Bursalıoğlu, 2012: 93).

Üniversitelerin ilk rolü olan eğitime, sonraları sanayi toplumu koşulları doğrultusunda araştırma rolü, günümüzde ise, ekonomik ve sosyal kalkınmayı sağlama rolü eklenmiştir. Bu süreç için şu yaklaşımlardan bahsedilebilir; “sosyal sözleşme” , “bilgi üretimi süreçlerinin değişimi”; “üçlü sarmal modeli”(Çetin, 2007: 218).

Küreselleşme olgusu ile birlikte ekonomik rekabet artmış, bilgi ve iletişim teknolojilerinin gelişmiş, İngilizcenin evrensel dil olmuştur. Bu durum bilgi paylaşımını, yükseköğretimin yayılmasını, uluslararası öğrenci ve akademisyen hareketliliğinin artmasına, üniversite-sanayi işbirliği doğrultusunda girişimci üniversite, şirket üniversiteleri gibi teşekküllerin ve yükseköğretim kurumları arasında ortaklıkların oluşmasını sağlamıştır. Küreselleşme ile hayatımıza giren neo-liberal politikalar, yükseköğretimin kamu kaynaklarına ve devlete olan bağımlılığını azaltmıştır. Böylelikle girişimci ve rekabetçi uygulamalar ve profesyonel yönetim uygulamaları yükseköğretim kurumlarında görülmeye başlanmıştır(Altbach vd., 2009 den aktaran Sakınç ve Bursalıoğlu, 2012: 94).

Günümüzdeki rekabet ortamında tüm aktörler, bölgesel farklılaştırma uğraşındadır. Bu aktörlere günümüzde üniversiteler de dâhil olmuştur. Üniversiteler, yalnızca eğitim faaliyetleri gerçekleştirmenin yanında, bölgesel iç dinamiklere dayalı bir kalkınma stratejisi de hazırlamak durumundadırlar(Sakınç ve Bursalıoğlu, 2012: 86).

Üniversitelerdeki örgütsel yapı, roller ve işlevler, küreselleşme ve artan rekabet, azalan devlet destekleri dolayısıyla yaşanan finansal sıkıntılar gibi nedenlerle değişmiştir(Çetin, 2007: 221).

Azalan devlet destekleri uluslararası boyutta görülmeye başlanmış ve devlet ile üniversiteler arasındaki beklentileri değiştirerek, güvensizlik ortamının oluşmasına neden olmuştur. Bu beklentileri üniversiteler açısından finansal ve sosyal boyutta, devlet açısından da iyi ve kaliteli bir eğitim temelinde ele alabiliriz(Smit, 2002:7).

Üniversiteleri değişime ve dönüşüme zorlayan nedenleri üç başlık altında toplayabiliriz(Odabaşı, 2006: 89);

Bunların ilki, “küresel” başlığı altında toplanabilecek etkenlerdir;

- *Ülkemiz yükseköğretim sisteminin evrensel düzeyde başarılı olabilmesi için gereken standartlara erişebilmesi,*
- *Çağdaş toplumların üniversite ölçütlerini yakalayabilmesi,*
- *Ülkeler arasındaki sınırların, mesafelerin kalkmakta olması, toplumların neredeyse bir ağ biçiminde birbirleriyle bağlanmış, bütünleşmiş olması, gerçeklerine yönelik hissedilen baskılardır.*

Bugün dünyanın bütününde görebileceğimiz, devasa ve küresel üniversiteler, kâr amacı ve rekabetçi tutum güden bir anlayışla, eğitim ve bilgiyi alınıp satılabilen bir meta haline dönüştürmüşlerdir. AB ülkeleri bu değişim ve dönüşümde geri kalmamak adına yoğun baskı altındadır. Bologna süreci ve Socrates, Erasmus değişim programları buna örnek gösterilebilir. Bu bütünleşme gayretlerinin oluşturduğu Avrupalılaşma, küreselleşme gibi çabalar, eğitim ve araştırma kalitesi, standartlaşma ve rekabet gibi olguları ortaya çıkarmıştır. Bu noktadan itibaren, üniversiteler için değişim ve dönüşüm kaçınılmaz hale gelmiştir(Odabaşı, 2006: 89-90).

İkinci olarak ele alınabilecek ulusal faktörler, ekonomi, bilgi ve teknoloji temelli topluma göre şekillenmektedir(Odabaşı, 2006: 90);

- *Toplumun hemen hemen her kesiminden, üniversitelerden artan sayıda ve çeşitlilikte hizmet beklenmektedir,*

- *Devletin yükseköğretim için ayırdığı kaynakların yetersizliği, artan genç nüfusun yükseköğretim talepleri sonucu ortaya çıkan eğitimde “kitleleşme” sorunu ve hükümetlerin bu konudaki baskılarının artarak sürmesi,*
- *Bölgesel kalkınma için üniversitelerin daha aktif rol almasının istenmesi,*
- *Sanayi ile işbirliğinin geliştirilmesi arzularının artması,*
- *Verimlilik ve etkinlik taleplerinin yoğunlaşması gibi konular ulusal boyuttaki faktörlerdir.*

Son olarak da ele alınabilecek kurumsal faktörler şöyledir(Odabaşı, 2006: 90);

- *Öğretim üyelerinin daha iyi koşullarda çalışma istekleri, daha yüksek maaş, daha çok kurumsal (mali ve idari) ve akademik özerklik arzuları, bürokrasi ile hiyerarşiden arınmış özgürlükçü ve katılımcı yönetim talepleri,*
- *Üniversitelerdeki eğitim, öğretim ve araştırmayı gerçekleştiren kesimin baskıları,*
- *Akademik terfilerde nesnellik arzuları bu konudaki örnekler olarak gösterilebilir.*

Global ve yerel etkiler, kurumsal parametreler üzerinde tahakküm oluşturarak, daha az denetimci, baskıcı ve merkezîyetçi bir yapı olmaya zorlamaktadır. İç çevre unsurları arasında bulunan öğrencilerin de, harçların azaltılmasını, kredilerin ve diğer koşulların iyileştirilmesi, modern uygulamalardan en iyi şekilde yararlanılması gibi konularda beklentilerini artırmışlardır(Odabaşı, 2006: 90).

Yukarıda bahsi geçen bu baskılar, üniversite yöneticilerine ve ilgililerine geleceğe yönelik değişim için çözüm aratmaktadır. Bunun için en uygun yol, dünyanın pek çok yerinde kabul göre girişimci üniversite uygulamalarıdır(Odabaşı, 2006: 91-92).

Devlet desteğindeki azalmalar, yükseköğretim kurumlarının yeni gelir kaynakları aramaya yöneltmiştir. Artan öğrenci harçları, araştırma bursları, sanayi ile işbirliği ve özel eğitim programları bu yeni gelir kaynaklarına örnek verilebilir(Gumbort and Sporn, 2001: 10).

Öğretim ve araştırma maliyetlerinin hala yüksek düzeyde olması, üniversiteleri verimliliği artırmaya yani az girdiyle çok çıktı sağlamaya zorlamaktadır(Kozerackı, 1998: 1).

Son yirmi yılda değişen işgücü, öğrenci ve kurum gereksinimleri, ekonomi ve toplumda bilgi odaklı girişimler sürekli büyüyen ve değişen işgücü piyasası yaratarak, üniversitelerden bu piyasalara yetenekli öğrenciler sağlaması beklentisi oluşturmaktadır (Çetin, 2007: 221).

Küreselleşme ile birlikte yerelleşme ve bireyselleşme de gerekli unsurlar arasına alınarak, yükseköğretim reformlarında değerlendirilmesinde “Üçlü Süreç” (Triplization Process) Cheng (2001) tarafından geliştirilmiştir. Küreselleşmenin yükseköğretime etkileri, üniversite faaliyetleri konusunda farklı bölgelerden en iyi entelektüel sermayenin bulunması ve küreselleşmeye uygun eğitimin gerçekleştirilmesi, yerelleşmenin etkileri ise üniversite faaliyetleri gerçekleştirilirken yerel ortaklıklar ve işbirliğinin sağlanması ve eğitimin yerel ihtiyaçlar doğrultusunda şekillendirilmesidir(Cheng, 2001 den aktaran Sakınç ve Bursalıoğlu, 2012: 94).

Finansal, teknolojik ve bilimsel unsurlar küreselleşme sayesinde uluslararası boyuta taşınarak benzeşmiştir. Bu durum tüm ülkeleri, firmaları ve üniversiteleri etkilemiş, bilimsel öğrenme düzeyinin ekonomik kalkınm üzerinde olan etkisini artırmıştır(Smit, 2002: 6).

Üniversitelerin misyonu bilimsel araştırma ve yükseköğrenim ihtiyacının karşılanmasıdır. Üniversite girişimciliği ticari değer veya ekonomik fayda yaratmanın ötesindedir. Artan rekabetle beraber firmaların, üretilen bilimsel bilginin ticarileştirilmesine yönelik ilgisi, üniversiteleri iş dünyası ile işbirliğine yönlendirmiştir(Bulut ve Aslan, 2014: 120).

Bölgesel kalkınma uygulamaları ile birlikte, kalkınma anlayışı aşağıdan yukarıya gerçekleşen bir anlayış haline gelmiştir. Esasen bu durum yerel dinamiklerin ve bölgesel potansiyelin artan önemiyle ilişkilidir. Klasik kalkınma anlayışından farklı olarak, doğrudan yatırımlardan ziyade, bölgesel kalkınma anlayışında bilgi temelli içsel büyüme hedeflenmektedir(Sakınç ve Bursalıoğlu, 2012: 86).

Bu anlayışta üniversiteler anahtar roldedir. Bu süreçte bilgi ve rekabetle eş zamanlı üniversitelerin önemi de artmıştır. Bilgi ekonomisinin önemli bir unsuru haline gelen üniversiteler küresel düşünüp yerel uygulayan bir şekle bürünmüştür(Sakınç ve Bursalıoğlu, 2012: 87).

Smit'e (2002:9) göre, bölgesel kalkınmaya etkisi olan üniversitelerin önemli özellikleri şu şekilde sıralanabilir;

- Öğrencilerini, akademisyenleri ile birlikte tüm personelini girişimcilğe ve risk almaya yönlendirir,
- Özel nitelikli araştırmalarda ulusal ve uluslararası başarıyı yakalayabilmek için sürekli olarak mükemmeli kovalar,
- Patent ve lisans faaliyetlerinin hukuki ve ticari bilgilerinin bulunduğu merkezi bir ofise sahiptir,
- Bilginin ticarileştirilmesi ile elde edilen fonların bir kısmını araştırmacılara paylaştırır,
- Yerel yönetim ile ortak oluşturulan bir bilim parkı ve iş geliştirme merkezi bulunur,
- Özel nitelikli uzmanlık alanlarında önemli gruplar oluşturmak için diğer üniversitelerle ortak girişimler içinde olur.

Üniversitelerin içinde bulunduğu, çalışanlarını, gelir kaynaklarını ve araştırma yaptığı konuları artırma baskısı nedeniyle, üniversiteler kendi niteliklerini genişletme konusunda kontrolsüz bir büyümeye yönelmektedir. Üniversitelere yüklenen gereğinden fazla misyon, kaynak, fakülte ve öğrenci gibi temel dinamikleri olumsuz etkilemektedir. Üniversitenin çevresi ile olan ilişkileri, arz talep dengesizliği sebebiyle kurumsal yetersizlik sorunu doğurmaktadır. Yani geleneksel yöntemler artık yeterli değildir. Bu ilişkilerde geleneksel yöntemlere devam edilmesi, dengesizliği devam ettirecektir. Çoğu üniversitenin amaçlarının belirsiz olması, kıt kaynakların verimsiz kullanılmasına sebep olmaktadır(Smit, 2002: 10-11).

Bilgi teknolojilerinin başlıca girdileri sermaye, iş ve teknoloji olsa da, bilgi üretiminde insan sermayesi de lazımdır. Bu sebeple bilginin ticarileştirilebilmesi teknik ve akademik işgücü istihdamı gerekliliği doğurur. Bunun yanı sıra Dünya'da üniversiteler genellikle sanayileşmiş ülkelerde toplanmıştır. Bilginin açığa çıkarılması, endüstri çevrelerinin ve devletin fon desteğini artırmasına bağlıdır. Paydaşlar arasındaki ilişkiler güçlendirilmeli, gerekli altyapı sağlanarak üniversitelerin girişimcilik faaliyetleri desteklenmelidir(Sakınç ve Bursalıoğlu, 2012: 87).

Fon kaynakları yaratma, bağımsızlık, işbirliği gibi olgular girişimci üniversite kavramının temelini oluşturmaktadır. Sanayi ve üniversite çevreleri aralarındaki işbirliğini sağlayarak, teknolojik gelişmeleri takip etmeli, ekonomik kalkınmaya destek olmalıdır(Etzkowitz, 2004: 65).

Son otuz yıllık dönemde, dünya üzerinde bilginin yeri farklılaşmıştır. Böylelikle, bilgi üretiminin temelinde yer alan üniversiteler girişimci özellik kazanarak, bölgesine bilgi ve teknoloji aktarımına başlamıştır. Bugün üniversiteler piyasalarla karşılıklı etkileşim halindedir. Yükseköğretimde kurulan karşılıklı işbirlikleri, kalkınmaya destek olur. Bunu sağlamak için üniversiteler çevrelerindeki aktörlerle karşılıklı iyi ilişkiler kurmalı, üniversite, endüstriyel sorunlara çözüm bulmalıdır. Sanayinin Ar-Ge maliyetleri, kendi isimleriyle kurdukları ya da karşılıklı işbirliğine girdiği üniversiteler sayesinde düşmektedir. Kısaca akademi endüstri işbirliğinin temelinde, sponsorluklar, lisanslar, mezunların istihdamı vardır(Sakınç ve Bursalıoğlu, 2012: 87-88).

Devlet üniversite sanayi işbirliğine aracılık yaparak, üniversitelerde teknoparklar kurulmasını sağlamalıdır. Özetleyecek olursak sanayi ile yakın iş birliği içinde olunmalıdır. Pazardaki girişimci kaliteyi artırır. Yani küresel rekabet şartlarından dolayı ne sanayi ne de devlet üniversite ile iş birliğinden vazgeçemez(Sakınç ve Bursalıoğlu, 2012: 88).

Girişimci üniversiteler, değişimi gerçekleştirebilecek uygun örgütsel yapıya sahip olmalı, ne çok merkezi, ne de çok yerel olmalıdır. Yönetim kademelerinin güçlü olması, gelir artışlarını ve maliyetlerini kontrol olanağı sağlar. Bu örgütsel yapı içerisine üniversitenin tüm birimleri dâhil edilmelidir. Girişimci üniversite modeli, yükseköğretim açısından reform niteliğindedir ve üniversitelere yönetişimci bir yaklaşım getirmiştir. Sanayiyle ve mezunlarla iletişim, örgütsel düzenleme birimleri gibi mevcut yapıya yenilikler getiren rekabetle ilgili akademik birimler, dış fonlardan yararlanmayı sağlayan birimler gibi birimler bu üniversitelerin yönetsel unsurlarının büyük bir kısmını oluşturmaktadır. Bu birimler üçüncü tür gelir kaynaklarını artırmaya yöneliktir. Bu süreçte, bölgenin sanayi kuruluşlarının ve özel sektörün yer alması, kamudan aktarılan fonlar kadar önemlidir(Özer, 2011: 92).

Üniversiteler tüm paydaşlarla iş birliği içinde olmalıdır. Üniversiteler bölgenin sorunlarına ve çözümlerine yönelik araştırmalar yapmalı bunun içinde bölgedeki tüm

aktörlerler iş birliği içinde olmalıdır. Bu aktörler içerisinde önemli bir unsurda başta bölgesel kalkınma ajansları olmak üzere bölgesel otoritelerdir. Örneğin İngiltere’de bu ajanslar üniversite-sanayi bağlantısında temel konumdadır. Ajansların yanı sıra TTO’lar ve araştırma merkezleri de dikkate alınmalıdır(Sakınç ve Bursalıoğlu, 2012: 87-88).

Üniversiteler, giderek yeni fon kaynakları üretmek üzerinde daha fazla yoğunlaşmakta ve bu doğrultuda, yeni kaynaklar araştırmak, kaynakların verimli kullanımı, iş çevresi üzerinde yoğunlaşmak, gelişmiş ve gelir kaynaklarının artırımına yönelik stratejiler oluşturmak, farklı şekillerde ticari hayata dâhil olmak gibi görevler edinmektedir(Eckel, 2002: 3-4).

Üniversiteler ne kadar güçlü işbirliği imkânlarına ve bağlantılara sahip olurlarsa, o oranda bölgesel strateji geliştirmede belirleyici konumda olurlar. Bu süreçte büyük ölçekli işletmeler küçük ölçekli işletmelerden farklı olarak tanınmış üniversitelerle iş birliğine girmek isterler. Bu durum üniversiteler açısından da bilginin tecrübe edilmesi maçıını taşır. Gelişmekte olan bölgelerde üniversiteler, sanayi ile iş birliği oluşturmakta güçlük çekerken, gerilemekte olan ekonomilerde üniversiteler, sermayenin ve mezunların göç etmesi sebebiyle güçlük çekerler. Gelişmiş bölgelerde ise üniversiteler nispeten daha şanslıdır(Sakınç ve Bursalıoğlu, 2012: 88-89).

Girişimci üniversite kavramı incelenmeden önce, öncelikle konuyla ilgili kavramlar açıklanmalıdır. Girişimcilik kavramının geçmişi daha eskidir, ancak ilk defa önceki yüzyılda Joseph Schumpeter tarafından incelenmiş, ekonominin yeni bir modeli olarak benimsenmiş ve temelinde yenilik kavramı yer almıştır. Schumpeter, bu kavramı eldeki kaynakların birleşimi olarak ifade etmiş ve girişimciliğin yalnızca yenilik faaliyeti ile gerçekleştirilebileceğini savunmuştur(Odabaşı, 2006: 92).

Günümüz dünyasında başarılı ekonomilerin merkezini üniversiteler oluşturmaktadır. Örneğin Amerika’da California Üniversitesi; bilimsel araştırmalar, keşifler, yenilikler, yeni şirket oluşumları, yeni iş imkânları, yeni gelir kaynakları gibi unsurların oluşumunda önemli role sahiptir. Günümüzde üniversiteler, geleneksel rollerinin dışına çıkmış, yalnızca yükseköğrenim ve araştırma merkezi olmaktan öteye geçmiştir(Rosan, 2006: 1).

Bu durum değişimin önünü açmaktadır. Kamu kaynaklarının ağırlığının artmasıyla özerkliğinin azaldığını düşünen üniversiteler, girişimci üniversite modeli ile gelirlerini çeşitlendirebilecektir(Sakınç ve Bursalıoğlu, 2012: 89).

Yükseköğretimde rekabetin artması ve kitle eğitimi, öğrenci sayısını artırmış, bu durum kamu kaynaklarının yetersiz kalmasına neden olmuş, yeni kaynak arayışını başlatmıştır. Böylelikle üniversiteler, dışarıdan kaynak sağlamak için projelere ve öğrencilerin müşteri gibi görüldüğü bir sürece yönelmiştir. Bu rekabet yalnızca öğrenci ile sınırlı kalmamış, üniversiteler yetenekli bilim insanlarını cezbetmek için de rekabet içerisine girmiştir. Bu değişimler doğrutusunda, bazı ülkelerde neo-liberal politikalara yönelim olmuş, üniversitelerin kaynak bulmak için girişimci olması ve kalite güvence sistemleri uygulaması gerekliliği ortaya çıkmıştır(Özer vd., 2011: 62) (Çelik ve Gür, 2014:19).

Üniversitelerin; ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan, topluma, ekonomiye, toplumun refah düzeyi ve yaşam kalitesine katkıları vardır. Üniversitelerin faaliyetleri, çok yönlüdür(Charles, 2003:9).

Üniversiteler, bölgesel kalkınma sürecinde anahtar rol oynayarak, bölgesel bilgi ekonomisine, ekonomik istikrara, sosyal yaşama ve kültürel kaynaklara katkı sağlar. Uluslararası işbirliği, dışa açılım ve girişimcilik hususlarında temel kaynak konumundadırlar(Cleary, 2002:1-2).

Üniversitelerin öncelikli görevi bilgi üretmek ve öğrenci yetiştirmektir. Ancak üniversiteler, dış çevre unsurları ile geliştirilen ilişkiler doğrutusunda ticarileşmeye, sosyal değer yaratımına, işbirlikleri içerisinde bulunmaya, akademik proje ve araştırmaları gerçekleştirmeye daha fazla önem vermeye başlamıştır(Bulut ve Aslan, 2014: 120).

Dünyada yaşanan akademi-sanayi ilişkilerindeki gelişmeler ikinci bir akademik devrim başlatmıştır. Bugün bilim; kültürel bir olgu olmanın ötesine geçerek, yeni gelir kaynakları yaratmak için kullanılan bir unsur haline gelmiştir(Aalerud, 2004: 15-16). Günümüzde, üniversitelerde hâkim olan bürokrasi yerini, girişimciliğe ve kurumsallığa bırakmıştır(Burnett & Huisman, 2010: 121).

Kitlesel eğitim, bilimsel araştırma maliyetlerindeki artış, fon kaynaklarındaki azalmalar üniversitelerin değişmesine sebep olarak, ticari sektörün finansal desteğinin artışına sebep olmuştur(Lazzeroni & Piccaluga, 2003: 39).

Üniversitelerdeki girişimcilik yalnızca kâr ve risk faktörleri ile sınırlı değildir. Üniversitelerin hayatta kalma, özerkliğini sağlama, toplumsal beklentileri karşılama gibi görevlerini yerine getirmesini de sağlamaktadır(Yokoyama, 2006: 527). Üniversitelerde gerçekleştirilen girişimcilik faaliyetleri, üniversitelerin finansal özgürlüğünün bir aracıdır(Bulut ve Aslan, 2014: 120). Yeni gelir elde etmek için başka potansiyel kaynaklar da mevcuttur; eğitim-öğretim müfredatı ve çeşitli kurumsal aktiviteler, bireysel ve kurumsal kurslar, sertifikalar, lisansüstü programlar gibi(Eckel, 2002: 2).

Girişimci üniversiteler yalnızca gelişmiş ülkelerde değil, gelişmekte olan ülkelerde de yaygınlaşmaya başlayarak, devlet politikalarına girişimci üniversitelerin faaliyetlerinin girmesine sebep olmuştur(Tijssen, 2006: 1570). Üniversite girişimciliği denilince akla; teknoloji transferi, kullanım hakları ve sanayi ile yapılan işbirlikleri gelmektedir, zira hiçbir yerde sosyal odaklılık boyutlarına değinilmemiştir(Mars & Rios-Aguilar, 2010: 452). Girişimci üniversite, endüstri ile karşılıklı fayda esasına dayanan anlaşmalar yaparak, zamanla kendisini ispatlayan üniversitedir(Styhre & Lind, 2010: 109).

Eğitim ve araştırma faaliyetlerine ek olarak ekonomik gelişmeyi de akademik bir unsur olarak gerçekleştirmek, değer yaratabilen araştırma faaliyetleri yapmak, akademik ve akademik olmayan unsurların ortak bir potada eritilmesi üniversite girişimciliğidir(Etzkowitz, 2003: 113). Bunun yanı sıra üçlü sarmal modelinin uygulanması ile bölgesel ve ulusal kalkınmaya katkı sağlanması da üniversite girişimciliğidir(Philpott vd., 2011: 162). Üniversiteler, bilgi üreten ve insan yetiştiren kurumlar olmaktan ziyade, yerel ve küresel ölçekte bilgi akışını sağlayan aktörlerdir(Bramwell, 2008: 1178).

Girişimci kavram, genellikle başa çıkma, yaratma ve belirsizlik ve karmaşıklık kavramlarıyla ilgilidir. Üretim faktörlerinin yeni ve yaratıcı bir şekilde yeniden kurgulanması ve yeni birşeyler yapma gücü ve yolları girişimciliğin özünü oluşturur. Üniversiteler, hükümet baskısından kurtulmak için, daha otonomus bir yapıya

dönüşmüştür. Bu yeni kaynak bulma çabaları, beraberinde bireysel araştırma ve öğrenmeyi geliştirmiştir(Gibb, 2009: 5).

Girişimci üniversite, çoklu planlar ve programlar uygulayarak toplanmış olduğu bilginin bölgesel ekonomik gelişmeye katkı sağlamasını amaçlar(Kirby vd., 2011: 302).

Daha girişimci olmak için uğraşan üniversiteler, ellerindeki yapısal organizasyonel verileri dış dünyaya bir cevap niteliğinde değiştirip dönüştürerek verir ve onlar, kolektif girişimci eylemi bütün seviyelerde cesaretlendirir. Bunu da çeşitli mekanizmaları kullanıp, girişimci kültürü artırmakla yapar(Kirby vd., 2011: 302).

Geleneksel akademi çevrelere bağlı olarak, bu eylem aynı zamanda amaç gelişimi, fonksiyon gelişimi, üniversite içinde, öğrenme ve araştırma ve girişimci aktivitelerin gelişimi için toplu bir gözden geçirme ve gelişmeyi gerektirir.

Girişimcilik içi gelişmeler ise, yeni hareketliklerin ve girişimci aktivitelerin geliştiği organizasyonlardadır ve tipik olarak girişimci üniversitelerde görülür(Kirby vd., 2002: 302).

Günümüz girişimci üniversite çalışmaları vaka çalışmalarından oluşur. Ancak teorik çerçeve ve girişimci üniversite tanımlaması ve karakter özellikleri, sistematik incelemeyle etkenlerin ve engellerin belirlenmesinde eksiktir, bu da üniversitelerin daha girişimci olmasını değerlendirmede eksiklidir. Literatürde geçen girişimci üniversite söylemleri şöyledir(Kirby vd., 2002: 303);

Patent gibi yeni kaynakları göz önünde tutan girişimci üniversiteler, anlaşmalar altında araştırmalar yapar ve özel şirketlerle ortaklıklar kurar(Etzkowitz, 1983: 198).

Girişimci üniversiteler, yeni iş imkânlarının yaratımında, üniversite profesörleri, teknik elemanları ya da öğrencileriyle birlikte hareket eder(Chrisman, 1995: 268).

Girişimci kültürün tam kalbinde, girişimci üniversitelerin çığır açma, yeni seçenekler yaratma, ekip çalışması yapma yeteneği vardır ve meydana okumalara karşılık verebilecek risk alma yetileri vardır (Kirby vd., 2002: 2).

Girişimci üniversiteler, bilgi endüstrisinde hizmet satarlar(Williams, 2003: 14).

Girişimci üniversite olgusu, gelir kaynakları ile birlikte değerlendirilir ve gelir kaynaklarının çeşitlendirilmesi, işbirliği olanaklarının geliştirilmesi gereklidir. Aksi

halde girişimciliğin ve modern üniversite yapısının oluşturulması hususunun sekteye uğraması muhtemeldir(Özer, 2011: 90).

Çeşitli çalışmalarla araştırılan, üniversitelerin potansiyel ve mevcut ekonomiye olan katkıları uzun zamandır tartışılmaktadır. Tarihçiler, İngilizlerin bir zamanlar endüstride kötü olmalarını, üniversitelerinin öğretme yetersizliğine, bilim ve mühendislikteki eksikliklerine bağlamaktadırlar. Chandler'e göre (1962-1977); Alman üniversiteleri ve endüstri uzun bir süre birlikte çalışarak gerekli eksikliklerin üstesinden gelmiş, sonunda teknolojiye bugünkü seviyelerine gelmişlerdir. Benzer durum Amerikan üniversiteleri için de geçerlidir. Birinci sınıf akademik araştırma yapmak yenilik için yeterli değildir. Mesela ABD'de birinci sınıf üniversite araştırması bir dereceye kadar bilimsel girişimcilikle birleşmiş, bilimsel araştırma ile paranın birleşiminin haddinden fazla ilerlediği, bu ikisinin haddinden fazla birbirine geçtiğini gözlemlemiştir(Röpke, 1998: 1-2).

Girişimci üniversiteler yenilikçiliğe ve girişimci kültürün geliştirilmesine yönlendirilmiştir ve yeni yönetsel anlayışlara, yönetimde liderliğe, planlamaya sahiptir. Bu sayede dış kaynaklara ulaşır ve yeni iş kurmada destek sağlarlar. Yaratıcılık ve iş imkânları üzerinde yetkindirler. Bu durum devrim niteliğindedir ve üniversitelerin geleneksel amaçlarının üstüne bir basamaktır. Topluma ekonomik sosyal bir değer katar. Sadece iş vermez, iş aramaz, iş üretir. Girişimci üniversitenin kriterleri; geniş ölçekli bilimsel projeler, araştırma, yönlendirme, patent ve lisans alma, iş imkânı üretme, iş birlikçi olma, dışa yönelim olarak sıralanabilir. Kurumsal ekonomiyi ve kurumsal ekonominin ekonomiyi ve toplumu nasıl etkilediğini araştırır. Kurumlar, insan etkileşimlerini formel olarak yapılandırır ve kısıtlarlar. İnsan davranışlarını şekillendirmek için kullanılan değerler, normlar, ekonomik kurallar ve davranışlar gibi olgular girişimci üniversitelerde incelenir, araştırılır ve şekillendirilir(Kirby vd., 2002: 303).

Üniversite dünyanın en uzun süreli kurumudur ve karmaşık yeni bir testi geçmelidir(Röpke, 1998: 2).

- Uluslararası çekişmelerin yeni niteliği üniversitelerin rolünü, fonksiyonunu ve araştırma sistemlerini büyük oranda değiştirmektedir. Eğer üniversiteler yenilikçi birimler olamazlarsa, bölgesel ve milli gelişime destek olamazlar.

- Üniversitelerde üretilen bilginin girişimcilikte kullanılması, girişimciliğin niteliğine bağlıdır. Çünkü bilgi transferi zordur, bilgiyi yayma maliyeti az olsa bile, toplumun bir ürünü olarak bilginin üretiminde ve iletiminde bizzat yer alan kişiler, araştırmacıların kendileridirler. Bunun için, özellikle yetkinlik ve yenilikçilik hususunda öğrenci ve akademisyenlerin eğitiminde köklü değişiklikler yapılması gerekir.

Bilgi transferindeki zorluklar ve network ekonomiler nedeniyle, bilimsel yeni bilgilerin uygulanması bölgesel bir güce sahiptir. Bu nedenle bölgesel ve yerel gelişim için bir üniversiteyi girişimci yapmak güçlü, pozitif etkiye sahiptir. Girişimci üniversite olmak için şu üç yol izlenebilir; üniversitenin kendisi, bir organizasyon olarak girişimci olabilir, üniversite üyeleri (öğrenciler, akademisyenler, çalışanlar) girişimci olabilir, üniversite ile çevrenin etkileşimi doğrultusunda girişimci yapılanmalar oluşabilir. Üniversitenin çevre ile olan etkileşimi, “yapısal çiftleşme” üniversite ve bölge arasında, girişimcilik desenlerini takip eder. Çalışmalar göstermektedir ki, ikinci yolun başarılması için, öncelikle birinci yolun gerçekleştirilmesi ve üçüncü yolun başarılması için, ikinci yolun gerçekleştirilmesi gereklidir. Yukarıda sayılan üç kriterin hepsi bir üniversiteyi girişimci yapmak için zorunlu faktörlerdir(Röpke, 1998: 2-3).

Girişimci üniversite kavramı; üniversitelere seçenekler ve pratikler sağlayan, kültürler ve çevreleyen faktörlerle aktif bir şekilde cesaret sunan, öğrenciyi kucaklayan, mezuniyet sonrası girişimciliği sağlayan heyecan verici bir konsepttir. Girişimci üniversiteler, girişimciliğin kurumsal üretimin parçası olduğu yerlerdir. Pek çok üniversite, girişimci gelişim için şaşırtıcı ve karmaşık içeriklerle karşımızdadır ancak hangisinin gerçekten geçerli ve sağlam bir içerikle bu platformu yaratıp devam ettirdiği tartışmalıdır(Gibb, 2004: 1).

Girişimci üniversite olabilmenin tüm koşullarını yerine getirerek, rekabet kurallarını benimseyen, maliyet, verimlilik ve etkinlik konularına özen gösteren, sürekli gelişme ile bilgi üretimi ve bilgiyi yaymaya yönelik yenilikleri gerçekleştiren, bunun yanında bu eylemleri gerçekleştirenlere doğrudan katkıda bulunan ve bunun için yapılanmış bir bünyeye dönüşmek olanaklıdır. Girişimci bir yapıya dönüşebilmek için, kültürel alt yapının değişmesi kadar, örgüt yapısının özellikle de yönetim yapısının ve unsurlarının da değişmesi şarttır(Odabaşı, 2006: 93-94).

Yükseköğretim, girişimcilik rolünü üç şekilde yerine getirir(Gibb, 2004: 3):

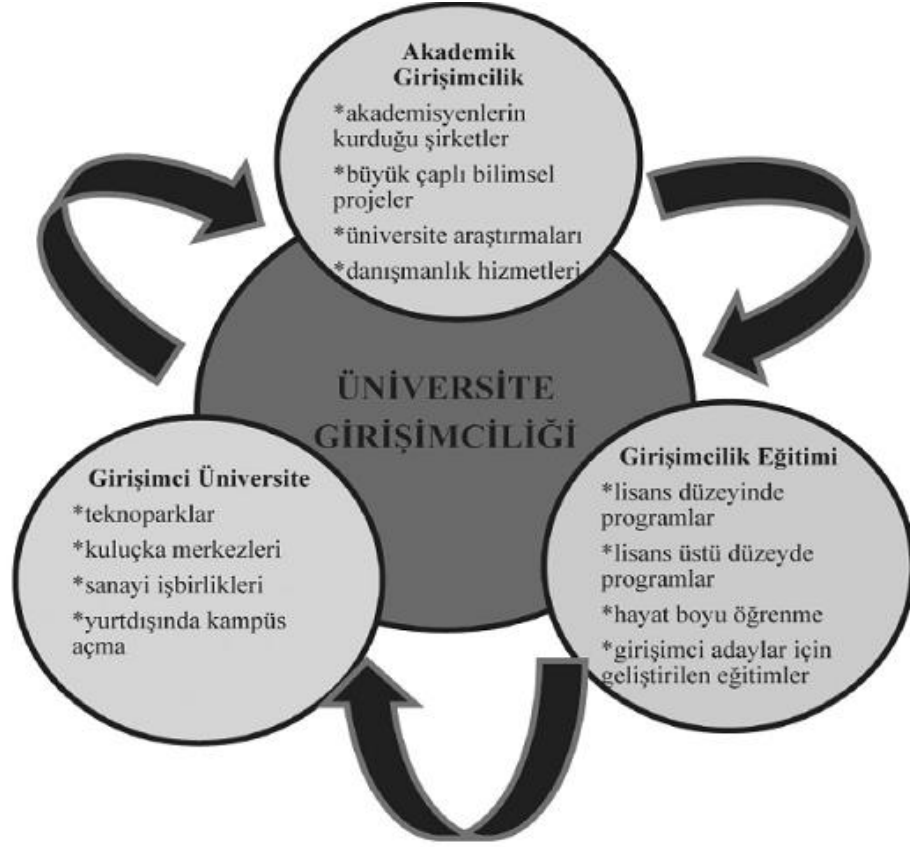
- Kapasitesini yükseltip, daha ticari hale gelerek, entelektüel kapasitesini daha geniş kitlelere ulaştırır. Akademisyenlik, gittikçe daha geniş bir çevreye hitap etme sorumluluğuyla karşı karşıyadır, sadece yayın yapmak yerine, ekonomik anlamda paydaşlarıyla ve sermaye sahipleriyle iş birliği içinde daha güçlü çalışmalara yönelim söz konusudur. Bunun için hem yayın hem de disiplinler arası etkileşim gerekir.
- Daha somut adımlarla bölgesel ve yerel ekonomiye, sosyal gelişmeye katkıda bulunur ve bunun etkisini genişleterek, toplumdaki sermaye sahibi paydaşlara ulaştırır.
- Öğrencilere, karmaşık ve kesinliğin olmadığı dünya görüşünü anlatıp, onları yeterli ekipmanlarla donatma yollarını arar. Bu karmaşıklıklar, zor çalışma şartları, iş ve iş anlaşması değişiklikleri, küresel hareketlilik, farklı kültürlerle adapte olmak, sürekli değişen dünya çapındaki organizasyonlarda çalışmak, kendi işinin kurucusu olmak, hem ailede hem sosyal çevrede daha geniş sorumluluklardır. Bu ise, öğrencilerin yaşam boyu öğrenimle kendilerini hazırlamaları ihtiyacıyla alakalıdır.

Bu senaryoya göre; gelişen teknoloji ve değişen çağ ile birlikte üniversiteler artık bilgi ve entelektüel zenginliğin tek merkezi olamayacaklardır. Mevcut yerlerini korumaları için toplumdaki paydaşlarıyla ortak hareket etmelidirler. Kendilerini idame ettirmek zorunda olduklarından, girişimci olmaya yönelmektedirler(Gibb, 2004: 3).

Klasik anlayışta üniversitelerin ağırlıklı gelir kaynakları öğrenci harçları ve devletten aktarılan kaynaklar iken, bugünkü anlayışta kendi fon kaynaklarını yaratacak yapının oluşturulması hedeflenmektedir. Artık üniversiteler, kendi fon kaynaklarını oluşturarak, bağımlılıklarını azaltmaya çalışmaktadırlar. Hatta öğrenci harçları da bir gelir kaynağı olarak görülerek, rekabetin içine dâhil edilmiştir. Genel olarak üniversitelerin gelir kaynakları üç başlıkta toplanmaktadır. İlk ikisini devletten aktarılan kaynaklar ve diğer araştırma kurumlarından gelen kaynaklar oluşturmaktadır. Üçüncü tür gelir kaynağı ise, girişimci üniversite uygulamalarından gelen kaynaklardır. Ancak bu tür gelir kaynaklarına ulaşma konusunda Türk üniversiteleri yetersizdir. Oysaki girişimci üniversite modeli, üçüncü tür gelir kaynaklarını geliştirmeye yöneliktir. Bunun için de ERDF (European Regional Development Fund) gibi kaynakları temin etmeye yönelik proje tekliflerinde bulunacak akademisyenleri destekleyen ve işbirliğini hedefleyen

örgütlerle işbirliği içerisinde olunmalıdır. Çünkü devletlerin üniversitelere aktardığı fonlar azalmıştır. Bu durumun geleneksel formdaki bir örneği Birleşik Krallıkta mevcuttur. Burada üniversitelerin, ticari çevrelerle işbirliğinin geliştirilebilmesi için, fen ve mühendislik öğrencilerinin girişimcilik konusunda yetişmesi ve akademisyenlerin çeşitli fonlara ulaşması amacıyla üniversitelere çeşitli fonlar ve gelir kalemleri sağlanarak, akademisyen ve öğrencilerin girişimci hale gelmesi, girişimci üniversite olma idealinin gerçekleşmesi gereklidir(Özer, 2011: 90).

Girişimci üniversite veya üniversite-sanayi işbirliği kavramlarının çözümlenmesi, ekonomik ve politik sistemin üniversite açısından çözümlenmesi anlamına gelmektedir. Girişimci üniversite kavramı, Türkiye’ye 1980’li yıllarda uygulanmaya başlanan neo-liberal politikalarla gelmiştir. Bu politikalarla beraber, eğitim, diğer ekonomik ve toplumsal alanlarda olduğu gibi, “Yapısal Uyum Politikaları” çerçevesinde ele alınarak yönlendirilmiştir. Bu süreçte eğitimin, “kamu hizmeti” olarak ele alınmasından vazgeçilmiştir. Bu uygulamalarla birlikte yükseköğretim harcamaları düşürülerek, eğitim üzerindeki iktisadi baskı artmıştır. Türkiye’de kamu kaynaklarından yeterli payı alamayan üniversiteler, hızla ticarileşme sürecine girmiştir. Bu iki şekilde gerçekleşmiştir. İlkinde yemekhane, temizlik gibi rutin işler üniversite dışına aktarılmıştır. İkincisinde ise, kendi temel faaliyetlerini ticarileştirmiştir. Bunlara örnek olarak; üniversite şirketleri olarak tanımlayabileceğimiz, Teknoparkları, tıp fakültelerini, fakülte olanakları ile kurulan vakıfları, sertifika programlarını, tezsiz yüksek lisans programlarını gösterebiliriz. Bugünkü üniversitelerde bu durum, bir finansal baskıdan ziyade, temel paradigmalarda bir zihniyet dönüşümüne neden olmuştur(Aslan, 2010: 179-180).

Şekil 2. Üniversite Girişimciliği (Bulut ve Aslan, 2014: 126)

2.1.2. Girişimci Üniversite ile İlgili Kavramlar

Çizelge 3. Üniversitelerden Bilgi, Hizmet Ve Teknoloji Transfer Mekanizmaları
(Başbakanlık, 1992: 366)

		Transfer ediliş şekli			Alıcı	Risk Derecesi	Gerekli Organizasyon
		Bilgi transferi	Problem çözümü	İcatlar			
Girişimci Üniversite →	Mekanizma						
	1. Kategori: Ticari olmayan				Mevcut bina ve ticari kuruluşlar ↑ ↓ Yeni şirketler	Düşük ↑ ↓ Yüksek	Fakülte Bölümleri
	Mezunlar						
	Yayınlar						
	2. Kategori: Konvansiyonel ve ticari						-Araştırma enstitüleri - Araştırma merkezleri -İşbirliği programları -Bilim parkları -Yeni buluşlar merkezleri
	Üniversite dışı kuruluşlar için seminer, konferans ve kurslar						
	Danışmanlık hizmetleri						
	Mukaveleli (uygulamalı) araştırmaları						
	3. Kategori: Konvansiyonel olmayan ticari						Kuluçka Merkezleri ↕ Üniversite şirketleri
	Lisans verme						
	Şirket kurma						

2.1.2.1. Üniversite Girişimciliği

Üniversiteler; bölgesel ve küresel ekonomilerin destekleyici gücü olan gelişen teknolojiyi ve bilgi ekonomilerini besleyen bilim adamları, akademisyenler, araştırmacılar, girişimciler ve diğer yetenekli bireylerin yetişmesi ve eğitiminde merkezi ve stratejik bir role sahiptirler(Rosan, 2006: 3).

Günümüzde pek çok ülke, yükseköğrenim sistemine yönelik dönüşümlere yönelmektedir. Bölgesel kalkınmanın temel dinamiği, üniversitelerdir ve bu üniversiteler, giderek artan bir düzeyde, girişimci prensipler uygulamaya başlamıştır. Burada, üniversitelerin, bölgesel kalkınmaya olan etkileri ortaya çıkmaktadır. Girişimci üniversite, ilk olarak ABD’de, son dönemlerde de Avrupa’da örnek alınmaya başlanmıştır. Genel odak noktası, üniversite ve sanayi işbirliği olan bu uygulamalar, yeni özellikler ve fonksiyonlar kazanmıştır(Lazzeroni ve Piccaluga, 2003: 38).

Dünyadaki gelişmişlik ve kalkınmışlık kavramları ile bunları gerçekleştirme şekilleri değişmeye başlamıştır. Bu durum, bölgenin önemini artmış, üniversiteleri, sadece bilginin üretildiği değil, aynı zamanda ticarileştiği, patentleştirdiği hatta markalaştığı, ticari rollere sahip yerler haline gelmiştir. Üniversiteler temel eğitim, öğretim ve araştırma faaliyetlerinin yanısıra, piyasada tutunmaya çalışan, kazanç elde eden, piyasanın talepleri doğrultusunda şekillenen bir model uygulamaya başlamıştır(Sakınç ve Bursalıoğlu, 2012: 85).

Yüksek eğitim kurumları, dinamik olabilmek, uluslararası platformda rekabet edebilmek için hem özerk hem de girişimci lider konumunda olmalıdır(Smit, 2002: 7–8).

Girişimci üniversitelerin temel işlevi, bölgesel ve ulusal kalkınmayı desteklemek için girişimcilik yapmaktır. Bu uygulamalar Amerika ve Avrupa’da yoğunlaşsa da, artık gelişmekte olan ülkeler de bu değişime ayak uydurmaya başlamıştır. Kamu kaynaklarındaki azalma ve diğer sorunlar üniversiteleri girişimci olmaya zorlamaktadır. Danışmanlık, bilimsel projeler, dış eğitim, patent-lisans, işbirliği gibi faaliyetlerle üniversiteler girişimci olma uğraşındadır(Çetin, 2007: 232).

Günümüzde girişimcilik olgusu her kesim için önem arz etmekte, ülkeler girişimcilik faaliyetlerini yaygınlaştırmak için yoğun uğraş sergilemektedir. Girişimcilik kavramı ve uygulamaları, günümüzdeki küreselleşme ile şekillenen bilgi çağının getirdiği büyük değişimlerinden biridir. Sürekli değişim, ekonomik ve sosyal

kalkınmanın itici gücüdür. Bu koşullarda bilgi ve yenilik yaratmanın önemi de giderek artmaktadır(Odabaşı, 2006: 92).

Tüm bunların yanı sıra üniversiteler, kalkınmanın temel unsurlarından biri olarak görülen bilgiyi üreten bir kurumdur. Bilginin ticarileştirilmesi, özerklik, üçüncü tür fon kaynakları üniversite ile ilişkilendirilen yeni kavramlardır. Bu durum bölgesel kalkınmaya da katkı sağlar. Bu değişim ve dönüşümler üniversite girişimciliğidir. Akademi, ticari değerler ve patentler vesilesiyle, sanayi ile iş birliğine giderek, kazanç sağlayabilmektedirler. Bu yolla endüstrinin üniversiteye olan ilgisi de artmaktadır. Tüm bunlar, bölgenin ve ülkenin kalkınma hedeflerine katkıda bulunmaktadır. Çünkü üniversitelerin üreteceği özgün değerler ve geliştirilen işbirliği ile hem araştırmalar uygulanabilecek, hem de üniversitenin bölgesel rekabet gücüne katkıda bulunulacaktır(Özer, 2011: 86).

Yenilik, yaratıcılık ve değişim yaratmak, risk alarak rekabetçi davranmak, girişimciliğin temellerini oluşturmaktadır(Başar vd., 2001: 89).

Üniversitelerdeki girişimcilik faaliyetlerinin başarıya ulaşması için; güçlü yönetim, gelişime açık çevre, yeni fon kaynakları ve girişimcilik kültürü gereklidir. Bu unsurlar, kendine has bir yapıya sahiptir ve aralarındaki etkileşim üniversite girişimciliğinin gerçekleşebilmesi için gereklidir(Faris, 1998: 2), (Eckel, 2002: 4-5), (Clark, 2004: 357-359).

Günümüz bilgi ekonomilerinde üniversiteler girişimciliği önemli bir konuma gelmiş olup, yükseköğretim kurumları yapılanmalarını buna göre gerçekleştirmektedir. Bu durum üniversitelerin toplumdaki rolünü bilgi yaratmaktan ziyade bilginin ticarileştirilebilmesi doğrultusunda yönlendirmektedir(Özer, 2011: 89).

Yükseköğretim kurumlarında gerçekleşen girişimcilik; patent, lisans, teknokentler üzerine kurulmuştur. Bunların yanısıra bölgesel kalkınmayı destekleyecek tüm girişimcilik faaliyetleriyle de ilişkilidir(Rothaermel, 2007: 692).

Modern üniversiteler, işletmeler gibi müşterilerine yönelik ürünler geliştirerek fon kaynakları sağlamalıdır(Mautner, 2004: 4).

Üniversitelerde gerçekleşen girişimcilik, bireysel, kurumsal ve sosyal girişimcilik türlerinin bir karmasıdır(Bulut ve Aslan, 2014: 120).

Üniversitelerin şu hallerde girişimci olduğu tartışılabilir(Gibb, 2004: 3):

- Devlet desteği azaldıkça, kendi otonomluklarının arttığını kabul ettiklerinde,
- Akademisyenliğin, bilgiyi üretip aynı zamanda onu daha geniş bir kitleyle paylaşmayı kabul eden bir üniversite olduğu fikrine sahip olduğunda,
- Fikirlerinin maksimum anlamda ticarileştirip, toplumda değer üretip, bunu akademik değerlere tehdit edecek bir tehlike olarak görmediklerinde,
- Bireysel akademisyenlerin doğal özgürlüğünü otonomluğunu geliştirirken, diğer yandan içsel olarak girişimci davranışı teşvik edecek bir içyapı oluşturdıklarında,
- Öğrenme stratejisi açısından paydaş geniş bir toplumla aktif bir ilişkiye sahip olduğunda,
- Bilim parkları oluşturduğunda, teknoloji transfer ofisleri açtığında, patent aldığında, aktif ilişkilerle kendini ilgili paydaşlara açtığında, informal ve formel olarak bu çalışmayı yapabildiğinde,
- Disiplinler arası çalışmalarla yeni bölümler ve R ve D merkezleri açınca,
- Öğrenci ve çalışanların kişisel gelişimlerinde daha girişimci olmalarında sorumluluk kabul edip, özellikle gelecek sosyal, kariyer ve uzun vadeli yaşama katkıda bulunduğunda,
- Girişimci çalışan ile girişimci liderleri yeni akademi ortamlarda daha geniş bir oluşumla ziyaretler gerçekleştirdiklerinde,
- Ödül sistemi geliştirip, araştırma, yayın ve öğretme kriterleri dışındaki aktiviteleri cesaretlendirdiğinde,
- Hepsinden önemlisi, girişimcilik özelliğini bütün fakültelere yayıp anahtar personel ile bir bütüncül çalışma ortamı sağladığında.

2.1.2.2. Akademik Girişimcilik

Akademik girişimciliğe yönelik literatürde yapılan tanımlamalar farklılık göstermektedir. Shane'e göre (2004: 25) akademik girişimcilik, mülkiyet hakları üniversitelere ait olan firmaların, akademik araştırmalar sonucu ortaya çıkan fikirlerin ticarileştirilerek kurulması iken, Burg'e göre (2008: 25) akademik araştırmalar sonucu

elde edilen bilgilerin kullanılarak yeni şirketlerin kurulmasına odaklanmasıdır(Bulut ve Aslan, 2014: 123).

Akademik girişimcilik, patent alma, lisanslama faaliyetleri, yeni firmalar oluşturma, üniversite-sanayi işbirliğiyle, akademisyenlerin yenilikçi buluşlarının ticarileştirilerek teknoloji odaklı ekonomik kalkınma gerçekleştirilmesidir(Grimaldi vd., 2011: 1045).

Akademik girişimcilik faaliyetleri üniversitelere; ekonomik ve sosyal boyutta itibar ve yarar sağlamaktadır(Wood, 2011: 159).

Akademik girişimcilik, araştırmalar sonucu ortaya çıkan bilginin ticarileştirilerek mal ve hizmetlere dönüştürülmesidir(Marion, 2012: 402).

Akademik girişimciliğin temeli, üniversitelerde gerçekleştirilen bilimsel buluşların ticarileştirilmesi sonucu gelir kaynağı yaratılmasıdır(Wood, 2011: 153).

Akademik girişimcilik; üniversitesinin sağladığı kaynaklarla, bilgi ve teknoloji üreterek, kullanılabilir hale dönüştüren ve ticarileştirebilen ve buna göre üniversite içindeki günlük faaliyetlerini oluşturan araştırmacı ya da akademisyendir(Urbano & Guerrero, 2013: 41).

Akademik girişimciliğin gerçekleşebilmesi fırsatlar, fırsatların farkedilmesi, fırsatların değerlendirilmesine ilişkin kaynakların varlığı ve girişimcilik kültürü gereklidir(Glassman vd., 2003: 355). Bu boyutlar iç girişimcilik ortamı oluşturulduğu takdirde gerçekleştirilebilir. Bilimsel projeler, araştırmalar, danışmanlık, patent ve lisans, bu faaliyetler sonucu kurulan firmalar ve geliştirilen ürünler, çevreye sağlanan destekler akademik girişimcilik faaliyetleridir(Klofsten & Jones-Evans, 2000: 300).

Akademik girişimcilik, bölgesel kalkınmaya destek olur, katkısı yüksek etkinlikleri bölgeye kazandırır, bilgi üretimini ve aktarımını sağlar, yükseköğretim kurumlarını bölgenin ihtiyacı doğrultusunda şekillendirir. Bunun yanı sıra üniversitelerin bu birincil fonksiyonu, yenilik temelli ekonomi olgularının oluşturduğu rol ile insan sermayesi oluşumunda kendisini gösterir(Çetin, 2007: 219).

2.1.3. Girişimci Üniversite Özellikleri ve Boyutları

Girişimci üniversite kavramı, tüm dünya üniversitelerinin karşılaştığı temel değişimlerden birisidir(Ranga, 2002: 4). Üniversiteler, ticarileşmiş bilgi ile yeni müşteriler kazanmaya, böylece rekabet piyasası içinde yer almaya başlamıştır. İlerleyen dönemlerde devlet bile bu pazarda alıcı konumunda yer almaya başlayacaktır(Çetin, 2007: 233).

Üniversiteler, geleneksel eğitim ve araştırma faaliyetlerine ilaveten ekonomik ve sosyal kalkınma sürecine yönelik olarak yeni üniversite modeli olan girişimci üniversite modelini ortaya çıkarmıştır. Üniversiteler karmaşık bir yapı içerisinde, kendi kurallarına, ödöl ve teşvik sistemlerine sahip yapılarıdır. Bilgi ekonomisinin, dinamik çevresi içerisinde yer alan girişimci üniversiteler, ekonomik kalkınmayı sağlayarak, temel araştırmaların miktarını ve kalitesini artırmalı, elde ettiği bilgileri eğitim ve girişimcilik vasıtası ile topluma aktarmalıdır. Bu yeni modelle, dünyanın değişen ortamındaki yeni hedefler, talepler ve sosyal problemlere çözüm bulanabileceği beklentisi vardır(Özer, 2011: 91).

Son otuz yıllık süreçte meydana gelen uluslararası işbirliği, üniversitelere yeni gelir kaynağı yaratmaktan çok, gelişimi için fırsat yaratmaktadır. Bu sebeple üniversitelerin, bölgenin uluslararası işbirliği ve dışa açılmasında önemli görevleri vardır(Kniazev, 2004: 158).

Yenilikçi, fırsat odaklı, ekip çalışması yapabilen, örgüt yapısını değişen şartlara uydurabilen, bilgi üretebilen, yeni fon kaynakları yaratabilen, devlet ve endüstri arasında aracılık görevi üstlenen ve katma değer yaratabilen üniversiteler, girişimci üniversitedir. Bu sayede üniversiteler, doğrudan pazara girerek rekabet avantajı elde etme ve karlılık artışı hedeflerler(Özer, 2011: 91).

Üniversiteler girişimci olmak için, kendi yapısına uygun girişimcilik fonksiyonları, girişimcilik türleri ve girişimci öğrenme düzeyleri gibi niteliklerle bütünleşmelidir. Girişimcilik fonksiyonları, türleri ve öğrenme düzeyleri arasındaki farklar, bir girişimci üniversitenin yapısal oluşumu açısından ve girişimci üniversitelerin farklı türlerini birbirinden ayırt edebilmek için önemlidir. Öğrenen organizasyon olmaktan ziyade, üniversiteler girişimcilik temelli öğrenen organizasyon olmak istiyorsa

girişimcilik odaklı olmalı, yenilik yeteneği kazanabilmesi için de üniversiteler yenilikler üzerine odaklanmalıdır(Röpke, 2000: 1–8).

Girişimci üniversiteler, bilinen akademik faaliyetlerin yanı sıra, teknoloji ve yenilik odaklı olma, sosyal ve ekonomik yönlü katkı sağlama gibi misyonlara sahiptir. Girişimci üniversitelerin faaliyetleri, ilki girişimci kültüre sahip öğrenci yetiştirmek, ikincisi ise teknoparkları, sanayi ile işbirliği gibi süreçlere gelecekte rahat iş bulabilmeleri için öğrencileri de sürece dâhil etmek olmak üzere iki grupta incelenebilir(Özer, 2011: 91).

Girişimci üniversiteler değerdendirilirken, ülkelerin farklı hukuki sistemleri, farklı yapıları, bölgesel özellikleri, gelişmişliği göz önünde bulundurulmalıdır. Her üniversitenin şartları ve uygulama farklılıkları göz önünde bulundurulmalıdır. Stratejik düşünme, üniversite girişimciliği açısından çok önemlidir(Özer, 2011: 92).

Yeni şirket oluşumları, danışmanlıklar, kamu hizmetleri gibi faaliyetler ise, üniversite girişimciliğinin ticari amaçlı kâr elde etmek ve risk almaktan çok toplum nezdinde itibar kazanma ve bağımsız olma amacıyla yapıldığının göstergesidir (Yokoyama, 2006: 526-527).

Girişimci üniversitelerin faaliyetleri stratejik planlarında yer almalıdır. Bununla birlikte, girişimcilik üniversite misyonunun bir parçası haline gelmelidir. Ancak akademisyenler süreci anlamalı, desteklemeli ve üniversitenin gerekli teşvikleri vererek akademik personeli özendirmesi ile girişimci üniversiteler bölgelerine en üst düzeyde katkı sağlayabilir(Özer, 2011: 92).

Klasik üniversite yapısından, girişimci üniversiteye geçiş aşamasında, işgücü, girişimcilik kültürü, bilgi yönetimi, şeffaflık ve uluslararasılaşmaya yönelik olarak yönetilmelidir. Girişimci üniversitelerin ana amacı kâr elde etmek olsa da, kâr amacı gütmeyen bir kurum olarak da faaliyette bulunabilir(Özer, 2011: 93), (Aalerud, 2004: 17).

Her ne kadar Clark; üniversitelerde girişimci yapı üniversite ruhunu engellemez, üniversiteleri endüstri hizmetçisi yapmaz, ticarileştirme ve alışveriş merkezi haline getirmez dese de çok sayıda yazar, girişimci aktivitelere katılan üniversitelerin karşı karşıya olduğu dezavantajlara dikkati çekmiştir. Bazıları eğitimin kamu hizmeti olarak sunulması gerektiğini, bazıları da akademik hizmetlerin alınıp, satılabileceğini belirtir(Çetin, 2007: 226).

Üniversiteler, girişimci yapıya ulaşırken ve girişimci üniversite olmanın gerekliliklerini yerine getirirken bir takım engellerle karşılaşmaktadır. Bu engeller genellikle, geleneksel üniversitelerin, değişime kapalı olmalarından ve eğitim sistemlerini değiştirmek istememelerinden kaynaklanmaktadır(Özer, 2011: 93).

Bir üniversitenin girişimciliği etkin ve verimli gerçekleştirebilmesi için, öncelikle doğru bir organizasyon şekline sahip olarak, değişen sosyal olgulara uyum sağlayabilen, değişime açık bir şekilde fırsat yaratma olanaklarını artırmış olması gereklidir. Geleneksel yapı, değişim odaklı yapı ile değiştirilmelidir(Clark, 2004: 357).

Değişimi engelleyen hususlardan biri de akademisyenlerin kendilerine yalnızca eğitimci ve araştırmacı görmeleridir. Kendilerini girişimci olarak görmemektedirler. Bazı akademisyenler araştırmacı olmayı ya da eğitimci olmayı girişimciliğin üstünde tutarlar ve girişimciliğin akademik çalışmaların engellediğini düşünmektedirler(Özer, 2011: 93).

Williams (2004)'a göre, girişimci yönetim anlayışının bazı sakıncaları vardır. Başarı ödüllendirilir, ancak birey ya da grupların davranışlarındaki eşitlik ödüllendirilemez. Hizmet alma kriteri, genelde ona yapılacak ödemeye bağlıdır. Başarı kriteri bilgi ya da yetenek olmazsa, profesyonellerin uzmanlığı da yavaş yavaş zarar görecektir. Bu durum, bir kurum olarak üniversitenin uzun dönemli ilgi alanlarına zarar verebilecek kısa dönemli meselelerle aşırı şekilde meşgul olmayı beraberinde getirebilir. Çoğu ticari işletme, türü uzun dönemli gelişmeyi sağlayacak uzun dönemli piyasa stratejileri ile kısa dönemde kâr maksimizasyonu hedefi arasında bir gerilim yaşar. Bununla birlikte, üniversite uzun dönemlidir, üniversite mezunlarının eğitim-öğretim hizmetlerinden yararlanma anlamında zamanı olduğu gibi, üniversite araştırmalarının etkileri de çoğu jenerasyon tarafından hissedilebilir(Çetin, 2007: 226).

Girişimci üniversite olma isteği ve dönüşüm hızı her birime üniversiteye dış unsurlara bağlı olarak değişir(Sakınç ve Bursalıoğlu, 2012: 93). Üniversite girişimciliğinin başarılı bir şekilde uygulanabilmesi için, yönetim her kademedede güçlü olmalıdır. Yeni fon kaynakları yaratabilmek ve mali özerklik, profesyonel yönetimle mümkündür. Üretim faktörü konumunda fakülteler, müşteri konumunda ise öğrenciler, firmalar ve kurumlar bulunmaktadır(Clark, 2004: 359).

Burada değinmemiz gereken başka bir konu da literatüre girişimci üniversite uygulamaları ile birlikte geçen spin-off, spin out ve start-up şirket yapılanmaları yanısıra teknoloji transfer arayüzleri ile teknoloji transfer ofisleridir.

Spin off şirketler: Üniversite bünyesinde yapılan Ar-Ge çalışmalarından, projelerden elde edilen bilgi ve teknolojiyi kullanarak mal ve hizmet üretmek amacıyla ve üniversitenin kurumsal kimliğinden ayrı olarak genellikle öğrenci ve/veya akademisyenler tarafından kurulan şirket öbeklerine verilen addır. Spin offlar, bilgi ve teknoloji tabanlı mikro girişimci şirketler olarak değerlendirilir ve bu firmalar yüksek teknolojiye dayalı endüstrinin gelişmesinde, yeni iş alanlarının ve pazarların ortaya çıkmasında önemli rol üstlenirler(Baş, 2015: 95).

Spin out şirketler: Üniversitede öğrenci ve akademisyenlerce yapılan Ar-Ge çalışmalarından ve yürütülen projelerden elde edilen bilgi, teknoloji ve inovasyon kullanılarak üniversitenin kurumsal kimliği bünyesinde oluşturulan şirketlere verilen addır. Spin off şirketler akademisyenler ve öğrenciler tarafından kurulan, üniversitenin finansman desteği sağladığı ve bazı durumlarda hisse ortağı olduğu şirket yapılanmaları anlamına gelirken; start-up şirketler ise özel teşebbüs tarafından kurulan ancak çalışanlarını (tam ya da yarı zamanlı) genelde akademisyenler ve öğrencilerin oluşturduğu tamamen kara dönük ticari firmaları tanımlar(Baş, 2015: 95).

Start up şirketler: Özel teşebbüs tarafından kurulan ancak çalışanlarını (tam ya da yarı zamanlı) genelde akademisyenler ve öğrencilerin oluşturduğu tamamen kara dönük ticari firmaları tanımlar(Baş, 2015: 99).

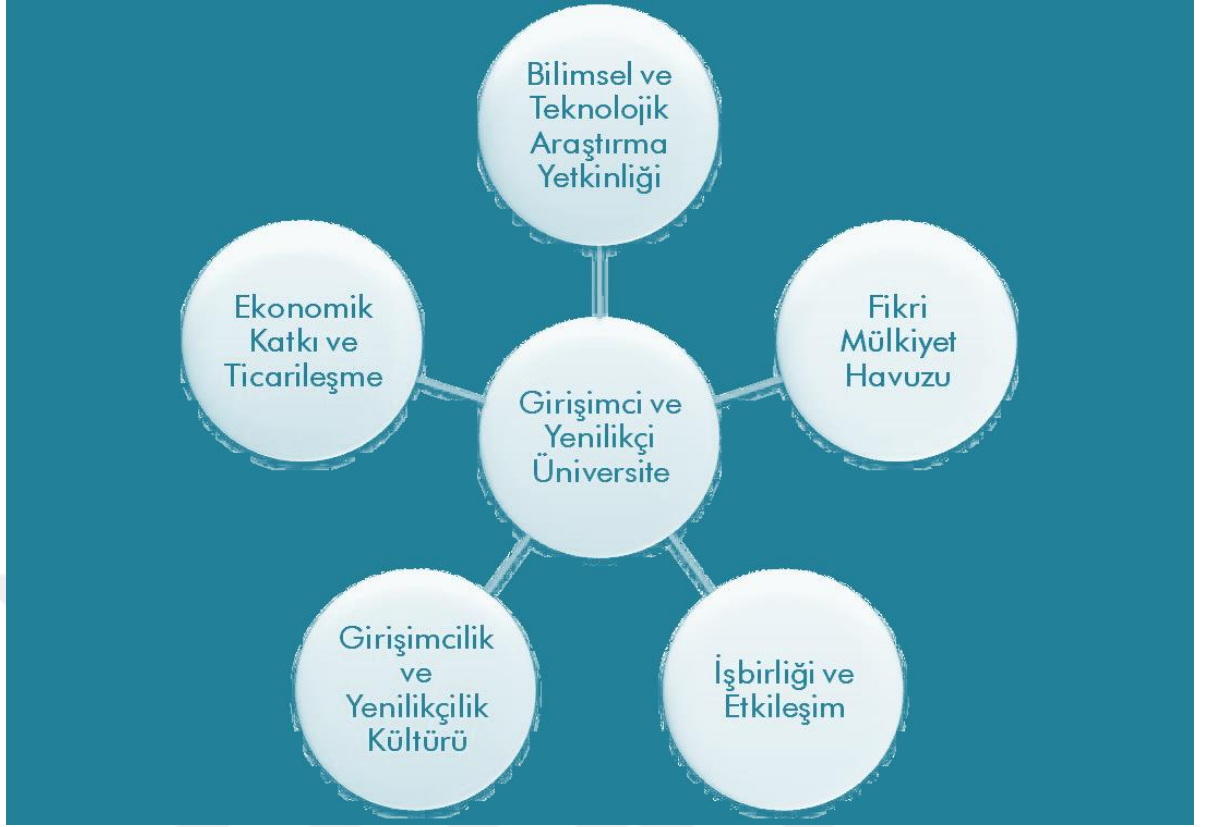
Teknoloji Transfer Ofisleri (TTO): *Teknoloji geliştiren Ar-Ge kurum ve kuruluşları ile teknoloji kullanıcısı sanayi şirketleri veya diğer teknoloji ya da Ar-Ge kurum ve kuruluşları arasında bilgilendirme, koordinasyon, araştırmayı yönlendirme, yeni Ar-Ge şirketlerinin oluşturulmasını teşvik etme görevlerinin yanında işbirliği geliştirme, fikri mülkiyet haklarının korunması, pazarlanması, satılması, fikri mülkiyetin satışından elde edilen gelirlerin yönetilmesi konularında faaliyet gösteren yapılardır. Üniversite araştırmalarının ve bu araştırmalar sonucu ortaya çıkan fikri haklar ve bu kapsamda özellikle de patentlerin sınaî kuruluşlar ya da üniversite bünyesinden çıkan firmalar (spin-off) aracılığı ile ticarileştirilmesine aracılık etmek üzerine temellenirler(Kingır vd., 2015: 99-100).*

Teknoloji Transfer Ara Yüzleri ve Kurumsal İşbirliği Mekanizmaları:

Çalışma alışkanlıkları bakımından birbirinden farklı kurumların, işbirliği sağlayarak değer oluşturmaya dayalı mekanizmalardır. Üniversiteler araştırma kültürüne sahip kurumlardır. Sanayi ise rekabet avantajı, karlılık ve verimliliğe odaklanan ekonomik değer sağlayacak problemlerin çözümü peşindedir. Bilim- sanayi işbirliğinden doğan değeri maksimize etmek üzere devlet, diğer fon sağlayıcıları, hukuksal sistemler, danışmanlık kuruluşları, vb. pek çok aktörün yer aldığı, kurumsal mekanizmalar son dönemlerde hızla öne çıkmakta ve gelişmekte; Üniversite-Sanayi İşbirliği Merkezleri ya da enstitüleri, kuluçkalıklar, teknoparklar ile Teknoloji Transfer Merkezleri (TTM) şeklinde kuruluşların oluşmasına olanak sağlamaktadır. Bu yapıların ortak özelliklerinin en önemlisi üniversitede üretilen bilginin ekonomik değere dönüşmesini sağlayacak biçimde sanayiye aktarılması için gerekli süreçlerin sağlanmasıdır. Bu fonksiyonu dolaylı ya da dolaysız olarak yerine getiren yapıları “Teknoloji Transfer Arayüzleri (TTA)” olarak adlandırılır, tüm dünyada ve ülkemizde giderek önem kazanarak sayıları hızla artmaktadır(Kıngır vd., 2015: 100)

2.1.4. Türkiye’de Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksi

Tübitak, Yök, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, TPE, Kalkınma Bakanlığı, Kosgeb, TTGV ve TÜBA tarafından sağlanan verilere göre Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksi 5 boyuttan oluşmaktadır. 5 boyut altında 23 gösterge bulunmaktadır.

Şekil 3. Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksinin Boyutları

BOYUT 1: Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Yetkinliği(Ağırlık Oranı %20)

- 1.1. Bilimsel yayın sayısı
- 1.2. Atıf sayısı
- 1.3. Ar-Ge ve yenilik destek programlarından alınan proje sayısı
- 1.4. Ar-Ge ve yenilik destek programlarından alınan fon tutarı
- 1.5. Ulusal ve uluslararası
- 1.6. Doktoralı mezun sayısı

BOYUT 2: Fikri Mülkiyet Havuzu (Ağırlık Oranı %15)

- 2.1. Patent başvuru sayısı
- 2.2. Patent belge sayısı
- 2.3. Faydalı model/endüstriyel tasarım belge sayısı
- 2.4. Uluslararası patent başvuru sayısı

BOYUT 3: İşbirliği ve Etkileşim (Ağırlık Oranı %25)

- 2.1. Üniversite-sanayi işbirliğinde yapılan Ar-Ge ve yenilik projeleri sayısı
- 2.2. Üniversite-sanayi işbirliğinde yapılan Ar-Ge ve yenilik projelerinden alınan fon tutarı
- 2.3. Uluslararası işbirliği ile yapılan Ar-Ge ve yenilik proje sayısı
- 2.4. Uluslararası Ar-Ge ve yenilik işbirliklerinden elde edilen fon tutarı
- 2.5. Dolaşımdaki öğretim elemanı/öğrenci sayısı

BOYUT 4: Girişimcilik ve Yenilikçilik Kültürü (Ağırlık Oranı: %15)

- 3.1. Lisans ve lisansüstü seviyesinde girişimcilik, teknoloji yönetimi ve inovasyon yönetimi eğitimi/sertifika programı sayısı
- 3.2. Teknoloji Transfer Ofisi, teknopark, kuluçka merkezleri ve TEKMER'lerin yönetiminde tam zaman çalışan kişi sayısı
- 3.3. Teknoloji Transfer Ofisi yapılanmasının varlığı
- 3.4. Üniversite dışına yönelik düzenlenen girişimcilik, teknoloji yönetimi ve inovasyon yönetimi eğitimi/sertifika program sayısı

BOYUT 5: Ekonomik Katkı ve Ticarileşme (Ağırlık Oranı: %25)

- 5.1. Akademisyenlerin teknoparklarda, kuluçka merkezlerinde, TEKMER'lerde ortak veya sahip olduğu faal firma sayısı
- 5.2. Üniversite öğrencilerinin ya da son beş yıl içinde mezun olanların teknoparklarda, kuluçka merkezlerinde, TEKMER'lerde ortak veya sahip olduğu faal firma sayısı
- 5.3. Akademisyenlerin teknoparklarda, kuluçka merkezlerinde, TEKMER'lerde ortak veya sahip olduğu firmalarda istihdam edilen kişi sayısı
- 5.4. Lisanslanan patent/faydalı model/endüstriyel tasarım sayısı

Girişimci üniversitelere ulaşmada kullanabileceğimiz faktörleri formal faktörler ve informal faktörler olarak ikiye ayırabiliriz. Formal faktörler: girişimcilik kursları, teknolojik transferi için destek, esnek organizasyonel yapılar, endüstri bağları vs. hepsi

bir üniversitenin girişimci olmasında etkindir. Eğitim yapısı bütün seviyelerde olmalıdır. Düzenleyici ve kültürel boyutları vardır. Yönetim çeşitlilik, toplu çalışma, işçi marketi, finans gibi şeylerle de bağlantılıdır. İnformal faktörlerde ise, üniversite liderleri yetenekli olmalıdır, iş seçeneklerini ve dinamik etkileşimleri, organizasyonları görebilmelidir. Üniversite ve endüstri arasında işte böyle pek çok evre vardır(Kirby vd., 2011: 304-305).

Girişimci üniversiteye dönüşüm için, söylenenin aksine üniversiteler temel fonksiyonlarını değiştirmek zorunda değildir. Üniversiteler ana görevi olan bilgi üretimi ve insan gücü yetiştirmeye devam edebilir. Değişen ise küreselleşmeyle yaşanan hızlı bilgi değişimi ve hızlı ekonomik gelişmeler doğrultusunda çerçevesi genişleyen üniversite misyonlarıdır(Mészáros, 1999; 91) (akt. Odabaşı, 2006: 94)

2.1.5. Girişimci Üniversite Eleştirisi

İnsanoğlunun değişime karşı her zaman göstermiş olduğu direnç, üniversitelerdeki değişimi engellemeye yetmemiş, üniversiteler zorunlu bir değişim yaşamaya başlamıştır. Henüz tamamlanmasa da, devam eden bu değişim, üniversiteleri, kavramsal, yapısal ve işlevsel yönden farklı bir yapıya büründürmüştür(Turhan, 2009: 2).

Üniversitenin temel görevi toplumsal dönüşüm ve sosyalizasyonu sağlamaktır. Ancak 1980 ve özellikle 1990 lı dönemlerden sonra piyasa beklentileri doğrultusunda güdülen politikalar bireysel rekabetin üniversite içinde egemenliğini ilan etmesini sağlamıştır. Bu durum üniversiteleri, eğitimin toplumsal olarak ele alındığı kurumlar olmaktan çıkarıp, ekonomik mekânlar haline dönüştürmüştür(Doğaner ve Akçalı, 2007: 80).

Bilginin ticarileştirilmesi etik boyutta eleştirilmektedir. Bu eleştiriler araştırmalardaki nesnelliğin ve akademik itibarın azalması yönündedir. Ancak yeni iş olanaklarının sağlanması, yeni mal ve hizmetlerin geliştirilmesi gibi olumlu unsurlar da söz konusudur(Özer, 2011: 89).

19. yüzyılda temelleri atılan Humboldtçu üniversite anlayışından bu yana, bilgi toplumsal nitelikte görülmektedir ve üniversite eğitimi bir kamu hizmetidir. Nasıl ki ortaçağ üniversitelerinin ilk özgürleşme hareketleri kiliseye karşı olmuşsa, günümüz modern üniversitelerde, kilisenin yerini üniversite almıştır(Yıldız, 2008: 14-22).

Üniversitelerin yaşadığı bu dönüşüm, mevcut bilginin kabulü ve aktarımı yerine doğru kabul edilen bilginin eleştirildiği bir bakış açısı getirmiş, sanayileşme ile birlikte yeni ekonomi içerisinde var olabilecek kapitalist üniversite anlayışını geliştirmiş, üniversiteyi çoğunlukla meslek eğitimi veren bir yapıya dönüştürmüştür. Üniversiteler ilk küreselleşmenin getirisi neoliberal ekonomik politikalar ile değil, kapitalist ekonomik yapı ile birlikte kapitalist hale gelmiş, bilgi metalaşmış ve üniversiteler bu metanın üretildiği bir işletme haline dönüşmüştür(Yıldız, 2008: 14-22).

Üniversiteleri bu yeni dönüşüme zorlayan nedenler, bilgi toplumuna dönüşüm, bu dönüşümün getirdiği kitle eğitimi ve artan talep, devletin aktardığı kaynaklardaki azalma, küreselleşme, bölgeselleşme ve bütün bu gelişmelerin doğurduğu rekabet ortamı olarak sıralanabilir. Bu dinamikler bütüncül olarak ele alınmalı, her birinin, bir öncekinin sonucu olarak zincirleme tepkimelerle üniversiteleri kavramsal, işlevsel ve yapısal açıdan geleneksel yapıdan uzaklaştırdığı göz önünde bulundurulmalıdır(Turhan, 2009: 2).

Üniversiteler, bilimsel bilginin üretilmesi, aktarılması, bu bilgilerin bilimsel bilgi olarak tanımlanması ve yol ve yöntemlerinin belirlenmesi yetkinliğine sahip kurumlardır. Bilginin hâkim olduğu alanlara yönelik insan gücünün yetiştirilmesi sonucu, diğer farklı bilgi ve düşünce şekilleri dışlanmakta ve bu bilgilerin bilimsel geçerliliğinin kabul edilmemesi sonucu, toplumun da tanınmasının önüne geçilmektedir(Yıldız, 2008: 14-22).

Yükseköğretimin piyasalaşmasında önemli etkenlerden birisi, yükseköğretime yönelik öğrenci talebinin yüksekliğidir. 1990'lerden itibaren yükseköğretim daha çok küreselleşme bağlamında yürütülen ve dış dünyadaki gelişmeleri referans alan bir bakış açısının hâkimiyetinde gelişmiş, özellikle Bologna Süreci ve Lizbon Stratejisi doğrultusunda üniversitelerin, Avrupa Birliği (AB) normlarına uygun hale getirilmesi ve AB fonlarından yararlanması amacıyla üniversitelerin dönüştürülmesi hedeflenmiştir. Bu politikaların hedefi, yükseköğretim kuruluşlarının Avrupa'nın nitelikli işgücü ve araştırmacı talebini karşılama hedefine uygun hale getirilmesidir(Şenses, 2007: 1-32).

Günümüzde, Avrupa ülkelerinde, üniversiteler keşiflerini patent ve lisanslar ile korumaya almaktadır ve böylece araştırma gelirleri de güvence altına alınmaktadır. Üniversiteler tarafından oluşturulan firmalar ve ortaklıklar ile yaratılan yeni gelir kaynaklarının, ulusal ve bölgesel kalkınmaya, refaha katkıları ve sürekli eğitim gibi konular tartışılmaya devam etmektedir(Odabaşı, 2006: 92-94).

Türkiye'nin Avrupa Birliğine üyelik sürecinde uyumlaştırmaya çalıştığı yükseköğrenim politikası doğrultusunda uygulanan Bologna süreci, bölge çapında ortak bir yükseköğrenim alanı oluşturma gayreti ile yaşanan öğrenci hareketliliği, milliyetçi akımları zayıflatarak, kültürler arası etkileşimin artmasını ve Avrupa vatandaşlığı dizaynının gerçekleşmesini sağlayacaktır(Yıldız, 2008: 14-22).

Yükseköğretim alanında yeniden düzenlemeler yapılırken sosyal araştırmalara başvurulmadan, öğretim üyelerinin kişisel nitelikleri göz ardı edilerek yapılan değerlendirmeler yanlış olacaktır(Tekeli, 2012: 6-10).

Bilgi, toplumsal nitelikte bir olgudur ve bu nedenle toplumsal şartlardan etkilenir ve onları etkiler. Bilgi, bu yönüyle diğer tüketim nesnelerinden farklılaşmaktadır. Bu sebeple, bilginin patentlenip ticarete konu edilmesi tartışmalara yol açmaktadır. Toplumsal nitelikte olan bilginin koşulsuz olarak paylaşılması gerekliliği ve bunun ekonomik kaygılarla gerçekleştirilmemesi, bugün bütün teknolojik gelişmelere rağmen bilgiye ulaşım ve paylaşım konularında adaletsizliğe neden olmaktadır(Yıldız, 2008: 14-22).

Devletin sosyal devlet olma özelliğini kaybettiği, bilginin toplum için değil piyasa için üretilen ticari bir meta haline getirildiği bir ortamda, bilgiye herkesin eşit fırsatlarla yaklaşmasını sağlamak söz konusu değildir. Devlet, üniversitelerin kendi finansmanını kendisinin sağlaması beklentisi içerisinde. Devletin üniversitelere kaynak sağlamak yerine onları yeni gelir bulmaya, yaratmaya mecbur etmesi, üniversitelerin ticari faaliyetlere yönelmelerine yol açmıştır. Bu durum üniversiteleri eğitim-öğretim yapan ve araştırmalar vasıtasıyla bilgi üreten, entelektüeller yetiştiren ve kültür birikimini sağlayan kurumlar olmanın dışına çıkarmıştır(Turhan, 2009: 2).

Bu durumun sonuçlarına örnek vermek gerekirse, ABD'de üniversiteler, üst sınıflara ileri düzeyde ve elit, orta sınıfa meslek eğitimi temelli ve vasat, alt sınıflara ise yalnızca temel eğitim veren bir yapıdadır. Bunun sonucunda toplum, üç tabakalı bir gruplaşmaya doğru gitmektedirler(Yıldız, 2008: 14-22).

Piyasalarda geçerli olan “ piyasa vizyonu ve piyasa kuralları” , üniversitelerin vizyonlarını, işlevlerini ve örgütsel yapılanmalarını piyasaya göre uyarlamalarına neden olmuştur. Bu sebep, üniversitelerde bilginin bilgi için üretilmesinden ziyade, meslek temelli eğitim ve uzaktan eğitim şekillerinin gelişmesine sebep olmuştur. Üniversiteler

sertifika programları ile ellerindeki bilgi ve teknolojiyi gelir kaynağı yaratmak amacıyla kullanmaktadır. Üniversiteler, teknoparklar aracılığıyla sanayi ile işbirliğini geliştirmeye ve finansman yaratmaya çalışan, akademisyenlerinin bu kuruluşlarda çalışmalarına, bizzat şirket kurmalarına veya ortak olmalarına olanak tanıyan, yurtdışında şube kampüsler kuran ve bunun gibi fon kaynağı yaratmayı sağlayan her türlü projeyi kovalayan karmaşık üst organizasyonlar haline dönüşmüştür(Turhan, 2009: 2-3).

Üniversite, kendisini okuldan, işyerinden, ya da araştırma şirketinden ayıran ilke ve değerlerini kaybettiği takdirde, bu durum piyasa odaklı üniversite olması için gerekli nedenlerin içini boşaltmaktadır. Piyasa odaklı üniversite kendi felsefi temellerini üretmediği için, hala geleneksel üniversitenin kurucu ilkelerine bağımlıdır, ancak bu ilkeleri de üniversiteyi piyasalaştırmak için zayıflatmaktadır(Kızılgedik, 2013: 10-26).

Bu neoliberal süreçte, üniversiteler araştırma ve bilgi üretme tekelinin dışına çıkarak, elde ettiği bilgileri iş çevresi ile paylaşmaya başlamıştır. Bu durumun bir demokratikleşme etkisi yaratmasının beklenmesi aceleci bir iyimserlik olarak yorumlanmalıdır(Yıldız, 2008: 14-22).

Kişiler öğrenerek sosyal hayata, çevreye ve dünyaya adapte olur. Kendine bir dünya görüşü edinir, kişilik geliştirir ve olayları ve değişimleri anlamaya ve yorumlamaya başlar. Bu sebeple üniversite eğitimi mesleki eğitimden ziyade, iletişime ve problem çözümüne yönelik ve eleştirel bakış açısına sahiptir. Ancak bu dönüşüm, bilgiyi, ekonomik fayda ve rekabet edebilirliği ile ölçmektedir. Bilginin üretimi yönünden yaşanan bir diğer farklılaşma da, teorik ve pratik bilgi farklılaşmasıdır. Neoliberal ekonomik küreselleşmede üniversiteler bu ayrıma uyumlu bir farklılaşmaya gitmiştir(Yıldız, 2008: 14-22).

Üniversite ilk ve orta öğretimin aksine, bireysel faydanın toplumsal faydadan yüksek olduğu bir yerdir. Bu sebep, piyasa odaklı üniversitenin gerekçesi olan toplumun piyasayı finanse etmesi kavramını anlamsızlaştırmaktadır. Piyasa toplum-üniversite bağlarını çözerken, iddia edildiği üzere toplum, sanayi, üniversite işbirliği parçalarını tekrar bir araya getirememektedir(Kızılgedik, 2013: 14).

Üniversiteler, bilimsel bilgi ve bu bilgiyle yetiştirilen insan sermayesi üreten kurumlar şekline bürünmüştür. Bu durumun sonuçları yalnızca bilginin metalaşması değildir. Üniversiteler, kâr odaklı kuruluşlar haline gelmiş, bunun yanı sıra bilim insanları

da üniversiteler arası rekabette kullanılan birer araç haline dönüşmüştür. Akademisyenler, araştırma ve eğitim alanındaki özerkliklerini kaybetmiş, kâr odaklı üniversitelere bağımlı hale gelmiş, bir sermaye unsuru haline dönüşmüştür. Bu nedenle üniversitelerde, bütünsel bakış açısı yerine, belirli konularda aşırı uzmanlaşma görülmektedir. Üniversiteler kanalıyla verilen sertifikalar, tezsiz yüksek lisans diplomaları bu amaca hizmet eden ürünlerdir(Yıldız, 2008: 16), (Doğaner ve Akçalı, 2007: 10).

Bunların yanında, üniversitelerin fonksiyonlarının çeşitlenmesi, üniversite yönetimlerinin gösterdiği dirence rağmen, geleneksel örgüt şemalarının, çekirdek yapı olan “rektörlük-dekanlıklar-bölümler-üniversite yönetim kurulu ve senato” beşlisine dayanmasının doğruluğu tartışılır hale getirmiştir. Geleneksel yapının günümüz şartlarına yetmediği görüşü, yönetime yüzyıllardır hâkim olan bu geleneksel yapıya akademik nitelikli yönetsel birimler eklenmesi konusunu gündeme getirmiştir(Turhan, 2009: 1-2). Artık üniversitelerin misyonu ve vizyonu metalaştırılacak bilgi üretmek, esnek üretim sistemlerine uyum sağlayacak esneklikte olmak, rekabette önde olmak ve para kazanabileceği projeler geliştirebilmektir(Yıldız, 2008: 11).

Bu doğrultuda Avrupa’da ve ABD’deki üniversitelerde bu yapıların örneği olan, “koordinatör dekanlık”, “dekanlar kurulu”, “üniversite ombudsmanı”, “mütevelli heyet” gibi birimler üniversite yapılanmalarında yer almaya başlamışlardır. Üniversiteleri kavramsal, işlevsel ve yapısal açılardan değiştiren bu dönüşümün sonuçlarının olumlu mu olumsuz mu olacağı ve önümüzdeki yıllar içinde akademiye nereye götüreceği tartışmaya açıktır(Turhan, 2009: 1-2). Üniversitenin neoliberal dönüşümü, idari katmanlaşmayı mütevelli heyet gibi çıkar odaklarının eklenmesiyle, akademik katmanlaşmayı da alt hiyerarşik basamaklardaki güvencesizliği artırarak yapmaktadır (Kızılgedik, 2013: 14-15).

Avrupa Birliği’nin Bologna sürecini başlatmasındaki asıl endişesi Avrupa vatandaşlığını geliştirmekten ziyade yeni oluşmakta olan bu pazarda yeterli paya ve rekabet gücüne sahip olmamasıdır. AB Bologna sürecini, gerisinde kaldığı ABD’yi ve Japonya’yı yakalamak amacıyla başlatmıştır(Yıldız, 2008: 16).

Sürekli başarılı yönleri vurgulansa da, bu modelin yeterli olup olmadığını araştırmak yerine, uygulamadaki eksiklikler saptanmaya çalışılmış, yapılan düzenlemelerde eksik yönlerin ithal edilmesi önerilmiştir. Bu düzenlemeleri yapanlar,

üniversiteler hakkında araştırmaya yapmak yerine, kendi önerilerinin yeterli olduğunu varsayarak, gelişmiş ülkelerdeki gelişmeleri izlemiş, ancak bu ülkelerdeki eleştirileri görmezden gelmişlerdir(Tekeli, 2012: 6-10).

Bugün, bir üniversite yönetim modeli olarak, yükseköğretimi kâr sağlayan bir pazar haline getiren bu yaklaşım endişeli eleştirilere sebep olmaktadır. Akademi, Humbolt'tan beri devlet tarafından finanse edilir ve yine kamu için eğitim ve öğretim yapar. Milli ve küresel düzeyde kültürel değişim için bilgi üretir. Bunu sağlamak için araştırmalar yapar ve entelektüel yetiştirir. Girişimci üniversite olarak adlandırılan bu modele karşı yöneltilen başlıca eleştiri, sözkonusu yaklaşımın, üniversitenin tüm işlevlerini fon kaynağı sağlamaya endekslemesi sonucu üniversitenin ana fonksiyonu olan bilgi üretme faaliyetinin anlam ve içeriğini de değiştirmeye başlayarak metalaştırmasıdır(Turhan, 2009: 1-2).

Böylelikle bilimsel bilginin kamu için üretimi ve paylaşımından ziyade, getiri sağlamaya amaçlı bir meta olarak tanımlanmış bilginin serbest piyasa koşullarında üretimi ve rekabet aracı olarak kullanımı durumu ortaya çıkmaktadır(Yıldız, 2008: 13-32).

Türkiye'de yükseköğretimin nasıl uygulanacağı hususunda soğukkanlı bir tartışma gereklidir. Ancak bu tartışmalar, Türkiye'de yükseköğretimin Humbolt modeli ile girişimci üniversite modelinden birini seçme gerekliliği arasına sıkıştırılmıştır. Humbolt tipi üniversite, meslektaşlar arasında dayanışmaya (collegial) dayanan ve ülkemizde de 1946'da yürürlüğe giren 4936 sayılı kanunda da egemen olan bir modeldir. Ülkemiz akademisyenlerinin ideal üniversite anlayışındaki çoğu görüşü bu model temellidir. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, yükseköğretimde bilim için bilim yapma anlayışından uzaklaşmış, toplumsal sorunlara eğilmeye başlanmıştır. Disiplinler arası çalışmalar, vakıflar, dernekler, şirketler ile üniversiteler çok kurumlu bir yapıya bürünmüştür ve girişimci davranışlar sergilemeye başlamışlardır. Multiversite olarak adlandırabileceğimiz bu yeni şekilde üniversiteler işletme modellerinden etkilenerek yönetim biçimlerini değiştirmiştir. Bu dönüşüm ilk ABD'de başlamış, Humbolt modelinin anavatanı olan Avrupa'da da Bologna süreciyle bu dönüşüme ayak uydurmaya başlamıştır. Bu yaşananlar, üniversiteyi girişimci davranışlar uygulamaya zorlamakta ve

değerlerinin piyasa koşullarına göre şekillenmesine sebep olmaktadır(Tekeli, 2012: 6-10).

Geleneksel üniversite toplumun meşruluğunu sağlayabildiği ölçüde özerktir, ancak piyasa üniversitesi piyasa odaklarının denetimi altında bu özerkliğini yitirmektedir(Kızılgedik, 2013: 13).

Küresel düzeyde yaşanan bu değişimlere ülkemiz de ayak uydurmalıdır. Ancak bu uygulamaların doğurabileceği sıkıntılar, araştırmalarla ortaya çıkarılmalı, Türkiye’de başarılı sonuçlar verecek uygulamalar yapılmalı, bu sonuçların dünyaki arayışlara da katkısı olmalıdır(Tekeli, 2012: 6-10).

Üniversitelerin dönüştüğü bu yeni modele karşı yapılan bu eleştiriler, üniversitelerin ticari ve kâr amaçlı uygulamalara geçmesini istemeyen akademisyenlerin geniş çaplı olmayan vizyonlarından kaynaklanmaktadır. Fakat bu eleştiriler tamamen yersiz değildir ve dikkate alınmalıdır. Aksine, bu eleştiriler doğrudur ve haklıdır. Ancak kabul edilmelidir ki, bu direnç yaşanan değişimi engellemeye yetmeyecektir. Bir başka deyişle, istense de istemenmese de kavramsal, işlevsel ve yapısal yönden üniversitelerde değişim başlamıştır ve artık geri dönüş mümkün görünmemektedir. Yapılması gereken bu değişimi kabul etmek ve üniversitenin yaşadığı bu dönüşümde geleneksel rollerle yeni işlevleri harmanlamaktır. Üniversitelerde yüzyıllardır süregelen kültür bozulmadan, yaşanan değişimlere ayak uydurmaya elverişli yapısı kullanılarak, zor olsa da, bu dönüşüm benimsenmelidir(Turhan, 2009: 1-2).

Bilim insanlarının bu yeni modelde rekabet unsuru olması, itibarlı ve ekonomik yönden güçlü üniversitelerin piyasadaki başarılı bilim insanlarını kendi çatıları altında toplayarak diğerlerinin geri plana itilerek kazanç elde edememeleri durumunda yok olmasına sebebiyet vermektedir. Aynı durum öğrenciler için de sözkonusudur. Öğrenciler kendi istek ve yetenekleri dâhilinde bile olsa, piyasada geçerli olmayan bilim ve meslek dallarına yönelememektedir(Yıldız, 2008: 13).

Çoğu akademisyene göre bu dönüşümün, üniversite tabiatına ve öğretim, araştırma gibi ana işlevlerine ters olması sebebi ile üniversite itibarı zedelenmekte ve üniversite özerkliğini yitirerek piyasaya, sermayeye ve öğrenciye bağımlı hale gelmektedir(Turhan, 2009: 1-2).

Dünya’da yaşanan bu gelişmeler, izlenmesi gereken model konusunda açıklama niteliğindedir. Ancak bu açıklama yeterli bulunarak, araştırmaya gerek duyulmaksızın bu modelin uygulanabilirliği için gerekli düzenlemeler yapılmış, bu ezbere uygulamalar, ülkemiz üniversitelerinde dirençle karşılanmıştır. Bu direncin arkasındaki sebepler anlaşılmadan, akademi için başarı göstergesi olan uygulamalar, modelin başarısının kanıtı olarak sunulmaya çalışılmış, ancak yeterince inandırıcı olunamamış ve üniversitelerdeki akademisyenlerin tatminsizliği yükselmiştir(Tekeli, 2012: 6-10). Bologna süreci teorik eğitim ile pratik eğitimi ayrıştırarak, hem eliter üniversite sistemini desteklemekte, hem de pazarda ihtiyaç duyulan nitelikte insan gücünü yetiştirmeye yönelik bir öğretime yol açmaktadır(Yıldız, 2008: 20).

Bu değişiklikler toplumu iki sınıflı bir şekle sokarak, öğrencilerin katılımını ve kendi geleceklerini çizme haklarını engellemektedir. Bu üniversite yapılanması aşırı uzmanlaşmış, politik olarak biçimlendirilmiş ve toplumsal sınıflandırmalar temelli bir öğretimin sonucudur. Özgür, yaratıcı, yenilikçi ve rekabet unsurları çerçevesinde şekillenmiş bir toplumsal yapılanmanın bu sınıflara bölünmüş toplum modeli ile uyummadığı görülmektedir. Bu yeni yapılanmada, rekabet konusu haline gelen beşeri sermaye, neoliberal ekonominin gerekliliklerine uygun yetiştirilemeyeceği için aslında model kendisi ile çelişmektedir. Akademisyenlerin ve öğrencilerin sermaye, kâr ve rekabet konusu olarak ele alınması itibarlarını zedelemektedir. Bunun yanı sıra kişilerin ekonomik ve toplumsal katmanları doğrultusunda elde ettikleri yükseköğrenim imkânı, neoliberal ekonominin önemli bir unsuru olan serbest rekabete zarar vermektedir. Küresel ekonomik krize çözüm olarak üretilen her bilgi ve araştırma alanı doğrudan dikte edilerek öğretim sürecine yerleştirilmektedir(Yıldız, 2008: 21).

Piyasa koşulları doğrultusunda, günümüz yükseköğrenim sisteminden dışlanan ve marjinalize edilen bilim dalları desteklenmeli, üniversite dışında da elde edilen bilgiler kabullenilmeli, üniversite içinde üretilen bilginin ise araştırma, aktarım ve denetim süreçleri şeffaflastırılmalı, demokratikleştirilmelidir. Üniversitelerin yalnızca endüstri ve ekonomiye kâr getirecek bilgiyi üretmesi sorgulanmalı, yükseköğretim toplumun her katmanına yönelik hale getirilmelidir(Yıldız, 2008: 21). Tüm bunların yanı sıra, oluşan yükseköğretim piyasası ve sebebiyet verdiği girişimcilik, yükseköğretimi metalaştırmakta ve geleneksel üniversite yapılanmasının iş kurumlarına benzemesi

sonucu, üniversiteler akademik kimliklerini kaybetmektedir. Oluşan girişimcilik kültürü zamanla akademik kültür ile çelişebilir(Kozeracki, 1998: 1-2), (Smit, 2002: 13).

Bugün yükseköğretimin girişimci bir kuruma dönüştürülmesi eğilimi, yüksek eğitimi metalaştırmakta, akademik kimlik kaybına neden olmaktadır. Girişimcilik doğrultusunda oluşturulan amaçlar, üniversitenin uzun dönemli amaçlarıyla çelişmektedir. Öğrencilerin ve bilimsel bilginin kâr getirecek bir gelir kaynağı olarak kullanılması önemli sıkıntılar yaratacaktır. Eleştirilmesine rağmen, yükseköğrenimin giderek girişimci bir şekle bürünmesi, üniversitelerin özellikle finansal yönden karşılaşılabileceği önemli sorunlar, bu girişimci uygulamalar hususundaki baskıları giderek artırmaktadır. Bu sebeple, dünya üniversiteleri girişimci bir yapı doğrultusunda ilerlemektedir(Çetin, 2007: 226).

Üniversiteler, günümüzde egemen olan piyasa ekonomisi şartlarının küreselleşmesine tepki vermelidir. Piyasa üniversitelerinde geçerli olacak piyasa kuralları ve hedefleri, üniversiteyi çağa uygun hale getirecektir, ancak çağı aşmasına yardımcı olamayacaktır. Eğer üniversite, önder rolü yerine, yalnızca koşullara ayak uydurmaya çalışırsa, geleceği şekillendiremez. Egemen olan şartlar doğrultusunda şekillenirse, yüzyıllardır sürdürdüğü entelektüel kilometre taşı olma işlevinden saparak, gelecek nesilleri aydınlatamaz(Günay, 2007: 15).

2.1.6. Girişimci Üniversite Modelleri

Girişimci üniversite kavramı üzerine dünya çapında bir ilgi vardır. Girişimci üniversite kavramı, güçlü araştırma geleneği ve yeni organizasyonlara sahip bütün üniversiteleri kapsar. Bu mevcut literatür, hem akademik hem de pragmatik politika yönetiminde, geniş orandaki meseleleri gündeme getirir(Röpke, 1998: 3).

- Üniversite idesi, onun zaman içinde değişimi ve üniversite kültürü,
- Üniversite bilgisinin ticarileşmesi,
- Teknoloji transfer süreci ve değişimi,
- Üniversite endüstri ilişkisi ve bütün paydaşlar ve çeşitleri,
- Triple helix modeline yönelim: hükümet endüstri ve yükseköğretim arasındaki ilişkinin kurgulanması,

- İş bulabilirlik, yetenek gelişimi üzerine mezunların zaman yönetimi, global işçi gücüne yetişmeleri,
- Yükseköğretimin ihtiyaç duyulması ve buna stratejik cevap verilmesi,
- Üniversitelerin uluslararasılaşması, onların stratejisi ve global yarışmaya cevap vermesi,
- Bilginin değişen doğası, toplum dönüşümü bunun yükseköğretimde ele alınma meydan okuması,
- Üniversiteler üzerindeki baskı ve cevap vermek: ekonomik, bölgesel gelişme problemleri ve global kontekst,
- Yükseköğretimin toplumsal bir değer oluşu, bu problemlere çözüm üretmesi.

Literatür çeşitlenmekte ve gelişmektedir. Çok tip ve çeşitli üniversiteler yanısıra farklı programlar ve stratejik adımlar vardır. Üniversitelerin odak noktaları, yüksek teknolojinin odak olması, güçlü endüstri ilişkileri vs gibi noktalara kaymaktadır. Milli düzeyde, gelenekler, hiyerarşiler, baskı grupları, yükseköğretimin şekillenmesinde ciddi güce sahiptir. Ülkelerin eğitim politikalarını etkilemektedir(Röpke, 1998: 4).

Başka bir söylemle, genel olarak küresel ölçekte hâlâ üniversiteler üzerinde devlet etkisi devam etmektedir. Yeni çalışmalar girişimci üniversite kavramının gelişmesi için çaba sarfetmektedir, ancak kavramın içeriği tam olarak anlaşılmış değildir. Girişimci organizasyon, girişimci liderlik ve bunların etkileri yükseköğretimdeki eksikliklerdir(Röpke, 1998: 4).

Üniversiteler, günümüzde daha çok girişimci davranış sergilemektedir. Mesela; Rus üniversiteleri, yönetim ve iletişim sistemleri üzerine çalışmalar yaparken, Meksika'da üniversiteler kamu kaynaklarındaki azalmalar sebebiyle, birimleri ve öğrencileriyle birlikte girişimcilik yaparak yeni gelir kaynakları yaratmaktadırlar. Arjantin'de ise üniversitelerin yarattığı kaynakların, 1991 yılından 1996 yılına kadar toplam bütçe içerisindeki oranı %7'den %14'e yükselmiştir. Zambiya, Gana ve Mozambik gibi ülkelerde de aynı durum geçerlidir. Çin'de, üniversitelerin kendi yarattığı kaynaklar 1978'de %4, 1992 yılında ise %14 oranındadır(Johnstone, 1998: 12-13).

En iyi girişimci üniversite örnekleri Amerika ve Avrupa'dadır. 19. yüzyılın sonlarına doğru başlayan ekonomik gelişmelerin etkileriyle birlikte yaşanan 20. yüzyıldaki ekonomik gelişmeler ile başlayan kıt kaynaklar ve yavaş büyüme dönemi

sonucunda devlet ödeneklerinin azalması gibi gelişmeler, Amerika'daki araştırma üniversitelerini etkilemiştir(Gumbort, 2001: 7).

Çoğu bölgede üniversiteler, akademi-endüstri işbirliğinin tetikleyicisidir ve bölgesel kalkınmaya, teknolojik sorunların çözümüne ve ekonomik dengenin sağlanmasına katkıda bulunurlar. Çoğu Rus üniversitesi bu şekilde çalışmaktadır(Kniazev, 2004: 155-156).

Öncelikli olarak İngiltere ve sonrasında tüm Avrupa'da, Rusya'da, Amerika'da ve diğer pek çok ülkede devletin üniversitelere aktardığı fon kaynaklarının yirmi yıl içinde yarı yarıya varan oranlarda azalma göstermesi, üniversiteleri ekonomik sıkıntılardan kurtulmak için çözüm üretmeye yönlendirmektedir(Çetin, 2007: 221).

Yükseköğretim maliyetlerinin artışı, geleneksel gelir kaynaklarının azalması gibi sebepler, fon sağlama yöntemlerini değiştirmiş, teknoloji odaklı ve yoğun rekabetin yaşandığı çevrelerde bulunan yeni sermaye kaynakları, üniversiteleri cezbetmeye başlamıştır(Eckel, 2002: 7).

Seksenlerde ve doksanlarda Amerika'da üniversiteler piyasa ile daha fazla etkileşim içerisinde olmaya başlamıştır. Bu durum akademinin kapitalist uygulamalarının artmasına sebebiyet vererek, üniversitelerin araştırmaları vesilesiyle dış çevre ile olan ilişkilerini artırmıştır(Aalerud, 2004: 15).

Yaşanan yoğun rekabet, iş kurumlarını inovasyon için üniversitelerle yakınlaştırmış, son otuz yıllık dönemde Amerika, İngiltere, Kanada ve Avusturalya gibi ülkelerde üniversite-sanayi işbirliğini sağlamak amacıyla araştırma merkezleri oluşturulmaya başlanmıştır(Çetin, 2007: 227).

Bugün Amerika'da farklı bir girişimci üniversite modeli olan şirket üniversitelerinin sayısı 1600'den fazladır. Bu doğrultuda, beş farklı girişimci yükseköğretim kurumu sözkonusudur(Smit, 2002: 8-9);

- Kar amacı güden şirketleşmiş kurumlar.
- Uluslararası, çok yönlü eğitim-öğretim veren kurumlar.
- Kendi vatandaşları için kar amacı gütmeyen, ancak kapıları yabancılara da açık olan eğitim-öğretim organizasyonları.

- Piyasadaki kâr elde etmeye yönelik faaliyetleri araştıran ancak bunları kendileri faaliyete geçirmeden işletmelere veya öğrencilere ücret karşılığı sunan kurumlar.

- Uzaktan eğitim yapan devlet üniversiteleri.

Kozeracki'ye göre (1998); Amerikan üniversiteleri, teknoloji transferi ile ilgili araştırma sonuçlarının ticari girişimlere dönüştürülerek üniversite araştırmalarından sermaye gibi yararlanılması için genelde şu organizasyon türlerine başvurulmaktadır;

- *Fakülte üyeleri ve üniversitelere patent alma, lisans satışı yapma, araştırmalar için ticari alanları araştırma gibi konularda yardımcı olan lisans ve patent ofisleri,*

- *Yeni işletmelerin doğmasına yönelik teknik destekler, var olan işletmelere yönelik yönetim, yeni ürün geliştirme ve süreç yenilikleri alanlarında teknik destekler sunan küçük işletme geliştirme merkezleri,*

- *Belirli teknoloji alanlarında özellikle de üniversite-endüstri ortak desteği alanında araştırma ve teknoloji transferini destekleyen araştırma ve teknoloji merkezleri,*

- *İlgili teknoloji alanlarında çeşitli işletmelere çok yönlü hizmetler sunan iş/işletme kuvvözleri,*

- *Üniversite teknolojisine odaklı işletmelerin kurulması ya da işletmelerin geliştirilmesi için üniversite finans kaynaklarının artırılmasına yardımcı olan yatırım/sermaye ofisleri(Çetin, 2007: 229-230).*

Çizelge 4'te, AB ülkelerinin bazılarında gerçekleşen akademik girişimciliğin boyutu ve önemli gelir akımları gösterilmektedir. Avrupa'da gerçekleştirilen en önemli girişimcilik aktiviteleri sözleşmeye dayalı araştırmalardır. Ardından danışmanlık, bilimsel projeler ve dış eğitim aktiviteleri gelmektedir. Patent-lisans, uzun süreli işbirliği ve araştırma pazarlaması aktiviteleri de diğer akademik girişimcilik faaliyetleridir(Çetin, 2007: 230)

Çizelge 4. Seçilmiş Bazı AB Ülkelerinde Akademik Girişimcilik Faaliyetleri (%)

Faaliyetler	İsveç	Finlandiya	İspanya	Portekiz	İrlanda	İngiltere
Sözleşmeli Araştırmalar	45	50	70	43	69	57
Danışmanlık	51	44	61	54	68	53
Bilimsel Projeler	44	52	82	42	68	48
Dış Eğitim	40	37	67	37	73	36
Test ve Deneme	15	25	22	25	40	30
Patent ve Lisans	12	20	7	20	26	16
Uzun Süreli İşbirliği	12	11	7	11	19	10
Araştırma Pazarlaması	6	6	5	6	6	6

Kaynak: Cooke, 2004: 15.

Küreselleşme ile artan rekabet ve yükseköğretim talebi devletten aktarılan fonların yetersiz kalmasına ve girişimci üniversite olarak adlandırılan piyasa üniversitesi kavramının oluşmasına vesile olmuştur. Bu durum üniversiteleri yeni kaynak arayışına itmiştir. Bu doğrultuda üniversiteler, tasarruf etmeye ve maliyetlerini azaltmaya, bilgiye dayalı fon kaynakları yaratmaya, öğrenci harçları ve birtakım başka stratejilerle ticarileşmeye yönelmiştir. Kısaca piyasa üniversitesi, yenilik, yaratıcılık ve değişim üzerine kurulu girişimcilik temasının üniversiteye uyarlanmasıdır(Sakınç ve Bursalıoğlu, 2012: 94).

19. yüzyıl Almanya'sında kurulan ilk araştırma üniversitesi hem ilk modern üniversite, hem de girişimci üniversitenin tetikleyicisidir. Girişimci üniversite modeli, 19. yüzyıl sonlarında Amerikan üniversitelerinde akademisyenlerin piyasada danışmanlık hizmeti sunması ile başlamış, bugün Avrupa üniversitelerine de yayılmıştır. Üniversiteler geleneksel eğitim ve araştırma işlevlerine ek olarak, sanayi ile birlikte davranarak, bölgesel, sosyal ve ekonomik kalkınmayı sağlamaya yönelik değişim göstermektedirler(Sakınç ve Bursalıoğlu, 2012: 94).

Girişimci üniversitenin kilit özelliklerini aşağıdaki gibi özetleyebiliriz (Robertson, 2008'den aktaran Sakınç ve Bursalıoğlu, 2012: 94):

- *Kampüste bulunan tüm üniversite aktörlerinin girişimci kapasitelerini geliştiren güçlü liderlik,*
- *Katma değer doğuran dış paydaşlarla güçlü bağlar kurmak, üniversite-sanayi işbirliğini arttırmak,*
- *Bireyler ve kurumlar üzerinde etki yapan girişimci sonuçlar doğurmak,*

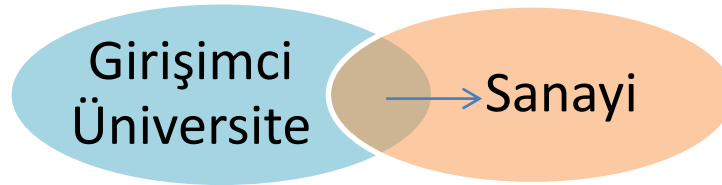
- Girişimci eyleme yol açan yenilikçi öğrenme teknikleri uygulamak,
- Kurumlar arası etkin bilgi akışını destekleyecek şekilde sınırların kaldırılması,
- Kompleks dünya sorunlarını çözüm odaklı ve gerçek dünya deneyimini yansıtan multidisipliner eğitim yaklaşımları,
- Girişimci düşünme ve liderlik uygulamalarını teşvik edici olmak.

Siegel vd. (2003)'ne göre, üniversite-sanayi ilişkileri ile doğrudan ilgilenen üç farklı paydaş vardır (Çizelge 5).

Çizelge 5. Üniversite-Sanayi İlişkileri İle Doğrudan İlgilenen Üç Paydaş

Paydaşlar	Üniversite Bilim İnsanı	Teknoloji Transfer Ofisleri	Firma / Girişimci
Eylemler	Yeni bilginin keşfi	Fakülte ve firma ile tanışma	Yeni teknolojilerin ticarileşmesi
İlkel Güdüler	Bilim toplumunda kabul görmesi	Üniversitenin entelektüel varlığının pazarlanması	Mali kazanç
İkincil Güdüler	Ek araştırma fonu temini ve mali kazanç	İlave araştırma fonu temini ve teknolojik yayılım	Patentli teknolojilerin kontrolünü sürdürmek
Örgütsel Kültür	Bilimsel	Bürokratik	Girişimci

Kaynak: Sakınç ve Bursalıoğlu 2012: 94.

Şekil 4. Girişimci Üniversitenin Sanayi Üzerindeki Rolü(Etzkowitz & Zhou, 2007'den akt. Sakınç ve Bursalıoğlu, 2012: 95).

Şekil 4'de gösterilen girişimci üniversitenin sanayi üzerindeki rolleri şu şekildedir;

- Teknoloji patenti ve lisanslama
- Sanayiye ilişkin danışmanlık ve var olan sanayinin desteklenmesi
- Spin-off şirketlerin oluşumu
- Üst düzey işgücünün girişimcilik hususunda eğitilmesi
- Ar-Ge'ye yönelik olanakların iyi düzeyde artırılması

Üniversitenin girişimci kültürünün tespitinde beş model karşımıza çıkmaktadır(Yokoyama, 2006'dan akt. Sakınç ve Bursalıoğlu, 2012: 95) (Çizelge 6).

Çizelge 6. Üniversitenin Girişimci Kültürünün Tespitinde Kullanılan Beş Model

Üniversitenin Girişimci Kültürü	Özellikleri
Örnek Tip Üniversite(Tokyo Üniversitesi)	Kurumsal farkındalık; Girişimci kültürü; Yönetişim, liderlik ve finansal kaynaklar girişimcilik esasına göre tanımlanmış, Kurumsal stratejik planlama; Artan hesap verme sorumluluğu
Girişim Odaklı Üniversite (Waseda Üniversitesi)	Geniş girişimci aktiviteler; Piyasa odaklı kurumsal politikalar; Akademik ve girişimci değerler arasında çatışma; İşletmecilik kavramı
Acemi Girişimci Üniversite(Nottingham Üniversitesi)	Kamu kaynaklarına sınırlı bağımlılık, Girişimci bir üniversite kimliği; Bölgesel ekonomiye katkı
Uyumlu Girişimci Üniversite(Surrey Üniversitesi)	Kurumsal gelecek vizyonu; Yabancı fon kaynakları; Piyasa odaklı yönetim ve işletme; Girişimci ve akademik kültür
İdeal Üniversite Modeli	Özerk ve kendine güvenen; Girişimci aktiviteler ile ilgili aktörler arasında sorumluluk ve risk paylaşımı; Girişimci ve akademik kültür ile yönetsel ve meslektaş kültürü arasında entegrasyon

Clark (1998), girişimcilik felsefesinin üniversitelerin karakteristik özelliklerini etkilemeyeceğini, onları ticarileştirmeyeceğini ifade etmiş, Anderson (1990) ise aksine, üç risk grubu sıralamıştır(Çetin, 2007: 226):

- *İş riskleri – ticari girişimler para kaybına neden olabilir*
- *Yönetim riskleri – hedeflerin çok fazla olması ve değer yargıları gerektirmesi dolayısıyla değerlendirme ve kontrol zorlaşır*
- *İmaj riskleri – kurumsal kültür ve hedeflere yönelik desteklerin istismarı, hizmet amaçlı organizasyon imajının ticari bir işletme imajına nazaran arka planda kalması kamu desteğini sekteye uğratabilir*

Bu olası riskler karşısında, girişimci üniversiteler yenileşimci yapısı ile uluslararası rekabette hem bölgesel, hem de ulusal kalkınma açısından harekete geçirici artılara sahiptir(Sakınç ve Bursalıoğlu, 2012: 96).

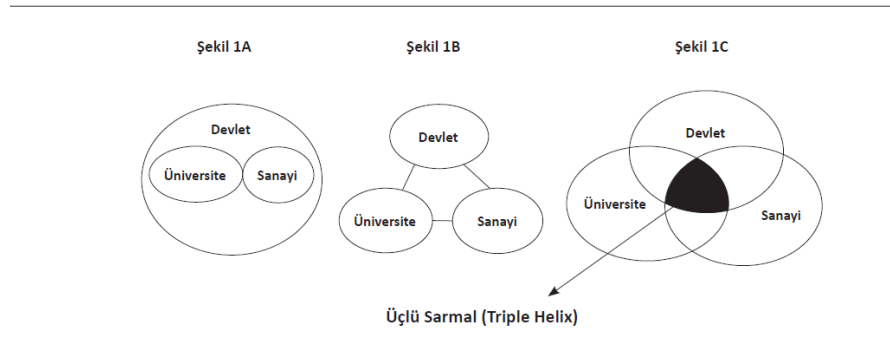
Bugün yükseköğretim kurumları; pek çok faktörden etkilenen, karmaşık, yoğun ve hızlı değişen koşullar altında hissettiği dönüşüm baskısı ile küresel-bilgi çağına uyum sağlamaya çalışmaktadır. Bu durum üniversiteleri, girişimci üniversite olmak için önemli dönüşüm ve değişimlere yönlendirmektedir. Ülkemizde de üniversitelerin yeniden yapılanma ve yenilenme sürecine ihtiyacı olduğunun hissedildiği günümüzde, girişimci üniversite kavramı ve uygulamasına yönelik stratejik dönüşüm, ülkemiz üniversiteleri

için de uygun bir model olabilir. Ancak bu stratejik dönüşüm gerçekleştirilirken, ülkemizin kültür ve toplumsal yapısına uygun model bulunmalıdır(Odabaşı, 2006: 88).

2.1.6.1.Sarmal Model

Akademi-endüstri-devlet ilişkilerini temsil eden Üçlü Sarmal (Triple Helix) olarak adlandırılan model, bilimsel araştırmalarla birlikte desteklenmeye çalışılan ekonomik kalkınmada birbirleriyle hareket eden akademi, endüstri, devlet çerçevesinde oluşturulan bir modeldir. Bu tabakalanmanın sonucunda ortaya çıkan piyasa üniversitesi, üniversitenin ana amaçları olan eğitim ve araştırma işlevlerinin ötesinde ekonomik kalkınmaya katkı sağlamak gibi roller edinmiştir(Fixari vd., 2009):

- *Birinci model, ulus devletin akademi ve sanayi kesimini içine aldığı ve bu iki kesim arasındaki ilişkileri yönettiği ilişkiyi göstermektedir.*
- *İkinci model, devletin daha az baskın rol oynadığı, kurumsal alanların her birinin sınırlarının açık bir şekilde tanımlandığı ve diğerleri ile ilişkilerinin çerçevesinin çizildiği bir sistemi ifade etmektedir.*
- *Üçüncü model, sürekli gelişim gösteren üç alanın kompleks olarak farklı düzeylerde esnek biçimde birbirini etkilediği ve yalnızca onların kendi amaçlarını değil, aynı zamanda diğer iki varlığın da kesinleşmiş amaçlarını gerçekleştirici evrimsel yollar geliştiren kalkınma ve yenilikçi bir modeli temsil etmektedir. Üçlü Sarmal (Triple Helix) olarak bilinen bu model, Avrupa'da bir kısım kamu politikasını düzenleyen normatif bir teorik yapı halini almıştır (Şekil 5).*

Şekil 5. Üçlü Sarmal Modeli (Kaynak: Sakınc ve Bursalıoğlu, 2012: 96)

Üçlü Sarmal Modelde, üniversitenin piyasaya yönelik faaliyetleri, sanayinin bilimsel bilgi üretimi ve paylaşımı ile ilgili faaliyetleri yapması sonucunda paylaşılan ortak roller söz konusudur. Aktörler; devlet ve sanayi kesiminden oluşur. Modelde, akademisyenlerin geliştirdiği teknolojiler, bir laboratuarda ya da TTO'daki bir kamu şirketinde kullanılır; araştırmacılar ise bir kamu projesi veya bölgesel teknoloji transfer kurumu yönetiminde görev alır. Kurumlar; teknoloji üretimini ve kullanımını düzenleyen dört çeşit kurum vardır. Melez İnovasyon Yapıları'nda; bilginin doğrudan kullanılmasına ve üretilmesine ilişkin olarak üniversite, sanayi, devlet arasında bir etkileşim söz konusudur. Örneğin; spin-off yapılar. İnovasyon Arayüzleri; endüstri ile üniversite arasında arayüz işlevi görürler. İnovasyon Koordinatörleri; çeşitli alanlardaki inovasyon çalışmalarını eşgüdümlü olarak yönetirler. Kanunlar ve Regülasyonlar; politika ve uygulamalara geniş düzeyde rehberlik yaparlar(Sakıncı ve Bursalıoğlu, 2012: 96).

Çizelge 7. Üçlü Sarmal Modeli Karşılaştırmalı Analiz: Japonya - Amerika – AB

	JAPONYA	ABD	AVRUPA BİRLİĞİ
Ü Ü N İ V E R S İ T E	Trendler; şirketlerle özelleştirme Durum; daha idari, özerk ve fon çeşitlendirmesine sahip, girişimcilğe öğretim elemanlarının artan katılımı, eğitim ve araştırmada mükemmellik ve altyapı modernizasyonu, yabancı yeteneklerin çekilmesi ve korunması, artan uluslararası post-doktora pozisyonları, artan kabul seçiciliği, genç bilim insanlarının istihdamı, Teknoloji Lisanslama Kuruluşlarının kendi bünyesinde yaratımı, kalite ve bilimsel üretimin etkisinin artırılması; endüstri ile işbirliğini arttırmak, sanayi desteği ile bilimsel üretim artışı sağlamak. Rol; orta (yükseltmeli)	Trendler; özerklik ve yerinden yönetim, Araştırma ve eğitimde mükemmellik hedefleyen. Yüksek etkili araştırmalara odaklı, fon kaynaklarını çeşitlendirme, artan girişimci kapasitesi, bilimsel üretim hızı artışı. Rol; yüksek (sürdürmeyi hedeflemektedir)	Trendler; ulusal kamuoyuna odaklanma Öncelikler; sınavsız geçiş ve düşük harçlar, fonlama planlarının katılımı, ulusal istihdam, daha fazla özerklik ve fon kaynaklarını çeşitlendirme, artan bilimsel üretim ve uluslararası etki, ulusal ve uluslararası ağ oluşturma, yabancı yetenekleri çekme ve barındırma, artan ve çeşitlendirilen sanayi ile işbirliği, optimizasyon, artan insan kaynakları hareketliliği Rol; yüksek (düşme eğilimleri gösterir)
D D E V L E T	Trendler; idari organlarda daha az bölünme, daha fazla özerklik ve güç, Bilim ve teknolojiye Ar-Ge planlarında uzun vadeli uzlaşma, sosyal odaklılık, daha az müdahale hedefleyen fikir birliği, Ar-Ge finansmanının artırılması. Rol; yüksek (ılımlı hale gelmeli)	Trendler; "Kurallarını dikte etmek ve muhafaza etmek" yoluyla düzenleme yapmak, inovasyon ortamını kolaylaştırmak, ulusal öncelikleri belirlemek, daha fazlasını hedeflemek, Ar-Ge'ye daha fazla kaynak sağlanması. Rol; orta (daha yüksek hedefleniyor)	Trendler; finansman koordinasyonu, toplumsal Ar-Ge ve Bilim & Teknoloji'nin yönlendirilmesi ve ulusal yenilik politikaları ile uyumlaştırılması, yüksek Ar-Ge'yi hedefleyen toplumsal pazar oluşturulması. Rol; orta (daha yüksek hedefleniyor)
S S A N A Y İ İ	Trendler; çok örgütlü ve yerelleştirilmiş, ulusal yönelimli hükümetin Bilim & Teknoloji'de eğilimi sürdürmek için uyguladığı yüksek oranlı politikalar ve stratejiler, güçlü "kurum içi" Ar-Ge ve gömülü gizli bilgileri sürdürme eğilimi; uzun vadeli ve geniş boyutlu ağlar; düşük insan kaynağı hareketliliği; düşük girişim sermayesi oluşumu, uluslararası ağ oluşturma, dış kaynak kullanımı, risk sermayesi ve akademi ile olan temel araştırma ve işbirliğinde artış eğilimi. Rol; çok yüksek	Trendler; bağımsız ve rekabetçi, oldukça yerelleştirilmiş ve uluslararası yönlendirilmiş, düşük oranda gömülü bilgi ile çeşitlendirilmiş Ar-Ge, yüksek iş gücü hareketliliği ve yabancı yetenek bağımlılığı, kısa vadeli işbirliği ağları ve temel araştırmada aktif işbirliği. Rol; çok yüksek	Eğilimler: Çok parçalı, coğrafi olarak dağılmış ve ulusal yönelimli, AB düzeyinde düşük, ulusal düzeyde yüksek Bilim & Teknoloji politikaları tasarımı, dinamik ve karmaşık ağ yapısı, yabancı yeteneklere ihtiyacı azaltacak nitelikli işgücü, dinamik ama verimsiz üniversite sanayi işbirliği, KOBİ'lerin sayısını ve ağırlığını arttırma eğilimi, dış kaynak kullanımını arttırmak. Rol; yüksek

Kaynak: Jofre & Andersen, 2009: 5

1980'lerde Japon inovasyon stratejisi, ekonomik başarısından esinlenerek maliyetleri düşürmek gibi birtakım politikalar güderek birtakım politik reformlar gerçekleştirmiştir. 1990'larda ise bilgisayar teknolojileri liderliğinde gelişen başarılı Amerikan inovasyon modeli, Japonya'daki Ulusal İnovasyon Sistemi reformuna kılavuz olmuştur. Bu reform, Ulusal İnovasyon Sistemi'ne ve üçlü sarmal profiline güçlü karşılıklı ortaklık sağlayarak benzersiz bir ilişki düzeyi getirmiştir(Sakınç ve Bursalıoğlu, 2012: 97).

2.1.6.2. Singapur Milli Üniversite Modeli

İkinci olarak ele alınacak olan model, Asya'ya yönelik bir girişimci üniversite çalışması olan Poh- Kam Wong, Yuen- Ping Ho ve Annette Singht'ın Bilgi Temelli Ekonomik Gelişimi Desteklemek için Girişimci Üniversite Modeline Doğru: Singapur Milli Üniversitesi Örneği başlıklı makalelerinde ele aldıkları Singapur modeli örneğidir. Bu başlık altındaki bütün yazın, sözkonusu makaleden alıntılanmıştır. Bu örnek, söz konusu makaleden çeviri olup, şöyle bahsedilmektedir(Wong vd., 2007: 941-958);

Literatürde, Etzkowitz, Webster, Gebhart, Terra'nın da yakından ilgilenip tartıştığı üzere, dünya üniversitelerinde bir değişim vardır. Geleneksel temel roller, eğitimci bir kimlikle yetinme, artık daha girişimci bir üniversite kavramına doğru değişmektedir. Bu tarz üniversiteler ise geleneksel görevine ek olarak, bilginin ticarileşmesiyle de ilgilenir ve buna aktif katkıda bulunarak, özel şirketlerin yerel ve bölgesel ekonomiye katkı sağlamalarına yardımcı olur. Sonuç olarak, üniversiteler, devletlerin ekonomi politikalarında önemli bir etken haline gelmiştir. Üniversiteler, devlet ve özel sektör ile yakından ilişkili üçlü bir yapılanmaya kaymıştır. Bu yeni üniversite kavramı Asya'da gelişmekte olan ülkeler için daha çok ihtiyaç duyulan bir kavramdır. Bunun 3 sebebi vardır;

a) Bu üniversiteler görece daha yeni daha genç üniversitelerdir, kıyaslandığı gelişmiş üniversitelerden daha zayıftır. Akademisyenleri devlet memurudur, yöneticileri de devlet tarafından atanmaktadır. Devlet politikalarını yönetmektedirler uygulamaktadırlar. Bu yüzden daha az otonom ve özgürdürler.

b) Geç kalmışlar olarak, bu üniversitelerin ekonomileri daha çok gereken teknolojiyi gelişmiş ülkelere almaktadır, kendi yerel kaynaklarını kullanmamaktadır. Yani bu üniversiteler, devlet politikası olarak dış teknolojiyi anlayacak adam yetiştirir fakat kendi kaynaklarından bir teknoloji ve bilgi üretmesi ön planda değildir.

c) Bilgi temelli eğitime geçiş ve bu temeldeki ekonomik yapılanma önemli bir oranda artmaktadır. Çünkü yerel yetiler, yerel şirketler ve yeni oluşumlarla bilgiyi ticarileştirecek, sadece ithal bilgiyle yetinilmeyecektir. Sonuç olarak, gelişmiş ülkelerin teknoloji ve alt yapısına nazaran, yerel şirketler ve üniversiteler daha az tecrübelidir daha düşük kapasitelidir. Bu özellikle de bilginin ticarileştirilmesi ve bunun yetersizlik yerel üniversitelerde üretilen bilginin ticarileşmesinde görülür.

Bu üç faktör şöyle özetlenebilir; daha sıkı bir devlet bürokrasi politikası, düşük seviyede araştırma ve az çıktı ortaya koymak. Bu tarz üniversite bilgisinin ticarileşmesi için de dışardan az talep gelmektedir. Bu, üniversitenin devlet ve özel sektörle olan üçlü (Triple- Helix) dinamik etkileşiminin, gelişmiş ülkelerde olan etkileşim seviyesinden daha düşük olduğu anlamındadır. Buradan hareketle, gelişmekte olan ekonomilerde girişimci üniversite modeli daha çok ihtiyaç hissedilen bir durumdadır. Bu sayede eksikliğini hissettiği başlangıçları telafi edebilecektir. Dış ortaklarla birlikte üniversiteler, bulgularını lisanslayabilecek ve karşılıklı eksikliklerini giderebileceklerdir. Yani bu gelişmekte olan Asya ülkeleri için yapısal değişiklikler, iç sistem ve kültürel zihniyet değişimleri gibi daha köklü değişikliklerin yapılması anlamına gelmektedir.

Singapur örneğinde olduğu gibi küçük gelişmeyi geç tamamlamakta olan ülkeler için, Etzkowitz'in bahsetmediği başka bir görevin üniversitelere verilmesi önerilmektedir. Bu yeni model; dış yeteneklerin dikkatini ve cazibesini çekmek üzerine kuruludur. Singapur, küçük olmasına rağmen, gereken dış ilgiyi, akademisyenleri ve uzmanları cezbedebilmeli, Silikon Vadisi, Londra, New York gibi, dış dünyadan gelen kaliteli eleman akışından yararlanabilmeli ve böylece gerekli ihtiyaçlarını tamamlayabilmelidir. Singapur, tıpkı zikredilen yerler gibi ekonomik gelişmeler ve diğer gelişmeler için bir uğrak yeri olmalı ve birleştirici bir aktarma durağı olabilmelidir.

Diğer ülkelerin tecrübelerine göre, küresel ticaret öncelikle, öğrenciler yoluyla yaygınlaşmaktadır. Mit, Oxford, Cambridge gibi gelişmiş üniversiteler, önce öğrencilerin dikkatlerini toplamış onları kendilerine çekmiş ve gelişim için gerekli bilginin üretilmesinde onlardan faydalanmıştır. Bunlara ek olarak, ülkesine geri dönen öğrencilerden bazıları hâlâ okudukları ülkelerle olan ekonomik bağlantılarını ve bu sayede dolaylı olarak katkılarını devam ettirmektedirler. Saxenian (2000-2002) yaptığı araştırmalarla, Hsinchu, Tayvan ve Bangalore'lu olup Silikon Vadisi'nde eğitim görmüş akademisyenlerin nasıl katkı sağladığını, yüksek teknolojik bilgilerini ve ayrıca beyin göçü, beyin sirkülasyonunun nasıl devam ettiğini ortaya koymuştur.

Batı üniversitelerine olan bu ilgi, özellikle Anglo Sakson üniversitelerinin, diğer Asya ülkelerine kıyasla çok gelişmiş bir halde olmasından kaynaklanmaktadır. Burada yerel dil ile yapılacak eğitim her ne kadar öğrencinin cesaretini kırsa da, bundan daha önemlisi, devlet düzeyinde geliştirilen bir politikanın olmaması dikkatleri çekmektedir.

Japonya, Tayvan gibi ülkeler için dışardan gelen öğrenci ve katkısı az gibi görünebilir, ancak Singapur gibi küçük ölçekli bir ülke için bu önemli olabilir.

Yabancı yetenekli öğrencileri cezbetme rolü, kendi ülkelerinin gelişimi için eğitilenlerle diğer öğrenciler arasında bir ayrım yapmalıdır. Bu gelişmiş ülkelerdeki üniversiteler oldukça ciddi ücretler alarak kendilerine bir katkı sağlamaktadırlar. Önce üniversiteleriyle sonra da yeni iş merkezleriyle yetenekli insanları cezbetmektedirler. Bu tarz gelişmiş üniversitelerin durumu, global ölçekte diğer ülke ve üniversitelere girişimcilik konsepti hakkında bir içerik sağlamaktadır. Sadece üniversite yeni fonksiyonlara sahip olmamalı, aynı zaman kendini yeni fonksiyonlara göre yeniden düzenleyebilmelidir.

Singapur'da iyi eğitilmiş olanların durumunda pek çok sebep nedeniyle farklılıklar vardır. Düşük imkânlarda düşük girişimcilik, piyasanın zayıflığı gibi etmenler dikkate alınmalıdır. Değişen dünya şartları ve kesinliğin azalması, daha kompleks durumlar için üniversiteler amaç ve eğitim modellerini değiştirerek, öğrencilerini daha girişimci bir zihniyet yapısıyla mezun edebilmeyi hedeflerine almalıdır.

Özet olarak, girişimci üniversite kavramı, geç gelişmekte olan ve gelişimini geç tamamlayan yerler için yeni bir içerikle, Singapur'un durumu da göz önüne alınarak ortaya koyulmaktadır. Bu elbette bilgi temelli ekonomi geçişi için önemlidir ve doğal olarak, ana sistem yapısında ve iç işleyişte köklü değişiklikleri beraberinde getirmektedir. Literatürde, girişimci üniversite için kriterler varsa da, aslında daha çok az deneysel araştırma yapılmıştır ve bunların geçerliliği adına yapılacak çok şey vardır. Mesela hangi tür bölgesel değişkenler beklenebilir, bunların üniversite performansındaki etkisi neler olabilir gibi konularla ilgili çok az deneysel çalışma vardır.

Singapur, diğer gelişmekte ve sanayileşmekte olan ülkeler arasında en yüksek performansa sahiptir. 1960 ile 2000 arasında her yıl %8 oranında büyümüştür. Bu oranda büyük rol üretim sektörüne aitse de, bilgi temelli eğitimle bulunduğu coğrafi konumda bir buluşma noktası olmasının da payı vardır. Burada sürdürülebilir gelişme, şehir ülke ekonomisi, ticaret, finans, ulaşım, iletişim ve artan bilgi içerikli iş servisleri ile bağlantılıdır.

Singapur milli üniversitesi, bu temel amaçlarla, fikirlerin ileri teknoloji, patent ve lisanslar ile korunarak, yaratıcı bir şekilde bilgiyi ticarileştirmiştir. Bu değişimde temel

anahtar faktör, girişimci zihniyetin geliştirilmesi ve bilginin ticarileşmesi için yeteneklerin geliştirilmesidir. Özellikle insan gücünün ölçümü ve değerlendirilmesinde yeniden ölçümleme ile üniversite sisteminde köklü bir değişiklik meydana getirilmiştir.

Bu makalede örnek vaka olarak incelenen Singapur milli üniversitesi 1905’de kurulmuş en kalabalık ve köklü üniversitedir. 28.000 öğrencisi vardır. Bunların dörtte üçü lisans seviyesindedir. Varolan diğer iki üniversite Singapur Milli üniversitesi kadar kapsamlı değildir. Devlet gelişmiş büyük özel bir üniversite varlığını desteklememiştir ancak özel üniversiteler vardır. 1990’lardan itibaren devlet dışardan gelecek özel üniversiteleri desteklemiş, burada kampüs ve dallar açmalarına müsaade etmiştir. Diğer üniversitelerden özellikle patent alma yönünden ve yeni kuruluş oluşturma açısından ciddi farkla öndedir.

Bu üniversite, Singapur’un gelişiminde ve bilgi üretiminde aktif bir rol oynamıştır. Diğer kuruluşlar var olsa da, bu üniversite tek başına diğerlerine göre pek çok açıdan öndedir. Bu okul öncelikle, geleneksel misyonu takip ederek bilgi üretimi ve öğretimini gerçekleştirmiştir. 1980 ve 1990’larda araştırmalarda artış olsa da, 1990 ortalarından sonra bu üniversite teknoloji lisanslayan ofislere sahip olmaya başlar ve ilk ürünler ortaya çıkar. Yeni rektör yardımcısının ikili iyi ilişkileri, ona kendi politikasını uygulamasında yardımcı olur. Harvard’da eğitim görmüş üst düzey Amerikan endüstrisinden “General Electric” ile olan iletişimle birlikte bu üniversite hızlı bir şekilde girişimci üniversite olmanın yolunu tutar. Bu rektör yardımcısı üniversiteyi neredeyse bir şirkete dönüştürür. Profesörleri bir CEO mertebesine yükseltir bu şekilde işlevsel kılar. Bu yeni CEO’lar üniversiteyi projelerle doldurur ve daha ticari ve girişimci yolunda ilerletirler.

Birkaç yıl içinde üniversite ürettiği yüksek teknolojileri hükümetle iş birliği yapıp piyasaya sokmaya başlar. Sonunda teknoloji ofisleri, patentlenme, lisanslama, endüstriyel sponsorluklar ve bilginin ticarileşmesi baş gösterir. Aynı zamanda klasik misyon yani eğitim, öğretim ve yayın devam eder.

Yenilikçilik destek ünitesi oluşturularak, burada öğrencilere, hocalara ve mezunlara yardım verilir. Yeni aktiviteler desteklenir. Yurt dışı kolej programlarıyla girişimcilik desteklenir. Teknoloji lisanslama ofisi yeniden düzenlenir bu sayede daha dostça gelişimin önü açılır. Üniversite teknoloji ürünlerinin pazar payını artırmak için bu

ofis teknolojik patenlerle, firma kurulumlarıyla desteklenir. Bu yenilikçi ofisle, öğretim elemanlarına öğrencilere ve mezunlara farklı programlarla eğitim verilir. Bu sayede ürünleri ticarileştirmenin önü açılır. Silikon vadisi gibi kampüs içine yeni kuruluşlar ve tohumlar serpilir. Bu sayede üniversitenin kendi içinden yeni küçük işletmeler çıkar. Öğrenciler için yeni destekler sağlanır ve ticarete dönüşecek bilgileri tecrübeyle desteklenir.

Girişimcilik dersleri bütün öğrencilere açık şekilde geniş bir yelpazede düzenlenir. Eğitim ve öğretimin her seviyesinde bu teşvikler görülür. Özellikle seçici kurslarla yüksek lisans ve doktora programları özel olarak desteklenir. Üniversite içi ve dışı etkinliklerle öğrencilerin girişimcilikleri geliştirilir. Teknolojik forumlarla gidişat desteklenir ve bu programlara özel ilgi gösterilir. Kurulan yeni şirketler, küçük işletmeler uzmanlar tarafından denetlenip danışmanlık yardımları sağlanır.

Bu yeni rektör yardımcısı, üniversiteyi küresel bir ölçeğe taşır ve fakülte ve öğrencileri buna göre tasarlar. Teknoloji dönüşüm merkezi daha dostça düzenlenir, dış piyasayla olan ilişkileri iyileştirir. Bu Silikon Vadisi benzeri uygulamayla, girişimcilik dersleri kampüste yaygınlaştırılır. Özellikle doktora öğrencileri buluşlarını ticarileştirebilir. Girişimci ve rekabete dayalı öğrenci formatı yaygınlaştırılır. Global bilgi şirketleri ve kuruluşları üniversitenin vizyonu haline gelerek, insan temelli tek geleneksel eğitim, dışa açılıp bir erişme potasıyla teknolojiyi kültürü vd. yeniden yorumlayan bir üniversite haline gelir. Dış dünyadan yetenekli öğrencileri kendine çekerek, performans dayalı ödüllendirmeler yaygınlaştırılır ve değişim programları artırılır.

Üniversitede 2001 yılında, hem küreselleşme hem de girişimcilik dersleri yeni bir boyut kazanarak, etkin ve seçkin az sayıdaki öğrenci dünyadaki diğer örnek üniversitelere gönderilir. Sonra yüksek teknolojili şirketlerde eğitim aldırılır. Bu öğrencilerin tecrübeleri hem üniversitede hem de ticari anlamda kullanılır. Bireysel ilişkiler ülkeler arasında gittikçe devam eder ve okul sonrasındaki yaşama da katkı sağlar hale gelir.

2002 sonrası Silikon Vadisi, Philedelphia, Shangai gibi bölgelerde programlar geliştirilip uygulanır. Her yıl her bölgeye 50 seçkin öğrenci gönderilir. Bu öğrenciler takip edilir ve ekstra girişimcilik dersleri alarak piyasa tecrübesi edinir. Bu öğrenciler ve programlar sayesinde dışardan da öğrenci çekilerek ülkenin imajı artırılır. Bu programlar

sayesinde daha üst konsorsiyumlarla akademisyenler arasında uluslararası program ve eğitimler düzenir.

Bu örneklerde de görüldüğü üzere Singapur Milli Üniversitesi daha girişimci bir üniversite olma yolunda ilerlemiş, Etzkowitz'in 2000 yılında öngördüklerinden öteye geçebilmiştir. Bu üniversiteyi farklı kılan, daha küresel ve yurt dışı temelli girişimci kurslar ve etkinliklerle eğitim misyonunu kısa sürede geliştirebilmesidir.

Singapur milli üniversitesinin girişimci bir üniversiteye dönüşmesinin etkileri:

a. Etkilerin Genel Değerlendirilmesi

Hâlâ girişimci üniversite modelinde erken bir dönem olsa da, bu modelde önemli gelişmeler vardır. Bunu değerlendirmek için ne tarz karşılaştırmalar yapmak gerektiği de hâlâ tartışmalıdır. Çünkü hala öngörülemeyen faktörler mevcuttur. Her şeyin ötesinde yabancı öğrenci ve bilim adamlarını kendine çekebilmiş olmanın önemli bir rolü vardır. Bu girişimciliğin artırılmasında etken rol oynamıştır.

b. İnsan Gücü Gelişimi

Bu üniversite insan kaynakları gücü ve dışa yönelik etkisiyle ülke ekonomisinde görülmemiş bir etki yaratmıştır. Ülke ekonomisinde söz sahibi olanlar arasında %40 oranında bu üniversiteden mezun olan öğrenciler yer almaktadır. Günümüzde bu etki hala gözlemlenebilir haldedir.

Mezun öğrencilerin eğitiminin devam etmesi, bu faktörde önemli bir etmen olarak karşımızdadır. Bu bilgi üretimiyle eşdeğer devam etmiştir.

c. Bilgi Üretimi

1996'da 4.313 olan her türden yayın sayısı 2002'de 6470'e ulaşır. Bu gelişme genellikle araştırmacı öğrencilerin gayretlerinin bir ürünü olarak değerlendirilmelidir.

d. Bilginin Ticarileşmesi

1997-2003 arası yayın sayısı ve bilginin ticarileşmesi de önemli bir şekilde artmıştır. Son zamanlarda üretilen bilginin ticarileşmesinden çok yenilikçi bir boyuta geçtiği gözlemlenmektedir. Patent alma, teknoloji lisansı, yeni şirketleşme de bununla artmaktadır.

e. Girişimci Yeni kuruluşlar

1980 ve 2004 arası 80 yeni kuruluş ve alt kuruluş varken, bunlardan üçte ikisi 2000 sonrası karşımıza çıkmaktadır. Üniversitenin lisanslı ürünlerini ticarileştiren kurumlar da gittikçe artmaktadır.

Hem öğrenci hem akademisyen bazında büyük değişiklikler gözlemlemek mümkündür. Özellikle 1996 - 2005 arası yabancı öğrenci oranı iki kat artmıştır. Bu dönemde daha az da olsa fakülte öğretim üyeleri arasında da böyle bir girişim söz konusudur. 2004 verilerine göre bu milletler arasında en çok Çinli ikinci sırada Malezyalı son sırada da Hindistanlı araştırmacılar vardır.

Yapılan 22 üniversite araştırmasında, göreceli olarak Singapur üniversitesinin öğretim elemanlarına harcadığı para biraz düşüktür. Ancak buna rağmen ortaya çıkan ürün bazında çok iyi durumdadır. Asya ortalamasının çok üstündedir, ancak Kuzey Amerika üniversitelerinin hâlâ gerisindedir.

Özetle, deneysel çalışmanın analizi şunu göstermektedir ki 2000 yılı sonrası üniversitenin ülke ekonomisine katkısı oldukça artmıştır. Patent lisans yeni kuruluş verme gibi yollarla sadece klasik eğitim veren üniversite olmaktan çok, değişime ve bilginin ticarileşerek ülke ekonomisine katı vermesini sağlamıştır. Kısaca piyasa ekonomisine katkı sağlamak için, anahtar terimler, planlar üniversiteye uygulanmalıdır. Singapur'un kendine has yapısı nedeniyle çıkan sonuçlar diğer üniversite durumları için uygulama örneği olmada pek uygun olmayabilir. Ancak Asya ülkeleri açısından esinlenilmesi gereken bir örnek olduğu da aşikârdır.

Ancak bu gelişmelerin ne kadar uzun vadeli ve sürdürülebilir olduğu henüz test edilmemiştir. Ancak yan ürünlerin ya da ürünlerin şu anda iyi bir başarı gösterdiği nettir. Bu durum, bazı Amerikan üniversitelerinde olduğu gibi, gelişme ve sürdürülebilirliği sağlamada uzun zaman alabilir.

Bahsedildiği üzere, küçük üniversitelerde, yabancı yeteneklerin cezbedilmesi ve bu insan gücünden yararlanılması oldukça önemlidir. Singapur örneği bunu destekler mahiyettedir. Asya ülkeleriyle kıyaslandığında yabancı öğrenci oranı artmış iken, bu oran Amerikan üniversiteleriyle kıyaslandığında hala azdır ancak giderek bu açık kapanmaktadır. Bu ise girişimci üniversite modelinin gelişiminde ve ekonomin endüstrileşmesinde çok önemli bir faktör olarak karşımızdadır.

Son olarak, bu örnek üniversitemiz üzerine yapılan araştırma, özellikle teknik bölümler açısından etkilidir. Bu öğrencilerin uzun vadede yüksek lisans programlarıyla desteklenmeleri etkili bir etmen olarak karşımızdadır.

Sonuç olarak, bu üniversite araştırması, küçük bir üniversitenin, yeni endüstrileşmeye çalışan bir üniversitenin hikâyesini anlatmaktadır. Endüstri ve teknoloji temelli üniversiteye dönüşümde ve üretilen bilgiyi ticari ürüne dönüştürebilmedeki başarısı dikkat çekici bir örnek olarak karşımızdadır. Bu sayede bölge ve ülke ekonomisine olan katkıları ortadadır. Bu yaklaşım biraz da riskli gözükmektedir. Çünkü üniversitenin temelinde teknoloji üretimi ve ticarileşmesi yer aldığından uzun vadede toplum açısından bazı sakıncalara neden olabilir. Teknoloji üretimi ve parlamasıyla karşılaşılacak problemler üniversite açısından risklidir ancak bu risk almaya değecek kadar değerlidir.

2.1.6.3. İç Dinamiklerle Büyüme ve Bölge Temelli Girişimci Üniversite Modeli (Fonksiyonel Model)

3. Model olarak Prof. Dr. Jorhen Röpke'nin "Girişimci Üniversite Global Ölçekli bir Ekonomide, Yenilikçilik, akademik bilgi yaratma ve bölgesel gelişme" adlı makalesinde ele aldığı girişimci üniversitelerin girişimcilik tipolojilerine göre girişimcilik yapmalarını ele alınacaktır. Bu başlık altındaki bütün yazın, sözkonusu makaleden alıntılanmıştır. Röpke, ilgili makalesinde bu durumu şöyle ele almıştır(Röpke, 1998: 1-12);

Girişimciyi fonksiyonlara göre 4'e ayırmış ve girişimci üniversitenin de bu yapısal fonksiyonları yapması gerektiğini, girişimci tipleri ve öğrenme modellerine göre hangisi üstteyse buna göre de üniversitenin ayrıştırılabileceğini söylemiştir.

Fonksiyonları şöyle ayırtmıştır;

- Rutin girişimciler
- Aracılar
- Yenilikçiler
- Gelişen girişimciler (Değişimci girişimciler)

Bütün girişimciler yapıcıdır ancak yaptıkları şeyler farklıdır düşüncesinden hareketle yukarıdaki girişimci türleri şöyle açıklanabilir;

Rutin girişimciler; her zaman yaptıklarını yeniden yapar, aynı ürünü aynı makine ve teknolojiyle üretir, üniversiteler de dâhil olmak üzere ekonominin özünü oluşturur. Peter Drucker 'in dediği gibi, onlar doğru şeyler yaparlar.

Aracılar; ürünlerin değerlendirilmesindeki boşlukları kullanarak keşfeder, ürünlerin faktörlerini ve farklı yönlerini incelerler.

Yenilikçiler; yeni birşeyler yapanlardır, yeni fikirleri pratiğe koyarlar, üniversite kontekstinde üç anlama gelmektedir;

1. Yeni bilginin bilimsel komitede yayılması üretilmesi,
2. Bu bilginin öğrencilere öğretilmesi (ideali Humboldcu üniversite),
3. Schumpeterci yorum bazında yeni bilginin ekonomik sistemde uygulanması.

Değişimci girişimciler; yeti inşa ederler, ya kendilerinin ya da yardım ederek başkalarının yetenek ve kapasitelerini artırırılar. Bu fonksiyon için öğrenme düzeyi en azından 2 seviyesinde olmalıdır.

Eğer bir girişimci üniversitede yeti öğrenilirse, yenilikçi ve değişimci girişimciler, yapısal olarak eşleşir ve birlikte evrilir.

Ardından yazar öğrenme seviyeleri arasında şöyle bir ayrım yapmıştır.

- Girişimci öğrenmezse, aynı şeyi tekrar üretir, buna öğrenim 0 denir.
- Girişimci bilgisini geliştirir yeni bilgi toplar, buna öğrenim 1 denir.
- Girişimci öğrenir çabalar, yeni yetiler ve yönler kazanır bu yükseköğrenimdir seviye 2 olarak adlandırılır.
- Bilgisinin eksikliği gibi eksik yetilerini fark eder ve bu konuda farkındalık oluşturtursa bu öğrenme 3'tür.
- Öğrenme 2 ve 3 değişen, evrilen öğrenme kabul edilebilir.

Başka bir deyişle her tip girişimci, rutin, aracı, yenilikçi işlerini öğrenmeden yani yeni bilgi olmadan yapabilir. Ancak yeni bilgi sayesinde kendi kendine değişen ve üreten bir hale dönüşebilirler.

Yazar fonksiyonları, öğrenme tipleriyle birlikte karıştırdıktan sonra, 4 çeşit girişimcilik şekli ortaya koymuştur;

- Kişisel başarıcı ve otonom girişimci; bağımsız hareket eder ve bireysel girişimcidir.
- Gerçek yönetici ve iç girişimci; bir organizasyon kontekstinde çalışan ve ilk tipten ayrılmıştır, başka insanları etkileme gücü yani güç motivasyonu dikkat çeker.
- Uzman fikir üretici; kendi ürettiklerinin kullanıma geçirir ve bunu yeni yollarla uygulamaya dökme arzusu yüksektir. Nadir olarak bu bilgi başarılı bir şekilde yaratıcının kendisi tarafından uygulanır.
- Empatik süper satış insanları; çok empatiktirler iletişim becerileri yüksektir, başka insanların dünyalarına girebilirler, bu nedenle ürünleri satmada yetileri vardır.

Yukarıdaki ayrımlardan hareketle, girişimcilik teorisini üniversiteye uygularsak, yukarıda bahsedilen girişimcilik fonksiyonlarının beraber kullanılması gerekir ve araştırma, öğretme ve üniversite eğitimleri süreçlerinde denetlenir. Bu bize 16 kombinasyon verir.

İnnovasyon ve evrimsel dönüşüm önemlidir. İnnovasyon gelişme için gereklidir. Gelişen yetiler, uzun vadede gelişimciliğin yok olup gitmesini engeller. Sahip olduğumuz 4 farklı bölüm evrimci gelişen girişimcilik üzerinedir. Üç mümkün seçenek dikkat çeker, ilk ikisi geleneksel üniversite aktivitelerin temel aktiviteleridir.

Schumpeterci yaklaşıma göre, geleneksel üniversiteler girişimci değildir. Çünkü onlar, bilgiyi toplar, üretir ve transfer eder, bir başka bilim jenerasyonuna aktararak toplumda bir alt sistem olarak devam ettirirler. Bu bilgiyi üreten ve dağıtanlar sürecin bir parçasıdır.

Üniversitelere genellikle öğrenme kurumları olmaları üzerine rol biçilmektedir. Ancak kim üniversitelerde öğrenmektedir, üniversitelerde öğrenilenler, toplumun girişimcilik ihtiyaçlarına karşılık gelmekte midir sorularının cevabı henüz netlik kazanmamıştır.

Üniversiteler, yukarıda sayılan dört öğrenme metodundan genellikle ilkinin kullanırlar. Üniversiteler yeni bilgi üretilir ve öğrencilere aktarır, bu bilgiler nitelikliyse, geleneksel bilgiye dönüşür. 1. seviye öğrenme ile 3. seviye öğrenme en kritik öğrenmelerdir ve bunlar tamamen dışlanmıştır, 2. seviye öğrenme ise oldukça göz ardı edilmiş haldedir. 2. öğrenim seviyesinde, üniversitelerin odak noktası analitik yetilerdir, yani beynin sol tarafını eğitmedir. Pazarda bu girişimci yenilikçi özelliklere ilk seviyede ihtiyaç hissedilir. Yani üniversiteler, öğrenciye bu yetileri vermede tam anlamıyla temel görevini yerine getirmez. Sonuç olarak öğrenciler okuldan mezun olunca, “oldukça nitelikli ancak yarışmaya elverişli olmayan” bir halde olurlar.

Girişimci yeti eksikliği, eğitimcilerde ve öğrencilerde mevcut olan yenilikçiliğe katkıda bulunur. Kurumların ve mezunların etkinlik derecelerini etkiler. Yeni bilginin ve birinci kalite bilginin üretilmesi olasıdır, ancak ekonomik olarak yeni iş imkânı yaratma, üst ürüne çıkarma yahut teknoloji üretimine dönüşemez. Çünkü bilgi üretenler, yenilikçi ve devrimci kullanımı ortaya koyacak yetiye sahip değildirler.

Schumpeter’e göre gelişim, yenilikçilik ile tetiklenir, girişimcilerin aktiviteleriyle, yeni kombinasyonlarla, faktörleri değiştirerek yeni üretimlere ulaşırlar. Schumpeterci görüş, özellikle içsel mantık gibi büyümenin faktör toplamı tarafından yönlendirildiği noktalarda neoklasik büyüme modelinden farklıdır. Avrupa devlet üniversiteleri, bazı istisnalarla, bunu şaşırtıcı derecede içselleştirmiştir.

Ana ekol olan neoklasik ekonomiler dış büyümeyi iç büyümenin fonksiyonu olarak alırlar. Büyüme iç girdilerin büyümeye neden olduğu faktörler tarafından yönlendirilir. Scumpeterci düşüncede, yeni klasik (neoklasik sebepçilik) yüzünü çevirmiştir. Çıktı büyümesi (bir üniversitenin, ölçümlenenler arasındaki en yüksek haliyle) iç girdilerin büyümesi tarafından kararlaştırılmaz. Girdi büyümesi Shumpeterci görüşe göre göz ardı edilmez ancak ya bir sonuç ya da gelişim sürecinin bir ürünüdür. İç girdi büyümesi, dış büyümeyi takip eder. İç girdi mantığı, yenilikçi mantıkla yer değiştirmiştir.

Bu teori gözüyle analiz, farklı üniversite yaşam gerçekliklerini keşfe neden olur. Girdi ve girişimci mantık arasında bir ayrımla, doğrudan ne ölçüde bir üniversite hayatının iç mantık tarafından baskın olduğunu gözlemlenebilir. Değişken olarak, hatta genellikle, en azından Almanya’da, iç girdi mantığı durağan bir perspektifle, kazan-

kaybet oyun mantığıyla oluşturulmuştur. Maalesef, böyle bir oyunda başarılı olmak için, yeti ve beceriler gereklidir ki aksi takdirde gelişim ve yenilikçilik neredeyse imkânsıza dönüşür. Burada başarılı olmak gelişimci dönüşüm hatalarını beraberinde getirir. Bu hem kişisel hem de organizasyonel olabilir. Üniversite sistemi gelişimci ve değişimci girişimcilere karşı seçim yapar ve kaynaklara ulaşımında gelişimcilik çift olamadan ayrıştırılır.

Teori ve politik üretmek, yenilikçilik açısından oldukça önemlidir ve dış mantık tarafından etkilenir. Üniversite bilim sistemi de buna dâhildir. Bilginin önemi, “yenilikçi aktivitenin oluşturulmasında bir girdi” olmasına dayanır(Audretsch, 1998: 19). Benzer şekilde, bilgi temelli bir ekonomide, ekonomik sistem için bilim iç girdileri üretmelidir. Böylece bilim temeli ekonomik büyümeye daha iyi katkıda bulunur.

Aynı zamanda akademisyenlerin kendileri “neo schumpeterci” olarak kabul etmesi, böyle bir kavramsal çerçevede çalışmaktadırlar. Bu makaleye göre bu yaklaşımda yanlış olan, girdi yaklaşımının Shumpeterci katkıyı göz ardı etmesidir. Yenilikçi girişimcilik çerçevenin dışında kalmaktadır ve yenilikçi girişimcinin yaratıcı katkıları var olduğu sürece girdi-çıkıtı kapsamında bakılması yanlıştır.

Bu yeni Schumpeterci yaklaşım, üniversite gelişiminde iki temel önerme yapar;

1. Her bir üniversite ve bölge, herhangi bir zamanda, kendine açık olan imkânlardan çok azını kullanıma kazandırabilir: X etkisizlik fenomeni.
2. Her üniversite, geçmişinden bağımsız olarak düşünüldüğünde, avantajlı bir şekilde, yukarıda verilen yenilikçilik kombinasyonu olan girdilerle, daha yüksek bir çıktıya sahip olur (temel Schumpeterci hipotez).

Yani Schumpeterci duruma göre, üniversitenin girişimcilik faaliyetlerinde X etkisizlik faktörü en aza indirilmelidir. Bu da girdilerin yeni kombinasyonlarla yaratıcı bir hale dönüştürülmesidir. Bu görüş konvensiyonalist yaklaşımlara kıyasla gariptir. Çünkü herhangi bir iç girdiyi, yeni kombinasyonlarla maksimum seviyeye çıkaracağını düşünür. Yani bu X etkisizlik faktörünün en düşük olacağı durumdur. Bu görüşten çıkarılabilecek sonuç; üniversite gelişiminde kaynak eksikliği baş gösterdiğinde, bir dış üretim ve girdi mutlaka gereklidir, üniversite ancak böyle gelişir.

Gelişme iç dinamiklerle ya da iç sistemle sağlanır, faktör girdilerinin ulaşılabilirliği ya da gelişmeye bağlı olarak sağlanamaz. Eğer gelişme niteliksel

değişikliklerle incelenirse, (yani bir bilgi olarak, yeni ürünler veya teknoloji için) dış çıktı büyümesi gerekli karakteristik değildir. Ancak yenilikçi üniversitenin bir ürünü olarak bir karakteristiktir.

Üniversiteler tarafından üretilen bilgi ve bu bilgiyi kullanan girişimciler, sistemin kendisi tarafından oluşturulmalıdır. Eğer sistem bunu gerçekleştirmede yanılırsa, bilgi kullanım dışı kalabilir. Üniversiteler evrimci gelişim girişimciliğine, organizasyonlarına dönmeli ve görevlerini yerine getirmelidirler. Yeni bilgiyle hareket edip girişimci ürün ve teknoloji üretebilmek için akademisyenleri yüksek kalitelerine rağmen, yeti sahibi yapmalıdır.

Yeni bilgi, akademik sistemde üretilmektedir. Bu bilginin uygulanması ise girişimcilerin işidir. Bu üniversitenin kullanıma sunduğu bir süreç olmalıdır.

Üretilen bir bilginin uygulamaya geçmesi için;

1. Alt firmalara bu bilginin aktarılması,
2. Yeni firma kuranlara bu bilginin aktarılması,
3. Kişinin kendi firmasını kurması gibi süreçler gereklidir.

Bölge için yeni firma kurmak önemlidir. Bilginin yeni firmalara geçmesi ise bazı problemleri beraberinde getirebilir.

Bilgiyi sadece bir birey ve beyinden diğerine aktarmak yetmez. Data aktarımı kolay iken, bilgi aktarımı zordur, bilginin sadece kendisi vardır. Yeni bilgi alıcıda da başka bir yeni bilgi olarak ortaya çıkmalıdır. Bu ise yeni faktör kombinasyonu ile mümkündür, basit bilgi aktarımını illüzyona dönüştürür ki bu bir üniversitedir, yani bilgi aktarımını en temel amaç kabul eden bir kurumdur. Firma halkta taalluk eden örtük bilgiyi kullanır. Girişimci bilgi ise genellikle örtük bilgi doğasıdadır. Herkese açık bir girişimci bilgi önemlidir ve bu yüzden örtük bilgi herkese açıktır.

Pek çok insan kişisel bilgiye sahiptir. Ancak pek çok fikir, çoğu bilimsel bilgi gibi, hemen üretim faktörüne dönüşemez. Bu süreci seçeneklere dönüştüren kısmı örtük bilgidir; yani bilimsel bilgiyi ürüne dönüştüren, bunu da tüketicilerin almak istediği bir ürün haline getiren kısımdır. Bilgilerin bu dönüşümü, Schumpeter'in keşif ve yenilikçilik ayırımına benzer. Fikirler, bilimsel keşiflerden türer, keşifler ise, bilimin ürünleridir.

Schumper in 1911’de not ettiği bu argümanlar aslında yeni firmaların ekonomide ana faktör olmadığı düşüncesi kaynaklıdır. Veri olmadan, bilimin ürettiği yeni bilgiler ekonomi için bir bilmece etkisi yaratabilir. Yani bu bilgiler yenilikçi aktivitede için halde değildirler.

Fakat yine de yeni kurulan iş imkânları önemlidir, ne kadar yeni bilgi üretilirse, o kadar girişimci bir şekilde piyasada canlanmalıdır. Yani piyasada yeni kurulan kurumlar, yeni girişimciler tarafından cesurca üretime dönüştürülmelidir(Hamel, 1998: 7).

Komünikasyon teknolojisine dayalı yeni endüstriler, yeni üretim ve dönüşümün köşe taşlarıdır. Kurulu firmalardan yüksek üretimle bir döngü yoktur. Bu başka bir göstergedir ki, iç girdi transfer mantığı çalışmamaktadır. Yani yeni bilgi, yeni gelişimlere kaynaklık eden bilgi, bilimden firmalara yolculuk etmemekte, önce beyne sonra da tecrübe yoluyla bilim sisteminden üretime geçmektedir.

Üniversiteler bilgi üretir ve bunu öğrencilere aktarır. Öğrencilerin ise üniversiteden mezun olunca sahip oldukları donanımla iş üretmesi beklenir. Bu en azından batı üniversite düşüncesidir. Ancak;

1. Ekonomik bir bakış açısından hareketle, profesyonel bilginin kendisi değersizdir. Eğer bu bilgiye bir talep varsa, bu bilgi etkinleşir ve değeri artar. Bu üretime döner, servis verir ve bu pazarda satılabilirse daha önemli olur. Talep yoksa bilgi de değere dönüşmez. Bir bilginin değere dönüşmesi, yaratıcı girişimcilikle mümkündür.
2. Eğer bilgi kişinin kendisine yönelikse bu girişimci olmakla mümkündür. Kişi gerekeni bilme kriterine göre hareket ederse bu sadece girişimcilikle bir kariyere dönüşür.

Üniversiteler, kendi üyelerine özellikle öğrencilerin istek ve yetisini geliştirip yeni işler kurmalarına yönlendirme yoluyla girişimci olur. Eğer üniversiteler geleneksel rollerine sadık kalırlarsa, nasıl yönetilmesi gerektiği öğretilmezse, öğrendikleri teoriler başarısız kalır. Bilmek ile yapmak arasında çok fark vardır. Bazen üniversiteler bu duruma katkı sağlayamaz. Ancak en azından üretim girişimcilik kültürüne saygı gösterilmelidir.

Çoğu girişim başarısız olurken, girişimci, üretken, pazara çıkıp ekonomik değer yaratabilen üniversitelere örnek olarak MIT, Cambridge, Oxford verilebilir. Girişimci

yetilerdeki kullanılan bilginin çoğu, örtük bilgidir. Sembolik formda bunun anlaşılması zordur. Bütün modern teknolojiler, örtük bilgi karşısında yetersiz kalmaktadır. İlk olarak, bireysel yetiler örtük içeriklere sahiptir. İkincisi, bilgi başkalarına aktarılamayacak kadar bölümlere ayrılmıştır ve üçüncüsü, bilgi özellikle öncü bilgi tipi, kesin değildir ve problemlidir, sadece yaratıcısına yakındır ve sezgiseldir. Bu tür bilgiler ise en iyi yüz yüze aktarılır, etkileşimle sık sık tekrar edilmelidir. Bu durum uzun zamandır bilinse de, son zamanlarda bölgesel çalışmalar ve bilgi yetileri için yeniden keşfolunmuştur.

Tüm bunlardan hareketle şu sonuçlara varılabilir; bilgi transferi işlevsel değildir, transfer olsa da, bilgi üreticisi bu süreçte oldukça etkindir ve eğer, girişimci yetiye sahip kurumlar dışlanırsa, ekonomik etkiler göz ardı edilmiş olacaktır.

Bu çalışmanın temelinde örtük bilgi tezi ve yetkinlik tezi vardır. Bilgi hakkındaki transfer problemleri bazı soruları beraberinde getirir;

1. Bilimsel kurumlar, yeni bilginin en iyi şekilde aktarımını ve buna karşılık gelecek cevabı nasıl alabilir?
2. Eğer üretilen bilgi, üreticisi ve uzmanı açısından zayıflıklara sahipse, bu bilgi ticari olarak, yetkin bilgi olarak diğerlerine nasıl aktarılır ve anlatılır?
3. Hangi yekinklikler üniversitede üretilen bilgiyi aktarır ve dağıtabilir?
4. Hangi rol, ekonomik olarak yeni bilginin örtük içeriğini uygulamada etkindir?

Şu sonuç aşikârdır; yeni bilginin aktarımı ve uygulanması açısından maliyet ve mesafeler girdikçe artmaktadır. Bu bilgi aktarımı sık sık yüz yüze aktarılmayı, tekrarı ve birebir etkileşimi gerektirir. Bu yakın yetkin ve birebir temasla aktarma, iş ve ürüne dönüşen bilgi üretimini kanıtlar. Bilgi ne kadar yeniyse, örtük kısmı da o kadar çoktur. Yerel yenilikçilik bu nedenle daha iyi gözükmemektedir.

Düşük yetiliyle yapılan yeniliklerin maliyeti yüksektir. Yüksek seviyeli örtük bilgi, maliyeti artırdığından ne yerel ne de yerel dışı ortamlarda kullanılmaz. Çünkü çabucak ölü bilgiye dönüşür. Başka bir deyişle; merkezileşme avantajları, bilim temelli bölgesel avantajlarda potansiyel ümit vaadeder. Bu nedenle de çok azı bilgiyi üretime pazara dönüştürebilmektedir. Bu potansiyel ümidi canlandırmak için, etkin bilgi ve bilimsel bilgi devreye girmek zorundadır. Eğer üniversite bunu yapamazsa, endüstri de yapamaz çünkü birbirlerine engel olurlar.

Girişimci bölge ve toplum için girişimcilik için en önemli faktörün ne olduğu sorusu henüz cevaplanamamıştır. Ancak bilim bölgesi bazında dört tip bölge sıralanabilir; hızla gelişen kentler (boom town), yeniden keşfedilen bölgeler, ağlara yönelik komşuluklar, bilimsel şehir ya da bölgeler. Bu bölge araştırmalarına göre;

- En az bir üniversite ya da araştırma enstitüsü olduğu için bu bölgeler bilim bölgeleri olarak sınıflandırılabilir.
- Bu bölgeler yeni firmalara ev sahipliği yapar, yeni ürün çemberleri, bölgesel gelişim gibi yenilikçi aktiviteler söz konusudur.
- Yeni firmalar, bilim ve ekonomik yapıyla iç içedir.
- Bölgesel çalışma ve iş imkânlarını genişletirler.
- Bölgeler, ekonomik olarak bir cazibe merkezi olmuştur.
- Bu bölgeler aktif ticari ilişkiler içindedir, iş gurupları etkindir, bu etmenler bölgede stratejik bir haldedir. Üniversiteler, öğrenci ve akademisyen girişimciliğini çeşitli yollarla destekler ve cesaretlendirir. Kendilerini girişimci üniversiteye doğru geliştirirler.

Kendi gelenekleri ve girişimci kültürleri nedeniyle, ABD üniversiteleri ekonomik bağ kurmada daha az zorlukla karşılaşırken, Avrupa'da, Amerikan tarzı girişimci üniversiteler yeni kurulmaktadır. Bu konuda en başarılı olanlar ise İngiliz üniversiteleridir. Örneğin Cambridge'de üniversite bilimi ve ekonomik büyüme ikilisi aynı anda gerçekleştirilir. İleri teknoloji ve çalışan sayısı hızla artmaktadır. İngiliz üniversiteleri bir meydan okumayla karşı karşıya kalmış, başkan, üniversiteleri daha özgürlükçü bir şekilde değişikliklerle donatmıştır. Devlet desteği azaltılmış, üniversitelere ya kendinizi idare eden ya da yok olun denilmiştir. Akademisyenler, teknoloji ve pazarla uğraşmaya başlamış, bu dış dünyadaki girişimcilerin üniversiteye girmesini sağlamış, bu sayede adım adım karşılıklı ilişkilerle üniversiteler dönüşmüştür. Ancak bu durum bazı sorunları da beraberinde getirmiştir, bugün bile hâlâ çözüm arayışları devam etmektedir.

Bu üniversite yönetimlerinin, kendi üzerlerindeki X bilinmeyen faktörünü azaltmasına neden olmuştur. Bu durum zorunlu olarak daha yaratıcı bir cevap ortaya çıkarmıştır çünkü hükümetin ortaya koyduğu politika çok keskin ve yok edicidir.

Girişimci modele göre; bir üniversite kendini girişimci yapmak zorundadır ve bölgesel gelişmeye katkı sağlamalıdır. Girişimci yetilerini geliştirmelidir ve bölgesel gelişmede bir blok olarak yetenekler ortaya koymalıdır.

2.1.6.4. Durumsallık Modeli

4. Model olarak Prof. Dr. Allan GIBB'in "Girişimci Üniversiteye Doğru Değişim için bir manevra olarak girişimcilik eğitimi" adlı makalesinde ele aldığı girişimci üniversitelerin kendilerine uygun bir girişimci model seçerek yaptıkları girişimcilik üzerine durduğu makalesinde yer alan modeli alınacaktır. Bu başlık altındaki bütün yazın, sözkonusu makaleden alıntılanmıştır. Gibb burada şöyle bahsetmiştir(Gibb, 2009: 2-44);

"Meydan okumalara karşı gelme süreci, hem eğitim öğretim hem de dış dünyaya hizmet verebilme açısından en iyi girişimci modelin bulunmasını gerektirmektedir."

Geleneksel İş Modeli

Ne öğretildiğinin gözlemlenmesinden ortaya çıkan konvensiyel model, ekonomicinin geleneğinden ve geniş ölçekli iş birliği yapan iş okulunun yaklaşımından oldukça etkilenmiştir ve aynı zamanda çok yüksek bir şekilde iş yönetimi odaklıdır.

Bu model genellikle şu sebeplerden dolayı yukarıdaki meydan okumalara cevap vermede yetersiz bir modeldir,

- Bu modelin, yüksek seviye yenilikçilik, teknoloji, ölçek ve büyümeyle olan ilişkisi düşüktür çünkü küçük ölçekli iş kuranların yüksek seviyede girişimci davranışlarda bulundukları ancak kurdukları işleri büyütme düşüncesinde olmadıkları anlamına gelmektedir. Üstelik bu tavır girişimciliğin elde edilemeyecek olduğuna dair bir imaj oluşturmaktadır, çünkü istisnai de olsa, girişimcileri mitsel kahramanlara dönüştürür.

- Bu modelde iş planına ayarlı merkeziyetçilik sözkonusudur ve bu girişimcilik açısından yanlış bir metafordur. İş planları girişimciler tarafından değil, bankalar, muhasebeciler ve diğer profesyonel servis sağlayıcılar tarafından üretilmiştir ve bu planlar kendi dünyalarının kültürüne karşılık gelir. Bu tarz iş planlama ile başarıya gidildiğine dair çok az kanıt vardır.

- Girişimcinin iş yönetim odağı yalnızca işi olmalıdır. İş dışı bir kontekstte değer kazanmak modeli, girişimcinin potensiyelini oldukça zayıflatır. Örnek olarak halk servisleri, mesela sağlık eğitimi, sosyal servisler, merkezi hükümet ve politikaları verilebilir. Bu alanlarda girişimcinin uygulama yapması, iş yönetimi odağının öğretime kaymasına sebep olur. Ancak girişimci aynı zamanda sosyal girişimci de olmalıdır.

- İş-işletme okullarındaki girişimcilik öğretimi, yönetim bilgisinin bölümlerinin, fonksiyonel yönetim kutularına dönüşmesine (mesela pazarlama, finans, aktif eylemler vs) sebebiyet vermektedir ve girişimcilik eğitiminde baskın olanların bu okullar olduklarını düşünürsek, bu durumda oldukça sorumludurlar. Bu kutucuklar okulun organizasyonlarına emirler verir, onların araştırma ve yayın planlarını ve sonuçta bilginin iletimini ve bu bilgiye verilen değeri etkilerler. Girişimciliğin özü, tam tersine, bütüncül bir yönetim ve sürekli olarak organizasyonun bütüncül yapısını hissetmektir.

- Girişimci öğrenme, bilinenin aksine, bir işin nasıl yapılacağını bilme ihtiyacı temelinde baskınlaşan, uygulama sürecinde, problem çözerek, seçenekleri yakalayarak, diğerlerinden esinlenerek kopyalayarak, hata yaparak ve deneyle elde edilir. Öğrenmenin çoğu paydaşlarla (müşteriler, destekleyenler, bankacılar, muhasebeciler, rakipler, otoriteler vs) olan ilişkilerin yönetimini ve organizasyonunu geliştirmeden türer.

- Var olan modeller, çoğunlukla, güven üzerine kurulu ilişkilerin yönetilmesini de paydaşlardan nasıl öğrenmek gerektiğini öğretmedikleri gibi kişiisel yargı ve örtük bilgi gibi girişimciliğin ana içeriği olan değerleri de öğretmezler. Girişimci firmalar, öğrenme organizasyonları olarak, paydaşlardan yararlanılarak bilgi üretmede ve aktarımda, kendi içinde paylaşımda, bir organizasyon olarak oldukça geçirendir.

- Örtük bilgiye maruz kalma eksikliği, pratik bilginin toplum içeriği eksikliğidir ki bu durum pek çok sıkıntı doğurabilir. Çünkü girişimci, örtük bilgiye değer verir ve yargı ve sezgisel karar verme de zihinsel haritaları önemser.

- Girişimci davranışların geniş oranda uygulama ve tetiklenmesi üzerine odakların sınırlı kalması ve dolayısıyla girişimci davranışları hesaplayamama durumu ortaya çıkar. Günümüzde oldukça sınırlı pedagojik ekipmanlar uygulanmaktadır, yani vakalar, dersler, projeler ve ziyaretler gibi bazı yetenek geliştirme sunumları buna örnek verilebilir. Ancak girişimci davranışlar, yetiler ve sıfatlar iyi dizayn edilmiş pedagojiler tarafından beslenmektedir ve tecrübeye maruz bırakılıp yapabileme yetisini

hissettirmekte, bu sayede girişimci olmanın ne olduğu anlaşılmaktadır. Bunlar ise girişimci davranış yaratmanın anahtarlarıdır.

- İş okulları genellikle şirket modelleri etrafında organize olmuşlardır, bunlar düzene, yapısalcılığa, sürece, planlamaya, rasyonel karar vermeye, sorumluluğa, tanıma değer veren şirketlerdir. İnfomal olan ile tam ters olan bu durumda, kişisel iletişim, güven inşası, sezgisel karar alma, bir şekilde kaos durumlarının ve hislerinin üstesinden gelme, girişimcinin dünyasıdır. Bu durum işletme örgütlerinin şirketleşen kültürüdür.

- Girişimci tecrübenin anahtar faktör olarak yeni imkânlar yaratma odağı, genellikle projelerde var olmakla sağlanır, yüksek bir değerdir. Özellikle öğrenme ve yeni şanslar geliştirme ile birlikte olduğunda değerlidir. Bir iş planı etrafında sistemli öğretilirse, girişimci davranış sınırlandırılmış olur. Yeni imkân yaratımı, tek başına girişimciliğe yöneltilen tek yaklaşım değildir.

- “Market modeli” durumu girişimci davranışı geniş kontekstler içinde anlayıp değerlendirmeyi dışlar. Tehlikeli bir şekilde sadece pazar koşullarının girişimciliği artıracığını veya ortaya çıkaracağını zanneder.

Yukarıdaki model, eksiklikleri ve iş üzerine olan dominant vurgusuyla, yükseköğretimde geniş kitleler tarafından kabul görmede problemlerle karşılaşacaktır. Geleneksel değerleri satışa sunmak gibi bir anlamı çağrıştırabilir, özellikle bilgiye bilgi olduğu için verilen değer, alınıp satılabilir bir meta haline ve projelere dönüştüğünde, kavram haklarına uygun olmadığı düşünülecektir. Bu yüzden alternatif bir model önerilmiştir.

Yükseköğretim için alternatif bir model sayılabilecek bu model şu görüş üzerine temellenmektedir; girişimciliğin toplumdaki rolü ve belki de onun mevcut politik üne sahip olmasının ana sebebi, bireylere ve organizasyonlara fazla seçenek sunması, her geçen gün kesinlikten uzaklaşan dünyada bütün yönleriyle hayatla başa çıkmayı sağlayabilmesidir. Bu ihtiyaç genellikle küreselleşmeyle gelen belirsizlikler ve zorlukların organizasyonları ve her tür bireyin her durumda, çalışma, aile, toplum, tüketim yaşamını etkilemesinden kaynaklanmaktadır. Girişimci eğitimler, bu nedenle gelişimci anlayışlara ve kapasite gelişimine, girişimci davranışlara, yeti ve sıfatların kazanılmasına odaklanmalıdır.

Girişimcilik bu anlamda herkesin malıdır, açıktır. Sadece üst düzey iş arayan yetili insanlara ait bir durum değildir. Ancak her hâlükârda iş ve işletme ortamı yüksek öneme sahip bir konteksttir.

Bu modelde şu açıktır ki, girişimci davranma geçirgenliği bazı kişileri dışlar nitelikte değildir. Bilakis bazılarına göre diğer bazılarının daha yoğun yaptığı bir şeydir. Farklı bireyler farklı kapasitelerle girişimci davranışlar sergileyeceğinden, yetiler ve sıfatlar buna göre ortaya çıkacaktır. Bu davranışlar uygulanabilir, geliştirilebilir, öğrenilmeye açıktır ve bir dereceye kadar da kesin çevreler yani kendi işini yürütenler tarafından ya da girişimci davranışa imkân veren organizasyon çalışanlarınca tetiklenip uygulanacaktır.

Günümüz küresel dünyasında ve belirsizlik ortamında, girişimci sıfatların hızlı genişlemesi, duygusal zeka, yaşam için vizyon ve yaşama yolu, örtük bilgi ve iş yapma yetisi, bilişsel etki ve bilişsel öğrenme, bütüncül yönetim, girişimci değerler, stratejik sezgiler, güven ilişkileri, idealler ve ürün değerlendirme, farklı ortamlarda iş yapabilme, gelişimci girişimci organizasyon dizaynı ve gelişimi, projelerle ilintilidir.

Bu modelin sahip olduğu karakteristik özellikler şu şekildedir:

- Girişimci değerlere sürekli empati yapmak; olgularla sürekli olarak düşünce bağlantısı kurabilme, yapabilmek, hissedebilmek, görmek, iletişime geçebilmek, organize edebilmek ve öğrenmek.
- Stratejik düşünebilme kapasitesini sürekli geliştirmek; senaryo planlamak, kısıtlı bilgiler ışığında olan yargılar üstüne pratik sezgisel plan yapabilmek.
- Girişimci kişilerle, onların yaşam tarzıyla, empati kurup, bir yaşam vizyonu oluşturabilmek.
- Oldukça geniş alan ve kontekstlerde pratiğe dönüştürülen girişimci davranışları görebilmek.
- Girişimci davranışları oldukça geniş bir alanda tetikleyerek geliştirmek.
- Var olan değerler üzerine odaklanıp, tetiklemeyi bir güç haline getirip, öğrenmenin boyutlarını geliştirmek.
- Deneysel öğrenimin seçeneklerini maksimuma çıkarmak ve pratik toplumla ilişkiye geçmek; öğrenmeye ve yapmaya, tekrara hayatta yer açmak.

- Öğrenmek için farklı ilişkiler geliştirmek, kapasiteyi yükseltmek, kim yaptığını nasıl yaptığını bilmek, ikili ilişkileri güven odaklı ve temelli kurabilmek; planlı olmak, potansiyel partnerlere açık olmak ve bu seçenekleri açık tutmak.
- Bilgiyi anlamak için bir düşünce geliştirmek, organizasyon gelişim süresi bilgisini artırmak; dinamik değişimleri okumak, karşılık vermeye çalışmak, problemlerin doğasından, seçenekler çıkarmak.
- Organizasyonun bütüncül olarak yönetimine odaklanmak, bilginin bütüncül yapısını önemsemek
- Girişimci organizasyonları dizayn etme kapasitesini yükseltmek, farklı kontekstlerde bunu başarabilmek.
- Fırsat arama, değerlendirme, yakalama üzerine odaklanmak
- Pazarın ötesindeki konteksti anlamak ve öğrenciler için yeni fırsatlara dönüştürmek.

Alternatif olarak verilen bu model, yükseköğretim sektöründe paydaşlarla ilişkiler kurmayı destekler, aynı zamanda geleneksel üniversitelerin değerlerine de daha uygun bir modeldir. Ancak pedagojide, değerlendirme kıstaslarında, ölçme ve değerlendirmede, eleman eğitiminde farklılıkları beraberinde getirir. Üniversitenin kendini ve elemanlarını geliştirmedeki görevini başarabilmesi için, karşılaşılan ve önceden belirtilen meydan okuma ve problemler karşısında çözüm üretebilmesi gereklidir. Bu model, okulun ve öğrencinin görevlerini ve sorumluluklarını daha açık tanımlayan bir öneri sunmaktadır ve kariyer gelişimi açısından da önemlidir.

Bu açıdan bakıldığında açıkça görülmektedir ki, bu girişimcilik anlayışında ortaya konulduğu gibi girişimci davranışların özellikleri daha açık görülebilirler, bunlar gelecek kariyer planlamaları açısından önemlidir, direk bir iş kurma ya da kurmama değerlendirme dışıdır. Çünkü sözkonusu olgular yaşam boyu eğitimin birer hazırlığı olarak görülebilir.

Bu durum aynı zamanda çalışanların ödüllendirilmesinin ve durum değerlendirme sistemlerinin değişimini beraberinde getirir. Piyasa ile bağ kuranlar ve sosyal iletişim kuranlar desteklenmelidir.

Bu bağlamda 3 model önerilmektedir;

Model 1: Tamamen entegre olmuş ve içselleştirilmiş model (optimum)

Bu model, şu karakteristik özelliklere sahiptir;

- Geniş ölçekli girişimcilik öğretimi modeli
- Ofis ve teknoloji transferi birlikteliği
- Her bölüme verilecek yenilikçi pedagojik destek
- Bütün bölümlere benimsetilecek yaşam boyu öğrenim yaklaşımı
- Bütün bölümler ve konular kapsamlı olması
- Disiplinler arası öğretime, bölümlere ve merkezlere vurgu
- Araştırma ve gelişme mükemmelliği açısından profesyonellik
- Girişimci uzman ekiplerle fikir üretimi
- Sosyal bütünlüğün ödüllendirilmesi, ilişkilerin geliştirilmesi
- Rektör yardımcısı düzeyinde girişimcilik ofisi
- Dış dünya ile bağlantılı bütün ilişkilere izin verilmesi ve ilişkilerin desteklenmesi
- Araştırma ve geliştirme aktiviteleri, ödüllendirme
- Piyasadaki ortakların derslerde aktif rolü
- Fikir ürünlerinin herkese açık olması ve üniversitenin yeni kanallara yatırım yapması
- Bölüm öğretim elemanlarının eğitimi ve girişimci kursların oluşturulması

Model 2:

Bu modelde üniversite, hâlâ üniversite tarafından yönetilmektedir, özellikleri şunlardır;

- Üniversitenin kontrolünde kurulacak bir uzman merkezi.
- Üst yönetimdekiler üniversite akademisyenleridir.
- Program ve pedagojik gelişim desteklenir.
- Bütün bölümlere gelişmiş ders modelleri uygulanır.
- Akademisyenlere eğitimler verilir.
- Teklifler ve çalışan personel eğitime önem verilir.
- Paydaşlarla partnerlikler ve bunu sağlayacak bir merkezin kurulumu sağlanır.
- Birleşik yenilikler, programlar, bilim parkı ve teknoloji transfer sürecine önem verilir.

- Bölümlerin desteklenerek ve cesaretlendirilerek bilimsel etkinlikler düzenlemesine katkı sağlanır.

- İş destek merkezi ve servisleri kurulur.

Model 3:

Şu özelliklere sahiptir;

- Uzman merkezi, üniversite dışındaki paydaşlarca yönetilir ancak üniversite de katılımcıdır.

- İş uzmanları tarafından yönetilir.

- Ya teknoloji transfer merkezi ya da bilim parkı aktiviteleri yer alır.

- Bölümlere, eğitim programları önerilir.

- Danışmanlık yapma, iş destek servisleri verme, bunları üniversite öğretim elemanları ve öğrencilere verme sağlanır.

- Ortak yeni kanallar açma, bunların bilim parklarıyla veya teknoloji transfer ofisleriyle yapılması sağlanır.

- Akademisyenlerin isteklerine göre ortaklıklar geliştirilir.

Yukarıda bahsedilenlerin bir kısmı, üniversitelerin stratejik ihtiyaçlarının mevcut baskılara karşı düzenlendiği imajı verebilir. Ancak bu öneriler, bir diğer yönle üniversite fikrini ve onun otonom yapısının devam etmesini garantiler. Buradan hareketle yukarıdaki modellerde en umut veren şey, bağımsız üniversite fikridir. Disiplinler arası hayal gücüne dayalı gücü ve bilgiyi seçeneğe dönüştürme durumudur.

İngiltere’de bu konuda gittikçe artan tecrübe vardır ve şu sonuçlar ortaya çıkmıştır;

- Zihinsel bilgi ve üretimin geniş kitlelere açılması, paydaşlar ve yeni ortaklıklarla yeni öğrenme şekilleri.

- Üniversitenin yerel anlamda bir birleşim noktasına dönüşmesi, ekonomik ve sosyal gelişime katkı sağlaması.

- Mezunların yeni bir yaşama geçişindeki problem ve belirsizliklere yönelik yeni fırsatlar ve yetilerle geçiş yapmalarını sağlamak.

Gelişen dünya şartları ve ihtiyaçları, üniversitelerin değişimini de beraberinde getirmektedir. Bu anlatılanların devamlılığı konusunda bir garanti olmasa da, politik

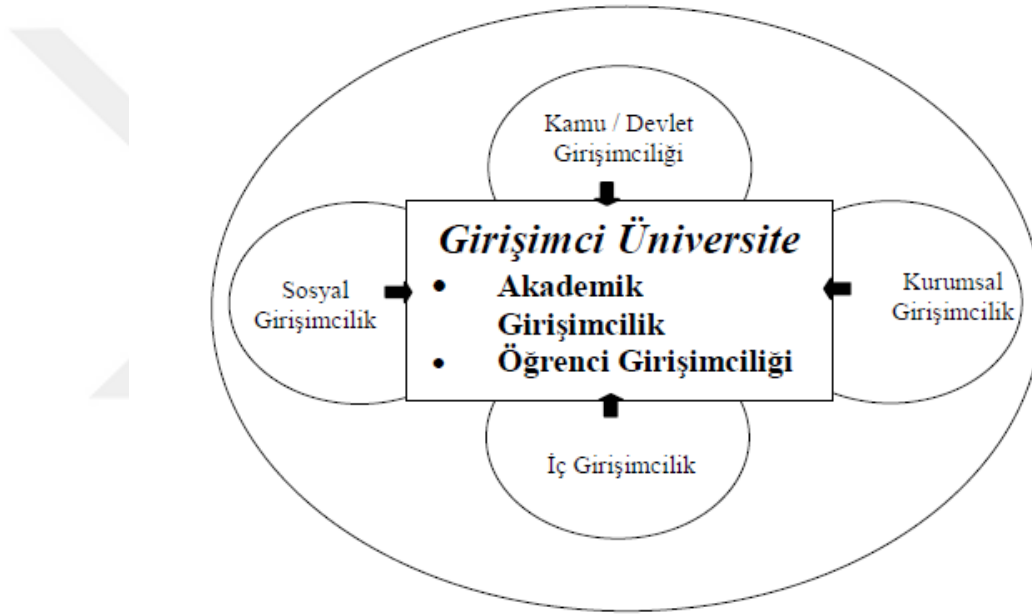
olarak bu durumun var olması muhtemeldir. Bu şartlara bakıldığında girişimci üniversite modeli bireyleri ilgilendirdiği kadar kurumları da ilgilendirmektedir. Yükseköğretim sektörü için kolektif eylemler şunlar olabilir;

- Yükseköğretim sektörünün girişimciliği üzerine daha kapsamlı tartışmalar yapmak ve sektörün gelişimine katkıda bulunmak için paydaşlar, hükümet yetkilileri, konseyler, bölgesel gelişim ofisleri, üniversite temsilcileri, yükseköğretim temsilcileri ile görüş alışverişinde bulunmak.
- Uluslararası tecrübe ışığında girişimci üniversite oluşturulmasında, çeşitli modellerin incelenmesi ve daha yakından değerlendirilmesini sağlamak.
- Yükseköğretimin nasıl bir performans sergilediğinin, gelişim alandaki araştırmaların, konuyla ilgili akademisyenliğin ve bilginin bütüncül olarak anlaşılmasının yeniden araştırılıp geliştirilmesini sağlamak.
- Yükseköğretim sektörüne bu planların uygulanması için daha kapsamlı kuruluşların oluşturulması.
- Üzerinde fikir birliğine varılmış girişimci sonuçlar için gerekli pedagojik alt yapının oluşturulması.
- Öğretim elemanı eğitimleri için yeni mekanizma ve gelişmelerin oluşturulması.
- Uygun değerlendirme ve akreditasyon sistemiyle öğrencilerin girişimciliğinin geliştirilmesi, buna uygun formlar ve gelişmelerin yapılması araştırılarak uygulanması.
- Gelişimin nasıl izlenmesi gerektiğine dair anlaşmanın yapılmasının ve zaman içinde bunun düzenli yapılmasının sağlanması, aynı zamanda yurt dışı tecrübelerinden sürekli yararlanılması.

2.1.6.5. Karma Girişimci Üniversite Modeli

Son olarak da Yavuz Odabaşının “Değişim ve Dönüşüm için Girişimci Üniversite” makalesinde ele aldığı girişimci üniversite için karma model alınabilir(Odabaşı, 2006). Bu başlık altındaki bütün yazın, sözkonusu makaleden alıntılanmıştır.

Bilgi toplumu ve ekonomisinin getirileri ile şekillenen modeli öneren “Girişimci Üniversite” sözcüğü bazı kesimlerce benimsenememiştir. Bunun sebebi girişimci üniversitelerin gerçeğin ve doğrudan ziyade paralı eğitim ve kârlılığın peşinde koştuğunun iddia edilmesidir. Bu nedenle daha yumuşak ve daha olumlu “Yaratıcı Üniversite” ya da kendisini geliştirerek bugün ve yarın çevresinde meydana gelebilecek değişimlere ayak uydurabilen ve öğrenerek liderlik yapabilen “Öğrenen Üniversite” gibi kavramlar kullanılmaya başlanmıştır. Kristensen’e göre, (1999: 45) öğrenen üniversite, çevre değişkenlerini etkileyebilen ve onlara karşılık verebilen üniversitedir.

Şekil 6. Girişimci Üniversite İçin Karma Model (Odabaşı, 2006: 97)

Klasik girişimci tanımlamasında, girişimci olarak birey ele alınır. “Ortak Girişimcilik” adı verilen, girişimcilerin oluşturduğu gruplar veya örgütler de girişimcilikte oldukça başarılı olmaktadır. Üniversiteler için bahsedilen girişimcilik de bu tür bir girişimciliktir. Ancak, girişimcilik kavramının kâr ve çıkar amaçlı olması, üniversitelerin ticarileşerek ve kapitalistleşerek para odaklı olması gibi eleştirileri beraberinde getirmiştir. Bu durumun, üniversitelerin geleneksel itibarını zedelediği ve üniversitelerin özerkliğini yitirmesine sebep olarak, piyasaya, sermayeye, devlete ve

öğrenciye finansal açıdan bağımlı hale gelmesine sebep olduğu savunulmaktadır(Odabaşı, 2004: 20).

Bu eleştirilerin temelinde yatan düşünce ise, piyasa odaklı kuruluşlar ile akademik kuruluşların ortak noktalarının bulunduğu ve bunların birleştirilmesinin mümkün olabileceğidir. Geleneksel akademi yapısında baskın olan özellikler bilginin yaratımı ve devlet tarafından fon aktarımı iken, bu yeni yapılanmada baskın olan özellik para ve kârlılığa odaklanarak, rekabetçi bir yapılanmaya gidilmesidir(Wouwen, 2000: 54).

Her iki yapıyı inceleyen ve güç dengesinin piyasa koşulları lehine acımasızca döndüğünü ve bu nedenle iki farklı kurumsal kültür ve iklimin bir araya gelemeyeceğini öne süren görüşler olsa da, bunlardan bazılarının önemi ve önceliklerinin azalması, bazılarının öne çıkması ile birlikteliklerin kurulması, karma bir yapıyı ortaya çıkartabilmektedir.

Eğitimin topluma fayda sağlamak için varolduğu düşüncesi, eğitimin kamu için var olduğunu ve kamusal özellik taşıdığını savunur. Bu görüşe göre, eğitimin beşiği olan üniversiteler de kamuya hizmet etmelidir, bilgiyi fon kaynağı olarak kullanmamalıdır(Saares ve Amaral, 1999: 19).

Kâr amacı, üniversitelerin bazı amaçları ile uyumlu olamaz. Üniversitelerin, toplumsal amaçları ve misyonları olmalı ve bunlar sürdürülmelidir. Üniversiteler, ürettikleri yeni bilgileri kullanarak ve ticarileştirerek teknolojiye ve yeni ürünlere dönüştürebilmelidir, yoksa bilginin atıl bırakılması, eskimesine ve kopyalanmasına neden olabilir. Bunun önüne geçmek için, girişimcilikte kârdan önce, yenilik ve yaratıcılığı ön planda tutmak gerekir. Örneğin Schumpeter girişimciyi yaratıcı yenilikçi olarak tanımlamıştır. Bu yönden bakılırsa girişimci üniversite, kâr amaçlı üniversitelerden ve şirket üniversitelerinden ayrılmaktadır. Bu noktada kamusal girişimcilikte, kâr geri planda, toplumsal menfaatler ön plandadır(Boyett, 1996: 49) (Yu, 2001: 754).

Girişimcilik işlevleri, kurumlarda çalışan iç girişimcilik yapan profesyonel yöneticiler tarafından da yerine getirilebilir. Girişimci üniversitelerde de, yöneticiler yönetsel becerilerini ve yetkilerini etkin biçimde kullanarak, yenilik yapabilmelidir. Bir başka girişimcilik şekli olan sosyal girişimcilik; sosyal konulara dair yardım, yenilik, yaratıcılık yönlü olan ve gönüllülük esasına bağlı, kâr amacı gütmeyen bir girişimcilik türüdür. Türkiye'deki girişimci üniversite modeli, farklı girişimcilik türlerinden oluşan

karma bir model sahip olabilir. Bu modelde asıl amaç kâr elde etmekten ziyade, üretilen bilginin değerlendirilmesi ve bilginin kullanımı olmalıdır(Odabaşı, 2006: 99-100) (Thompson, 2002: 413).

Girişimci üniversite; çeşitlilik, yenilikçilik, yaratıcılık, rekabet, kalite, verimlilik gibi işlevleri yerine getirebilmek için özgün, özgür ve seçici olmalıdır ancak seçkin olmak zorunda değildir. Yasal düzenlemelerin yapılarak ön koşulların yerine getirilmesinin ötesinde, üniversiteler stratejik düşünme ve uygulamaları ile bu değişimi, dönüşümü gerçekleştirebilmelidir. Burada dikkat edilmesi gereken konu, üniversite-devlet-iş dünyası arasında kurulacak üçgensel ilişkiye dayalı ortak anlayış ve uygulamalar kadar, üniversite içinde akademisyen-öğrenci-çalışanlar arasında oluşturulacak girişimcilik kültürünün benimsenmesinin ve içselleştirilmesinin de önemli olduğudur. Birbirinden kopuk, bağımsız ve sadece kendi sorumluluklarını yerine getiren hücreler gibi çalışan, tek bir dar alan olarak kendi geleneksel disiplin sınırlarına hapsedilmiş, koridorlara sıkışmış, sadece kendilerine ve alanlarına zaman ayıran akademik birimler yerine, sınırların daha geçirgen, esnek olmasını ve hatta asılmasını, yıkılmasını gerektiren çok alanlı, disiplinler arası uygulamalar ve farklılıkların birlikteliğine dayanan bütünleşik yaklaşımlar zorunlu hale gelmektedir. Bu gelişme, “üniversitenin bir çatı altında toplanan yüksek eğitim veren birbirinden kopuk birimler topluluğu olmadığı” görüşünü de güçlendirmektedir(Odabaşı, 2006: 100-101)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA

Çalışmanın araştırma kısmı iki safhada gerçekleştirilmiş olup, öncelikle üniversite yöneticilerinin girişimci üniversiteye ilişkin görüşleri alınmıştır. Elde edilen veriler Nvivo 10 programı kullanılarak yorumlanmış, çıkan sonuçlar, literatürden elde edilen bilgilerle harmanlanarak, Akdeniz Üniversitesi, Süleyman Demirel Üniversitesi ve Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi akademisyenlerine uygulanmak üzere anket ölçeği geliştirilmiştir. Bu anket uygulamasından elde edilen veriler ise SPSS 19 istatistik paket programı ile analiz edilmiştir. Araştırmanın uygulanma sürecine ilişkin ayrıntılı bilgi, bu bölümün devamında mevcuttur.

Pozitivist (Akılcı) Paradigmanın ve Çağdaş Bilimsel Düşünce'nin öngördüğü her şeyi açıklama gücü olan “tek doğru” arama arayışı günümüzde yerini yavaş yavaş Pozitivizm Ötesi (Yorumlamacı) Paradigma'ya bırakmaya başlamıştır. Günümüz düşünce temeli, bilginin örgütlenmesinde ve sunumunda tek ve en doğru bir biçim yoktur şekline dönüşmeye başlamıştır(Yıldırım ve Şimşek, 2013: 28-34).

Bu iki paradigmanın temel nitelikleri karşılaştırılmalı olarak şu şekilde tablolanaabilir;(Yıldırım ve Şimşek, 2013: 35).

Çizelge 8. Düşüşteki ve Yükselen Paradigmaların Temel Nitelikleri

Pozitivist (Akılcı)Paradigma	Pozitivizm Ötesi / Yorumlamacı Paradigma
1.Gerçeklik Basittir: Evren, etkileşimsiz, kendi içinde tekdüze, farklı ve kendine özgü sistemlerin toplamıdır.	1.Gerçeklik Karmaşıktır: Değişkenlik, çeşitlilik ve karşılıklı etkileşim bütün sistem ve olguların doğal özelliğidir.
2.Hiyerarşi Düzenin İlkesidir: sistemler en basitten en karmaşığa kadar hiyerarşik bir sırada sınıflandırılabilir.	2. Heterarşi Düzendir: Sistemler, hiyerarşik ve piramitsel değil, aksine önceden kestirilemez karşılıklı sınırlılık etkileşim ve hareketlerle belirlenen heterarşik düzenlerdir.
3.Evren Mekaniktir: Evren saat gibi çalışan mekanik bir obje ya da makinedir.	3. Evren Holografiktir: Evren, bileşenlerinin ayrıştırılıp, tekrar tersi bir süreçle yerlerine yerleştirildiği şeklinde mekanik bir biçimde anlaşılamaz; “her şey” birbiri ile ilintilidir, her parça bütünüün bilgisini taşır.
4.Gelecek ve Yön Belirlidir: Evren saat ya da makine gibi çalışan bir olgu ise, evrenin geleceği önceden tahminlenebilir.	4. Gelecek ve Yön Belirsizdir: Olasılıklar bilinebilir, ancak kesin sonuçlar kestirilemez. Geleceğin belirsizliği doğanın koşuludur.
5.Nedensellik İlişkisi: Newtoncu evrende parçalar arasında nedensellik ilişkisini biliyorsak, bu ilişkinin sonuçlarını da açıklamak mümkündür.	5. İlişkiler Doğrusal Değildir ve Karşılıklı Nedensellik Vardır: A B'ye neden olmak yerine belki A ve B karşılıklı etkileşerek birlikte evrimleşir ve değişirler.
6.Değişim Nicel ve Birikim Şeklinde: Sistemler birikim yoluyla gelişirler, yani değişim sisteme yeni bir parça ya da boyut ekler. Nitel veya sıçramalı değişim çok seyrek.	6. Değişim Morfogenetiktir: Düzen düzensizlikten doğabilir. Sistemler, nicel değişimlerden çok nitel değişimi yansıtacak şekilde çeşitlilik, açıklık, karmaşıklık, karşılıklı nedensellik ve belirsizlik gösterirler.
7.Nesnellik Zorunluluktur: Bilme akıl yoluyla anlama ile olasıdır ve bu süreçte, gözlemci ve gözlenen kesin sınırlarla birbirinden ayrılmıştır.	7. Gözlemci Belirli Bir Bakış Açısına Sahip Katılımcıdır: Gözlemci gözlenenden soyutlanmış ve uzak değildir. Nesnellik diye bir şey yoktur, ancak bakış açısı vardır.

Çizelge 9. Düşüşteki ve Yükselen Paradigmalara İlişkin Temel Dönüşümler
(Yıldırım ve Şimşek, 2013: 36)

POZİTİVİST / AKILCI PARADİGMA (Pozitivist, Akılcı, Modern, Görgül, Yapısalcı, Newtoncu)	POZİTİVİZM ÖTESİ / YORUMLAMACI PARADİGMA (Pozitivizm Ötesi, Yapısalcı Ötesi, Modern Ötesi, Görgül Ötesi, İşlevselci Ötesi, Yorumlamacı
• <i>Mekanik dünya görüşü</i> • <i>Önceden kestirilebilirlik</i> • <i>Genellenebilirlik</i> • <i>Evrensellik</i> • <i>Nesnel gerçeklik</i> • <i>Tek doğru, büyük söylemler, kuramlar</i> • <i>Mükemmel bilgi</i> • <i>Nesnelleştirme</i> • <i>İndirgeme</i> • <i>Ölçme</i> • <i>Nicelleştirme</i> • <i>Evrensel yasalar</i> • <i>Değer-katıksız (value-free)</i> - sonuçlar • <i>Deneyisel süreçler</i> • <i>Bilgi keşfedilir ve ortaya çıkarılır</i>	• <i>Holografik dünya görüşü</i> • <i>Önceden kestirilemezlik</i> • <i>Durumsallık</i> • <i>Özne merkezli</i> • <i>Öznel gerçeklik</i> • <i>Çoğulcu</i> • <i>Eksik (partial) bilgi</i> • <i>Görüş açısı</i> • <i>Bütünsellik</i> • <i>Katılım</i> • <i>Nitelleştirme</i> • <i>Duruma özgü bulgular</i> • <i>Değer katkılı (value-laden)</i> - sonuçlar • <i>Katılım temelli süreçler</i> • <i>Bilgi yorumlanır ve oluşturulur</i>

Genellenebilirlik, bir araştırmada belirli bir örneklemden elde edilen bulguların ve sonuçların benzer durum ve örneklemelere doğrudan aktarılmasıdır ve daha çok nicel araştırmalar için geçerlidir. Nitel araştırmalar, nicel araştırmalar gibi genel konulara yönelimden ziyade daha özel konuları derinlemesine inceler, örneklem istatistiksel olarak bir şeyler sunma yerine bir kurama ya da amaca yöneliktir(Yıldırım, 2010: 79-92).

Nitel ve Nicel araştırmalar arasındaki temel farkları Geray kısaca şöyle tablolamıştır; (Geray, 2011: 73)

Çizelge 10. Nitel ve Nicel Araştırmalar Arasındaki Temel Farklar

NİTEL ARAŞTIRMA	NİCEL ARAŞTIRMA
Değerlendirir	Sayar, ölçer
Kavramları kullanır	Toplanan veriyi işler
Kuramsaldır	İstatistikidir
Yorumlar	Betimler
Yorumlama eleştirilir	Yöntem eleştirilir

Çizelge 11. Nitel ve Nicel Araştırma Yöntemlerinin Karşılaştırılması(Yıldırım ve Şimşek; 2013: 55)

NİCEL ARAŞTIRMA	NİTEL ARAŞTIRMA
Varsayım	
- Gerçeklik nesneldir - Asıl olan yöntemdir - Değişkenler kesin sınırları ile saptanabilir ve bunlar arasındaki ilişkiler ölçülebilir - Araştırmacı olay ve olgulara dışardan bakar, nesnel bir tavır geliştirir	- Gerçeklik oluşturulur - Asıl olan çalışılan durumdur - Değişkenler karmaşık ve iç içe geçmiştir ve bunlar arasındaki ilişkileri ölçmek zordur - Araştırmacı olay ve olguları yakından izler, katılımcı bir tavır geliştirir
Amaç	
- Genelleme - Tahmin - Nedensellik ilişkisini açıklama	- Derinlemesine betimleme - Yorumlama - Aktörlerin bakış açılarını anlama
Yaklaşım	
- Kuram ve denence ile başlar - Deney, manipülasyon ve kontrol - Standardize edilmiş veri toplama araçları kullanma - Parçaların analizi - Uzlaşma ve norm arayışı - Verinin sayısal göstergelere indirgenmesi	- Kuram ve denence ile son bulur - Kendi bütünlüğü içinde ve doğal - Araştırmacının kendisinin veri toplama aracı olması - Örüntülerin (pattern) ortaya çıkarılması - Çokluk ve farklılık arayışı - Verinin, derinliği ve zenginliği içinde betimlenmesi
Araştırmacı Kontrolü	
Olay ve olguların dışında, yansız ve nesnel	Olay ve olgulara dahil, öznel bakış açısı olan ve empatik

3.1. ÜNİVERSİTE YÖNETİCİLERİNİN GİRİŞİMCİ ÜNİVERSİTE GÖRÜŞLERİ

Araştırma bölümünün ilk kısmında, üniversite yönetimlerinin girişimci üniversite olgusuna yönelik görüşlerinin alınması amaçlanmıştır. Ayrıca çıkan sonuçlar, araştırmanın ikinci kısmında anket geliştirmede kullanılmıştır. Anket formu, girişimci üniversite, üniversite-sanayi işbirliği, üniversite girişimciliği, akademik girişimcilik konuları (Aslan, 2010; Odabaşı, 2006 ve Odabaşı, 2004; Sakıncı ve Bursalıoğlu, 2012; Çetin, 2007; Etzkowitz, 2003 ve Etzkowitz, 2004), yazında belirtilen “Girişimci Üniversite Modelleri” ve “Girişimci Üniversite Eleştirileri” kullanılarak geliştirilmiştir. İkinci kısımda akademisyenlere uygulanan anket geliştirilirken, bunlara ek olarak üniversite yöneticilerinin bu kısımda belirttiği görüşlere de başvurulmuştur. Girişimci üniversite modellerinin uygulanmasında karar birimi ve uygulayıcı konumunda bulunan üst yönetimin, girişimci üniversite uygulamalarına karşı tutumları önem arz etmektedir ve ayrı bir değerlendirmeye tabi tutulmalıdır. İlk kısımda veriler elde edilirken ve yorumlanırken nitel veri araştırma yöntemi kullanılmıştır.

3.1.1.Nitel Araştırma, Yöntemi ve Örneklemi

Son 10 yılda Sosyal Bilimler ve Fen Bilimlerinde meydana gelen nitelik ve nicelik bakımından olan dönüşümler, bilimsel araştırma yöntemlerini nicel araştırmadan nitel araştırma doğru yönlendirmeye başlamıştır(Yıldırım ve Şimşek, 2013: 27).

Nitel araştırmaya yönelim son 10-20 yıllık süreçte artmış olsa da, nitel düşüncenin kökleri M.Ö. 384-322 yılları arasında yaşamış Aristoteles'e kadar uzanmaktadır(Mayring, 2011: 17).

Nitel araştırmayı Yıldırım ve Şimşek; (2013: 45) “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmadır.” şeklinde tanımlarken Güler vd. ise “birçok akademik disiplinin yanı sıra özellikle sosyal bilimlerde yaygın bir şekilde kullanılan, sosyal fenomenleri, insan davranışlarını ve bu davranışların sebeplerinin neler olduğunu detaylı ve derin bir şekilde anlamayı amaçlayan bir araştırma yöntemi” olarak tanımlamıştır(Güler vd., 2013: 39).

Nitel araştırmada literatürde farklı desenlerin incelendiğini görmekte beraber an çok karşılaşılan ve kullanılan beş desen Creswell tarafından şöyle sıralanmıştır; (Creswell 2015: 69-96); Anlatı Araştırması, Fenomoloji Araştırması, Kuram Oluşturma, Etnografi, Durum Çalışması.

Fenomolojik araştırma, birkaç kişinin bir fenomen veya kavramla ilgili deneyim ve görüşlerinin alınmasını amaçlar(Creswell, 2015: 77). Fenomolojik araştırmacı bir fenomen belirler. Bunun ardından bu fenomeni tecrübe den bireyleri tespit ederek, bireylerden fenomenle ilgili tecrübelerine yönelik veriler toplamaya başlar. Fenomolojik araştırmanın “Hermenötik Fenomoloji” ve “Soyut Fenomoloji” adında iki türü vardır. “Hermenötik Fenomoloji” de araştırmacı elde ettiği veriler üzerinde ve analizleri ile ilgili yorumlar yapar. “Soyut Fenomoloji” de ise araştırmacı yorumlamaya daha az odaklanarak esas olarak bireylerin deneyimlerinin tarif ve tanımlaması üzerinde durur ve bunu yaparken kişisel yargı ve düşüncelerini askıya alır(Güler vd., 2013: 235-236).

Fenomolojik araştırmada, örneklem hacminin büyük olması daha fazla bilgi edinmeyi sağlamaz, birey sayısından ziyade, bireylerden elde edilen bilgilerin kalitesi

üzerine yoğunlaşılmalıdır. Fenomolojik araştırmada veri toplama süreci üç aşamadan oluşur; (Baş ve Ulun, 2008: 90)

1. Bireylerle derinlemesine, yarı-yapılandırılmış, sözlü görüşmeler yapılması, kaydedilmesi ve çözümlenmesi,
2. Bireylerden olguya ilişkin tecrübelerini detaylı bir şekilde yazmalarını isteyerek, yazılı doküman toplanması,
3. Katılımcı gözlemci teknikleri kullanılarak bireyin davranışlarının gözlenmesi.

Her bir nitel araştırma yaklaşımı için farklı veri toplama yöntemleri önerilmekle beraber, fenomolojik araştırma için önerilen en önemli veri toplama yöntemi görüşmedir. Fenomolojik araştırmanın amacına ulaşabilmesi için beş ile yirmi beş arası kişi ile görüşme yapmanın yeterli olduğu yönünde bir kanaat bu alandaki literatürde vardır(Güler vd. 2013: 43-44).

Nitel araştırmada veri toplama yöntemlerinden biri olan mülakat programının, yapılandırılmamış açık uçlu mülakat yürütme, yarı yapılandırılmış açık uçlu mülakat yürütme ve e posta, yüz yüze odak grup ve telefon mülakatı gibi farklı türde mülakatlar yürütme gibi yöntemleri mevcuttur(Creswell, 2015: 160).

Görüşme yöntemi; insanların geçmiş, şimdi ya da gelecekle ilgili tutum, görüş ve davranışları ile ilgili bilgi almak amacı ile yapılan karşılıklı soru cevap şeklinde konuşmadır. (Güler vd. 2015: 101) Yapılandırılmış görüşme, yarı yapılandırılmış görüşme, yapılandırılmamış görüşme, odak grup görüşmesi gibi türleri vardır. Yapılandırılmış görüşmelerde, araştırmacı görüşülen kişilere önceden belirlenmiş sorular sorarak, görüşmenin gidişatını kontrol altında tutarak, görüşmenin araştırma planı yönünde gerçekleşmesi için gayret sarf eder(Creswell, 2013: 112-113).

Çizelge 12. Mülakat Enstrümanlarındaki Farklılıklar (Patton, 2104: 349)

MÜLAKAT TİPİ	KARAKTERİSTİK ÖZELLİKLERİ	GÜÇLÜ YÖNLERİ	ZAYIF YÖNLERİ
Gündelik Sohbet Mülakatları	Sorular mevcut bağlam içerisinde ortaya çıkarak, olayların doğal akışında sorulur. Soruların önceden belirlenme durumu yoktur.	Soruların ayırt ediciliğini ve bağlamla alakasını artırır, mülakatlar yapılan gözlemlerden ortaya çıkarak, gözlemler üzerine kurgulanır, kişilere ve şartlara göre ayarlanabilir.	Farklı insanlara sorulan farklı sorular doğrultusunda birbirinden farklı bilgiler toplanır, eğer benzer sorular sorulmazsa, sistematik olmayan ve kapsamı zayıf bilgiler elde edilebileceğinden, verilerin organizasyonu ve analizi zorlaşır.
Mülakat Kılavuzu Yaklaşımı	Kapsanacak başlıklar ve konular bir çerçeve şeklinde önceden, soruların sıralaması ve cümle yapısı mülakat sırasında araştırmacı tarafından belirlenir.	Belirlenen çerçeve verinin kapsayıcılığını artırır ve her bir katılımcı veri toplama sürecini daha sistematik hale getirir.	Önemli konular gözden kaçabilir, mülakat esnasındaki soru sıralaması farklı cevaplara neden olarak cevapların karşılaştırılabilirliğini azaltır.
Standartlaştırılmış açık-uçlu mülakat	Soruların cümle yapısı ve sırası önceden belirlenir, aynı sorular aynı sıra ile ve açık uçlu cevaplanacak şekilde tüm katılımcılara sorulur.	Katılımcılar aynı sorulara cevap verdiğinden cevapların karşılaştırılabilirliği artar. Her katılımcıdan her konu ile ilgili bilgi alınır. Değerlendirmeyi, verilerin organize edilmesini ve analizi kolaylaştırır.	Mülakatın kişilere ve durumlara göre özelleştirilmesini, soruların ve alınan cevapların doğallığını ve birbiri ile ilişkisini zayıflatabilir.
Kapalı, sabit cevaplı mülakat	Sorular ve cevap kategorileri önceden belirlenir, cevap seçenekleri bellidir. Katılımcılar cevaplarını bunların arasından seçer.	Verilerin analizi basittir, cevapların karşılaştırılabilirliğini artırır. Kısa zamanda çok soru sormaya olanak sağlar.	Katılımcılar cevaplarını önceden belirlenen kategoriler doğrultusunda vermelidir. Cevap seçeneklerinin sınırlı olması katılımcıların ifadelerini sınırlandırabilir.

Fenomenolojik araştırma desenine en uygun veri analiz stratejileri, önemli ifadeler, anlam birimleri, metinsel ve yapısal betimlemeler ile birlikte “öz”ün betimlenmesidir. Fenomenolojik araştırmada fenomene yönelik deneyim sahibi olan, sayıları 5 ile 25 arasında değişebilen birden fazla kişi ile görüşmeler yapılır. Örneklem türü ise, fenomene yönelik deneyimlere sahip bireyler ve kriter temelli örneklemdir (Creswell 2015:148-149).

Bu araştırmada desen “Fenomenolojik Araştırma”, analiz türü ise “Betimsel Analiz” olarak belirlenmiştir;

Betimsel analiz, elde edilmiş verilerin daha önceden belirlenmiş temalara göre özetlenmesi ve yorumlanmasını içeren, araştırmacının görüştüğü ya da gözlemiş olduğu

bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtabilmek amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verdiği, temel amacının elde edilmiş olan bulguların okuyucuya özetlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde sunulması olan bir analiz türüdür (Özdemir, 2009: 336).

Araştırmanın bu kısmında bir rektör, üç rektör yardımcısı ve dört dekan olmak üzere toplam sekiz kişi ile görüşülmüş, örneklem seçilirken kriter temelli ve benzeşik (homojen) örnekleme yönteminden yararlanılmıştır. Burada üniversitelerin üst yönetim kademelerinde görev yürütüyor olmak kriter olarak belirlenmiştir. Benzeşik örnekleme; “küçük benzeşik bir örneklem oluşturma yolu ile belirgin bir alt grubu tanımlamaktadır”(Yıldırım, 2013: 137). Görüşmelerde ise görüşme formu yaklaşımı kullanılmıştır. “Görüşme formu yaklaşımı; önceden hazırlanan konu veya alanlara sadık kalınarak, önceden hazırlanmış soruları sorma, araştırma problemi ile ilgili tüm boyutların ve soruların kapsanmasını güvence altına alma amacıyla geliştirilmiş bir yöntemdir”(Yıldırım, 2013: 150). Görüşmecilerden birine tamamı açık ve kapalı uçlu sorulardan oluşan sorular yöneltilmiş ve ses kaydı alınarak mülakat yapılmıştır. Diğer yedi görüşmeciye ise üç bölümden oluşan yapılandırılmış mülakat soruları yöneltilmiştir. İlk bölüm, açık uçlu ve kapalı uçlu sorulardan oluşmaktadır. İkinci bölümde “Girişimci Üniversite” eleştirilerine katılımcıların katılıp katılmadıklarını belirtmeleri istenmiştir. Üçüncü bölümde ise yine literatürde bulunan diğer “Girişimci Üniversite” görüşlerine katılımcıların katılıp katılmadıklarını belirtmeleri istenmiştir.

3.1.2. Üniversite Yöneticileri ile Yapılan Görüşmeler, Bulguları ve Yorumları

Yapılandırılmış mülakat sorularının ilk kısmı aşağıda verilen açık ve kapalı uçlu sorulardan oluşmaktadır. Görüşmeciler G1, G2, G3, G4, G5, G6 ve G7 olarak adlandırılmış ve cevapları buna göre belirtilmiştir. İlk bölümde yöneltilen sorular ve cevapları şöyledir;

- **“Girişimci Üniversite” kavramı sizce neleri ifade etmektedir?**

G1: Girişimci üniversite, tamamı olmasa da önemli ölçüde kendi fon kaynaklarını oluşturan ve oluşturduğu bu fon kaynağını yine kendi gelişiminde kullanan bir üniversitedir. Ancak bu tür üniversiteleri gerek fon kaynağı sağlamada, gerekse bunları kullanmada tamamen ticari bir zihniyetle değil, bilimselliğini azaltmayacak bir oranda yapması gerekir.

G2: Üniversitenin imkânları dâhilinde eğitim-öğretim programlarını ve ek faaliyetlerini, öğrencilerin hayata atılırken girişimci olmalarını sağlayacak düzeylere erişmelerine yönelik olarak düzenlemesi ve planlaması.

G3: Girişimci yetiştirmeye yönelik eğitim veren kurum.

G4: Yaptığı nitelikli çalışmaların uygulatıcılarla buluşturulabilmesi.

G5: Girişimci üniversite kanımca üniversitenin kendisini içinde bulunduğu coğrafyanın ekonomik ve sosyal yapının ve küresel değerlerin gereksinimleri doğrultusunda planlama yapan üniversitedir.

G6: Ticari bir değerini gördüğü mal veya hizmette risk alabilen.

G7: Yeniliklere açık, teknoloji ve öğrenci profiline uygun sistemi olan bir kurum.

- **Sizce üniversiteler girişimci olmalı mıdır?**

G1: Bence bir üniversite yüzde yüz olmasa da girişimci olmalıdır. Çünkü girişimcilik, aynı zamanda yenilikçilik ve kendini çevre koşullarına uyumlu kılma ve içinde bulunduğu topluma önderlik yapmaktır.

Üniversiteler yenilikleri ortaya koymalı ancak bunun uygulamaya geçmesini ticari işletmelere bırakmalıdır.

G2: İmkânları dâhilinde olmalı.

G3: Üniversiteler girişimci ve yenilikçi olmalı.

G4: Evet.

G5: Tabi ki.

G6: Alt yapısı; makine, teçhizat, alan ve yetişmiş insan gücüne kolay erişebilen üniversiteler olmalı.

G7: Kesinlikle olmalıdır. Eğer ülkemizin diğer ülkelerle rekabet içinde olması gerekiyor ise bunu en yakın sürede getireceği sistemle yapmalıdır.

- **Tüm Türkiye’deki üniversitelere aynı girişimci üniversite modeli uygulanabilir mi? Uygulanamazsa “Girişimci Üniversite” uygulamalarında bölgesel dinamiklerin etkisi nedir?**

G1: Tüm Türkiye'deki üniversitelere aynı girişimci üniversite modeli uygulanamaz çünkü her bölgenin kendine özgü dinamikleri vardır. Üniversiteleri bulundukları bölgenin gelişmişlik düzeyi ve gelişmişliklerinde ön plana çıkaran dinamikleri dikkate alarak bir model geliştirmeleri gerekmektedir.

G2: Uygulanmaz, üniversitenin öğretim elemanı kapasitesi ve niteliği, fiziki imkanlar, bölgesel olarak arz-talep dengesi, bulunduğu coğrafyanın imkanları ve kaynakları vs. dinamikler etkin faktördür.

G3: Uygulanmaz, kültürel farklılıklar, farklı yapılar, farklı stratejik yönelimler, coğrafik yapı etkilidir.

G4: Uygulanmaz, öncelik üniversite için her zaman en yakın çevresi olmalıdır.

G5: Üniversiteler aynı girişimcilik anlayışı veya sadece bulunduğu bölge değil üniversitenin sahip olduğu akademik kadro ve öğrenci yapısı ulaşabileceği sanayi sektörü üniversitelerin farklı girişimcilik uygulamalarını gerektirir.

G6: Uygulanmaz, bölgede ulaşılacak insan gücü (istihdam, eğitim ile ilgili olabilir), bölge de örnek model olabilecek, bölgesel kalkınmaya katkı sağlayacak konu, bölgedeki diğer işlenmemiş kaynaklar, (mermer bor, seramik...), fark edilmeyen turizm potansiyeli, (deniz, göl, yayla, güneş ya da kültür turizmi gibi) farklılıklar vardır.

G7: Uygulanır.

- **Sizce üniversite finansal ve yönetsel açıdan devletten bağımsız olarak girişimci üniversite olabilir mi?**

G1: Olabilir. Ancak toplumun üniversite ile ilgili taleplerini tam karşılayamaz. Onun için bazı üniversiteler finansal ve yönetsel açıdan bağımsız olabilir. Bazıları ise devletle organik bağına sürdürmelidir.

G2: Hayır.

G3: Güçlü yönetsel yapı, kalkınma odaklı yapısı, çeşitlendirilmiş gelir kaynakları, akademik teşviğe önem verilmesi vb. durumların olması halinde devletten bağımsız girişimci üniversite olabilir.

G4: Evet.

G5: Devlet müdahalesi sonuna kadar olmalı. Aksi takdirde parayı veren şirkete bağımlı olunur, bunun yerine devlete bağımlı olmak daha doğrudur.

G6: Olabilir, ancak bazıları kolay, bazıları zor olabilir, alt yapısı bilim insanı potansiyeli ya da dışardan insan gücü bulması bulunduğu bölgenin avantajları lehine ise kolayca girişimci üniversite olabilir.

G7: Olabilir.

- **Sizce üniversitelerin bölgesel kalkınmaya katkıları ve sanayi ile işbirliği ne düzeyde olmalıdır?**

G1: Üniversiteler bölgenin SWOT analizini yaparak güçlü yönlerini daha güçlü, zayıf yönlerini ise iyileştirme yönünde yol gösterici olmalıdır. Bölge dinamiklerinin ticarileştirilmesinde sanayiciye inovatif katkılarını sunmalıdır. Ticari üretimi sanayici gerçekleştirmelidir.

G2: Kabiliyet ve imkânları elverdiği ölçüde.

G3: Eğitim, Araştırma, Girişimcilik ve İnovasyon düzeyinde.

G4: Üst düzeyde.

G5: Üniversitelerin bölgesel kalkınmaya olan destekleri ülkenin genel kalkınma planları çerçevesinde alınmalı, birbirinden bağımsız değil, bütüncül olmalıdır.

G6: Yüksek düzeyde olmalıdır, ancak bugüne kadarki akademik kadro yapılaşması, bölgesel kalkınmaya uygun öğretim üyesini ilgili bölge ve üniversite gözetilerek yapılmadığı için bundan sonra yeni bir dönüşüm içinde uzun bir süreçte gerçekleşir.

G7: İleri düzeyde.

- **Sizce üniversitelere yabancı öğrenci ve akademisyen çekilerek yetenek ve bilgi transferi yapılması girişimci üniversiteye ne denli destek olur?**

G1: Olumlu yönde destek olur. Farklı kültür ve bilgi birikiminin bir arada olduğu ortamlar bakış açılarını geliştirir, bu da daha yenilikçi bir ortam oluşturur.

G2: Yerli öğrenci ve akademisyen tercih edilmeli. Ancak yabancı akademisyenden de yararlanılmalı.

G3: Yabancı öğrenci ve nitelikli ve Ar-Ge'ye yönelik akademisyen alımı üniversitede gelişimi, girişimi ve kaliteyi doğrudan etkiler.

G4: Oldukça destek olur.

G5: Çekilecek öğrenci ve akademisyenin niteliğine ve bölümüne bağlı olarak değişir.

G6: Girişimci üniversitenin kullanmak istediği alana uygun yabancı öğrenci ve akademisyen alınırsa fayda sağlar.

G7: Olumlu yönde destek olur.

- **Sizce her üniversitenin kendi iç çevresinin özellikleri girişimci üniversite uygulamalarına etki eder mi?**

G1: Eder, çünkü kendi iç dinamikleri dogmatik ya da girişimci üniversite olma özelliklerine engel bir yapıda ise bunun uygulamaya yansımaları olur, üniversitenin girişimci üniversite olması o nispette güç olur.

G2: Eder.

G3: Evet, kendi içyapısı doğrudan girişimcilik uygulamalarını etkiler.

G4: Evet.

G5: Eder.

G6: Evet eder.

G7: Kesinlikle.

- **Sizce üniversiteler para ve kârlılığa odaklanarak şirket mantığı ile çalışabilir mi?**

G1: Bence üniversiteler, tamamen olmasa da para ve kârlılığa odaklanarak belirli oranda çalışabilir. Üniversiteler yapmış oldukları bazı faaliyetleri bu mantıktan hareket ederken, bazı faaliyetlerinde ise toplumsal katkı gibi saikleri ön plana çıkarabilirler. Bu konuda optimum bir yaklaşım sergileyebilirler.

G2: Hayır, denge şarttır.

G3: Evet, dünyada bu mantıkla çalışan birçok eğitim ve araştırma kurumu bulunmaktadır.

G4: Hayır.

G5: Kesinlikle hayır.

G6: Bir kısmı çalışabilir.

G7: Hayır.

- **Girişimci üniversite mantığının işletilebilmesi açısından Türkiye’deki temel zorluklar ve engeller nelerdir?**

G1: Kaynak ve nitelikli personel yetersizliğinin yanı sıra, yönetsel olarak girişimci serbestliğinde hareket edememesi.

G2: Toplumda ve öğrenci ile akademisyenlerdeki kalıplaşmış üniversite algısı ve imajı.

G3: Kanunlar, yönetmelikler, merkezi yönetim, yerel otorite, bilinçlenmeme, kaynak yetersizliği.

G4: Formalite ve bürokrasi olabilir.

G5: -

G6: Yeterli altyapısı yoksa insan gücü ve bölge dinamikleri yardımcı olmuyorsa üniversitenin kendisine aktarılacak bütçeyi illaki girişimci üniversite olmaya harcaması beyhude bir zorlama olabilir. Öğretim ayağını terk etmesi üniversite kimliğini zedeleyebilir.

G7: Eğitimcilerin bu yönde yetişmemesi, orta öğretimden gelen öğrencilerin nitelik bakımından sıfır eğitimle gelmeleri ve bürokrasi engeli.

- **Sizce devletin akademi ve sanayi kesimi üzerinde ve ilişkilerinde oynadığı rol ne düzeyde olmalıdır?**

G1: Akademi ve sanayi kesiminin birbirini yok etmeyecek düzeydeki bir rekabet ortamında faaliyette bulunmalarını sağlayacak bir ortam oluşturmalıdır.

G2: Ne baskıcı ne de tamamen ilgisizlik. Kontrol mekanizması şart.

G3: Teşvik etmeli.

G4: Orta.

G5: Akademide mali açıdan gerekli destek verilmeli ancak bilimsel özerklik konusunda siyasal müdahale yapılmalı.

G6: Devlet akademi ve sanayi kesimini birleştirmeli, bir araya getirmeye çalışmalıdır. Akademi ve sanayi ya da hizmet sektörü ortak kararlar almalı uygulamalı, hem girişimcilik hem Ar-Ge faaliyetlerinde alınması gereken yol, hatta açılacak yeni bölümler konusunda bile ortak tavır sergilemeleri, üniversitelerden mezunların sanayi ve hizmet sektörünün istediği elemanı kavuşmasını sağlayacaktır.

G7: Orta.

- **Sizce üniversitelerin yerli ya da yabancı alanında lider firmalarla karşılıklı iyi ilişkiler kurması girişimci üniversite olma potansiyellerini etkiler mi?**

G1: Etkiler. Kanaatimce bu olumlu yönde bir etki olur. Çünkü teörinin uygulanmasına ya da tam tersi teorisi olmayan bir uygulamanın bilimselleşmesine katkı sağlar.

G2: İmkânları ve kabiliyetlerine bağlıdır.

G3: Potansiyeli olumlu etkiler.

G4: Evet.

G5: Etkiler ancak olumsuz bakıyorum.

G6: Evet olumlu etkiler, girişimci olmayı planladığı alanda yerli ve yabancı firmalarla iyi ilişkiler kurması fizibilite çalışması gibi olur. Alan tespitinde daha doğru karar verir, aynı alanda henüz girililmemiş ancak piyasa da eksikliği olan bir yerde göstereceği girişimcilik daha büyük başarı getirebilir. Ya da üniversite aynı firmalarla ortak yol alabilir, beraber çalışabilir; firmaların Ar-Ge'si olabilir.

G7: Evet.

- **Sizce üniversitelerin Silikon vadisi, Philedelphia, Shangai gibi teknoloji bölgelerine eğitim amaçlı yetenekli öğrenci ve akademisyenleri göndermeleri girişimci üniversite olmalarına katkı sağlar mı?**

G1: Katkı sağlar, çünkü sürekli aynı üniversitede aynı ortamda bulunan kişiler, bu üniversite olsa da farketmeden bilimsel körlüğe neden olabilir.

G2: Sağlar.

G3: Kesinlikle, tecrübe oldukça önemlidir.

G4: Evet.

G5: Tabi ki.

G6: Evet sağlar.

G7: Sağlar.

- **Sizce üniversitelerden mezun olan yetenekli öğrencilerin eğitimlerine devam etmeleri girişimci üniversite uygulamalarına katkı sağlar mı?**

G1: Mezun olan öğrencilerin eğitimlerine devam etmeleri girişimci üniversite uygulamalarına katkı sağlar. Ancak bu uygulamanın seçici bir şekilde yapılması gereklidir. Tüm mezun öğrencilerin böyle bir uygulamaya tabi tutulmaması gerekir.

G2: Sağlar.

G3: Uzmanlaşma çoğu alanda katkı sağlayacaktır.

G4: Evet.

G5: Sağlayabilir.

G6: Katkı sağlar.

G7: Evet.

- **Sizce üniversiteler bulundukları bölgedeki örtük bilgiyi girişimcilik faaliyetlerinde kullanmalı mıdır?**

G1: Kullanmalıdır, bu durum üniversitelerin temel görevlerinden birisidir.

G2: Yasaların el verdiği ölçüde kullanmalıdır.

G3: Kısmen, bazen saklı kalmış bilgi hazine değerindedir.

G4: Evet.

G5: Tabi ki.

G6: Evet kullanmalıdır.

G7: Evet.

Mülakat formunun ikinci kısmında görüşmecilere aşağıdaki eleştirel görüşler yöneltilmiş, görüşmecilerin bu görüşlere katılıp katılmadıkları sorulmuş, verilen cevaplar şu şekilde olmuştur.

- **Girişimci üniversite uygulamaları üniversitelerin temel görevlerinden olan toplumsal dönüşüm, sosyalizasyon ve eğitim işlevlerini zedeler.**

Bu görüşe, görüşmecilerden iki kişi evet katılıyorum, beş kişi hayır katılmıyorum cevabı vermiştir.

- **Bilginin ticarileştirilmesi etik boyutta tartışılabilir.**

Bu görüşe, görüşmecilerden iki kişi evet katılıyorum, beş kişi hayır katılmıyorum cevabı vermiştir.

- **Girişimci üniversite uygulamaları üniversitelerin kamu hizmeti niteliğine aykırıdır.**

Bu görüşe, görüşmecilerden bir kişi kısmen, altı kişi hayır katılmıyorum cevabı vermiştir.

- **Girişimci üniversite uygulamaları üniversiteleri kavramsal, işlevsel ve yapısal açıdan geleneksel yapıdan uzaklaştırır.**

Bu görüşe, görüşmecilerden iki kişi evet katılıyorum, beş kişi hayır katılmıyorum cevabı vermiştir.

- **Girişimci üniversite uygulamaları bilgiyi metalaştırarak, bilimsel bilginin toplum tarafından bilgi olarak kabul görmesini engeller.**

Bu görüşe, görüşmecilerden bir kişi evet katılıyorum, altı kişi hayır katılmıyorum cevabı vermiştir.

- **Girişimci üniversite uygulamaları bilginin toplumsal nitelikte olma boyutunu zedeler.**

Bu görüşe, görüşmecilerden bir kişi evet katılıyorum, altı kişi hayır katılmıyorum cevabı vermiştir.

- **Girişimci üniversite uygulamaları devletin “sosyal devlet” olma ilkesini zedeler.**

Bu görüşe, görüşmecilerden bir kişi evet katılıyorum, altı kişi hayır katılmıyorum cevabı vermiştir.

- **Girişimci üniversite uygulamaları, üniversitelerin geleneksel çekirdek yönetim yapısını zayıflatmaktadır.**

Bu görüşe, görüşmecilerden iki kişi evet katılıyorum, beş kişi hayır katılmıyorum cevabı vermiştir.

- **Girişimci üniversite uygulamalarının, üniversitenin tüm faaliyetlerini “paraya ve kâr etmeye” endekslemesi sonucu üniversitenin temel işlevi olan “bilgi üretme” faaliyetinin anlam ve içeriğini de değiştirmeye başlayarak metalaştırmaya dönüştürmesi söz konusudur.**

Bu görüşe, görüşmecilerden bir kişi evet katılıyorum, altı kişi hayır katılmıyorum cevabı vermiştir.

- **Girişimci üniversite uygulamaları, üniversiteyi piyasaya, sermayeye ve öğrenciye bağımlı hale getirerek, özerkliğini zedelemektedir.**

Bu görüşe, görüşmecilerden bir kişi evet katılıyorum, altı kişi hayır katılmıyorum cevabı vermiştir.

- **Bu değişim iki sınıflı bir toplum yaratmaya yol açarak, yeterli gelire sahip olmayan öğrencilerin katılımını engelleyerek, eliter bir üniversite yapılanması ortaya çıkaracaktır.**

Bu görüşe, görüşmecilerden bir kişi evet katılıyorum, altı kişi hayır katılmıyorum cevabı vermiştir.

- **Bilim insanlarının üniversiteler arası rekabete konu olması, prestijli ve maddi kaynak sahibi üniversitelerin söz konusu pazarın iyilerini kendi bünyelerinde toplayarak diğer bilim insanlarının ve üniversitelerin geri plana itilmesine ve kârlı olmadıkları durumda yok olmalarına yol açabilir.**

Bu görüşe, görüşmecilerden dört kişi evet katılıyorum, üç kişi hayır katılmıyorum cevabı vermiştir.

- **Girişimci üniversite uygulamaları, kısa dönemde kâr getirmeyecek bölümlerin dışlanmasına ve marjinalize olmasına yol açarak, bilginin evrenselliğini ve bütünselliğini zedelemektedir.**

Bu görüşe, görüşmecilerden iki kişi evet katılıyorum, beş kişi hayır katılmıyorum cevabı vermiştir.

- **Girişimci üniversite uygulamaları kısa dönemde kazanç getirecek bilim dallarına yönelimi artırarak biyoloji, fizik, kimya ve matematik gibi temel alanlardan uzaklaşmaya neden olmaktadır.**

Bu görüşe, görüşmecilerden dört kişi evet katılıyorum, üç kişi hayır katılmıyorum cevabı vermiştir.

Üçüncü bölümde görüşmecilere tekrar görüşler yöneltilmiştir, görüşmecilerin görüşlere katılım oranları aşağıdaki şekildedir;

- **Üniversiteler kamuya hizmet ederler.**

Bu görüşe, görüşmecilerden hepsi evet katılıyorum cevabı vermiştir.

- **“Kâr amacı” üniversitelerin bazı amaçları ile uyumlu değildir.**

Bu görüşe, görüşmecilerden dört kişi evet katılıyorum, üç kişi hayır katılmıyorum cevabı vermiştir.

- **Üniversiteler, üretilen yeni bilgileri teknolojiye ve yenilikçi ürünlere dönüştürebilmelidir, aksi halde bilginin atıl kalması ve eskimesi söz konusu olabilir.**

Bu görüşe, görüşmecilerden hepsi evet katılıyorum cevabı vermiştir.

- **Girişimcilikte kârdan ziyade yenilikçilik ve yaratıcılık önemlidir.**

Bu görüşe, görüşmecilerden altı kişi evet katılıyorum, bir kişi hayır katılmıyorum cevabı vermiştir.

- **Aslında girişimcilik, toplum üyelerinin maddi iyilik durumuna katkıda bulunacak yeni yolların, yeni üretim süreçlerinin ve yeni ürünlerin ortaya çıkartılması arzusudur.**

Bu görüşe, görüşmecilerden beş kişi evet katılıyorum, iki kişi hayır katılmıyorum cevabı vermiştir.

- **Girişimci üniversitelerde, iç girişimcilik yapan bireylerin olması önemlidir.**

Bu görüşe, görüşmecilerin hepsi evet katılıyorum cevabı vermiştir.

- **Girişimci üniversiteler sosyal girişimcilik görevi de üstlenmelidir.**

Bu görüşe, görüşmecilerden altı kişi evet katılıyorum, bir kişi hayır katılmıyorum cevabı vermiştir. Görüşe katılmayan görüşmeci, “Herkes bu işin içine girerse, kamu hizmeti niteliği zarar görür” notunu düşmüştür.

- **Üniversiteler hem çevre değişkenlerini etkileyebilecek hem de onlara karşılık verebilecek yapıda olmalıdır.**

Bu görüşe, görüşmecilerden hepsi evet katılıyorum cevabı vermiştir.

- **Girişimci üniversiteler, paydaşların yönetiminde olmalıdır.**

Bu görüşe, görüşmecilerden altı kişi evet katılıyorum, bir kişi hayır katılmıyorum cevabı vermiştir.

- **Girişimci üniversiteler, ne şartta olursa olsun yine üniversite tarafından yönetilmelidir.**

Bu görüşe, görüşmecilerden dört kişi evet katılıyorum, üç kişi hayır katılmıyorum cevabı vermiştir.

- **Girişimci üniversitelerin geliştirilebilmesi için rektör yardımcısı düzeyinde girişimcilik ofisleri kurulmalıdır.**

Bu görüşe, görüşmecilerden hepsi evet katılıyorum cevabı vermiştir

- **Yaşam boyu öğrenim ve disiplinler arası öğrenim üniversitelerde tüm bölümlere benimsetilmelidir.**

Bu görüşe, görüşmecilerden hepsi evet katılıyorum cevabı vermiştir

- **Girişimci üniversitelerde, sosyal iletişim kuranlar, piyasa ile bağ kuranlar desteklenmeli, piyasa ortakları derslerde aktif rol oynamalıdır.**

Bu görüşe, görüşmecilerden altı kişi evet katılıyorum, bir kişi kısmen cevabı vermiştir.

- **Üniversiteler girişimci üniversite olma yolunda ilerlerken, geleneksel yapılarından fazla uzaklaşmamalıdır.**

Bu görüşe, görüşmecilerden dört kişi evet katılıyorum, üç kişi hayır katılmıyorum cevabı vermiştir.

Son görüşmeciye tamamı açık uçlu sorular yöneltilip, ses kaydı alınarak mülakat yapılmıştır. Son görüşmeciye yöneltilen sorular ve sorulara verdiği cevaplar şu şekildedir;

- **Sizce girişimci üniversite kavramı neleri ifade etmektedir?**

Kişisel görüşüme göre üniversite açısından bölgesine hitap eden üniversite, girişimcilik anlamında önemli olduğunu düşünüyorum, bunun modellenmesi açısından son dönemde bizim kalkınma bakanlığı cumhurbaşkanlığı destekli proje önemli bir örnektir. Hayvancılık projesi, buradaki temel güdülediğimiz amaç bölgedeki var olan potansiyelin üniversite potansiyeli ile birleştirilmesi, temel amacımız bu, buradaki hayvancılık sorunlarını bölgede nasıl çözerizin üzerinde giden bir girişimcilik modeli idi. İşlem yapısal olarak detaylı incelendiği zaman bütün bileşenlerini koymaya çalıştık. Girişimcilikten kastımız kolektif çalışma bizim algıladığımız, kolektif çalışmadan kastımız bir devlet yapılanması içinde idari birimlerin artı kobiler anlamında ticari olarak çalışan bir kesim artı hayvancılık sektörü içerisinde bizzat çalışan insanlar. Yani hayvan yetiştiren çiftçilerin, köylülerin bu üçünün bir araya geldiği bir yapı. Bu anlamda bir değerlendirmemiz var projenin temeli buna oturuyor bu üç kesimi bir araya getirme, bu üç kesimi bir araya getirebilecek başka bir unsur yok. Bu konudaki en yetkin kurum üniversite ve projenin mantığını bunun üzerine oturttuk, teklif ederken de bölgede girişimsel anlamda dediğimiz şey bizim üniversitemizdeki öğretim üyelerimizin halkla buluşturulması ya da saha ile buluşturulması, gerçek yaşamda, kitapta okunan teorik kısımda ya da sadece bina içerisindeki bir veteriner fakültesi algısı içerisinde ya da gıda kürsüsü açısından gelen bir numunenin işlenip onun bir ürüne dönüştürülmesinden öte, piyasadaki bu işi yapanlar ya da köydeki vatandaşın üçünün bir araya getirilmesini içeren bir yapı oluşturulmasıydı. Bunu başarmaya çalışıyoruz. Bununla ilgili projemiz devam etmekte. Geçen sene yönetime geldiğimizden beri yaptığımız bazı uygulamalardan bahsedeyim, örneklerle açıklamış olalım. Kampüs içerisinde teknokent diye adı olan ancak kendisi olmayan bir yapıımız vardı, bunu aktif hale getirdik. Fiziki bir mekân oluşturup sıfırdan inşaat aşamasında bunun ihalesini yaptık, yaklaşık iki ay içerisinde de

sonuçlanacak bir teknokent yapımız var. Peki, bununla kaldık mı kalmadık çünkü teknokentin kendi içerisinde işleyişi sadece kiralama usulü ya da üniversitedeki öğretim üyelerinin vergi avantajlarıyla ya da kendine gelir getirecek işlemler yapmasından öte, biz burayı şu şekilde düşünüyoruz, beraberinde bir yapı gerekiyordu, teknoloji transfer ofisi, TTO olmaksızın yalnızca bir teknokent oluşumu eksik kalan bir yapıydı. Çünkü TTO'lar şunu sağlayacaktır, yapılan her türlü yenilikçi, ya da girişimsel olarak düşünülen her uygulamanın patent alma işlemlerinin süreçlerinde devletin tüm kademelerine ulaşma yetkisi sağlıyor, nereye sağlıyor, Türk Patent ens. Direkt ulaşma yetkisi bunlardan izin alma yetkisi vs. beraberinde yaptığımız bir kısmını söyleyeyim geçen sene üniversitemize sanayi işbirliği anlamında üniversite öğretim üyelerinin bakış açısını değiştirdik, ilk defa üniversitemizde uygulanan bir yöntem olarak, tüm akademisyenlerin kobilere ya da sanayiciye ulaşabilmesinin en önemli özelliklerinden biri, yapmış oldukları hizmetler karşılığında bir gelir elde etmesini sağlamak, bu özendiricidir. Motivasyonu sağlar, önceden 100 liralık bir işlem yaptınız %10 BAP kesintisi, vergi diliminize göre %10 ile %15 arasında bir vergilendirme var, artı üniversitenin kesintisi olan yaklaşık %25lik bir kesinti vardı, buna bağlı olarak 100 liralık bir gelir elde edeceğiniz bir işlem yaptığınızda, bunun yarısı alınıyordu. Geçen sene göreve başladığımızda üniversite kesintisini komple ortadan kaldırdık. Minima indirdik mecburileri aldık - BAP ve vergiler, bunun haricindekileri sıfırladık, böylece öğretim üyeleri şunu gördü, ben bir işlem yaptığım zaman, bir sanayi kuruluşuna danışmanlık ya da ortak bir proje yürüttüğüm zaman, gayrimeşru yollara gitmeksizin üniversite bu konuda bana destek veriyor algısı yaratarak öğretim üyelerini teşvik eden bir uygulamaya geçtik, bunun avantajlarını gördük, öğretim üyelerimiz farklı yollara sapmaksızın tekliflerini yapıyor, haftalık yönetim kurulu toplantılarında görüşüp, anında kararlarını alıp, işlemlerini gerçekleştiriyoruz. Üniversite öğretim üyelerini üniversitenin öz gelirlerinden oluşan bap projeleri haricinde BAKA, TAGEM ve TÜBİTAK gibi projelere özendirdik, BAKA projeleri konusunda bölgede bir numarayız. Geçmiş yıllara göre %300 - %400 lere varan bir artış var. Antalya valisi, Burdur valisi, Isparta valisi ile görüşmelerimiz sonucunda Burdur'a özel destek çıktı, iki büyük proje gündeme geldi 4.000.000 liralık süt projesi ve 1.000.000 liralık Türkiye'nin hayvansal hastalıkları ile ilgili tanı keski üretim projesi, bunun sembolik anlamı 1.000.000 lira ancak katma değer anlamı milyonlar, test aşamaları iki yıl içerisinde bitirilip seri üretime geçildiğinde, yaptığımız projelerden kat kat katma değere sahip,

yurtdışı bağımlılığını azaltacak bir proje, bununla ilgili olarak öğretim üyelerimizden şunu istedik, sadece bir proje üretme değil, sonuçta bir kit ürettiniz bitti, eğer siz bu kiti piyasada kullanılabılır, vatandaşların veterinerlerin akademisyenlerin kullanılabılır haline, tez kiti haline getiremezseniz işe yaramaz. Bu konuda çalışan ticari firmalarla görüşmeler yaptık hatta bir firma şu anda ciddi destek veriyor, Teknokent üzerinden anlaşma yapıp avantajlar sağlayarak karşılıklı iki üniversite sanayi işbirliği anlamında Türkiye çapında bir tez kiti üretim merkezi oluşturma yönünde bir gayretimiz var.

- **Üniversiteler girişimci olmalı mı ya da girişimci üniversitelerin dezavantajları var mıdır?**

Olmalıdır. Bizim hitap ettiğimiz kesim bileşenlerimiz anlamında düşündüğümüzde bizim bir akademik ve bir idari yapımız var. Kim için varız, öğrenciler için, eğer öğretim üyeniz girişimci bir ruha sahip olup, kobilerle, ya da sanayi ile ya da insanlar ile iletişim ve etkileşim halinde olan bir kişi olmazsa, sizin bunu öğrencilere aktarma imkânınız yok, şu andaki öğrenci sayımız 29500, öğretim üyelerinizin dünyaya bakış açısını değiştiremezseniz öğrencinizinkini de değiştiremezsiniz. Örneğin, veteriner fakültesi haftada klinikte üç gün çalışırken, araç kiralaması ile onları kentimizin çeşitli köylerindeki işletmelere götürüp, orda bizzat uygulamalar yapıyor. Vatandaşla yan yana geliyor, hayvancılık yapan firmalarla direk görüşme sağlıyor. Girişimci bir üniversite mutlaka olmalı. Durağanlık kötüdür. Bölgesel odaklı bir üniversite olmalı, bizim üniversitemiz bölgemizde en iyi olmalı, genç bir üniversite olduğumuz için dinamik bir üniversiteyiz. Piramit yapımız düzgün dağılımlı, eski üniversitelerde bu avantaj yok, akademik yapıda on profesör iki araştırma görevlisi var, arada hiçbir kadro yok, ama bizim için bu durum düzgün dağılımlı olduğu için avantaj, kaynaklar iyi sağlandığında iyi çalışan bir üniversiteyiz.

- **Sizce devletin, üniversite sanayi işbirliğindeki rolü ne düzeyde olmalıdır?**

Devlet düzenleyici, organize eden rolde olmalıdır, direk olarak bu işi yapan, her türlü şekilde içinde olan değil, dinamikleri otokontrol şeklinde üstten baskı ile yapmaya çalıştığınız zaman bu sefer bireysel aktiviteleri engelliyorsunuz, kişilerin bir konu ile ya da yapmayı düşündükleri bir iş ile ilgili fikirleri sınırlandırmış oluyorsunuz. Örneğin bizim hayvancılık projesinde ilk yaptığımız şey bir sektör meclisi oluşturmak, temeli

nedir, hatta il meclisi şeklinde bir uygulama bu konu ile ilgili tüm STK düzeyindeki bileşenleri bir araya getirdik, bu insanlar bir araya geldikleri zaman birlikte ne yapabiliriz diye düşündüler. Eğer siz yukardan aklınızdan geçenleri dikte etmiş olsanız kişiler bunu sahiplenemiyorlar. Böyle olunca kişiler bu iş benim diye bakıyorlar ve bu gayret bunun itici gücüdür. Devlet burada her işi organize eden değil ancak mutlaka lojistik sağlayan olmalıdır. Üniversiteler bir Ar-Ge merkezidir mesela, devlet ne yapmalı burada hata yapmalı, yapılan bir Ar-Ge sonucunda sonuç kötü çıksa bile devlet bunu tolere etmeli ve yatırımını yapmalı, kobi bunu yapmaz, devlet burada lojistik sağlamalı, ancak o ürünü üretmek için fabrika kurmamalı. Çiftlik modellemesini yaparken, normalde rantabl çalışan bir çiftlik modellemesinde, seksen yüz başlı bir çiftlik başlangıç seviyesidir. Biz de bu başlangıç seviyesindeki çiftliği üniversitemizde kurduk, biz bunu artıralım derdi yerine, yeni bir peynir üretmek yerine bu peyniri sadece biz üretilim değil, amaç Ar-Ge çalışması, buradaki temel bileşenleri, yani bu konuda çalışan firmalar olsun altyapısındaki destek veren kurumları ve onları bir araya getirebilen bir kurum olmanın ötesinde bir niyetimiz olamamalı.

- **Üniversitelere yabancı öğrenci ya da akademisyen çekilerek bu şekilde bilgi transferi yapılmasının sizce girişimci üniversite uygulamalarına etkisi olur mu?**

Olur, insanların etkileşimiyle üretim yeni fikirler üretiliyor, toplumsal olaylar bile öyle, toplumda yaşayan ve gelişen bir süreç aslında bir on yıl önceki değer yargıları kabulleri önyargıları ön kabulleri aynı değil. İnsanlar birbirleri ile etkileşerek farklı şeyler düşünmeye başlıyor. Şu anki eksikliğimiz her coğrafyadan kişileri kabul edip, onlarla etkileşime girmek.

- **Üniversitelerden mezun olan yetenekli öğrencileri eğitimlerine devam etmek girişimci üniversite uygulamalarına ne denli katkı sağlar?**

Akademisyen açığı oldukça fazla, başarılı, gayretli, dil bilen öğrencilerimizin üniversite içerisinde kalması üniversitelerimizin kalitesini artıracaktır. Kaliteyi artıran yapılar dinamikleri hızlandırır ve hocasını daha fazla girişimci olma konusunda teşvik eder. Kendi yanındaki genç ve başarılı bir öğrencinin devam etmesi girişimciliği destekleyecektir.

- **Bu uygulamalar aşırı derecede parayı ön plana çıkararak üniversitelerin kamu hizmeti niteliğini ve devletin sosyal devlet olma özelliğini zedeler mi?**

Hayat bir dengedir. Üniversite yalnızca para üzerinden giderse, ya da üniversiteler öğretim üyelerinin para sağlaması için bir aracı kurum gibi olursa, kesinlikle yanlış olur. Önceliğimiz öğrencidir, temel amacımız öğrencidir. Girişimci üniversite olmaktan daha öncelikli olanı eğitimidir. Eğitimle beraber girişimci üniversite modeline öğretim üyelerinin ve öğrencilerin de katkı sağlayabileceği bir model varsa ve denge sağlanabiliyorsa olur ancak tercih yapılması gerekirse öncelik her zaman öğrencidir.

- **Sizce her üniversitenin kendi iç özellikleri ön plana çıkartmalı mı?**

Tek yönlü gelişmeler her zaman sıkıntıdır. Mesela bizim ikinci bir projemiz var üç aylık bir geçmişi olan, beden eğitimi ve turizm, diğer en önemli güçlerimizden birisi eğitim var. Önceliğimiz bölgesel kalınma ancak bölgesel kalkınma ile kalmayacağız, ilk önce ayakları yere basan bir üniversite olmak adına üniversitemizin bölgede kendini ispat etmesi gereklidir. Bunu sağladığımız zaman ikinci sektörümüz turizm ve spor, şu an ülkede genel trend sağlık için spor, spor için turizm, sporla beraber turizm trend bu. İlimiz ölçekli düşünersek ilimizde turizmin gelişmesi bölgesel kalkınmaya ciddi katkı sağlayacaktır. Bunun da sağlanabileceği en önemli ayağı spor.

3.1.3.Kümeleme Grafikleri ve Kelime Frekans Grafiği

Kümeleme analizi, birimleri sahip oldukları karakteristik özellikleri baz alarak gruplandırır, bu yöntem bilim ve iş alanında birçok durumda uygulanabilir ve kolay yorumlanabilir. Kümeleme analizi nodları yakından okumanın sebebiyet verdiği tematik anlayışı tamamlamak için veriden uzaklaşılmasını sağlayarak verinin yapısı hakkında genel bilgi sunar. Nvivo'nun kümeleme aracı kaynakların veya nodların benzerliğini ya da bu kaynaklarda kullanılan veya nodlara kodlanmış sözcüklerin benzerliğine göre ya da bu kaynaklarda kullanılan veya nodlarda yer alan metinlere veya görsellere uygulanmış kodlamanın benzerliğine göre değerlendirir. Ardından bu benzerlikler temelinde görüntüdeki tüm unsurlar arasındaki ilişkilerin istatistiksel ölçümlerinin gösterildiği bir liste ile birlikte çok boyutlu ölçekleme kullanılarak sunulur. Nvivo'da verinin içerik benzerliğine veya nitel verinin kodlamasına göre gruplandırılması, ilişkilerin açıklayıcı

bir delili olmaktan çok fikir üretmek amacı ile keşfedici bir tarzda kullanılmaktadır (Bazaley ve Jackson, çev. Bakla ve Beşir, 2015: 247-248).

Kümeleme analizinde farklı yapıdaki verilerin küme yapısı ve küme sayısı araştırılır ve gruplama yapısı bulunurken küme içindeki gözlemlerin aynı yapıda, kümeler arasındaki gözlemlerin ise farklı yapılarda olması amaçlanır(Ada vd, tip.baskent.edu.tr, ind. Tar. 09.05.2017: 1).

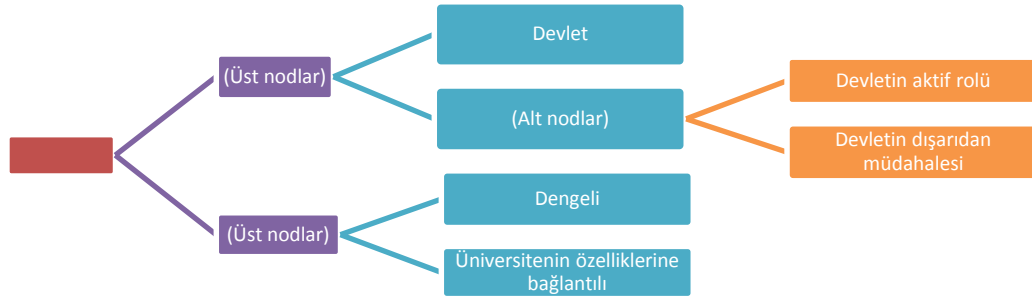
Bu görüşmelerden elde edilen verilerin Nvivo 10 kullanılarak kodlanması doğrultusunda aşağıdaki kümeleme grafikleri elde edilmiştir.

Kümeleme analizi, verilen nodların önce kod benzerliğine göre, sonra kelime benzerliğine göre yapılmış, çıkan sonuçlar görselleştirilerek aşağıda sunulmuştur;

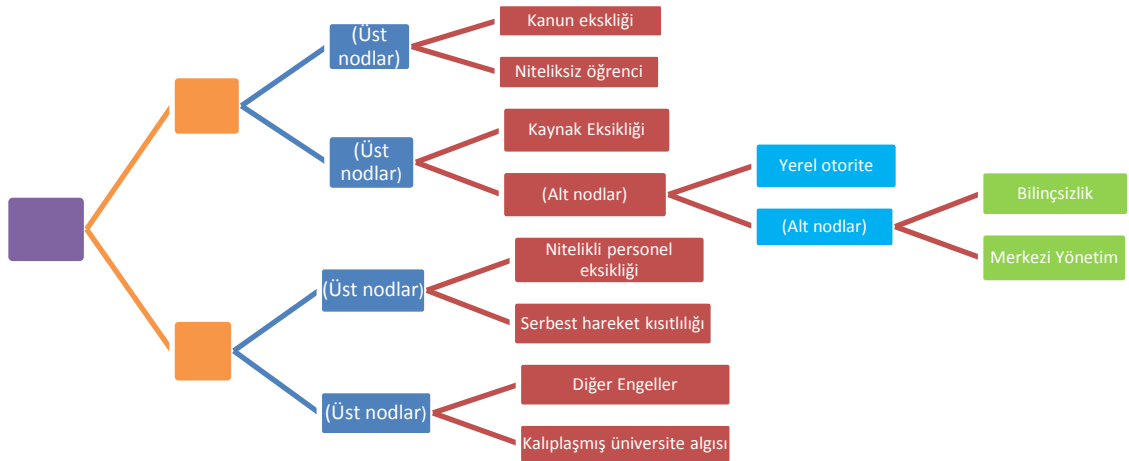
Şekil 7. Bölgesel Kalkınma Benzer Kodlara Göre Kümeleme Grafiği

Şekil 7 bölgesel kalkınma ve bölgesel odaklı nodlarının birbirleri ile insan gücü ve yer altı ve yer üstü kaynakları nodlarının birbirleri ile kod benzerliği bakımından en yakın nodlar olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlardan hareketle, bölgesel dinamikleri oluşturan en önemli olguların işgücü ile yer altı ve yer üstü kaynakları olduğu söylenebilir. Ayrıca bölgesel kalkınma, bölgesel odaklı olmalıdır ve genel kalkınma planları çerçevesinde yapılmalıdır. Yani, her bölge kendine ayrı bir kalkınma planlaması yapmamalı, bütün bölgeler için oluşturulan kalkınma planları, bakıldığında bir bütün oluşturmali ve birbirini destekler nitelikte olmalıdır. Her bölgenin öz yetenekleri çerçevesinde, bölgeye yönelik oluşturulan kalkınma planları, ülkenin kalkınma planları çerçevesinde yapılmalı, ayrışmaya mahal verilmemelidir.

Şekil 8. Devletin Rolü Benzer Kodlara Göre Kümeleme Grafiği

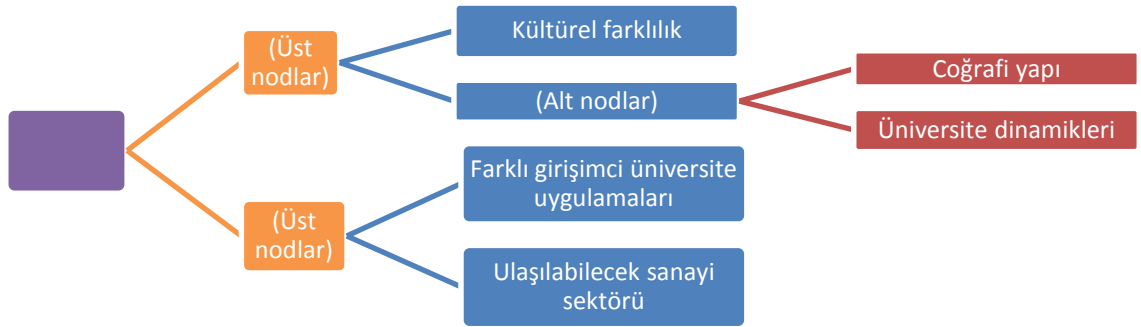
Şekil 8 devletin aktif rolü ve devletin dışarıdan müdahalesi nodlarının birbirleri ile dengeli ve üniversitenin özelliklerine bağlantı nodlarının birbirleri ile kod benzerliği bakımından en yakın nodlar olduğunu gösteriyor. Burdaki sonuçlardan hareketle, üniversitelere devletin müdahalesi dengeli ve her üniversitenin özelliklerine göre değişebilir nitelikte olmalıdır. Yani üniversitenin iç ve dış unsurları, devlet müdahalesinin sınırlarını belirlemelidir. Çünkü her üniversite bölgesel ve yapısal olarak birbirinden farklıdır. Devlet buna göre aktif olarak rol oynayabilir ya da dışarıdan müdahale ile sınırlı kalabilir.

Şekil 9. Girişimci Üniversite Engelleri Benzer Kodlara Göre Kümeleme Grafiği

Şekil 9 kanun eksikliği ve niteliksiz öğrenci nodlarının birbirleri ile bilinçsizlik ve merkezi yönetim nodlarının birbirleri ile nitelikli personel eksikliği ve serbest hareket

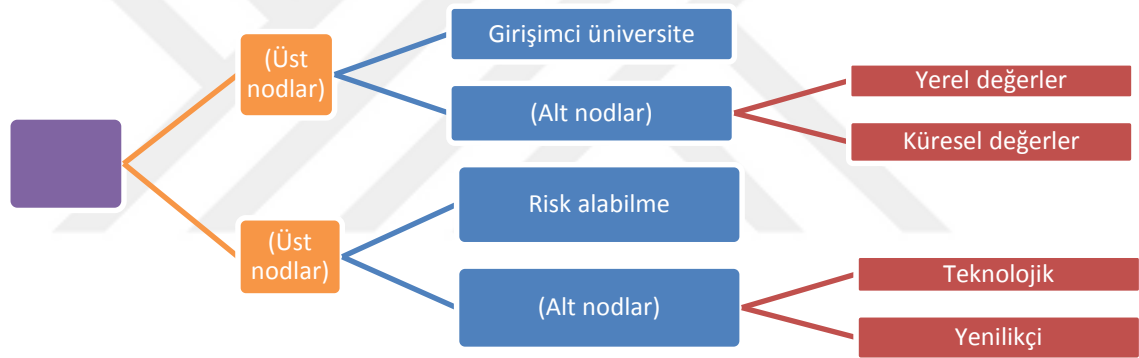
kısıtlılığı nodlarının birbirleri ile, diğer engeller ve kalıplaşmış üniversite algısının nodlarının birbirleri ile kod benzerliği bakımından en yakın nodlar olduğunu gösteriyor. Bu sonuçlardan hareketle girişimci üniversiteye engel olan durumların kanun eksiklikleri, niteliksiz öğrenciler, kaynak eksiklikleri, yerel otoriteler, bilinçsizlik, merkezi yönetim, nitelikli personel eksiklikleri, serbest hareket kısıtlılıkları ve kalıplaşmış üniversite algısı olduğu söylenebilir. Yazında belirtilen çoğu engelle örtüşen sonuçlar ortaya çıkmıştır. Özellikle kalıplaşmış üniversite algısı ve kanunların girişimci üniversite modeli yönünde revize edilmemiş olması, üniversitelerin serbest hareket etmesini ve girişimcilik yapmasını engellemektedir. Girişimci üniversite uygulamalarında önemli bir yere sahip olan akademisyenler ve öğrencilerin nitelikli olmayışı, özellikle akademisyen ve öğrencilerin desteklenerek girişimcilik yapılması gerekliliğini savunan modellerin uygulanmasını zorlaştırmaktadır. Bunun yanı sıra girişimci üniversite uygulamalarının başarıya ulaşabilmesi için gerekli inisiyatif alma ve yerinden yönetimin önü merkezi yönetim ile kesilmektedir. Kaynak eksikliğinden burada bir engel olarak bahsedilmiş olmasına rağmen, literatürde de belirtildiği gibi aslında kaynak eksikliği girişimci üniversite uygulamalarının tetikleyicisidir. Tüm bunların yanında bahsi geçen bilinçsizlik, girişimci üniversite uygulamalarının araştırma yapılmadan, ezbere uygulamalarla ve modellerle yapılmasına işaret etmektedir.

Şekil 10. Farklı Girişimci Üniversite Uygulamaları Benzer Kodlara Göre Kümeleme Grafiği

Şekil 10 coğrafi yapı ve üniversite dinamikleri nodlarının birbirleri ile farklı girişimci üniversite uygulamaları ve ulaşılabilir sanayi sektörü nodlarının birbirleri ile kod benzerliği bakımından en yakın nodlar olduğunu gösteriyor. Yazında da bahsedildiği üzere her üniversitenin iç ve dış çevre faktörleri farklılık arz ettiği için, farklı girişimci

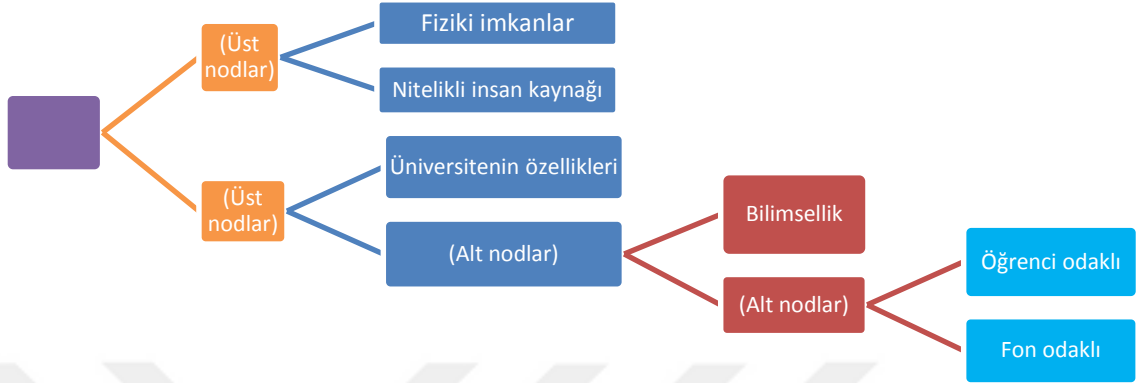
üniversite uygulamalarına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu ihtiyaç, kültürel farklılıklar, ulaşılabilirlik sanayi sektörü, coğrafi yapı ve üniversitenin kendi iç dinamiklerinden kaynaklanmaktadır. Özellikle üniversite sanayi işbirliği uygulamalarına, bölgenin sanayileşme düzeyi önemli oranda etki etmektedir. Bu nedenle bölgenin gelişmişlik düzeyi, sanayileşme oranı, kültürel farklılıkları, üniversitenin kendi içyapısı ve dinamikleri ile harmanlanarak, buna uygun girişimci üniversite modelleri uygulanmalıdır. Günümüz yönetim teorileri içerisinde hâlâ en geçerli model olan Durumsallık Modeli de, buna çok yakın uygulamalar önermektedir. Aslında burada bahsedilen, bu modelin girişimci üniversite uygulamalarına indirgenmiş halidir. Bu da her üniversiteye aynı girişimci üniversite modelinin uygulanamayacağı iddiası destekler niteliktedir.

Şekil 11. Girişimci Üniversite İfadeleri Benzer Kodlara Göre Kümeleme Grafiği

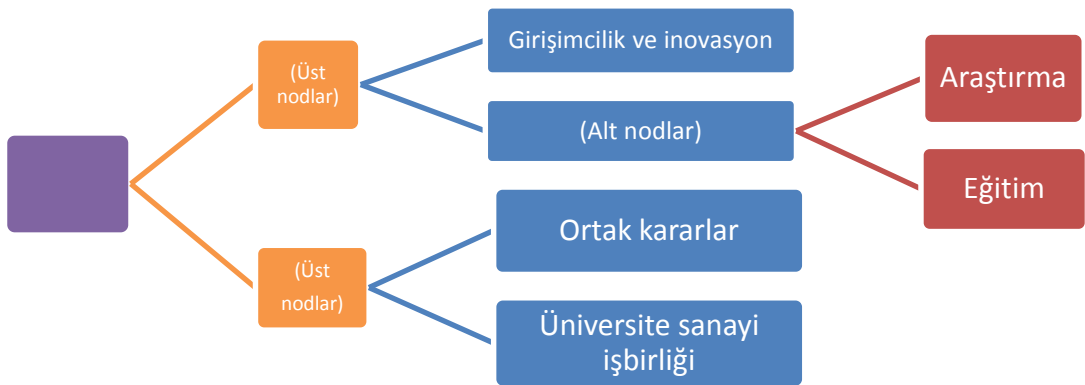
Şekil 11 yerel ve küresel değerler kodlarının birbirleri ile teknoloji ve yenilikçi kodlarının birbirleri ile kod benzerliği bakımından en yakın nodlar olduğunu gösteriyor. Girişimci üniversiteler yerel değerler ile küresel değerleri, aynı potada eritip kullanabilmelidir. Yani küresel düşünen yerel uygulayan üniversiteler olmalı, ama aynı zamanda küresel pazarlara yerel değerleri sunabilmelidir. Bunun yanı sıra girişimcilik açısından önemli bir yer tutan risk alabilme yetisi, girişimci üniversitelerde de olmalıdır. Yazında sürekli bahsedildiği üzere, girişimci üniversite uygulamalarının başarısızlığa uğrama olasılığı, aslında girişimciliğin önemli bir unsuru olan riskin bir sonucudur. Girişimci üniversiteler yeniliklere ve yeni teknolojilere açık olmalıdır. Günümüzde nasıl ki yenilikçilik ve teknoloji olmadan girişimcilik düşünülemiyorsa, aynı durum girişimci

üniversiteler için de geçerlidir. Zaten günümüz girişimcilik düşüncesi, yenilikçilik etrafında şekillenmektedir.

Şekil 12. Üniversitenin Özellikleri Benzer Kodlara Göre Kümeleme Grafiği

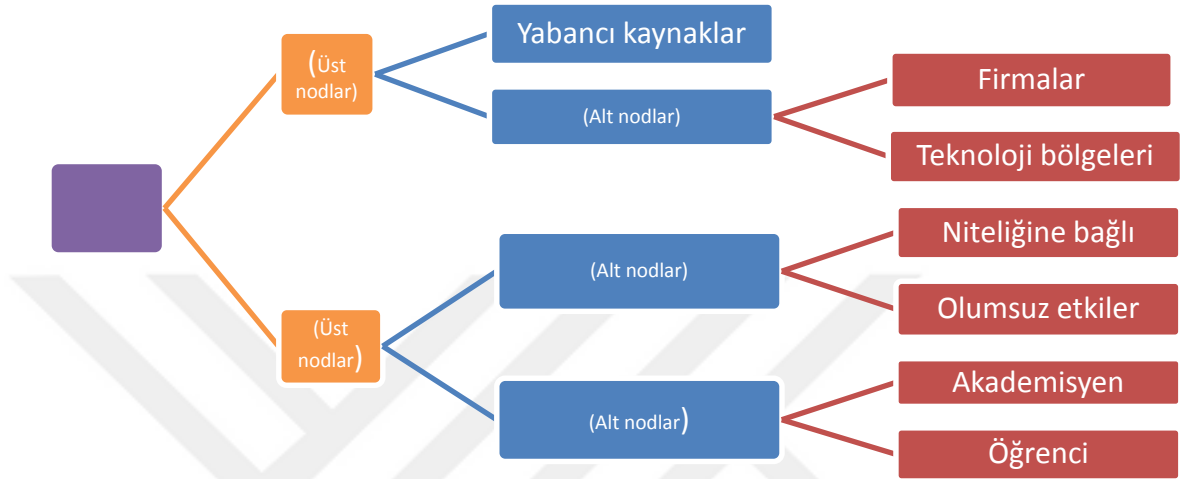
Şekil 12 fiziki imkânlar ve nitelikli insan kaynağı nodlarının birbirleri ile, öğrenci odaklı ve para odaklı nodlarının birbirleri ile kod benzerliği bakımından en yakın nodlar olduğunu gösteriyor. Burada görüldüğü üzere, üniversitenin özellikleri, fiziki imkânlar ve nitelikli insan kaynağı ile aynı düzeydedir. Buradan hareketle, üniversitenin özelliklerine, fiziki imkânları ve insan kaynaklarının niteliği etki etmektedir denilebilir. Bunun yanı sıra üniversiteler, öncelikle bilimsel odaklı olmalı, daha sonra öğrenci odaklı veya fon odaklı olarak kendine yön belirlemelidir. Ancak, üniversiteler her zaman bilimselliğini ön plâna çıkarmalıdır.

Şekil 13. Üniversite Sanayi İşbirliği Benzer Kodlara Göre Kümeleme Grafiği

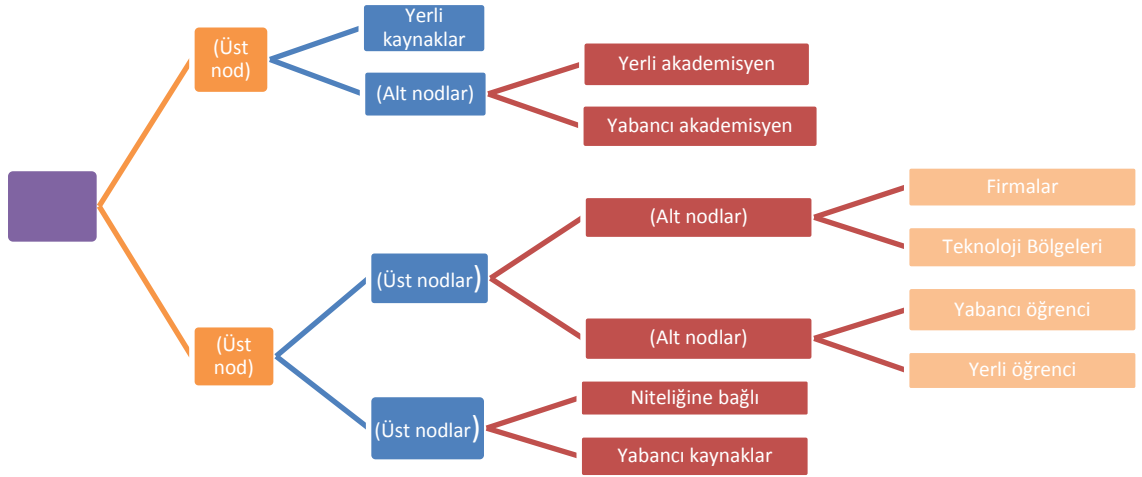
Şekil 13 ortak kararlar ve üniversite-sanayi işbirliği nodlarının birbirleri ile araştırma ve eğitim nodlarının birbirleri ile kod benzerliği bakımından en yakın nodlar

olduğunu gösteriyor. Üniversite-sanayi işbirliğinde, ortak kararlar alınmalı ve bunlar girişimcilik ve inovasyon temelli olmalıdır. İnavasyon kısmını üniversite, girişimcilik kısmını ise sanayi gerçekleştirmeli, üniversite bunu yaparken araştırma odaklı olmalı ve gerektiğinde sanayiye eğitimler verebilmelidir.

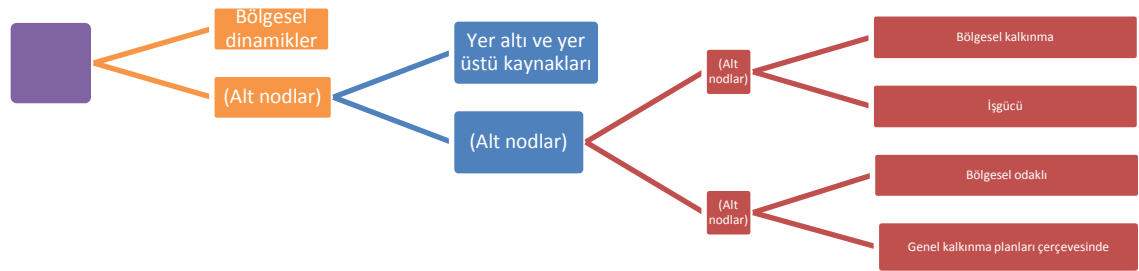
Şekil 14. Yabancı Kaynaklar Benzer Kodlara Göre Kümeleme Grafiği

Şekil 14 firmalar ve teknoloji bölgeleri nodlarının birbirleri ile niteliğine bağlı ve olumsuz nodlarının birbirleri ile, akademisyen ve öğrenci nodlarının birbirleri ile kod benzerliği bakımından en yakın nodlar olduğunu gösteriyor. Yazında bahsedilen girişimci üniversite uygulamalarında yabancı kaynaklardan yararlanma söylemi, burada yabancı firmalar, teknoloji bölgeleri, akademisyenler ve öğrenciler ile ilişkilendirilmiştir. Ancak bunlardan yararlanırken, niteliklerine dikkat edilmesi gerektiği aksi takdirde olumsuz etkilerin de var olabileceğinden bahsedilmiştir. Alanında iyi ve söz sahibi olan, kendini kanıtlamış yabancı kaynaklardan yararlanılmalıdır.

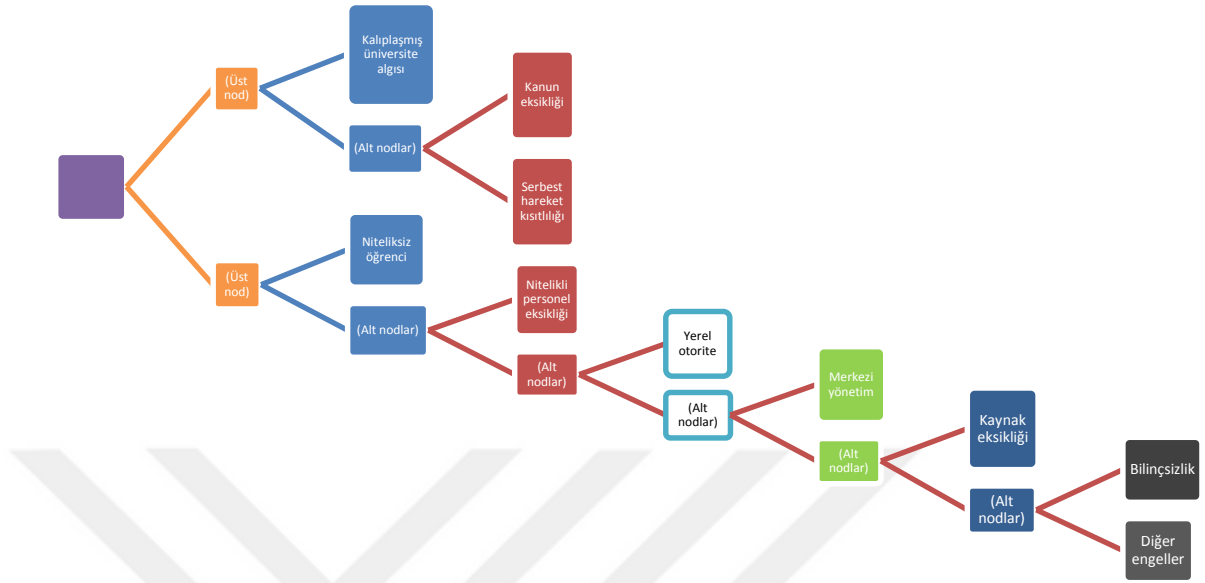
Şekil 15. Yerli ve Yabancı Kaynaklar Benzer Kodlara Göre Kümeleme Grafiği

Şekil 15 yerli ve yabancı kaynakların karşılaştırılmasını göstermektedir. Yerli ve yabancı akademisyen kodlarının ve yerli ve yabancı öğrenci nodlarının birbirleri ile en yakın nodlar olduğu, bunun yanı sıra firmalar ve teknoloji bölgeleri nodlarının birbirleri ile niteliğine bağlı ve yabancı kaynaklar nodlarının birbirleri ile kod benzerliği bakımından en yakın nodlar olduğu ortaya çıkmıştır. Buna göre yerli akademisyenlerin ve yabancı akademisyenlerin aynı düzeyde etkili olduğu söylenebilir. Öğrenciler için de aynı durum söz konusudur. Yine burada da yabancı kaynakların niteliğinin araştırılması gerektiği sonucu ortaya çıkmıştır. Firmalar ve teknoloji bölgeleri, öğrenciler ile aynı düzeyde etkiye sahiptir. Kısaca yerli ve yabancı kaynakların, girişimci üniversite uygulamalarında aynı düzeyde etkili olduğu söylenebilir.

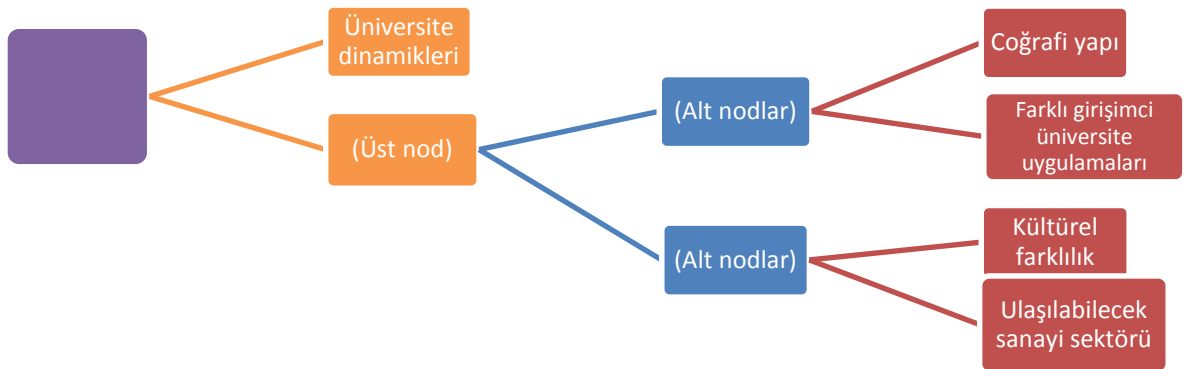
Şekil 16 bölgesel kalkınma ve insan gücü nodlarının birbirleri ile bölgesel odaklı ve genel kalkınma planları çerçevesinde nodlarının kelime benzerliği bakımından birbirleri ile en yakın kodlar olduğunu gösteriyor. Benzer kelimelere göre kümeleme grafiklerinde, atanan kodlara göre değil, söylemlere göre kümeleme yapılır. Bölgesel dinamikler benzer kodlara göre kümeleme grafiğinden farkı, burada bölgesel kalkınma, işgücü, bölgesel odaklı uygulamalar ve bunların genel kalkınma planları çerçevesinde yapılmaları benzer söylemlere sahiptir ve aynı düzeydedir. Yer altı ve yer üstü kaynakları da bölgesel dinamiklerin önemli bir belirleyicisidir.

müdahalesinin dengeli olup olmayacağı, üniversitenin özelliklerine bağlıdır. Bu özellikler doğrultusunda devlet ya aktif düzeyde rol oynar, ya da dışarıdan müdahale eder.

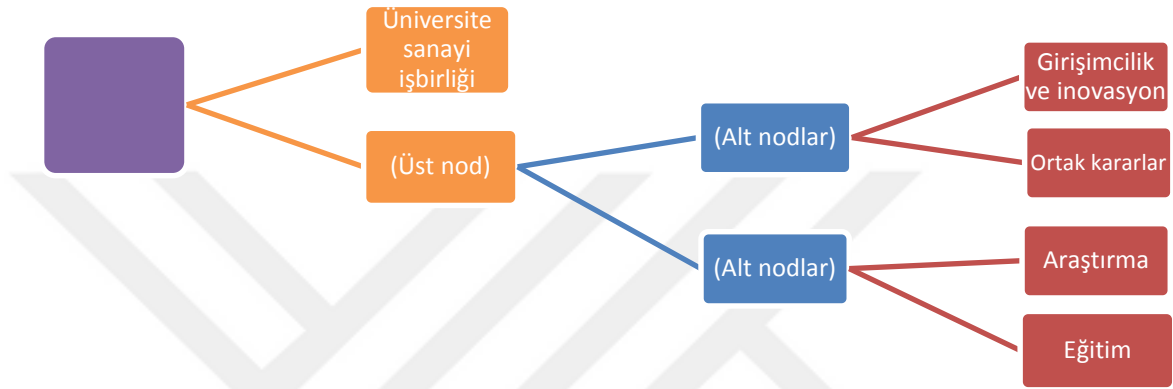
Şekil 18. Girişimci Üniversite Engelleri Benzer Kelimelere Göre Kümeleme Grafiği

Şekil 18 bilinçsizlik ve engeller nodlarının birbirleri ile kanun eksikliği ve serbest hareket kısıtlılığı nodlarının kelime benzerliği bakımından birbirleri ile en yakın kodlar olduğunu gösteriyor. Burada engeller daha farklı bir kümeleme ile gösterilmektedir. Bu görsele göre, serbest hareket kısıtlılığı ve kanun eksikliği, kalıplaşmış üniversite algısını destekler niteliktedir. Niteliksiz öğrenci, nitelikli personel eksikliğini, yerel otoriteler, merkezi yönetimi, kaynak eksikliği ise bilinçsizlik ve diğer engelleri beraberinde getirmektedir.

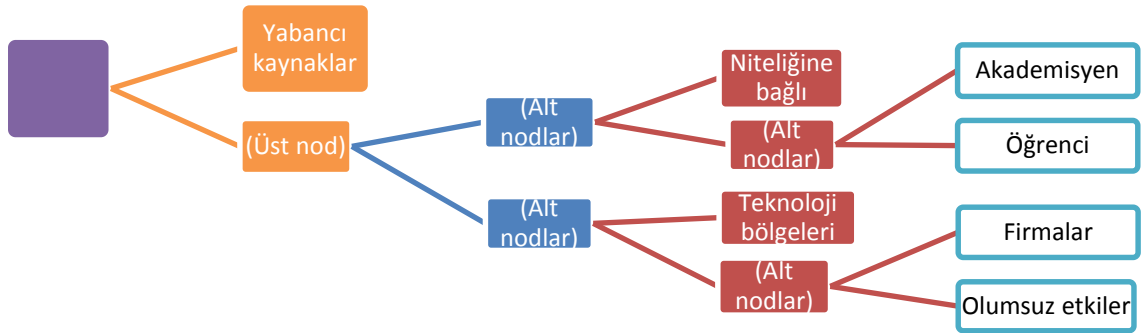
Şekil 19. Farklı Girişimci Üniversite Uygulamaları Benzer Kelimelere Göre Kümeleme Grafiği

Şekil 19 coğrafi yapı ve farklı girişimci üniversite uygulamaları nodlarının birbirleri ile bölgesel odaklı ve genel kalkınma planları çerçevesinde nodlarının kelime benzerliği bakımından birbirleri ile en yakın kodlar olduğunu gösteriyor. Burada coğrafi yapı, farklı girişimci üniversite uygulamaları ile kültürel farklılıklar da ulaşılabilecek sanayi sektörü oranı ile ilişkilendirilebilir. Bunların hepsi üniversite dinamiklerinin belirleyicisi konumundadır.

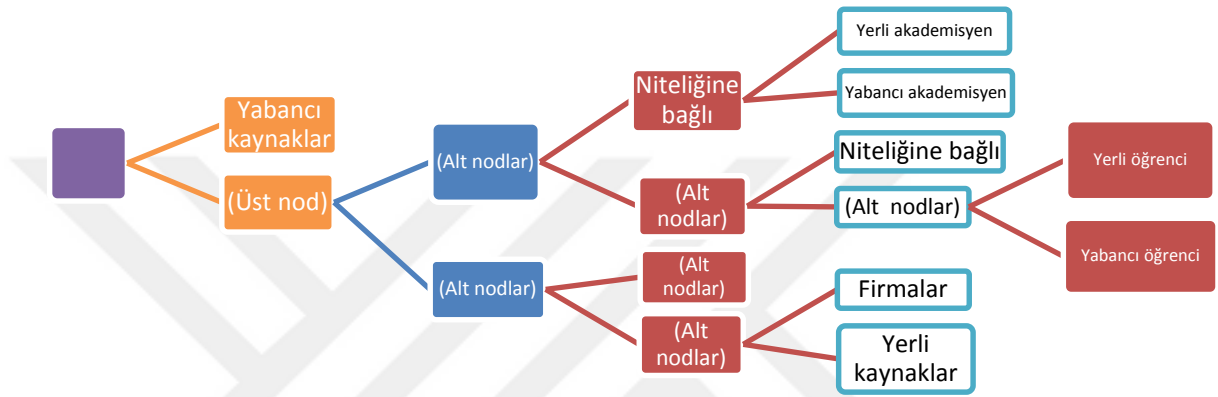
Şekil 20. Üniversite Sanayi İşbirliği Benzer Kelimelere Göre Kümeleme Grafiği

Şekil 20 girişimcilik ve inovasyon kodunun ortak kararlar nodu ile araştırma ve eğitim nodlarının birbirleri ile kelime benzerliği bakımından en yakın kodlar olduğunu gösteriyor. Bu görsele göre, üniversite-sanayi işbirliği için, ortak kararlar olarak girişimcilik ve inovasyon yapılmalı, araştırma ve eğitim faaliyetlerine önem verilmelidir.

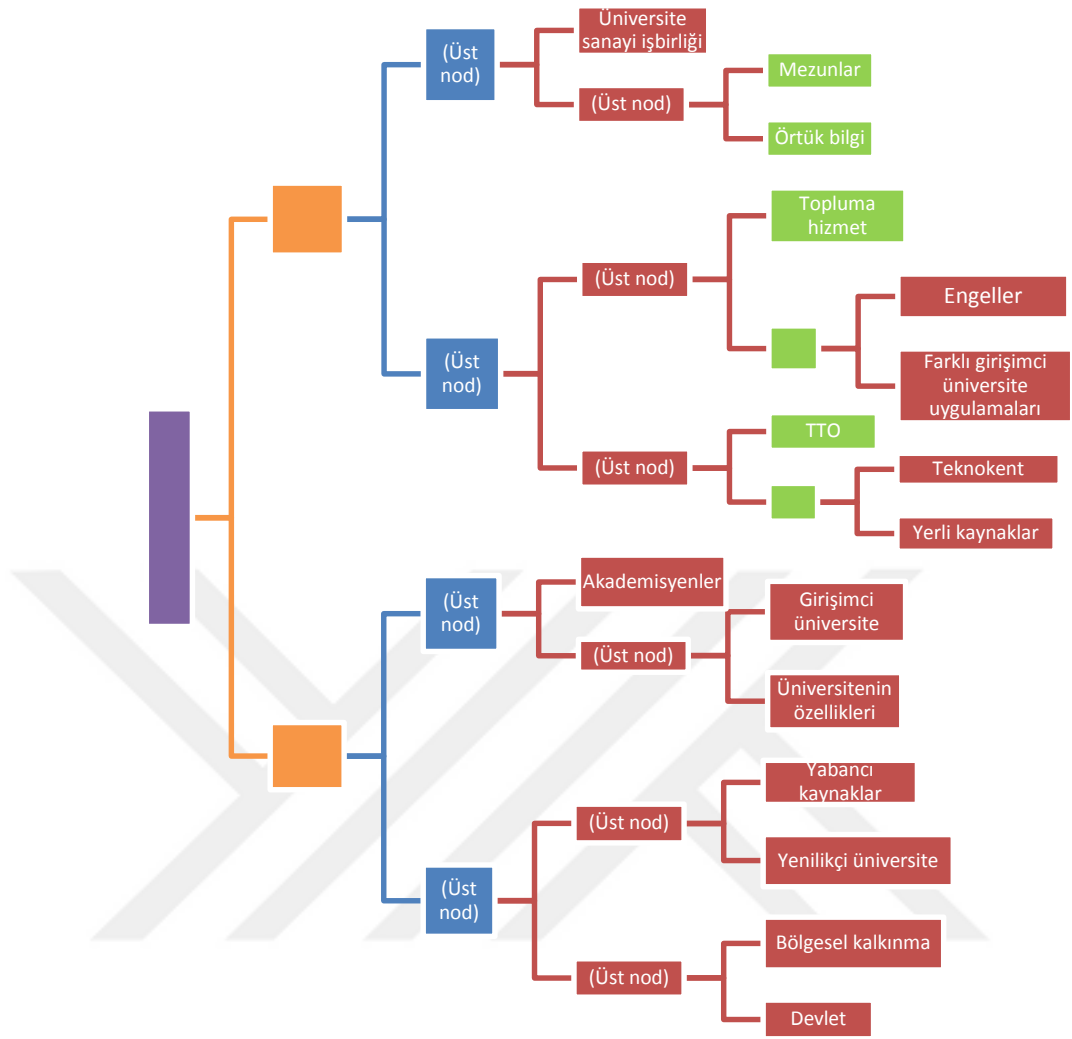
Şekil 21. Yabancı Kaynaklar Benzer Kelimelere Göre Kümeleme Grafiği

Şekil 21 akademisyen ve öğrenci nodlarının birbirleri ile firmalar ve olumsuz nodlarının kelime benzerliği bakımından birbirleri ile en yakın nodlar olduğunu gösteriyor. Burada yabancı üst nod, diğerleri alt nodlar olarak atanmıştır. Burada aynı nodun diğer analizinden farklı olarak söylenebilecek olan, akademisyen ve öğrencilerin katkılarının nitelikleri oranında olacaktır. Bunun yanısıra işbirliği yapılacak firmaların teknoloji bölgeleri ile ilişkilendirilmesi ve bunların muhtemel olumsuz etkilerine vurgu yapılması söz konusudur.

Şekil 22. Yerli ve Yabancı Kaynaklar Benzer Kelimelere Göre Kümeleme Grafiği

Şekil 22’de yine yabancı kaynaklar ve yerli kaynaklar nodları birlikte ele alınmış, akademisyen nodlarının birbirleri ile, öğrenci nodlarının birbirleri ile, firmalar ve yerli kaynaklar nodlarının birbirleri ile kelime benzerliği bakımından en yakın nodlar olduğu gözlenmiştir. Burada yabancı kaynakların girişimci üniversite uygulamalarına etki etme oranı, yerli kaynaklara nazaran daha fazladır. Ancak bu farklılık akademisyen ve öğrenci bazında geçerli değildir. Yine öğrencilerin niteliklerine vurgu yapılmıştır. Ancak teknoloji bölgeleri bazında bakılırsa, yabancı teknoloji bölgeleri bir adım öndedir.

Şekil 23. Tüm Nodlar Benzer Kelimelere Göre Kümeleme Grafiği

Şekil 23'te tüm üst nodlar birlikte ele alınmış, mezunlar ve örtük bilgi nodlarının birbirleri ile engeller ve farklı girişimci üniversite nodlarının birbirleri ile teknokent ve yerli kaynaklar nodlarının birbirleri ile girişimci üniversite ve üniversitenin özellikleri nodlarının birbirleri ile yabancı kaynaklar ve yenilikçi üniversite nodlarının birbirleri ile, bölgesel kalkınma ve devlet nodlarının birbirleri ile kelime benzerliği bakımından en yakın nodlar olduğu görülmüştür. Bu nodlar, elde edilen tüm verilerin kodlanması sonucu oluşan üst nodlardır. Bu görselden hareketle, üniversite-sanayi işbirliğine en fazla etki eden faktörlerin bölgedeki örtük bilgi ve üniversite mezunları olduğu söylenebilir. Burada örtük bilgiyi kullanacak olan mezunlardır. Girişimci üniversite engelleri, üniversiteleri farklı girişimci üniversite uygulamalarına yönlendirmekle birlikte, aslında üniversitelerin topluma hizmet için varolduğu, bu doğrultuda girişimci üniversite engellerinin ortaya

çıkıldığı ve yine bu doğrultuda farklı girişimci üniversite uygulamalarının yönlendirilmesi gerektiği söylenebilir. Yerli kaynakların en önemli unsurları, teknokentler ve teknoloji transfer ofisleridir ve TTO'lar, teknokentlerin ve yerli kaynakların oluşumunda rol oynarlar. Girişimci üniversite uygulamaları, üniversitenin özelliklerine bağlıdır ve bu ikisi akademisyenlerin niteliklerini etkilerler. Burada görüldüğü üzere, akademisyenler, girişimci üniversite uygulamalarının başarısında önemli bir role sahiptir. Yabancı kaynaklardan yararlanma oranı, yenilikçi üniversite oluşumunda önemlidir. Yenilikçi üniversite olmanın da girişimci üniversite olmada önemli bir adım olduğunu varsayarsak, yabancı kaynaklar bu dönüşümde etkilidir. Bölgesel kalkınma ve devletin rolü aynı düzeyde gösterildiğinden dolayı, devletin bu etkileşimde rolünün olması gerektiği, devletin pasifize edilmesinin doğru olmadığı söylenebilir.

Kelime Frekans Grafiği

Çizelge 13'te ilk sütunda grupta en sık görülen sözcükler görüntülenmektedir. İkinci sütunda kelimedeki harf ya da karakter sayısı, üçüncü sütunda sözcüğün aranan proje öğeleri içinde kaç kez geçtiği yer almaktadır. En son sütun ise sayılan toplam kelimeye göre sözcük frekansını göstermektedir. Buradaki ağırlıklı yüzde, sözcük sıklığının bir bölümünü her gruba atayarak genel toplamın yüz olmasını sağlar. Bu tabloda en çok geçen 22 sözcük gösterilmektedir, anlamsız sözcükler ve bağlaçlar tabloya dâhil edilmemiştir.

Çizelge 13. Kelime Frekans Grafiği

	Word	Length	Count	Weighted Percentage (%)
1	Üniversite	10	33	1,40
2	Girişimci	9	24	1,02
3	Öğretim	7	15	0,64
4	Üniversiteler	13	12	0,51
5	Girişimcilik	12	10	0,42
6	Sanayi	6	10	0,42
7	Bölgesel	8	9	0,38
8	Katkı	5	9	0,38
9	Zaman	5	9	0,38
10	Üniversitenin	13	9	0,38
11	Devlet	6	8	0,34
12	Çalışan	7	7	0,30
13	Öğrenci	7	7	0,30
14	Araya	5	6	0,25
15	Dinamikleri	11	6	0,25
16	Etkiler	7	6	0,25
17	Eğitim	6	6	0,25
18	Ticari	6	6	0,25
19	Bölge	5	5	0,21
20	Destek	6	5	0,21
21	Farklı	6	5	0,21
22	Hayvancılık	11	5	0,21

3.2. AKADEMİSYENLERİN GİRİŞİMCİ ÜNİVERSİTE TUTUMLARI

3.2.1. Araştırmanın Amacı ve Kısıtları

Günümüz dünyasında güç odaklarının belirlenmesinde önemli bir ölçüt haline gelen girişimcilik, son dönemlerde üniversitelere de sıçramıştır. “Girişimci Üniversite” kavramının literatürde ve uygulamada sıkça görülmesi, dünyada farklı “Girişimci Üniversite” modellerinin uygulanması ya da uygulanması gerektiğinin savunulması, destekleyenler kadar eleştirenlerin de olması dolayısıyla bu konuyla alakalı, üniversitelerin temel insan kaynağı olarak sayabileceğimiz ve “Girişimci Üniversite” uygulamalarının başarıya ulaşmasında yer alan birçok boyut arasından önemli kısıtlardan biri olan akademisyenlerin, bu konu ile ilgili tutumlarının ölçülmesi araştırmanın temel amacıdır. Yazında araştırılan ve belirtilen girişimci üniversite uygulamaları, modelleri ve eleştirileri hakkındaki tutumlar anket uygulaması ile ölçülmeye çalışılmıştır. Zaman, maliyet ve ulaşılabilirlik kısıtları doğrultusunda ve elde edilen sonuçların tüm Türkiye’ye genellenmesi kaygısı taşınmadığından, yalnızca tutum ölçme amaçları doğrultusunda bu

bölümdeki araştırma Akdeniz Üniversitesi, Süleyman Demirel Üniversitesi ve Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi'ne uygulanmıştır. Araştırmaya üniversitelerin bütün akademik birimleri dâhil edilmiştir.

3.2.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evreni, araştırmanın bir tutum ölçme amacı gütmesi sebebiyle, Akdeniz Üniversitesi, Süleyman Demirel Üniversitesi ve Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi akademisyenleri olarak belirlenmiştir. Örneklem seçme tekniği olarak ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Söz konusu üniversitelerde akademisyen olma ölçütü olarak alınmıştır. Bu üniversitelerdeki tüm akademisyenlere anket, elektronik ortamda ve yüz yüze anket uygulama tekniği doğrultusunda ulaştırılmıştır. Ankete katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır. Anket uygulamasına Mart 2017'de başlanmış ve Mayıs 2017'de uygulama tamamlanmıştır. Anketi cevaplamayı kabul eden akademisyenlerin 143'ü (%36,4) Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, 163'ü (%41,5) Süleyman Demirel Üniversitesi ve 87'si (%22,1) Akdeniz Üniversitesi akademisyenleridir. Online olarak 53, yüz yüze olarak 340 anket olmak üzere toplamda 393 akademisyene anket uygulanmıştır. 0,05 örnekleme hatasına göre 100.000 olan evren için yeterli örneklem büyüklüğü 384'tür (Sekaran, 1992: 253). Bu doğrultuda örneklem büyüklüğü, evreni temsil etme bakımından yeterlidir. Anket uygulaması için Etik Kurul İzin Belgesi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Etik Kurulu'ndan alınmıştır.

3.2.3. Araştırmanın Yöntemi

3.2.3.1. Veri Toplama Yöntemi

Araştırmada veri toplama yöntemi olarak anket tekniği kullanılmıştır. Ankette “1: Kesinlikle Katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Az Katılıyorum, 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle Katılıyorum” cevaplarının yer aldığı Beşli Likert Ölçeği kullanılmıştır. Anket formu hazırlanırken, girişimci üniversite, üniversite-sanayi işbirliği, üniversite girişimciliği, akademik girişimcilik konuları (Aslan, 2010; Odabaşı, 2006 ve Odabaşı, 2004; Sakınç ve Bursalıoğlu, 2012; Çetin, 2007; Mohar ve Jain, 2007; Farsi, 2012; Etzkowitz, 2003 ve Etzkowitz, 2004), yazında belirtilen “Girişimci Üniversite Modelleri”

ve “Girişimci Üniversite Eleştirileri” kullanılarak ve nitel araştırma kısmında üniversite yöneticileri ile yapılan mülakatlar doğrultusunda geliştirilmiştir. Araştırmada kullanılan anket altı bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde akademisyenlerin üniversitelere ilişkin genel görüşlerinin alınmasına, ikinci bölümde “Üniversitelerin Gelir Elde Etme Çabaları”na ve “Üniversite-Sanayi İşbirliği” ne yönelik görüşlerinin alınmasına, üçüncü bölümde literatürden elde edilen “Girişimci Üniversite Eleştirileri” doğrultusunda hazırlanan sorulara yönelik görüşlerinin alınmasına, dördüncü ve beşinci bölümde yine literatürden elde edilen genel “Girişimci Üniversite” görüşlerine ve modellerine yönelik tutumlarının ölçülmesine yönelik sorular yer almaktadır. Altıncı bölümde ise demografik sorular yer almaktadır ve katılımcıların yaş, cinsiyet, unvan, fakülte/yüksekokul ve toplam hizmet sürelerine ilişkin bilgileri vermeleri istenmiştir. Anket formu ek kısmında paylaşılmıştır.

3.2.3.2. Veri Analiz Yöntemi

Elde edilen verilerin analizine başlanmadan önce güvenilirlik analizi yapılmıştır. Ardından verilerin normal dağılım gösterip göstermediğine bakmak için "Kolmogorov-Smirnov" ve "Shapiro-Wilk" testleri uygulanmıştır. Elde edilen verilerin analizinde demografik ve temel istatistik bulgular için frekans analizleri kullanılmıştır. Uygulanan testler sonucu çıkan değerler verilerin normal dağılmadığını gösterdiğinden dolayı, tutum farklılıklarının ölçülebilmesi için, non-parametric testlerden, iki gruplu durumlarda Mann-Whitney U ve ikiden fazla gruplu durumlarda Kruskal Wallis Testleri kullanılmıştır. Verilerin analizi SPSS 19 istatistik paket programı ile yapılmıştır.

3.2.3.3. Bulgular

Bu bölümde, araştırma sonucu elde edilen verilerin analizleri sonucu ulaşılan bulgular ve yorumlar tablolarla açıklanarak verilecektir.

3.2.3.4. Güvenilirlik Analizi Sonuçları

Güvenilirlik değerlendirilirken kullanılan en yaygın yöntem Cronbach's Alpha katsayısıdır. Elde edilen verilerin analizine başlanmadan önce yapılan güvenilirlik analizi

sonucunda Cronbach's Alpha değeri 0,738 çıkmıştır. Kalaycı'ya göre Cronbach's Alpha katsayısının değerlendirme kriterleri şöyledir(Kalaycı, 2005: 405);

- $0,00 \leq \alpha < 0,40$ ise ölçek güvenilir değildir.
- $0,40 \leq \alpha < 0,60$ ise ölçek düşük güvenilirliktedir.
- $0,60 \leq \alpha < 0,80$ ise ölçek oldukça güvenilirdir.
- $0,80 \leq \alpha < 1,00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçektir.

0,6 – 0,8 Aralığında olan bu değer bize ölçeğin oldukça güvenilir aralıkta olduğunu göstermektedir. Güvenilirlik analizi yapılırken Cronbach's Alpha değerini yükseltmek adına herhangi bir müdahalede bulunulmamıştır.

3.2.3.5. Normal Dağılım Testi Sonuçları

Verilerin analizinde kullanılacak olan testlerin tespit edilebilmesi için verilerin normal dağılım gösterip göstermediğine bakılmıştır. Normal dağılım sonuçları değerlendirilmesi için yaygın kullanılan testler olan "Kolmogorov-Smirnov" ve "Shapiro-Wilk" testleri yapılmıştır. Verilere uygulanan "Kolmogorov-Smirnov" ve "Shapiro-Wilk" testlerinin her ikisinin de sig. değerleri 0,00 çıkmıştır, değerler 0,05'ten küçük olduğu için veriler normal dağılmamaktadır. Skewness ve Kurtosis değerleri de bize verilerin normal dağılmadığını göstermektedir.

3.2.3.6. Demografik Bulgular

Araştırmaya katılan akademisyenlerin, 17'si (%4,3'ü) 25 ve altı yaşa sahip, 183'ü (%46,6'sı) 26-35 yaş aralığında, 127'si (%32,3'ü) 36-45 yaş aralığında, 45'i (%11,5'i) 46-55 yaş aralığında, 14'ü (%3,6'sı) 56-65 yaş aralığındadır. Akademisyenlerin 7'si (%1,8'i) yaşını belirtmemiştir.

Çizelge 14. Katılımcıların Yaş Dağılımları

Yaş	Frekans	Yüzde %
25 yaş ve altı	17	4,3
26-35 yaş arası	183	46,6
36-45 yaş arası	127	32,3
46-55 yaş arası	45	11,5
56-65 yaş arası	14	3,6
Belirtilmemiş	7	1,8
Toplam	393	100

Akademisyenlerin 134'ü (%34,1'i) cinsiyetini kadın, 238'i (%60,6'sı) cinsiyetini erkek olarak belirtmiştir. Araştırmaya katılan 21 akademisyen (%5,3) cinsiyetini belirtmemiştir.

Çizelge 15. Katılımcıların Cinsiyet Dağılımları

Cinsiyet	Frekans	Yüzde %
Kadın	134	34,1
Erkek	238	60,6
Belirtilmemiş	21	5,3
Toplam	393	100

Akademisyenlerin 88'i (%22,4) unvanını araştırma görevlisi olarak, 105'i öğretim görevlisi (%26,7), 7'si uzman (%1,8), 14'ü okutman (%3,6), 112'si yardımcı doçent (%28,5), 23 doçent (%5,9) ve 17'si profesör (%4,3) olarak belirtmiştir. Akademisyenlerin 27'si (%6,9) unvan belirtmemiştir.

Çizelge 16. Katılımcıların Ünvanlarına Göre Dağılımları

Unvan	Frekans	Yüzde %
Araştırma Görevlisi	88	22,4
Öğretim Görevlisi	105	26,7
Uzman	7	1,8
Okutman	14	3,6
Yardımcı Doçent	112	28,5
Doçent	23	5,9
Profesör	17	4,3
Belirtilmemiş	27	6,9
Toplam	393	100

Araştırmaya katılan 117 akademisyen (%29,7) Meslek Yüksekokulları ve Yüksekokullarda, 5 akademisyen Ziraat Fakültesi'nde (%1,3), 14 akademisyen Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu'nda (%3,6), 62 akademisyen İktisadi ve İdari bilimler Fakültesi'nde (%15,8), 3 akademisyen İletişim Fakültesi'nde (%0,8), 21 akademisyen Fen Edebiyat Fakültesi'nde (%5,3), 10 akademisyen Hukuk Fakültesi'nde (%2,5), 11 akademisyen Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi'nde (%2,8), 1 akademisyen Orman Fakültesi'nde (%0,3), 4 akademisyen Tıp Fakültesi'nde (%1), 2 akademisyen Turizm Yüksekokulu'nda (%0,5), 17 akademisyen Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde (%4,3), 11 akademisyen Yabancı Diller Yüksekokulu'nda (%2,8), 16 akademisyen Veteriner Fakültesi'nde (%4,1), 2 akademisyen Eğitim Fakültesi'nde (%0,5), 21 akademisyen İlahiyat Fakültesi'nde (%5,3), 6 akademisyen Uzaktan Eğitim Araştırma ve Uygulama

Merkezi'nde (%1,5)görev almaktadır. 70 akademisyen (%17,8) Fakülte/Yüksekokul bilgisi belirtmemiştir.

Çizelge 17. Katılımcıların Birimlere Göre Dağılımları

Fakülte/Yüksekokul	Frekans	Yüzde %
MYO ve Yüksekokul	117	29,7
Ziraat F.	5	1,3
BESYO	14	3,6
İİBF	62	15,8
İletişim F.	3	0,8
FEF	21	5,3
Hukuk F.	10	2,5
MMF	11	2,8
Orman F.	1	0,3
Tıp F.	4	1
Turizm Y.	2	0,5
Sağlık Bilimleri F.	17	4,3
YDYO	11	2,8
Veteriner F.	16	4,1
Eğitim F.	2	0,5
İlahiyat F.	21	5,3
Uzaktan E.A.U.M.	6	1,5
Belirtilmemiş	70	17,8
Toplam	393	100

Araştırmaya katılan akademisyenlerin toplam hizmet sürelerine göre oranları ise şu şekildedir; 5 yıl ve altı hizmet süresi bulunan akademisyen sayısı 119 (%30,4), 5-10 yıl arası hizmet süresi bulunan akademisyen sayısı 99 (%25,4), 10-15 yıl arası hizmet süresi bulunan akademisyen sayısı 53 (%13,5), 15-20 yıl arası hizmet süresi bulunan akademisyen sayısı 48 (%11,8), 20-25 yıl arası hizmet süresi bulunan akademisyen sayısı 22 (%5,7), 25 yıl üstü hizmet süresi bulunan akademisyen sayısı 20 (%5,3), hizmet süresi belirtmeyen akademisyen sayısı 32 (%8,1) dir.

Çizelge 18. Katılımcıların Çalışma Süreleri

Hizmet Yılı	Frekans	Yüzde %
5 yıl ve altı	119	30,4
5-10 yıl arası	99	25,4
10-15 yıl arası	53	13,5
15-20 yıl arası	48	11,8
20-25 yıl arası	22	5,7
25 yıl üstü	20	5,3
Belirtilmemiş	32	8,1
Toplam	393	100

Hizmet süreleri, araştırmaya katılan akademisyenlerce yıl olarak yazılmış, anket formunda sınıflandırılmaya tabi tutulmamıştır. Değerlendirmeye alınırken üst sınır

bulunduğu gruba dâhil edilmiş, alt sınır bulunduğu gruba dâhil edilmemiş, alt sınır üstü olarak ele alınmıştır. Kusuratlara üst gruba yuvarlanmıştır. Katılımcıların anket formunu baskı altında hissetmeden ve objektif bir şekilde doldurmaları açısından demografik soruları doldurmaları zorunlu tutulmamış, istek dâhiline bırakılmıştır.

3.2.3.7. Temel İstatistikî Bulgular

Uygulanan ankette Girişimci Üniversite Tutumlarına ilişkin soruların olduğu beş bölümün yer aldığı daha önce belirtilmişti. İlk bölümde akademisyenlerin üniversitelere ilişkin genel görüşlerinin alınmasına yönelik olarak verilen cevapların frekans ve yüzdelik dağılımları Çizelge 19’da görülmektedir.

Çizelge 19. Üniversitelere İlişkin Genel Görüşler Temel Tutumları

Sorular	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Az Katılıyorum		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum	
	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%
S1	194	49,4	154	35,6	31	7,9	10	2,5	4	1
S2	11	2,8	50	12,7	120	30,5	118	30	94	23,9
S3	111	28,2	141	35,9	88	22,4	30	7,6	23	5,9
S4	137	34,9	148	37,7	82	20,9	21	5,3	5	1,3
S5	98	24,9	171	43,5	95	24,2	22	5,6	7	1,8
S6	124	31,6	156	39,7	85	21,6	23	5,9	5	1,3

Bu yüzde frekans dağılımlarından hareketle, katılımcıların büyük çoğunluğu, üniversitelerin değişmesi gerektiğini, üniversitelerin yeterince özerk olmadığını, bütçeden üniversitelere ayrılan kısmın yeterli olmadığını, üniversitelerin kendi finansal kaynaklarını oluşturması gerektiğini, üniversitenin özerkliğinin gelir sağlama çabalarına etki ettiğini ve üniversitelerin gelişmek için kendi kaynaklarını yaratması gerektiğini düşünmektedir.

Uygulanan anketin frekans ve yüzdelik dağılımlarına bakıldığında, katılımcıların 348’i üniversitelerin değişmesi gerektiğini düşünmektedir. Yüzdelik dilimi %85’e tekabül eden bu oran oldukça yüksek bir orandır. Üniversitelerin yeterince özerk olduğunu düşünen akademisyen sayısı 61’dir. Yüzdelik dilimde %15,5’i oluşturmaktadır. Yani akademisyenlerin %84,5’i üniversitelerin yeterince özerk olmadığını düşünmektedir. Türk Dil Kurumuna göre “Özerk; Bir üst organa bağlı olmakla beraber

ayrı bir yasayla kendini yönetme yetkisi olan (kuruluş, devlet vb.), muhtar, otonom. Özerklik ise; Bir topluluğun, bir kuruluşun ayrı bir yasaya bağlı olarak kendi kendini yönetme hakkı, muhtariyet, otonomi, otonomluk” dur. Bu tanımlardan yola çıkılarak, akademisyenlerin %84,5’inin üniversitelerin kendilerini yönetmediğini, yönetemediğini ya da bu yetkiye sahip olmadığını düşündüğü söylenebilir. Bilgi ve sahip olduğu güç, tüm tarih boyunca değerli ve kontrol altında tutulmak istenen bir olgu olmuştur. Üniversite tarihine bakıldığında, bilgiyi kontrol etme ve elde tutma isteği, üniversiteler üzerinde güç odaklarının baskısına sebep olmuş, üniversitenin ilk ortaya çıkış tarihinden itibaren geçen bine yakın yıl, görüldüğü üzere bu durumun değişmesinde rol oynamamıştır. Ancak belirtilmelidir ki, özerklik kavramı, sınırsız bir yetki ve özgürlük içermemektedir. Zaten tanımında da geçtiği üzere bir üst kuruluşa ayrı bir yasa ile bağlı ifadesi bunun göstergesidir. Toplumun geleceğinin şekillenmesinde önemli bir rol üstlenen üniversitelerin, tamamen kendi haline bırakılması, belki de toplum açısından risk teşkil etmektedir.

Öte yandan “Üniversite özerkliği üç temel özerklik içerir: “yönetimde özerklik”, “mali özerklik” ve “akademik özerklik.” Yönetimde özerklik (idari özerklik), kendi başına yürütülebilir kararlar alıp işlemler yapabilen ve bunları uygulama yetkisi bulunan her kuruluşun bu yeteneğini anlatmak için kullanılan bir terimdir. Üniversitelerin idari özerkliği denince, bu kurumların kendi üyelerinin demokratik usulle oluşturdukları organlar eliyle yönetilmesi ve denetlenmesi ile üniversite organlarının öğretim üyeleri ve yardımcılarının üniversite dışındaki makamlar tarafından hukuki meşruiyeti olan bir gerekçe olmaksızın görevlerinden uzaklaştırılamayacağı anlaşılmaktadır. Mali özerklik, bir kamu tüzel kişinin kendi kaynaklarından serbestçe yararlanarak kendi harcamalarını yönetmesi durumudur. İdare sistemini oluşturan çeşitli kamu tüzel kişilerinden biri olan üniversitelerin kendi yönetimleri altında bir takım mali kaynakları olduğu gibi, bu kaynaklar üzerinde bazı durumlarda siyasi organların müdahalesi olmadan tasarruf yetkileri de olmalıdır. İşte bu tasarruf yetkisi, üniversitenin mali özerkliğinden kaynaklanmalıdır. Mali özerklik üç boyutludur: kendi bütçesini hazırlama, kendi mali kaynaklarını oluşturma ve kendi mali kaynaklarını kullanma. Akademik özgürlük ise üniversitede akademik unvana sahip tüm insanların baskı ve yönlendirme olmaksızın özgürce eğitim ve araştırma yapmaları anlamına gelmektedir(Erdem, 2013: 100).”

4.11.1981 tarihli 2547 sayılı ve hala yürürlükte olan yükseköğretim kanununa göre “Üniversite: Bilimsel özerkliğe ve kamu tüzelkişiliğine sahip yüksek düzeyde eğitim - öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapan; fakülte, enstitü, yüksekokul ve benzeri kuruluş ve birimlerden oluşan bir yükseköğretim kurumudur.” Görüldüğü gibi buradaki üniversite tanımında yalnızca bilimsel özerkliğe değinilmiş, yönetimde özerklik ve mali özerklik kavramlarından bahsedilmemiştir. Zaten uygulamada da bunun tam tersi bir durumdan bahsetmek zordur. Araştırmamızda ortaya çıkan, akademisyenlerin özerklikle ilgili bu tutumu, bununla ilişkilendirilebilir.

Bütçeden üniversitelere ayrılan kısmın yeterli olduğunu düşünen akademisyen sayısı 53’tür. Yüzdelik dilimde bu oran %13,5’tir. Akademisyenlerin %86,5 i bütçeden üniversitelere ayrılan kısmı yetersiz bulmaktadır. Dolayısıyla bu sonuç, “Üniversiteler kendi finansal kaynaklarını oluşturmalıdır” sorusuna verilen cevapların %72,6 oranında olumlu olmasına neden olmuştur denilebilir. Çünkü bütçenin yetersiz olmasına karşı üniversiteler tarafından alınabilecek önlem, elbette kendi finansal kaynaklarını oluşturmaktadır. Belki bu durum mali özerkliğin oluşmasında da pozitif yönlü katkı yapabilir.

Üniversitenin özerkliği gelir sağlama çabalarına etki eder görüşüne katılan akademisyen sayısı 269, yüzdesi %68,4’tür. Üniversiteler gelişmek için kendi kaynaklarını yaratmalıdır görüşüne araştırmamıza katılan akademisyenlerin %71,3’ü yani 280’i katılmaktadır. Bu iki oran da yukarıda tartışılanları destekler niteliktedir. Kısaca özetleyecek olursak, akademisyenler, üniversitelerin özerk olmadığını, yeterli fonun sağlanmadığını, bu durumun değişmesi için de üniversitelerin kendi kaynaklarını yaratmaları gerektiğini düşünmektedirler.

İkinci bölümde “Üniversitelerin Gelir Elde Etme Çabaları” na ve “Üniversite-Sanayi İşbirliği” ne yönelik görüşlerinin alınması doğrultusunda verilen cevapların frekans ve yüzdelik dağılımları Çizelge 20’de görülmektedir.

Çizelge 20. “Üniversitelerin Gelir Elde Etme Çabaları” na ve “Üniversite- Sanayi İşbirliği” ne Yönelik Temel Tutumlar

Sorular	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Az Katılıyorum		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum	
	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%
S7	30	7,6	88	22,4	172	43,8	84	21,4	19	4,8
S8	158	40,2	169	50	53	13,5	9	2,3	4	1
S9	49	12,5	84	21,4	125	31,8	92	23,4	43	10,9
S10	218	55,5	121	30,8	39	9,9	8	2	7	1,8
S11	170	43,3	138	35,1	58	14,8	23	5,9	4	1

Bu yüzde frekans dağılımlarından hareketle, akademisyenlerin çoğunluğu, üniversitelerin kendi finansal kaynaklarını oluşturmamaları gerektiğini, teknoparkların üniversiteler için gerekli olduğu, devlet üniversitelerinin kamusal niteliğinden uzaklaşmaması gerektiğini, üniversite-sanayi işbirliğinin gerekli olduğunu ve üniversitenin sanayinin ihtiyaç duyduğu yönde çalışmalar yapması gerektiğini düşünmektedir.

Üniversiteler için teknoparkların gerekliliği tutumunun ölçülmesine yönelik soruya, akademisyenlerin 327’si olumlu cevap vermiştir.

Devlet üniversitelerinin kamusal niteliğinden uzaklaşmaması gerektiğini düşünen akademisyenlerin sayısı 260’dır. Yani akademisyenlerin %66,1’i devlet üniversitelerinin kamusal niteliğini koruması gerektiğini düşünmektedirler. Akademisyenler, üniversitelerin kamusal niteliğinden uzaklaşmasının, özlük haklarını zedeleyeceğini düşünmesinden dolayı bu dönüşüme soğuk bakıyor olabilir.

Buna rağmen akademisyenler üniversite sanayi işbirliğinin gerekliliğine (%86,3) ve üniversitenin sanayinin ihtiyaç duyacağı yönde çalışmalar yapması gerekliliğine (%78,4) yüksek oranda olumlu bakmaktadır. Akademisyenler sanayi ile işbirliğinin, devletin müdahalesi ve üniversitelerin kamu yönü çerçevesinde olması gerektiğini düşünüyor denilebilir.

Üçüncü bölümde literatürden elde edilen “Girişimci Üniversite Eleştirileri” doğrultusunda hazırlanan sorulara yönelik görüşlerinin alınmasına yönelik verilen cevapların frekans ve yüzdelik dağılımları Çizelge 21’de görülmektedir.

Çizelge 21. “Girişimci Üniversite Eleştirileri” ne Yönelik Temel Tutumlar

Sorular	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Az Katılıyorum		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum	
	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%
S12	65	16,5	111	28,2	100	25,7	80	20,4	36	9,2
S13	21	5,3	67	17	148	37,7	109	27,7	48	12,2
S14	13	3,3	40	10,2	79	20,1	177	45	84	21,4
S15	40	10,2	134	34,1	109	27,8	67	17	43	10,9
S16	15	3,8	40	10,2	109	27,7	166	42,3	63	16
S17	22	5,6	72	18,3	115	29,3	129	32,8	55	14
S18	19	4,8	64	16,3	95	24,2	153	38,9	62	15,8
S19	10	2,5	52	13,2	96	24,4	171	43,6	64	16,3
S20	11	2,8	32	8,1	96	24,4	185	47,1	69	17,6
S21	11	2,8	46	11,7	86	21,9	177	45,1	73	18,6
S22	12	3,1	41	10,4	100	25,4	186	47,3	54	13,7
S23	23	5,9	69	17,6	135	34,4	113	28,8	53	13,5
S24	21	5,3	55	14	116	29,6	153	38,9	48	12,2
S25	16	4,1	70	17,8	108	27,5	143	36,4	56	14,2
S26	32	8,1	108	27,5	128	32,6	91	23,2	34	8,7
S27	35	8,9	100	25,4	125	31,8	102	26	31	7,9
S28	25	6,4	46	11,7	117	29,8	161	41	44	11,2

Bu yüzde frekans dağılımlarından hareketle akademisyenlerin büyük çoğunluğunun girişimci üniversiteye ilişkin eleştirilere az katıldığı ya da katılmadığı söylenebilir.

Araştırmamıza katılan akademisyenlerin %44,7’si, parasal olarak gelir elde etme çabasının, üniversitelerin eğitim kalitesini düşüreceğini düşünüyor. Ancak yukarıda bahsedilen sorulara dönecek olursak, akademisyenler, üniversitelerin kendi kaynaklarını yaratmaları gerektiğini düşünüyordu. Buradaki tezatlığın açıklaması, eğitim üniversitesi – araştırma üniversitesi tartışmalarında olabilir.

Girişimci üniversite modeli, devlet üniversitelerini kamusal niteliğinden uzaklaştırmaktadır görüşüne katılan akademisyen oranı %22,3’tür. Girişimci üniversite uygulamalarının üniversitelerin kamu hizmeti niteliğine aykırı olduğunu düşünen akademisyen sayısı da oldukça azdır (%14). Akademisyenlerin büyük çoğunluğu bu görüşleri desteklememektedir. Üniversite-sanayi işbirliğinin üniversite özerkliğini zedeleyeceğini düşünen akademisyenlerin oranı ise %13,5’tir. Akademisyenler, olması gerektiğini düşündükleri özerklik ve kamusal nitelik konularına girişimci üniversite uygulamalarının etki etmeyeceği görüşündedir. Zaten yukarıda da belirtildiği üzere akademisyenler, üniversite-sanayi işbirliğinin olması gerektiğini düşünmektedirler.

Bilginin ticarileştirilmesinin etik boyutta tartışılabileceğini düşünen akademisyen sayısı 174'tür. Bu oranın yüzdelik dilimdeki karşılığı %44,3'tür. Akademisyenler bu konuda yarı yarıya sayılabilecek bir oranda fikir ayrılığına düşmüşlerdir.

Girişimci üniversite uygulamaları, üniversiteleri kavramsal, işlevsel ve yapısal açıdan geleneksel yapısından uzaklaştırır görüşüne katılan akademisyen oranı %23,9'dur. Üniversiteler değişmesi gerektiğini düşünen akademisyenlerin büyük çoğunluğunun bu görüşe olumsuz bakması şaşırtıcı değildir.

Girişimci üniversite uygulamalarının bilgiyi metalaştırarak toplum tarafından bilgi olarak kabul görmesini engellediğini düşünen akademisyen sayısı 62'dir. Görülmektedir ki akademisyenlerin büyük çoğunluğu (%84,3) bu görüşe katılmamaktadır. Girişimci üniversite uygulamalarının bilginin toplumsal nitelikte olma boyutunu zedeleyeceğini düşünen akademisyen sayısı ise 43'tür. Bu görüşe de akademisyenlerin büyük çoğunluğu (%89,1) katılmamaktadır. Daha önce irdelenen sorularla birlikte değerlendirildiğinde, cevaplar hep birbirini destekler niteliktedir. Bunun yanı sıra akademisyenlerin %85,6'sı, girişimci üniversite uygulamalarının devletin sosyal devlet olma ilkesini zedelemeyeceğini düşünmektedir.

Girişimci üniversite uygulamalarının, üniversitelerin geleneksel çekirdek yönetim yapısını zayıflatmayacağını düşünen akademisyen oranı %82,4'tür. Üniversiteler değişmelidir ifadesini destekleyen akademisyen oranı ile hemen hemen aynı olan bu oran belki de akademisyenlerin bu çekirdek yönetim yapısının değişmesi gerektiğini düşündüğünü açıklıyor olabilir.

Girişimci üniversite uygulamalarının, üniversitenin tüm faaliyetlerini "paraya ve kâr etmeye" endekslemesi sonucu üniversitenin temel işlevi olan "bilgi üretme" faaliyetinin anlam ve içeriğini de değiştirmeye başlayarak metalaştırmaya dönüştürmesinin söz konusu olacağını düşünen akademisyen oranı %23,5'tir. Yukarıda verilen bilginin metalaşmasına ilişkin diğer soru ile birlikte bakıldığında, iki sonuç birbirini desteklemektedir. Girişimci üniversite uygulamaları, üniversiteyi piyasaya, sermayeye ve finansal yönlü öğrenciye bağımlı hale getirerek, özerkliğini zedelemektedir görüşüne katılan akademisyenlerin oranı %19,3'tür. Bu durum akademisyenler tarafından gerçekten böyle mi düşünülmektedir, yoksa zaten özerk olmadıklarını düşündükleri bir

yapının daha fazla özerkliğinin zedelenmesinin mümkün olmayacağını düşündükleri için mi böyle cevap vermişlerdir soruları bir tartışma konusu olabilir.

Bu değişim iki sınıflı bir toplum yaratmaya yol açarak, yeterli gelire sahip olmayan öğrencilerin katılımını engelleyerek, eliter bir üniversite yapılanması ortaya çıkaracaktır ifadesine yine akademisyenlerin büyük çoğunluğu katılmamaktadır (%78,1).

Bilim insanlarının üniversiteler arası rekabete konu olması, prestijli ve maddi kaynak sahibi üniversitelerin söz konusu pazarın iyilerini kendi bünyelerinde toplayarak diğer bilim insanlarının ve üniversitelerin geri plana itilmesine ve kârlı olmadıkları durumda yok olmalarına yol açabileceğini düşünen akademisyen oranı %35,6'dır. Diğer eleştirel görüşlere oranla bu görüşe katılan akademisyen sayısı daha fazladır.

Girişimci üniversite uygulamaları, kısa dönemde kâr getirmeyecek bölümlerin dışlanmasına ve marjinalize olmasına yol açarak, bilginin evrenselliğini ve bütünselliğini zedelemektedir görüşüne katılan akademisyenlerin oranı %34,3'tür. Girişimci üniversite uygulamaları üniversitelerin temel görevlerinden olan toplumsal dönüşüm, sosyalizasyon ve eğitim işlevlerini zedeler görüşüne katılan akademisyenler %18,1'dir. Akademisyenlerin büyük çoğunluğu bu görüşlere katılmamaktadır. İkinci bölümde yer alan eleştirel görüşlere akademisyenlerin büyük çoğunluğu katılmamaktadır. Buradan hareketle akademisyenler, girişimci üniversitenin olması gerektiğini düşünüyor denilebilir. Zaten "Üniversiteler girişimci olmalıdır" görüşüne %78,3 gibi büyük bir oranda akademisyenler olumlu görüş bildirmiştir. Bu iki sonuç birbirini destekler niteliktedir.

Dördüncü bölümde literatürden elde edilen genel "Girişimci Üniversite" görüşlerine ve modellerine yönelik tutumlarının ölçülmesine yönelik verilen cevapların frekans ve yüzdelik dağılımları Çizelge 22'de görülmektedir.

Çizelge 22. Genel “Girişimci Üniversite” Görüşlerine ve Modellerine Yönelik Temel Tutumlar

Sorular	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Az Katılıyorum		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum	
	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%
S29	75	19,1	130	33,1	108	27,5	68	17,3	12	3,1
S30	140	35,6	174	44,3	64	16,3	14	3,6	1	0,3
S31	121	30,8	174	44,3	77	19,6	14	3,6	7	1,8
S32	155	39,4	153	38,9	65	16,5	16	4,1	4	1
S33	29	7,4	64	16,3	117	29,8	101	25,7	82	20,9
S34	138	35,1	189	48,1	59	15	6	1,5	1	0,3
S35	111	28,2	196	49,9	70	17,8	12	3,1	4	1
S36	22	5,6	60	15,3	116	29,6	106	27	89	22,6
S37	80	20,4	156	39,7	118	30	32	8,1	7	1,8
S38	47	12	90	22,9	117	29,8	87	22,1	52	13,2
S39	101	25,7	199	50,7	79	20,1	13	3,3	1	0,3
S40	139	35,4	183	46,6	60	15,3	9	2,3	2	0,5
S41	130	33,1	186	47,4	64	16,3	9	2,3	4	1
S42	112	28,5	202	51,4	67	17	8	2	4	1
S43	104	26,5	154	39,2	100	25,4	28	7,1	7	1,8
S44	42	10,7	113	28,8	138	35,1	78	19,8	22	5,6
S45	141	35,9	180	45,8	55	14	13	3,3	4	1
S46	148	37,7	177	45,1	54	13,7	8	2	6	1,5
S47	114	29	190	48,3	73	18,6	12	3,1	4	1

Üniversite finansal ve yönetsel açıdan devletten bağımsız olarak girişimci üniversite olabilir görüşüne akademisyenlerin %52,2’si katılırken, %47,8’i katılmamaktadır. Bu oran ayrı yarıya sayılabilecek bir orandır ve denilebilir ki akademisyenlerin yarısı devletin müdahalesinin olması gerektiğini düşünürken, diğer yarısı üniversitelerin devletten bağımsız girişimci üniversite olmasını desteklemektedir. Devletin, üniversite sanayi işbirliğine karışmaması gerektiğini düşünen akademisyen oranı %34,9’dur. Bu sonuçlardan hareketle, akademisyenler devlet müdahalesinin olmasını, ancak doğrudan değil dışarıdan müdahale etmesi gerektiğini düşünmektedirler.

Üniversiteler girişimci olabilirlerse bölgesel kalkınmaya daha fazla katkı sağlarlar görüşüne olumlu katılım oranı %79,9’dur. Bu oran akademisyenlerin girişimci üniversitenin bölgesel kalkınmayı destekleyeceği görüşünde olduklarını göstermektedir. Üniversitelere yabancı öğrenci ve akademisyen çekilerek yetenek ve bilgi transferi yapılması girişimci üniversite uygulamalarını destekler görüşüne katılan akademisyenlerin oranı %75,1’dir. Bu iki görüş, nitel araştırma kısmında yapmış olduğumuz mülakatlarda da desteklenmiştir.

Tüm Türkiye’deki üniversitelere aynı girişimci üniversite modelinin uygulanabileceğini düşünen akademisyen oranı %23,7 iken, “Girişimci Üniversite”

uygulamalarında bölgesel dinamiklerin etkisi söz konusudur diyen akademisyen oranı %83,2'dir. Her üniversite kendi iç çevresinin özellikleri doğrultusunda girişimci üniversite uygulamaları yapmalıdır şeklinde düşünen akademisyen oranı %78,1'dir. Akademisyenler, her üniversitenin çevresinin ve iç özelliklerinin farklı olduğunu, bu sebeple her üniversiteye bunlar göz önünde bulundurularak ihtiyaç duyduğu farklı girişimci üniversite modellerinin uygulanmasının gerekli olduğunu düşünmektedirler.

Üniversitelerin para ve kârlılığa odaklanarak şirket mantığı ile çalışabileceğini düşünen akademisyen oranı %20,9'dur. Zaten akademisyenler, yukarıda da değinildiği üzere üniversitelerin kamusal niteliğinden uzaklaşmaması gerektiği yönünde yüksek bir oranda görüş belirtmişlerdi.

Girişimci üniversite mantığının işletilebilmesi açısından Türkiye'de zorlukların ve engellerin var olduğunu düşünen akademisyen oranı %60,1'dir.

Üniversiteler, yerli ya da yabancı alanında lider firmalarla karşılıklı iyi ilişkiler kurarak girişimci üniversite olma potansiyellerini artırabilir diyen akademisyen oranı %76,4, üniversitelerin Silikon vadisi, Philedelphia, Shangai gibi teknoloji bölgelerine eğitim amaçlı yetenekli öğrenci ve akademisyenleri göndermeleri girişimci üniversite olmalarına katkı sağlar diyen akademisyen oranı %82, üniversitelerden mezun olan yetenekli öğrencilerin eğitimlerine devam etmeleri girişimci üniversite uygulamalarına katkı sağlar diyen akademisyen oranı %78,5'tir. Oldukça yüksek katılım oranı olan bu sonuçlara göre akademisyenler, teknoloji odaklı işbirliklerinin kurulması, bu yönlü eğitimlerin ve destekleyici faaliyetlerin alınması gerektiğini düşünmektedir.

Üniversiteler bulundukları bölgedeki örtük bilgiyi girişimcilik faaliyetlerinde kullanılmalıdır görüşüne katılan akademisyen oranı %79,9'dur. Örtük bilgiyi kişiye özgü, çalışanlarının zihninde yer alan deneyim, değer ve eylemlerden oluşan bilgelik ve uzmanlık bilgisi olarak açıklayacak olursak, bu durum bölgesel kalkınma tutumlarıyla ilişkilendirilebilir ve çıkan sonuçlar birbirini destekler niteliktedir.

Üniversiteler toplum yararına bedelsiz hizmet üretmelidir diyen akademisyen oranı %65,7'dir. Akademisyenlerin üniversitelerin kamusal niteliğine ilişkin tutumları ile bu sonuç birbiri ile örtüşmektedir. Ancak, kâr amacı üniversitelerin eğitim, araştırma, topluma katkı amaçları ile uyumlu değildir görüşüne katılan akademisyen oranı %39,5'tir. Bu sonuç, diğer sonuçlar ile uyuşmamaktadır. Burada, akademisyenlerin kâr

amacından kastının, devletin kamusal niteliğini zedelemekten, yalnızca belli alanlarda olması gereken faaliyetlerden elde edilecek kâr amacı olduğu söylenebilir.

Üniversiteler, üretilen yeni bilgileri teknolojiye ve yenilikçi ürünlere dönüştürebilmelidir, aksi halde bilginin atıl kalması ve eskimesi söz konusu olabilir görüşüne katılan akademisyen oranı %81,7'dir. Bu sonuç teknoparklarla ilgili çıkan tutum oranı ile örtüşmektedir.

Girişimcilikte kârdan ziyade yenilikçilik ve yaratıcılık önemlidir görüşüne katılan akademisyen oranı %82,8, aslında girişimcilik, toplum üyelerinin maddi iyilik durumuna katkıda bulunacak yeni yolların, yeni üretim süreçlerinin ve yeni ürünlerin ortaya çıkartılması arzudur görüşüne katılan akademisyen oranı %77,3'tür. Girişimci üniversiteler sosyal girişimcilik görevi de üstlenmelidir diyen akademisyen oranı %86'dır. Sosyal girişimciliği yaşanan toplumda ortaya çıkan sosyal sorunların fark edilip, daha önce yapılmamış farklı bir yaklaşımla, kâr amacı güdülmeden, bu sosyal sorunlara çözüm getirilmesine yönelik yaklaşımlar olarak tanımlarsak, akademisyenler, girişimcilikte toplum yararı gözetmenin, kâr amacından önce gelmesi gerektiği görüşündedir. İncelemiş olduğumuz diğer toplum yararı ve kamu niteliği tutumları da bu sonuçları desteklemektedir.

Beşinci bölümde yine literatürden elde edilen genel "Girişimci Üniversite" görüşlerine ve modellerine ilişkin tutumlarının ölçülmesine yönelik verilen cevapların frekans ve yüzdelik dağılımları Çizelge 23'de görülmektedir.

Çizelge 23. Genel "Girişimci Üniversite" Görüşlerine ve Modellerine İlişkin Temel Tutumlar

Sorular	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Az Katılıyorum		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum	
	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%
Soru 48	82	20,9	190	48,3	73	18,6	12	3,1	4	1
Soru 49	157	39,9	181	46,1	45	11,5	8	2	2	0,5
Soru 50	150	38,2	195	49,7	41	10,4	6	1,5	1	0,3
Soru 51	46	11,7	115	29,3	116	29,5	71	18,1	45	11,5
Soru 52	134	34,1	127	32,4	81	20,6	41	10,4	10	2,5
Soru 53	61	15,5	195	49,7	94	23,9	35	8,9	8	2
Soru 54	155	39,4	162	41,3	60	15,3	13	3,3	3	0,8
Soru 55	95	24,2	185	47,1	88	22,4	18	4,6	7	1,8
Soru 56	74	18,8	146	37,1	112	28,5	50	12,7	11	2,8

Girişimci üniversitelerde, iç girişimcilik yapan bireylerin olmasının önemli olduğunu düşünen akademisyen oranı %69,2'dir. İç girişimciliği faaliyet halindeki örgütlerde, çalışanların da girişimcilik yapmasına yönelik girişimcilik olarak tanımlarsak, girişimci üniversitenin yalnızca üst yönetim tarafından yapılan faaliyetlerle kalmayıp, akademisyenler tarafından desteklenmesi gerektiği sonucu ortaya çıkmaktadır. Nitel araştırma kısmında yapılan mülakatlarda da aynı görüşler yer almaktadır.

Üniversiteler, hem çevre değişkenlerini etkileyebilecek, hem de onlara karşılık verebilecek yapıda olmalıdır diyen akademisyen oranı, %87,9'dur. Akademisyenler, üniversitelerin yalnızca çevresel şartlara uyum sağlamakla kalmayıp, onları etkileyebilecek düzeyde kendilerini geliştirmesi gerektiğini düşünmektedir.

Girişimci üniversiteler, paydaşların yönetiminde olmalıdır görüşüne katılan akademisyen oranı %41, girişimci üniversiteler, ne şartta olursa olsun yine üniversitedeki öğretim üyeleri tarafından yönetilmelidir görüşüne katılan akademisyen oranı %66,5'tir. Akademisyenler çoğunlukla üniversitelerin şu anda olduğu gibi kendilerini yönetmeleri gerektiğini düşünmektedir.

Girişimci üniversitelerin geliştirilebilmesi için rektör yardımcısı düzeyinde girişimcilik ofisleri kurulmalıdır görüşünü savunan akademisyen oranı %65,2'dir. Akademisyenlerin çoğunluğu girişimcilik ofislerinin kurulması gerektiği görüşündedir.

Yaşam boyu öğrenim ve disiplinler arası öğrenim üniversitelerde tüm bölümlere benimsetilmelidir diyen akademisyen oranı %80,7'dir. Oldukça yüksek olan bu oran, iç girişimcilik tutumu ve mezun öğrencilerin eğitimi ile ilgili tutumla da ilişkilendirilebilir.

Girişimci üniversitelerde, sosyal iletişim kuranlar, piyasa ile bağ kuranlar desteklenmeli, piyasa ortakları derslerde aktif rol oynamalıdır görüşüne katılan akademisyen oranı %71,3'tür. Akademisyenler, her ne kadar paydaşların yönetimde aktif rol oynamasını istemeseler de, girişimci üniversite faaliyetlerini destekleyici rol oynaması gerektiklerini savunmaktadır.

Üniversiteler, girişimci üniversite olma yolunda ilerlerken, geleneksel yapılarından fazla uzaklaşmamalıdır diyen akademisyen oranı %55,9'dur. Yarı yarıya sayılabilecek bu oran, üniversiteler değişmelidir görüşünü destekleyen akademisyen oranı ile karşılaştırıldığında, birbirini desteklemektedir. Akademisyenler, üniversitelerin

değişmesi gerektiğini düşündükleri için, girişimci üniversite dönüşümünün bunun için bir fırsat olduğunu düşünmektedirler denilebilir.

3.2.3.8. Tutum Farklılıklarına Yönelik Bulgular

Bu kısımda, katılımcılara Bölüm 6’da sorulan demografik sorular doğrultusunda, yaş, cinsiyet, unvan, fakülte/yüksekokul, üniversite ve hizmet süreleri açısından oluşan gruplar arasında “Girişimci Üniversite” görüşlerine ilişkin tutum farklılıklarının olup olmadığı Mann-Whitney U ve Kruskal Wallis H testleri yardımıyla görülmeye çalışılmıştır. Farklılık var ise farklılığın yönü Mean Rank değerleri sayesinde yorumlanacaktır. Öncelikle erkek ve kadınlar arasında farklılık olup olmadığına dair yapılan Mann-Whitney U testi sonucunda tutum farklılığı olan sorular ilgili sonuçlar Çizelge 24’de görülmektedir.

Çizelge 24. Cinsiyet Farklılıkları Tutum Farkları

SORU	Mann-Whitney U Değeri	Sig	KADIN MeanRank	ERKEK MeanRank
S4	12863,000	0,001	163,49	199,45
S6	13200,000	0,004	166,01	198,04
S9	14004,000	0,045	172,01	194,66
S10	12320,000	0,000	159,44	201,74
S11	12495,000	0,000	160,75	201,00
S14	12879,500	0,001	209,38	173,62
S15	13954,500	0,039	201,36	178,13
S21	13820,000	0,024	202,37	177,57
S22	13250,000	0,004	206,62	175,17
S25	13856,500	0,029	202,09	177,72
S39	14066,000	0,040	172,47	194,40

Mann-Whitney U testi sonucunda istatistiksel açıdan $p < 0.05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanan sorular 4, 6, 9, 10, 11, 14, 15, 21, 22, 25 ve 39 numaralı sorulardır. Yani bu sorulara verilen cevaplarda kadınlar ve erkekler arasında tutum farklılıkları söz konusudur. Soru 4’de yer alan “Üniversiteler kendi finansal kaynaklarını oluşturmalıdır” ifadesine erkekler, kadınlara oranla daha olumlu bakmaktadırlar. Soru 6’da yer alan “Üniversiteler gelişmek için kendi kaynaklarını yaratmalıdır” ifadesine yine erkekler, kadınlardan daha olumlu bakmaktadır. Soru içeriklerine bakıldığında iki sorunun da yakın ifadeler içerdiği görülmektedir. Buradan hareketle kadınların üniversitelerin finansal açıdan desteklenmesi gerektiğini düşündükleri söylenebilir.

Soru 9’da yer alan “Devlet üniversiteleri kamusal niteliğinden uzaklaşmalıdır” ifadesine kadınlar erkeklere göre daha olumsuz bakmaktadır. Yukarıda yer alan 4. ve 6. sorulardaki ifadelerle birlikte değerlendirdiğimizde kadınlar, üniversitelerin finansal açıdan devletten kopmaması gerektiğini düşünüyorlar denilebilir.

Soru 10’da yer alan ”Üniversite-sanayi işbirliği gereklidir” ifadesine ve soru 11’de yer alan “Üniversite sanayinin ihtiyaç duyduğu yönde çalışmalar yapmalıdır” ifadesine yine kadınlar, erkeklerden daha olumsuz bakmaktadır. 9. Soruda yer alan ifade ile birlikte değerlendirdiğimizde kadınlar üniversitelerin sanayiden ziyade kamu hizmeti için var olduğunu düşünüyorlar şeklinde bir yorumlama yapılabilir.

Soru 14’te yer alan “Üniversite-sanayi işbirliği üniversitenin özerkliğini zedeler” ifadesine kadınlar erkeklere göre daha fazla katılmaktadır. Soru 15’te yer alan “Bilginin ticarileştirilmesi etik boyutta tartışılabilir” ifadesine de kadınlar erkeklerden daha fazla katılmaktadır. Yukarıdaki verilen sorularla birlikte değerlendirildiğinde, yapmış olduğumuz yorumu destekler nitelikte bir sonuç çıkmaktadır. Buradan kadınlar üniversitelerin ticari yönünden ziyade kamu hizmeti yönünün ağır basması gerektiğini düşünüyorlar sonucu çıkarılabilir.

Soru 21’de yer alan “Girişimci üniversite uygulamaları devletin “sosyal devlet” olma ilkesini zedeler” ve Soru 22’de yer alan “Girişimci üniversite uygulamaları, üniversitelerin geleneksel çekirdek yönetim yapısını zayıflatmaktadır” ifadelerine kadınlar, erkeklerden daha fazla katılmaktadır. Bu durum da bize yine yukarıda belirttiğimiz gibi kadınların üniversitelerin daha kamusal yapıda kalmaları gerektiğini düşündüklerini göstermektedir.

Soru 25’te yer alan “Bu değişim iki sınıflı bir toplum yaratmaya yol açarak, yeterli gelire sahip olmayan öğrencilerin katılımını engelleyerek, eliter bir üniversite yapılanması ortaya çıkaracaktır” ifadesine, kadınlar erkeklerden daha fazla katılmaktadır. Yukarıda bahsettiğimiz çıkarımları da destekler nitelikte olan bu ifadeye göre, kadınlar, üniversitelerin kamu hizmeti yönünü, girişimci üniversite yönünden daha önemli bulmaktadır denilebilir.

Soru 39’da yer alan “Üniversiteler, yerli ya da yabancı alanında lider firmalarla karşılıklı iyi ilişkiler kurarak girişimci üniversite olma potansiyellerini artırabilir” ifadesine erkekler, kadınlardan daha olumlu bakmaktadır. Zaten yukarıda da görüldüğü

ve bahsedildiği üzere, erkekler üniversitelerin ticarileşmesine daha olumlu bakmaktadırlar. Bu ifade de bahsedilenleri destekler niteliktedir.

Cinsiyet farklılığı temelli tutum farklılıklarına bakıldığında, erkeklerin, kadınlara göre girişimci üniversite uygulamalarına yönelik daha destekleyici tutum içerisinde oldukları söylenebilir. Bunun nedeni eril özellikler ve dişil özellikler farklılığı ile açıklanabilir. Eril özelliklerde, daha bireyci, rekabetçi, başarıya yönelik olma, çok para kazanma gibi materyalist özellikler ağır basarken, dişil özelliklerde, daha kolektif, duygusal, dayanışma eğilimleri olan özellikler ağır basmaktadır. Bilindiği üzere eril özellikler ile girişimcilik düzeyi doğru orantılıdır. Bu sonuçlar, bu söylenenleri destekler niteliktedir.

Yaş grupları arasında oluşan tutum farklılıklarını görebilmek için Kruskall Wallis H testi uygulanmıştır. Çıkan sonuçlar Çizelge 25’te görülmektedir.

Çizelge 25. Yaş Gruplarına Göre Oluşan Tutum Farklılıkları

SORU	Ki Kare Değeri	Sig.	25 ve altı yaş MeanRank	26-35 yaş MeanRank	36-45 yaş MeanRank	46-55 yaş MeanRank	56-65 yaş MeanRank
S2	11,485	0,022	247,35	194,93	184,54	212,43	129,93
S9	12,632	0,013	118,32	207,67	188,00	188,39	165,93
S33	10,980	0,027	191,88	209,47	177,06	193,82	134,79
S40	14,342	0,006	138,97	208,83	186,72	162,61	220,18
S41	13,210	0,010	167,00	210,52	174,70	176,33	228,86

Kruskall Wallis H testi sonucunda istatistiksel açıdan $p < 0.05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanan sorular 2, 9, 33, 40, 41 numaralı sorulardır. Soru 2’de yer alan “Üniversiteler yeterince özerktir” ifadesine en fazla katılan 25 ve altı yaş grubu iken, en az katılan grup 56-65 yaş aralığında yer alan akademisyenlerdir. Soru 9’da yer alan “Devlet üniversiteleri kamusal niteliğinden uzaklaşmalıdır” ifadesine en fazla katılan grubun 26-35 yaş arası, en az katılan grubun 25 yaş ve altı olduğu görülmektedir. Soru 33’te bulunan “Tüm Türkiye’deki üniversitelere aynı girişimci üniversite modeli uygulanabilir” ifadesine en fazla katılan grup 26-35 yaş arası, en az katılan grup 56-65 yaş arası akademisyenlerdir. Soru 40’ta bulunan “Üniversitelerin Silikon vadisi, Philedelphia, Shangai gibi teknoloji bölgelerine eğitim amaçlı yetenekli öğrenci ve akademisyenleri göndermeleri girişimci üniversite olmalarına katkı sağlar” ifadesine en fazla katılan grup 56-65 yaş arası iken, en az katılan grup, 25 yaş ve altı yaş aralığına

sahip gruptur. Soru 41’de yer alan “Üniversitelerden mezun olan yetenekli öğrencilerin eğitimlerine devam etmeleri girişimci üniversite uygulamalarına katkı sağlar.” ifadesine en fazla katılan grup 25 yaş ve altı iken, en fazla katılan grup 56-65 yaş arası gruptur. Bu sonuçlardan hareketle aralarındaki tutum farklılığı belirgin şekilde var olan gruplar 25 yaş ve altı ile 56-65 yaş arasındır. Bunun nedenleri kuşak farkı, dünya görüşleri farkı, Türkiye ve Dünya tarihine tanıklık etme süresi farkı ve akademisyenlik yapılarak geçirilen süre farkı olabilir.

Üniversiteler arasında oluşan tutum farklılıklarını görebilmek için Kruskall Wallis H testi uygulanmıştır. Çıkan sonuçlar Çizelge 26’da görülmektedir.

Çizelge 26. Üniversite Farklılıklarına Göre Oluşan Tutum Farkları

SORU	Ki Kare Değeri	Sig.	MAKÜ MeanRank	Akdeniz Ü. MeanRank	SDÜ MeanRank
S3	7,529	0,023	206,02	214,94	179,51
S4	16,138	0,000	202,97	230,20	174,05
S5	20,412	0,000	197,57	238,66	174,26
S6	18,803	0,000	203,10	233,16	172,34
S15	13,827	0,001	178,56	181,56	221,42
S18	11,897	0,003	179,98	182,90	219,46
S19	14,878	0,001	183,69	173,10	221,44
S20	11,419	0,003	183,80	178,57	218,41
S21	8,886	0,012	196,58	169,52	212,04
S28	7,326	0,026	193,82	173,87	212,14
S32	9,109	0,011	207,12	215,75	178,11
S33	6,092	0,048	212,15	175,28	195,30
S37	6,762	0,034	206,76	212,13	180,36
S40	9,623	0,008	203,06	220,59	179,10
S50	8,106	0,017	199,29	220,91	182,23
S53	8,123	0,017	204,37	217,04	179,84
S54	19,240	0,000	218,27	213,98	169,28

Kruskall Wallis H testi sonucunda istatistiksel açıdan $p < 0.05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanan sorular 3, 4, 5, 6, 15, 18, 19, 20, 21, 28, 32, 33, 37, 40, 50, 53, 54 numaralı sorulardır.

3. soruda yer alan “Bütçeden üniversitelere ayrılan kısım yeterli değildir” ifadesine en fazla katılan Akdeniz Üniversitesi akademisyenleri, en az katılan Süleyman Demirel Üniversitesi akademisyenleridir.

4. soruda yer alan “Üniversiteler kendi finansal kaynaklarını oluşturmalıdır” ifadesine en fazla katılan akademisyenler Akdeniz Üniversitesi’nde yer alırken, en az katılan akademisyenler Süleyman Demirel Üniversitesi’nde yer almaktadır

5. soruda yer alan “Üniversitenin özerkliği, gelir sağlama çabalarına etki eder” ifadesine ne fazla katılanlar Akdeniz Üniversitesi akademisyenleri, en az katılanlar Süleyman Demirel Üniversitesi akademisyenleridir.

6. soruda yer alan “Üniversiteler gelişmek için kendi kaynaklarını yaratmalıdır” ifadesine de yine en fazla katılanlar Akdeniz Üniversitesi, en az katılanlar Süleyman Demirel Üniversitesi akademisyenleridir. Her ikisi de “Girişimci ve Yenilikçi Üniversite” sıralamasında ilk 50’de yer alan bu iki üniversite arasında çıkan tutum farklılıkları, farklı girişimci üniversite uygulamalarından kaynaklanıyor olabilir.

15. soruda yer alan “Bilginin ticarileştirilmesi etik boyutta tartışılabilir” ifadesine en fazla Süleyman Demirel Üniversitesi, en az Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi akademisyenleri katılmaktadır.

18. soruda yer alan, “Girişimci üniversite uygulamaları üniversiteleri kavramsal, işlevsel ve yapısal açıdan geleneksel yapıdan uzaklaştırmasını olumsuz buluyorum” ifadesine en fazla en fazla Süleyman Demirel Üniversitesi en az Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi akademisyenleri katılmaktadır.

19. soruda yer alan “Girişimci üniversite uygulamaları bilgiyi metalaştırarak, bilimsel bilginin toplum tarafından bilgi olarak kabul görmesini engeller” ifadesine en fazla Süleyman Demirel Üniversitesi en az Akdeniz Üniversitesi akademisyenleri katılmaktadır.

20. soruda yer alan “Girişimci üniversite uygulamaları bilginin toplumsal nitelikte olma boyutunu zedeler” ifadesine en fazla Süleyman Demirel Üniversitesi en az Akdeniz Üniversitesi akademisyenleri katılmaktadır.

21. soruda yer alan “Girişimci üniversite uygulamaları devletin sosyal devlet olma ilkesini zedeler” ifadesine en fazla Süleyman Demirel Üniversitesi en az Akdeniz Üniversitesi akademisyenleri katılmaktadır

28. soruda yer alan “Girişimci üniversite uygulamaları üniversitelerin temel görevlerinden olan toplumsal dönüşüm, sosyalizasyon ve eğitim işlevlerini zedeler” ifadesine en fazla Süleyman Demirel Üniversitesi en az Akdeniz Üniversitesi akademisyenleri katılmaktadır.

32. soruda yer alan “Üniversiteler girişimci olmalıdır” ifadesine en fazla Akdeniz Üniversitesi en az Süleyman Demirel Üniversitesi Akademisyenleri katılmaktadır.

33. soruda yer alan “Tüm Türkiye’deki üniversitelere aynı girişimci üniversite modeli uygulanabilir” ifadesine en fazla Mehmet Akif Ersoy en az Akdeniz Üniversitesi akademisyenleri katılmaktadır.

37. soru olan “Girişimci üniversite mantığının işletilebilmesi açısından Türkiye’deki zorluklar ve engeller vardır” ifadesine en fazla Akdeniz Üniversitesi en az Süleyman Demirel Üniversitesi Akademisyenleri katılmaktadır.

40. soru olan “Üniversitelerin Silikon vadisi, Philedelphia, Shangai gibi teknoloji bölgelerine eğitim amaçlı yetenekli öğrenci ve akademisyenleri göndermeleri girişimci üniversite olmalarına katkı sağlar” ifadesine en fazla Akdeniz Üniversitesi en az Süleyman Demirel Üniversitesi Akademisyenleri katılmaktadır.

50. soru olan “Üniversiteler hem çevre değişkenlerini etkileyebilecek hem de onlara karşılık verebilecek yapıda olmalıdır” ifadesine en fazla Akdeniz Üniversitesi en az Süleyman Demirel Üniversitesi Akademisyenleri katılmaktadır.

53. soru olan “Girişimci üniversitelerin geliştirilebilmesi için rektör yardımcısı düzeyinde girişimcilik ofisleri kurulmalıdır” ifadesine en fazla Akdeniz Üniversitesi en az Süleyman Demirel Üniversitesi akademisyenleri katılmaktadır.

54. soru olan “Yaşam boyu öğrenim ve disiplinler arası öğrenim üniversitelerde tüm bölümlere benimsetilmelidir” ifadesine en fazla Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, en az Süleyman Demirel Üniversitesi akademisyenleri katılmaktadır.

Unvan farklılıklarına göre oluşan tutum farklılıklarını görebilmek için Kruskall Wallis H testi uygulanmıştır. Çıkan sonuçlar Çizelge 27’de görülmektedir.

Çizelge 27. Unvan Farklılıklarına Göre Oluşan Tutum Farkları

SORU	Ki Kare Değeri	Sig.	Arş. Gör. Mean Rank	Öğr. Gör. Mean Rank	Uzman Mean Rank	Okt. Mean Rank	Yrd. Doç. Mean Rank	Doç. Mean Rank	Prof. Mean Rank
S1	16,399	0,012	158,33	178,43	137,50	231,50	203,15	183,22	195,41
S2	30,631	0,000	180,47	218,29	270,71	153,39	160,37	186,09	122,09
S3	12,718	0,048	171,36	186,81	94,29	183,11	197,65	151,33	213,21
S4	13,547	0,035	154,09	200,20	135,00	202,89	192,10	181,54	182,62
S10	18,499	0,005	162,81	194,45	72,21	190,32	197,19	168,98	192,68
S11	17,171	0,009	153,40	203,38	127,21	210,79	192,24	166,07	183,29
S14	21,661	0,001	211,64	176,75	274,00	205,50	158,73	172,80	201,79
S15	12,823	0,046	206,56	181,39	209,07	206,00	160,03	177,39	211,00
S23	13,688	0,033	206,40	169,83	265,00	178,64	178,78	150,59	195,44
S34	12,742	0,047	177,06	179,62	138,07	261,39	179,04	196,09	207,71
S39	13,792	0,032	161,85	197,10	105,21	210,93	182,91	209,41	190,09
S45	17,556	0,007	168,31	180,31	119,00	260,50	183,04	201,76	223,29
S46	13,292	0,039	192,31	165,46	97,29	217,29	195,94	181,02	178,41
S49	15,997	0,014	182,94	176,10	88,00	257,21	187,87	189,70	173,50
S50	15,317	0,018	171,59	188,45	88,00	245,89	181,78	200,00	191,50

Kruskall Wallis H testi sonucunda istatistiksel açıdan $p < 0.05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanan sorular 1, 2, 3, 4, 10, 11, 14, 15, 23, 34, 39, 45, 46, 49, 50 numaralı sorulardır. İlk soruda yer alan “Üniversiteler değişmelidir” ifadesine en fazla katılan grup okutmanlar, en az katılan grup uzmanlardır. İkinci soruda yer alan “Üniversiteler yeterince özerktir” ifadesine en fazla katılan grup öğretim görevlileri, en az katılan grup profesörlerdir. Bu sonuç Çizelge 26’da gösterilen yaş gruplarına göre oluşan tutum farklılıkları ile ilişkilendirilebilir. Üçüncü soruda yer alan “Bütçeden üniversitelere ayrılan kısım yeterli değildir” ifadesine en fazla katılan grup profesörler, en az katılan grup ise uzmanlardır. Dördüncü soruda yer alan “Üniversiteler kendi finansal kaynaklarını oluşturmalıdır” ifadesine en fazla katılan grup öğretim görevlileri, en az katılan grup uzmanlardır. Bu iki sonuç doğrultusunda unvanı “Uzman” olan akademisyenlerin finansal yönden üniversitelerin desteklenmesi gerektiği görüşünde oldukları söylenebilir. Onuncu soruda yer alan “Üniversite-sanayi işbirliği gereklidir” ifadesine en fazla katılan grup yardımcı doçentler, en az katılan grup uzmanlardır. On birinci soruda yer alan “Üniversite sanayinin ihtiyaç duyduğu yönde çalışmalar yapmalıdır” ifadesine en fazla katılan grup okutmanlar, en az katılan grup uzmanlardır. Bu iki sonuçtan hareketle unvanı “Uzman” olan akademisyenlerin üniversite sanayi işbirliğine sıcak bakmadıkları söylenebilir. On dördüncü soruda yer alan “Üniversite-sanayi işbirliği üniversitenin özerkliğini zedeler” ifadesine en fazla katılan grup araştırma

görevlileri iken, en az katılan grup yardımcı doçentlerdir. On beşinci soruda yer alan “Bilginin ticarileştirilmesi etik boyutta tartışılabilir” ifadesine en fazla katılan grup profesörler, en az katılan grup yardımcı doçentlerdir. Bu iki sonuç yardımcı doçentlerin üniversitelerin ticari faaliyetlerine daha sıcak baktıklarını gösterebilir. Yirmi üçüncü soruda yer alan “Girişimci üniversite uygulamalarının, üniversitenin tüm faaliyetlerini “paraya ve kâr etmeye” endekslemesi sonucu üniversitenin temel işlevi olan “bilgi üretme” faaliyetinin anlam ve içeriğini de değiştirmeye başlayarak metalaştırmaya dönüştürmesi söz konusudur” ifadesine en fazla katılan grup uzmanlar, en az katılan grup doçentlerdir. Bu ifadeye en fazla katılan grubun uzmanlar olması üçüncü ve dördüncü sorularda elde ettiğimiz tutum farklılıklarını destekler niteliktedir. Otuz dördüncü soruda yer alan “Girişimci Üniversite uygulamalarında bölgesel dinamiklerin etkisi söz konusudur” ifadesine en fazla katılan grup okutmanlar, en az katılan grup uzmanlardır. Otuz dokuzuncu soruda yer alan “Üniversiteler, yerli ya da yabancı alanında lider firmalarla karşılıklı iyi ilişkiler kurarak girişimci üniversite olma potansiyellerini artırabilir” ifadesine en fazla katılan grup okutmanlar, en az katılan grup uzmanlardır. Bu iki ifadeye de en az katılan grubun uzmanlar olması, yukarıdaki sonuçlarla da ilişkilendirilerek, girişimci üniversite uygulamalarına daha soğuk baktıkları sonucunu gösterebilir.

Kırk beşinci soruda yer alan “Üniversiteler, üretilen yeni bilgileri teknolojiye ve yenilikçi ürünlere dönüştürebilmelidir, aksi halde bilginin atıl kalması ve eskimesi söz konusu olabilir” ifadesine en fazla katılan grup okutmanlar, en az katılan grup uzmanlardır. Kırk altıncı soruda yer alan “Girişimcilikte kârdan ziyade yenilikçilik ve yaratıcılık önemlidir” ifadesine en fazla katılan grup okutmanlar, en az katılan grup uzmanlardır. Bu da yine yukarıda belirtilen ifadeleri doğrular niteliktedir.

Kırk dokuzuncu soruda yer alan “Girişimci üniversiteler sosyal girişimcilik görevi de üstlenmelidir” ifadesine en fazla katılan grup uzmanlar, en az katılan grup okutmanlardır. Ellinci soruda yer alan “Üniversiteler hem çevre değişkenlerini etkileyebilecek hem de onlara karşılık verebilecek yapıda olmalıdır” ifadesine de en fazla katılan grup uzmanlar, en az katılan grup okutmanlardır.

Unvan farklılıklarına göre oluşan tutum farklılıklarını daha ayrıntılı değerlendirmek için, öğretim üyesi, öğretim görevlisi olarak tekrar bir karşılaştırma

yapılacaktır. Uzman, okutman ve araştırma görevlisi kadrolarını hiyerarşik seviyeleri aynı olduğu için buradaki değerlendirmede, öğretim görevlisi kadrosu ile birlikte, yardımcı doçent, doçent ve profesörler de birlikte öğretim üyesi olarak ele alınacaktır. Böylelikle hiyerarşik açıdan bir değerlendirme yapma fırsatı doğmuş olacaktır. Bu tutum farklılığıyla ilgili Kruskal Wallis H testi sonucunda istatistiksel açıdan $p < 0.05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanan sorular 1, 2, 3, 4, 10, 11, 14, 15, 23, 34, 39, 45, 46, 49, 50 numaralı sorular olduğu daha önce belirtilmişti. Buna göre yeniden değerlendirme yapılırsa, ilk soruda yer alan “Üniversiteler değişmelidir” ifadesine öğretim üyeleri, grup öğretim görevlilerinden daha fazla katılmaktadır. İkinci soruda yer alan “Üniversiteler yeterince özerktir” ifadesine en fazla katılan grup Öğretim görevlileri daha fazla katılmaktadır. Bu sonuç yaş gruplarına göre oluşan tutum farklılıkları ile ilişkilendirilebilir denilmiştir. Üçüncü soruda yer alan “Bütçeden üniversitelere ayrılan kısım yeterli değildir” ifadesine en fazla katılan grup öğretim üyeleridir. Dördüncü soruda yer alan “Üniversiteler kendi finansal kaynaklarını oluşturmalarıdır” ifadesini öğretim üyeleri daha çok desteklemektedir. Öğretim üyeleri ile öğretim görevlileri arasında oluşan bu tutum farklılıklarının nedeni, hiyerarşik seviye farkı, yaş, akademisyenlikten beklenti ve akademik gelişme isteği farkı olabilir. Onuncu soruda yer alan “Üniversite-sanayi işbirliği gereklidir” ifadesine en fazla katılan grup öğretim üyeleridir. On birinci soruda yer alan “Üniversite sanayinin ihtiyaç duyduğu yönde çalışmalar yapmalıdır” ifadesine öğretim üyeleri daha fazla katılmaktadır. Bu sonuçlara göre, öğretim üyeleri üniversite-sanayi işbirliğine daha sıcak bakmaktadır. On dördüncü soruda yer alan “Üniversite-sanayi işbirliği üniversitenin özerkliğini zedeler” ifadesine en fazla katılan grup öğretim görevlileridir. Bu tutum da bize öğretim görevlilerinin üniversite-sanayi işbirliğine daha soğuk baktığını göstermektedir. Bu sonuca göre, girişimci üniversite uygulamalarının akademisyen boyutunda daha fazla öğretim üyelerinin yer aldığını göstermektedir denilebilir. On beşinci soruda yer alan “Bilginin ticarileştirilmesi etik boyutta tartışılabilir” ifadesine en fazla katılan grup öğretim görevlileridir. Bu sonuç da yine öğretim görevlilerinin sanayi ile işbirliğine soğuk baktığını gösterir. Yirmi üçüncü soruda yer alan “Girişimci üniversite uygulamalarının, üniversitenin tüm faaliyetlerini “paraya ve kâr etmeye” endekslemesi sonucu üniversitenin temel işlevi olan “bilgi üretme” faaliyetinin anlam ve içeriğini de değiştirmeye başlayarak metalaştırmaya dönüştürmesi söz konusudur” ifadesine en fazla katılan grup öğretim görevlileridir. Buraya kadar olan

sorulardan hareketle, ğretim görevlileri, niversite sanayi işbirliğine ve girişimci niversite uygulamalarına daha soğuk bakmaktadır. Otuz dördüncü soruda yer alan “Girişimci niversite uygulamalarında bölgesel dinamiklerin etkisi söz konusudur” ifadesine en fazla katılan grup ğretim görevlileridir. Öğretim görevlileri, her ne kadar sanayi ile işbirliğine soğuk bakıyor olsa da, bölgesel dinamiklerin etkisinin göz önünde bulundurulması gerektiğini düşünmektedir. Otuz dokuzuncu soruda yer alan “niversiteler, yerli ya da yabancı alanında lider firmalarla karşılıklı iyi ilişkiler kurarak girişimci niversite olma potansiyellerini artırabilir” ifadesine en fazla katılan grup ğretim üyeleridir. Kırk beşinci soruda yer alan “niversiteler, üretilen yeni bilgileri teknolojiye ve yenilikçi ürünlere dönüştürebilmelidir, aksi halde bilginin atıl kalması ve eskimesi söz konusu olabilir” ifadesine katılımın ğretim yeleri ve ğretim görevlilerinin hemen hemen aynı düzeyde olduğunu görmekteyiz. Kırk altıncı soruda yer alan “Girişimcilikte kârdan ziyade yenilikçilik ve yaratıcılık önemlidir” ifadesine en fazla katılan grup ğretim üyeleridir. Kırk dokuzuncu soruda yer alan “Girişimci niversiteler sosyal girişimcilik görevi de üstlenmelidir” ifadesine katılım oranı benzer seviyelerde olsa da, ğretim yeleri biraz daha pozitif yönlü bakmaktadır. Ellinci soruda yer alan “niversiteler hem evre değişkenlerini etkileyebilecek hem de onlara karşılık verebilecek yapıda olmalıdır.” ifadesine de en fazla katılan grup yine ğretim üyeleridir. Bu sonuçlar doğrultusunda, ğretim yeleri, girişimci niversite uygulamalarına daha sıcak bakmaktadır, bunun nedeni olarak da bilginin üretimi, araştırılması ve ticarileştirilmesi boyutunda ğretim üyelerinin daha aktif olması gösterilebilir.

Akademik birim farklılıklarına göre oluşan tutum farklılıklarını görebilmek için Kruskal Wallis H testi uygulanmıştır. Gruplanan 17 akademik birim içinden en fazla katılımın olduğu 10 akademik birim alınmıştır. ıkan sonuçlar izelge 28’de görülmektedir.

Çizelge 28. Akademik Birim Farklılıklarına Göre Oluşan Tutum Farkları

SORU	Ki Kare Değeri	Sig.	Myo ve Yo Mean Rank	Besyo Mean Rank	İibf Mean Rank	Fef Mean Rank	Hukuk f. Mean Rank	Mmf Mean Rank	Sağlık b. Mean Rank	Ydyo Mean Rank	Veteriner f. Mean Rank	İlahiyat Mean Rank
S2	34,089	0,008	189,73	144,64	143,98	112,45	184,60	183,77	138,74	166,50	117,00	183,74
S3	28,752	0,037	165,40	167,75	131,85	196,10	152,30	222,55	190,59	157,68	196,00	124,33
S9	31,188	0,019	183,43	157,89	132,05	132,31	130,70	195,77	180,35	133,95	184,50	155,81
S11	30,267	0,024	185,51	150,79	139,23	134,86	156,25	138,91	144,12	187,82	195,50	126,67
S36	30,213	0,025	183,22	177,75	124,17	133,50	143,75	187,55	202,97	136,27	154,91	151,95
S37	28,917	0,035	172,65	203,11	137,16	177,71	164,65	125,41	180,82	219,18	140,28	121,05
S38	30,637	0,022	156,67	201,00	156,67	184,67	103,25	191,18	214,09	162,91	110,66	154,48
S39	34,594	0,007	171,41	219,25	153,39	176,24	169,15	192,09	162,18	170,55	94,28	127,55
S42	29,106	0,034	171,53	193,21	138,72	173,72	140,70	127,27	173,24	214,55	153,56	159,62
S48	33,149	0,011	173,84	198,07	153,06	202,33	151,45	119,41	161,03	152,45	103,25	133,10
S52	32,298	0,010	153,18	165,32	165,19	222,24	207,50	171,55	129,79	176,09	157,47	146,55
S54	43,178	0,000	171,50	200,50	155,06	165,36	59,30	193,41	207,18	170,09	115,06	137,45

Kruskall Wallis H testi sonucunda istatistiksel açıdan $p < 0.05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanan sorular 2, 3, 9, 11, 36, 37, 38, 39, 42, 48, 52, 54 numaralı sorulardır. 2 numaralı soruda yer alan “Üniversiteler yeterince özerktir” ifadesine en fazla katılan akademisyenlerin bulunduğu akademik birim Meslek Yüksekokulları ve Yüksekokullar, en az katılan akademisyenlerin bulunduğu akademik birim Fen Edebiyat Fakültesi’dir. Soru 3’te yer alan “Bütçeden üniversitelere ayrılan kısım yeterli değildir” ifadesine en fazla katılan akademisyenlerin bulunduğu akademik birim Fen Edebiyat Fakültesi, en az katılan akademisyenlerin bulunduğu akademik birim İlahiyat Fakültesi’dir. Soru 9’da yer alan “Devlet üniversiteleri kamusal niteliğinden uzaklaşmalıdır” ifadesine en fazla katılan akademisyenlerin bulunduğu akademik birim Mühendislik Mimarlık Fakültesi, en az katılan akademisyenlerin bulunduğu akademik birim Hukuk Fakültesi’dir. Soru 11’de yer alan “Üniversite sanayinin ihtiyaç duyduğu yönde çalışmalar yapmalıdır” ifadesine en fazla katılan akademisyenlerin bulunduğu akademik birim Veteriner Fakültesi, en az katılan akademisyenlerin bulunduğu akademik birim İlahiyat Fakültesi’dir. Soru 36’da yer alan “Üniversiteler para ve kârlılığa odaklanarak şirket mantığı ile çalışabilir” ifadesine en fazla katılan akademisyenlerin bulunduğu akademik birim Sağlık Bilimleri Fakültesi, en az katılan akademisyenlerin bulunduğu akademik birim İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi’dir. Soru 37’de yer alan “Girişimci üniversite mantığının işletilebilmesi açısından Türkiye’deki zorluklar ve engeller vardır” ifadesine en fazla katılan akademisyenlerin bulunduğu akademik birim Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, en az katılan akademisyenlerin bulunduğu akademik birim İlahiyat Fakültesidir. 38 numaralı soruda yer alan “Devlet, üniversite sanayi işbirliğine

karışmamalıdır” ifadesine en fazla katılan akademisyenlerin bulunduğu akademik birim Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, en az katılan akademisyenlerin bulunduğu akademik birim Hukuk Fakültesi’dir. 39 numaralı soruda yer alan “Üniversiteler, yerli ya da yabancı alanında lider firmalarla karşılıklı iyi ilişkiler kurarak girişimci üniversite olma potansiyellerini artırabilir” ifadesine en fazla katılan akademisyenlerin bulunduğu akademik birim Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu iken, en az katılan akademisyenlerin bulunduğu akademik birim Veteriner Fakültesidir. Soru 42’de yer alan “Üniversiteler bulundukları bölgedeki örtük bilgiyi girişimcilik faaliyetlerinde kullanmalıdır” ifadesine en fazla katılan akademisyenlerin bulunduğu akademik birim, Yabancı Diller Yüksekokulu, en az katılan akademisyenlerin bulunduğu akademik birim Mühendislik Mimarlık Fakültesi’dir. 48 numaralı soruda yer alan “Girişimci üniversitelerde, iç girişimcilik yapan bireylerin olması önemlidir” sorusuna en fazla katılan akademisyenlerin olduğu akademik birim Fen Edebiyat Fakültesi, en az katılan akademisyenlerin bulunduğu akademik birim Veteriner Fakültesi’dir. Soru 52’de yer alan “Girişimci üniversiteler, ne şartta olursa olsun yine üniversitedeki öğretim üyeleri tarafından yönetilmelidir” ifadesine en fazla katılan akademisyenlerin bulunduğu akademik birim Fen Edebiyat Fakültesi, en az katılan akademisyenlerin bulunduğu akademik birim Sağlık Bilimleri Fakültesi’dir. 54. soruda yer alan “Yaşam boyu öğrenim ve disiplinler arası öğrenim üniversitelerde tüm bölümlere benimsetilmelidir” ifadesine en fazla katılan akademisyenlerin olduğu akademik birim Sağlık Bilimleri Fakültesi, en az katılan akademisyenlerin olduğu akademik birim Hukuk Fakültesi’dir. Akademik birimler arasında görülen bu tutum farklılıklarının sebebi olarak, girişimci üniversite uygulamalarının bazı akademik birimleri yükseltmesine, ürettikleri bilgileri nitelikleri dolayısıyla ticarileştiremeyecek olan birimlerin göz ardı edilmesine neden olması gösterilebilir. Bu sonuçlar doğrultusunda, girişimci üniversite uygulamalarının fakülte bazında uygulanması önerisi sunulabilir. Ancak bunun mümkünlüğü ve başarıya ulaşma olasılığı hususunda araştırmaya gereksinim vardır.

Üniversite yöneticilerinin ve akademisyenlerin girişimci üniversiteye ilişkin tutumlarını birlikte değerlendirmek gerekirse, öncelikle hem üst kademe yöneticilerin, hem de akademisyenlerin girişimci üniversitenin olması gerektiği görüşünde birleştiği görülmektedir. Çünkü her iki grup da üniversiteler girişimci olmalıdır ifadesine olumlu cevaplar vermiş, hem de girişimci üniversite eleştirilerine katılmamışlardır. Yine her iki

grup da girişimci üniversite uygulamalarında bölgesel dinamiklerin etkisinin göz ardı edilemeyeceğini düşünmektedir. Ancak burada belirtilmelidir ki, nitel görüşmecilerden biri, bölgesel kalkınma planlarının, genel kalkınma planları çerçevesinde olması gerektiğini, aksi takdirde, yapılan planlamaların birbiri ile uyumsuz ve birbirini destekler nitelikte olamayacağını söylemiştir. Kanımızca önemli bir tespittir, zira yönetim teorileri de alt sistemlerin, üst sistemin bekası doğrultusunda ve birbirleri ile uyum içinde çalışması gerektiğini söylemektedir. Tabi burada değinilmesi gereken başka bir konu da, girişimci üniversite uygulamalarında, bölgenin önemi kadar, üniversitenin iç özelliklerinin öneminden bahsetmiştir. Bunun yanı sıra her iki grubun da ortak düşüncesi üniversite sanayi işbirliğinin olması gerektiği, ancak bunun devletten bağımsız düşünülemeyeceğidir. Aslında her iki grup da, yalnızca sanayi ile işbirliğinde değil, genel anlamda üniversitelerin üzerinde devlet elinin olması gerektiği, ancak yine de üniversitelerin olması gerektiği kadarıyla özerk olması gerektiğini düşünmektedir. Bunun yanı sıra, her iki grup da, girişimci üniversite uygulamalarının gerçekleştirilmesinde, yabancı ülkelerdeki, bu konuda başarıya ulaşmış kaynaklardan destek alınması gerektiği kanaatindedir.

Tüm bu sonuçları birlikte değerlendirmek gerekirse, uygulama yapılan üniversitelerde, hem yönetim kademesi hem de akademisyenler, girişimci üniversite uygulamalarının olması gerektiğini, bu noktada, sanayi ile işbirliğinin önemli ve gerekli olduğunu, bu uygulamalarda hem bölgesel dinamiklerin hem de üniversitenin iç özelliklerinin önemli olduğunu düşünmektedir. Ancak üniversitelerin hem yönetim kademesi hem de akademisyenleri, girişimci üniversite uygulamalarında devlet müdahalesinin gerekli olduğunu, üniversiteler her ne kadar bu yeni forma dönüşseler de, üniversitelerin kamusal yönünü kaybetmemesi gerektiği düşünmektedirler. Ancak, yazında girişimci üniversite tanımları, özellikleri ve eleştirilerinde belirtildiği üzere, girişimci üniversite uygulamaları, kabul edilse de edilmese de üniversiteleri geleneksel yapısından uzaklaştırmaktadır. Başka bir deyişle, girişimci üniversite ve geleneksel üniversite yapısı aynı anda uygulanması çok mümkün olmayan iki farklı modeldir. Bunun mümkün kılınabilirliğine yönelik öneriler sunan tek model, girişimci üniversite modelleri içerisinde belirtilen ve dördüncü model olan “Durumsallık Modeli”dir. Ancak modelin uygulanabilirliği ve başarıya ulaşma olasılığı ile ilgili elimizde kesin kanıya varabileceğimiz herhangi bir veri yoktur.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Son otuz yıllık dönemde dünya, belki insanlık tarihinin en hızlı ve radikal değişim zamanını yaşamaktadır. Bu değişimin farklı olgulara farklı yansımaları olduğu gibi, girişimcilik ve üniversite olgularını da önemli ölçüde etkilemektedir. Üniversite, dünyanın en eski kurumu olması neticesinde, yüzyıllar boyu farklı değişim ve dönüşümlerden geçmiştir. Bu değişim ve dönüşümün son hali olan üçüncü kuşak üniversitelere dönüşüm, günümüzde yaşanmaktadır. Bunun olumlu olumsuz etkilerinin neler olacağı, ya da dönüşümün gerekli olup olmadığı, konunun odağındaki her kesimin merak ettiği ve ilgilendiği bir konudur. Bu noktada bu çalışmada, bu konular incelenmiştir.

Üniversiteler, salt bilginin üretildiği ve öğretildiği kurumlar olmaktan ziyade, artık bu bilginin işlendiği ve kullanılabilir forma sokulduğu yerler olma gayretindedir. Küreselleşme, rekabet, kullanılabilir kaynakların azalması, girişimciliğin artan önemi, teknolojiye yaşanan hızlı değişim ve gelişim gibi konular bu gayretin en büyük tetikleyicileridir. Bugün dünya, kaynakları elinde tutma, yenilikçilik ve girişimcilik yapma, teknoloji geliştirme, kültür, gelişmişlik düzeyi gibi konularda, doğu ve batı medeniyetleri olarak ikiye ayrılmaktadır. Şüphesiz bu yarışta önde olan taraf batı medeniyetleridir. Bakıldığı zaman bunun pek çok nedeninden birisi de, batı medeniyetlerinin girişimci üniversite uygulamalarında ki başarısıdır. Öyle ki, batı medeniyetleri dahi bu konuda kendi aralarında yarışmaktadır. Örneğin Avrupa, bu uygulamalara Amerika'dan sonra başlamıştır, ancak yakalama ve rekabet edebilme gayreti içerisinde. Söz konusu doğu medeniyetleri olduğunda ise, Güney Kore, Singapur gibi ülkeler dışında, bu medeniyetler, dünyayı yakalama konusunda geride kalmışlardır. Geç kalmışların, bu yarışta en azından var olabilmek için, yapması gereken, bu uygulamaların, her bölgenin dinamikleri doğrultusunda hayata geçirilmeye başlanmasıdır. Aksi takdirde, bu medeniyetler arasındaki uçurum giderek artacak, güç odaklarının tek bir bölgede toplanma durumu devam edecektir. Bu durumun ekonomik yönünden ziyade sosyolojik boyutu da olumsuz sonuçlara yol açacaktır. Dünyada bu değişimler yaşanırken, bizim de bu değişimleri uzaktan izlemekten ziyade yapmamız gereken, bu yarışta yer edinmeye çalışmaktır. Kendi kendimize öz eleştiri yaparak, dünyadaki üniversiteler sıralamasında, neden ülkemiz üniversitelerinin emsallerinden geride kaldığını düşünmeliyiz. Günümüzde girişimci üniversite uygulamaları,

üniversitelerin ayakta kalabilmeleri için bir tercihten ziyade bir zorunluluk haline dönüşmeye başlamıştır.

Günümüzde tüm dünyada her ne kadar girişimci üniversite uygulamalarına bir yönelim olsa da ve kamu kaynaklarının azalmaya başladığı iddia edilse de, hâlâ kamu kaynaklarından yüksek bütçeler üniversitelere aktarılmaktadır. Aslında bu durum üniversiteler üzerindeki kamu baskısını artırmaktadır. Çünkü kamu, bu aktarılan fonların karşılığını alma ve üniversitelerin katma değer yaratması beklentisi içerisinde. Bunların yanı sıra ülkemizde olduğu gibi, üniversiteler gelecek endişesi taşıyan gençlerin umut kapısı niteliğindedir. Tüm bu beklentilerin karşılanabilmesi için üniversiteler, kendini geliştirmeli, nitelikli bilgi üretebilmeli, bölgesel ve ulusal kalkınmaya destek olabilmelidir. Aynı zamanda da bunları gerçekleştirirken, bugünkü konumunu borçlu olduğu, yüzyıllardır süregelen geleneksel yapısını da korumalıdır. Üniversiteler yüzyıllardır sahip olduğu itibarı koruyabilmek için, bu beklentilere cevap verebilmek zorundadır. Üniversitelerin kamusal niteliğini koruyarak girişimci üniversite olabilmelerine ilişkin modeller, literatürdeki dördüncü model olan “Durumsallık Modeli”nde ve beşinci model olan “Karma Girişimci Üniversite Modeli”nde mevcuttur.

Üniversitelerin özerklik çabaları ve tartışmaları, en az üniversite kurumu kadar eskiye dayanmaktadır. Üniversite, tarih sahnesinde var olduğu süreçte, hep bir üst organa bağlı olmuştur. Bu organlar kimi zaman kilise, kimi zaman krallık olmuş, güç odakları değiştikçe değişmiş, ancak üniversiteler tam anlamıyla hiçbir zaman özgür olamamıştır. Zaten özerklik tanımına bakıldığında, daha önce de belirttiğimiz gibi, üst kurula bağımlı kavramı geçmekte, tam bir serbestlikten bahsedilmemektedir. Belki de özerklikten önce, özerklik kavramından anlaşılan ve özerklikten beklentiler tartışılmalıdır. Öncelikli olarak üniversitelerin özerk mi özgür mü olması gerektiği konusuna açıklık getirilmelidir. Bu konu üzerinde ayrıntılı araştırmalar yapılmalıdır. Her ne kadar girişimci üniversite uygulamalarının, üniversitelerin kamu kaynaklarına bağımlılığını azalttığı iddia edilse de, söz konusu uygulamalar gelecekte üniversiteleri piyasaya ve sermayeye bağımlı hale getirebilir. Bu durum gerçekleşirse üniversitelerin özerklik tartışmaları ayrı bir boyut kazanacaktır. Ülkemizde özerklik tartışmalarında odak noktası her zaman YÖK olmuştur. Belki de bunun nedeni, YÖK’ün ülkemizde varoluş süreci ile ilgili kamuoyunun rahatsızlığı olabilir. Ancak bilimin beşiği olan ve geleceğin şekillenmesinde anahtar rol oynayan üniversitelerin, denetime tabi tutulmadan kendi haline bırakılmasının

doğuracağı sonuçlar da iyi tartılmalıdır. Toplumun hemen her kesiminde tepkiye neden olan üniversiteye ait üst uygulamaların belki de her kesimi memnun edebilecek şekilde yeniden şekillenmesi gerekmektedir. Girişimci üniversiteye dönüşüm süreci bunun için iyi bir fırsat olabilir. Ancak bu yapılırken, ülkenin ve toplumun gereklilikleri, yapısı, kültürü, iç ve dış çevre faktörleri göz önüne alınmalıdır. Araştırma sonuçlarında ortaya çıkan üniversitelerin kamusal niteliğinin korunması gerekliliği, bu söylenilenlere bir dayanak oluşturabilir. Her ne kadar özerklikten dem vurulsa da, genel tutum devlet elinin üniversiteler üzerinde olması üzerinedir. Devlet büyük fonlar ayırdığı ve geleceğin belirlenmesi için bu kadar önem arz eden üniversiteleri, tam anlamıyla nasıl serbest bırakabilecektir sorusu cevaplanması gereken bir sorudur. Bu durumda yine yukarıda da belirtildiği gibi özerklik kavramından anlaşılanlar sağlıklı bir şekilde belirlenmelidir. Çünkü devletin elini üniversitelerden çekmesi, üniversitelerin başka güç odaklarının kontrolüne girmesine neden olabilir ve bu durumun üniversitelerin geleceğini nasıl etkileyeceğini bugünden kestirmek zordur.

Girişimci üniversite ile ilgili yapılmış çalışmaların çoğunluğuna bakıldığında, bir girişimci üniversite kalıbı belirlenmiş, bu kalıba uyanlar girişimci üniversite olarak kabul edilmiş, bu kalıbın dışında olanların ise girişimci üniversite olmadığı iddia edilmiştir. Girişimci üniversite özellikleri ve yazında belirtilen girişimci üniversite endeksine göre biçilen bu kalıbın, günümüz dünyasında değişen dinamikler ve faktörler doğrultusunda, kendi iç ve dış çevre özelliklerine göre şekillenen üniversiteleri ne kadar ifade edebildiği başlı başına bir tartışma konusudur. Günümüz yönetim teorilerinde tek bir doğru olmadığı gerçeği ve her örgütün kendi ihtiyaçları doğrultusunda yönetilmesi gerekliliği, maalesef girişimci üniversite uygulamalarına etki edememiştir. Mevcut durumun bu olması, bu denli çok araştırma yapılan bir konuda, farklı girişimci üniversite modellerinin araştırıldığı ve önerildiği çalışmaların düşük oranda kalmasına neden olmuştur. Çünkü girişimci üniversitenin belirleyici ve mutlak özellikleri belirlenmiş, bunların dışına çıkılamaz bir duruma gelinmiştir. Örneğin literatürde de çok üzerinde durmuş olduğumuz bir konu olan üniversite-sanayi işbirliği, girişimci üniversite uygulamalarının temel yapı taşlarından. Bölgesel farklılıklar, gelişmişlik düzeyleri ve sanayiye ulaşılabilirlik kısıtları farklı olan üniversiteleri, aynı girişimci üniversite kriterleri ile değerlendirmenin ne kadar sağlıklı olacağı tartışmalıdır. Başka bir söylemle, sanayinin gelişmediği bölgelerde bulunan üniversiteler, bu değerlendirme kriterlerine göre girişimci üniversite

uygulamalarında eksik kalacaklardır. Bu üniversitelerin bölgenin başka dinamikleri olabilecek tarım, hayvancılık, turizm gibi alanlara yönelebileceği gerçeği tamamen göz ardı edilmiştir. Oysaki her bölgenin endemik değerleri ve her üniversitenin kendi iç ve dış özellikleri doğrultusunda belirlenecek olan girişimci üniversite uygulamaları ve modellerinin daha başarılı olacağı aşîkârdır. Bu öneriye ilişkin model ise, literatürde belirtilen üçüncü girişimci üniversite modeli olan “İç Dinamiklerle Büyüme ve Bölge Temelli Girişimci Üniversite Modeli”dir.

Bu durumun başka bir sonucu da her üniversitenin kendi bölgesine odaklanması ve bölgesel kalkınmayı desteklemesi gerektiği söylemidir. Sanki her bölge ve her üniversite bir yarış halindedir ve kendi bölgesini öne geçiren üniversite, bu girişimci üniversite serüveninde başarılı olmuştur algısı yaratılmaya çalışılmaktadır. Uluslararası arenada bu durum geçerlidir ve belki de olması gerektir. Aynı anlayışın ulusal üniversiteler arasında yaşatılmaya çalışılmasının dezavantajları oluşacaktır. Çünkü, rekabet başarı getirebilir, ancak, ülkenin genel kalkınma planlarının göz ardı edilmesi, bölgeler ve üniversiteler arası işbirliğinden hiçbir şekilde bahsedilmemesi ulusal üniversiteler arası yoğun rekabetin olumsuz taraflarıdır. Her bölge ya da her üniversite, her alanda başarılı olmaya çalışmak yerine, işbirliği içerisinde olabilmelidir. Her üniversite, iç ve dış çevre unsurları doğrultusunda, öz yeteneklerini belirlemeli, bunlara yönelmeli, eksik kaldığı alanlarda da diğer üniversitelerden destek almalıdır ya da dış kaynaklardan yararlanma şeklinde kaynak alışverişinde bulunmalıdır. Böylelikle öz yeteneklerine yönelimi mümkün olacak, diğer başarısız olduğu alanlarda başarılı olmaya çalıştığı girdileri, öz yeteneklerini geliştirmek için kullanacak, bu da başarıyı ve işbirliği içerisinde ulusal kalkınmayı getirecektir.

Bu doğrultuda başka bir öneri de, YÖK’ün dışında bir üniversiteler üstü kurumun kurulması, tüm devlet üniversitelerin özellikleri doğrultusunda ve bu kurum rehberliğinde araştırma üniversitesi, eğitim üniversitesi ve girişimci üniversite olarak sınıflandırılması olabilir. Araştırma üniversiteleri, kullanılabilir, ticarileştirilebilir ve kamuya yönelik bilgi üretecek, girişimci üniversiteler bu doğrultuda girişimcilik faaliyetlerine yönelecek, eğitim üniversiteleri de bu bilgileri kullanabilecek nitelikte piyasaya işgücü yetiştirecektir. Ancak bunun gerçekleştirilebilmesi için üniversitelerin fon kaygısı taşımaması gerekmektedir. Bu faaliyetlerden elde edilen gelirler doğrultusunda ve bahsi geçen üst kurum liderliğinde üniversiteler finansal anlamda birbirlerini desteklemelidir

ve kamunun ihtiyaçları göz ardı edilmemelidir. Girişimci niversite sınıflandırmasına tabi olan niversiteler, gerektiğinde sosyal girişimcilik vasfı da gösterebilmelidir. Böylece çoğu girişimci niversite eleştirisi ve girişimci niversite uygulamalarının olumsuz sonuçlar doğurabileceği kaygısı da safdışı edilecektir. Bu önerinin çok ütopik bulunması durumunda, aynı uygulamalar bir niversitenin farklı akademik birimleri için de geçerli olabilir. Her akademik birimin girişimci niversite uygulamalarına yönelmesi yerine, nitelikleri doğrultusunda bazılarının bilgi üretmesi, bazılarının da bu üretilen bilgileri ticarileştirmesi önerilebilir. Böylece bazı disiplinlerin saf dışı bırakılmasının da önüne geçilmiş olabilir.

Değinilmesi gereken başka bir konu da, girişimci niversite uygulamalarının içerisinde yer alan, öğrencilere girişimciliğin benimsetilmesi konusudur. Ülkemizdeki önemli eksikliklerden birisi olan, başarılı girişimci eksikliğinin üstesinden de böylelikle gelinebilir. Yalnızca iktisadi alanlarda eğitim alanların değil, tüm alanlarda eğitim gören öğrencilerin girişimci olabileceği düşüncesi öğrencilere aşılanmalıdır. Ancak, niversite yöneticileriyle yapılan görüşmelerde de belirtildiği gibi, ortaöğretimden gelen öğrencilerin nitelik eksikliği, çoğu başarılı niversite uygulamasının önüne geçmektedir. Eğitim bir bütündür, yalnızca üniversitelerin mucize yaratmasını beklemek yanlıştır. Bu nedenle üniversitelere eleştiriler yneltirmeden önce, ortaöğretimdeki eğitim kalitesi de iyi tartılmalı eksiklikler giderilmelidir. Başarılı ğrencilerin eğitimlerine devam etmeleri sağlanmalı, lisansüstü eğitime finansal amaçlarla nicelik artışı değil, geleceğe yönelik akademisyen yetiştirebilecek düzeyde nitelik artışı getirilmelidir. Akademik lme, değerlendirme ve yükselmede, akademisyen seçiminde liyakat sistemi hakkaniyetli bir şekilde uygulanmalıdır.

Bu alışma, son dönemlerde oldukça popüler hale gelen girişimci niversite söyleminin, basmakalıp, ezbere çalışmalarının dışında bir çalışma olmayı hedeflemektedir. Bu bağlamda, niversite tarihinin, doğu ve batı medeniyetlerindeki gelişiminden başlanmış, günümüz dünyasındaki girişimci niversite uygulamalarına ve modellerine değinilerek, bu konudaki tutumların ölçülmesi amaçlanmıştır. Zaman, maliyet ve ulaşılabilirlik kısıtlarından dolayı,  niversiteye uygulayabildiğimiz çalışmada, her ne kadar tüm Türkiye'yi kapsayacak düzeyde bir tutum ölçümü iddiası olmasa da, köklü ve eski bir niversite olan Akdeniz niversitesi'ne, Türkiye'nin köklü niversiteleri arasına girme gayretinde olan ama nispeten daha yeni bir niversite olan

Süleyman Demirel Üniversitesi'ne, yeni kurulan ve gelişmekte olan bir üniversite olan Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi'ne uygulanan çalışma, genel tutum itibariyle de bir fikir verebilecektir. Çalışmada Türkiye'de daha önce çalışılmamış olan modeller, orijinal makalelerinden çevrilmiş, araştırma kısmı genel itibariyle modeller üzerine kurulmuştur, çıkan sonuçların bundan sonraki çalışmalara ışık tutması beklenilmektedir.

Bundan sonraki çalışmalarda, bu tutum araştırmasının Türkiye'deki üniversitelerin tamamına uygulanması önerilebilir. Bunun yanısıra literatürde verilmiş olan modeller esas alınarak, hangi modelin hangi nitelikteki üniversitelere uygulanabileceği de başka bir araştırma konusu olabilir. Türkiye'de üniversite girişimciliğini uygulayan üniversitelerin, hangi modelleri uyguladığı ve hangi yöntemlerle girişimcilik yaptığı da araştırılabilir ve bu yöntemlerin incelenmesi belki de literatüre yeni katkılar yapabilir. Özerklik konusu ve girişimci üniversiteye yönelik özerklik beklentileri de araştırma yapılması gereken konulardan birisidir. Bu çalışmada üniversite yöneticilerinin ve akademisyenlerin girişimci üniversite ile ilgili tutumları ölçülmeye çalışılmıştır, ancak girişimci üniversite uygulamalarında önemli rol oynayan paydaşların, örneğin sanayi temsilcilerinin girişimci üniversiteye yönelik tutumları ölçülebilir ya da aynı çalışma teknokentler aracılığıyla çeşitlendirilebilir. bir başka araştırma önerisi olarak

KAYNAKLAR

KİTAPLAR

Aalerud, K., (2004), From Research University to Business Enterprise, Master of Philosophy.

Aalerud, K., (2004), The Significance of Intellectual Property Protection Strategies When Science Becomes Commerce; From Research University to Business Enterprise", University of Oslo.

Akgün, S., (1983), Tevhid-i Tedrisat, Cumhuriyet Döneminde Eğitim, İstanbul.

Aktan, C. C., (2004), "Nasıl Bir Üniversite" 1.Baskı, İstanbul, Damla Yayınevi.

Akyüz, Y., (2009), Türk Eğitim Tarihi, Ankara, Pegem Akademi Yayıncılık.

Altbach, P.G., Reisberg, L., Rumbley, L.E. (2009), "Trends in Global Higher Education: Tracking an Academic Revolution", UNESCO 2009 World Conference on Higher Education, France.

Ateş, T., (2007), Üniversitelerimiz ve Demokrasi, 1.Baskı, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Baş, T., Akturan, U., (2008), "Nitel Araştırma Yöntemleri Ve Nvivo 7 İle Nitel Veri Analizi", 1.Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Başaran, E., (1993), Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi, Ankara, Gül Yayınları.

Başbakanlık, T. C. (1992), Çağdaş Eğitim Çağdaş Üniversite, Ankara: Başbakanlık Basımevi.

Burke, P., (2000), Bilginin Toplumsal Tarihi, , İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Charle, C., Verger, J., (2005), Üniversitelerin Tarihi, Çeviri: İsmail Yerguz, Ankara, Dost Kitabevi Yayınları.

Coulton, G.G. (1955), Medieval Panaroma. New York. Meridian Yayınları.

Creswell, J.W., (2015), ‘‘Nitel Araştırma Yöntemleri Beş Yaklaşıma Göre Nitel Araştırma Ve Araştırma Deseni’’, Çeviren: Mesut Bütün, Selçuk Beşir Demir, 3.Baskı, Ankara, Siyasal Kitabevi.

Çelebi, A., (1983), İşlamda Eğitim Öğretim Tarihi, Tercüme: Ali Yardım, İstanbul, Damla Yayınevi.

Doğramacı, İ., (2007), Türkiye’de ve Dünya’da Yükseköğretim Yönetimi, Ankara, Meteksan Ař.

Dölen, E., (2009), Türkiye Üniversite Tarihi 1 Osmanlı Döneminde Darülfünun (1863-1922), 1.Baskı, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Drèze, J. H., Debelle, J., (1983), Concepções da universidade, Edições Universidade Federal do Ceará.

Eckel, P. (2002), Governing Entrepreneurial Strategic Alliances That Capitalize On The Curriculum, Working Paper, American Council on Education.

Esin, E., (2004), Orta Asya'dan Osmanlıya: Türk Sanatında İkonografik Motifler, İstanbul, Kabalcı Yayınevi.

Faris, S. K., (1998), Community Colleges: Innovators of Entrepreneurial Spirit.

Gasset, Y. O.,; (1997), ‘‘Üniversitenin Misyonu’’, Çeviren: Bülent Üçpınar, İstanbul, Birleşik Yayıncılık.

Geray, H., (2011), ‘‘Toplumsal Araştırmalarda Nicel ve Nitel Yöntemlere Giriş’’, 3. Baskı, Ankara, Genesis Kitap.

Gökberk, M., (1993), Felsefe Tarihi, İstanbul, Remzi Kitabevi.

Gumbort, P. J. ve Sporn, B. (2001), Institutional Adaptation: Demands for Management Reform and University Administration, National Center for Postsecondary Improvement, Technical Report Number: 1-07, Vol. 14, Stanford University.

Güler, A., Halıcıoğlu, M.B., Tařđın, S., (2013), ‘‘Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri’’, 1. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Günay, D. (2007), Yüksek Öğretimde Değişim: Global Trendler ve Yeni Paradigmalar, (Editör: Coşkun Can Aktan), Değişim Çağında Yüksek Öğretim, İzmir: Yaşar Üniversitesi Yayını, Birleşik Matbaacılık.

Gürüz, K. (2001), Dünyada ve Türkiye’de Yükseköğretim; Tarihçe ve Bugünkü Sevk ve İdare Sistemleri, 1.Baskı, Ankara, ÖSYM yayınları.

Güven, İ. (2010), Türk Eğitim Tarihi, 1.Baskı, Naturel Yayıncılık.

Güven, İ., (2014), Türk Eğitim Tarihi, Ankara, Pegem akademi.

Güzel, E., (2005), Cumhuriyet’ten Günümüze Üniversiteler Bilim ve Teknoloji Politikaları, Adana, Nobel Kitabevi.

Haskins, H.C., (2007), The Rise of Universities, 3th Printing, USA, Transaction Publishers.

Hatiboğlu, M.T., (2000), Türkiye Üniversite Tarihi, 2.Baskı, Ankara, Selvi yayınevi.

İnan, A., (1992), Eski Mısır Tarih ve Medeniyeti, 3.Baskı, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi.

İzgi, Ö., (1987), Uygurların Siyasi ve Kültürel Tarihi, 1.Baskı, Ankara, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü.

Jónasson, J.T., (2008), Inventing Tomorrow's University: Who is to Take the Lead?, Bononia University press.

Kaplan, M., (1976), Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar 1.Baskı, İstanbul, Dergâh Yayınları.

Kaya, Y. K., (1981), İnsan Yetiştirme Düzenimiz, Erk Yayınları.

Kazıcı, Z., (1995), Anahatlarıyla İslam Eğitim Tarihi, İstanbul, MÜ İlahiyat Fakültesi Yayınları.

Kniazev, E., (2004), 2. Strategic Management In Russian Universities, And The Transformation of Russian Universities.

Korkut, H. (2001), Sorgulanan Yükseköğretim, Yayın No: 237, Ankara: Nobel Yayınları.

Kozerackı, C., (1998), Institutional Entrepreneurship in Higher Education, CELCEE (Kauffman Center For Entrepreneurial Leadership Clearinghouse on Entrepreneurship Education), No: 98-5.

Köprülü, M. F., (1980), Türk Edebiyatı Tarihi, 2.Baskı, İstanbul, Ötüken Yayınları.

Marion, T. J., Dunlap, D. R., Friar, J. H. (2012), The University Entrepreneur: A Census and Survey of Attributes and Outcomes, 1.Baskı, R&D Management, Vol. 42, No. 5.

Mautner, G. (2004), The Entrepreneurial University: A Discursive Profile of a Higher Education Buzzword, Working Papers, Vienna University, Austria.

Mayring, P., (2011), Nitel Sosyal Araştırmaya Giriş, Çeviren: Adnan Gümüş, M.Sezai Durgu, 1.Baskı, Ankara, Bilgesu Yayıncılık.

Nemeth, G., (1982), Atilla ve Hunlar, (Çeviren: Şerif Baştav) Ankara.

Önder, M., (2012), Türk Eğitim Tarihi, 2.Baskı, Ankara, Sistem Yayıncılık.

Öztunalı, Ö., (2002), Üniversiteler Tarihi ve Vakıf Üniversiteleri, İstanbul, İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları.

Öztunalı, Ö., (2009), Üniversiteler Tarihi Ve Vakıf Üniversiteleri, İstanbul, İstanbul Kültür Üniversitesi.

Patton, M.Q., (2014), Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri, Çeviren: Mesut Bütün, Selçuk Beşir Demir, 1.Baskı, Ankara, Pegem Akademi.

Perkin, H., (2007), History of Universities in International Handbook of Higher Education, Part One: Global Themes and Contemporary Challenges, Editors: James J.F. Forest and Philip G. Altbach, Vol.18.

Rinne, R., (2009), The Changing Faces of Higher Education and Inclusion and Exclusion: Nordic Tunes. SANORD 2nd International Conference Inclusion and Exclusion in Higher Education, Rhodes University, Grahamstown, South Africa.

Shane, S., (2004), Academic Entrepreneurship: University Spinoffs And Wealth Creation. Cheltenham, England: Edward Elgar. :4.

Smit, A. A. (2002), Entrepreneurial Universities: A Financial Survival Perspective.

Soysal, M.O., (2002), Eski Türk Edebiyatı Metinleri, 1.Baskı, İstanbul, MEB Yayınları.

- Şimşir, N.B, (1992), Türk Yazı Devrimi, 1.Baskı, Ankara, TTK. Yayınları.
- Tanilli, S. (2001), Yüzyılların Gerçeği ve Mirası, Cilt. 2, İstanbul. Adam Yayınları.
- Tekeli, İ, (2003), Eğitim Üzerine Düşünmek, Ankara, Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları.
- Tekeli, İ., İlkin, S., (1999), Osmanlı İmparatorluğunda Eğitim ve Bilgi Üretim Sisteminin Oluşumu ve Dönüşümü, Ankara, TTK Yayınları.
- Timur, T., (2000), Toplumsal değişme ve üniversiteler. 1.Baskı, Ankara, İmge Kitabevi.
- Togan, Z.V., (1970), Umumi Türk Tarihine Giriş, 1.Baskı, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını.
- Uzunçarşılı, H., (1988), Osmanlı Tarihi, Cilt.1, Ankara, TTK Yayınları.
- Veysey, L. R., (1965), The Emergence of the American University, Chicago, University of Chicago Press.
- Wissema, H. (2009), Üçüncü Kuşak Üniversitelere Doğru: İstanbul, Özyeğın Üniversitesi Yayınları.
- Yıldırım, A., Şimşek, H., (2013), ‘‘Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri’’, 9.Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Makaleler, Bildiriler ve Diğerleri

- Aalerud, K., (2004), ‘‘From Research University to Business Enterprise? The Significance of Intellectual Property Protection Strategies When Science becomes Commerce’’, Master of Philosophy in Higher Education, University of Oslo, Cilt.15.
- Antalyalı, Ö.L., (2007), ‘‘Tarihsel Süreç İçerisinde Üniversite Misyonlarının Oluşumu’’, ss. 25-40.
- Arslanoğlu, R. (2002) ‘‘Küreselleşme ve Devlet’’, Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 1 (21), s.6.

Aslan, G., (2010), ‘‘Öğretim Üyelerinin Girişimci Üniversite ve Üniversite Sanayi İşbirliği Kavramlarına İlişkin Görüşleri’’, Bilim Toplum Dergisi, Cilt.8, ss.7-22.

Baltacı, C. Akın F., (2007), ‘‘1946 Üniversite Reformu’’, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt.12, Sayı.1, ss. 87-89.

Basar, M., Tosunoğlu, T., Demirci, E., (2001), ‘‘Girişimcilik ve Girişimcinin Yol Haritası: İş Planı, Eskişehir Ticaret Odası Yayın No:14, s.189.

Baş, M., ‘‘Türkiye’de Girişimci Üniversitenin Oluşturulmasına İlişkin Bir Model Önerisi ve Uygulanabilirliğinin Değerlendirilmesi’’, Doktora Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Gaziantep Üniversitesi.

Bilhan, S., (2010), ‘‘Asya Eğitim Felsefesine Tarihsel Bir Yaklaşım’’, AÜ Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Cilt.22, Sayı.1, ss.77-113.

Bramwell, A., Wolfe, D. A. (2008), Universities And Regional Economic Development: The Entrepreneurial University of Waterloo. Research Policy, Vol. 37, No.8, ss. 1175-1187.

Bulut, Ç., Aslan, G., (2014), ‘‘Üniversitelerde Gerçekleşen Girişimcilik Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi’’ Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, Cilt.10, Sayı.22, ss. 119-129.

Burnett, S. A., Huisman, J. (2010), ‘‘Universities’ Responses to Globalisation: The Influence of Organisational Culture’’, Journal of Studies in International Education, Cilt.14, Sayı.2, ss.117-142.

Charles, D. (2003), ‘‘Universities and Territorial Development: Reshaping the Regional Role of UK Universities’’, Local Economy, vol.18, No.1, ss.7-20.

Cheng, Y.C. (2001), ‘‘Paradigm Shift in Higher Education: Globalization, Localization, and Individualization’’, Ford Foundation Conference on Innovations in African Higher Education, Nairobi, Kenya, ss.1-28.

Clark, R.B., (2004), ‘‘Delineating The Character of The Entrepreneurial University’’, CELCEE (Kauffman Center For Entrepreneurial Leadership Clearinghouse on Entrepreneurship Education), (September 10), No: 98-3,. Higher Education Policy, Cilt. 17, ss.355-370.

Clearly, J., (2002), "The Entrepreneurial University and The Learning Economy in A Regional Context", <http://www.aair.org.au/jir/2002Papers/Cleary.pdf>.

Cooke, P. ve Leydesdorff, L. (2004): "Regional Development in the Knowledge-Based Economy: The Construction of Advantage", Cilt. 31, Sayı. 1, ss.5-15.

Çelik, Z. ve Gür, B., (2014), "Yükseköğretim Sistemlerinin Yönetimi ve Üniversite Özerkliği: Küresel Eğilimler ve Türkiye Örneği." Journal of Higher Education & Science/Yükseköğretim ve Bilim Dergisi, 4.1.

Çetin, M., (2007), "Bölgesel Kalkınma ve Girişimci Üniversiteler", Ege Akademik Bakış, Cilt.7, Sayı.1, 217-238.

Doğramacı, İ. (2000), "Günümüzde Rektör Seçimi ve Atama Krizi (Türkiye’de ve Dünyada Yükseköğretim Yönetimine Bakış", Ankara: Meteksan, www.dogramaci.org/r-bol5.html.

Eckel, P., (2002), "Governing Entrepreneurial Strategic Alliances That Capitalize on The Curriculum", Working Paper, American Council on Education, Cilt.2.

Erdem, A.R., (2004), Türkiye’de Yükseköğretim ve Değişimi." Cilt. 4, Sayı. 2., Bilim, Eğitim ve Düşünce Dergisi, Üniversite ve Toplum.

Erdem, A.R., (2005), "Üniversitelerimizin Bilim Tarihimizdeki Yeri", Üniversite ve Toplum, Cilt 5, Sayı 1, ss. 1-11.

Erdem, A.R., (2006), "Dünyadaki Yükseköğretimin Değişimi." Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt.15 ss.299-314.

Ergün, M. (1996), "Ders Programları ve Ders Kitapları Tarihi-I Medreselerde Okutulan Dersler ve Ders Kitapları." A.K.Ü. Anadolu Dil-Tarih ve Kültür Araştırmaları Dergisi, ss.1-26.

Ergün, M., (2001), "Batılılaşma Dönemi Osmanlı Eğitim Sisteminin Gelişimine Mukayeseli Bir Bakış." Osmanlı Dünyasında Bilim ve Eğitim Milletlerarası Kongresi, Tebliğler (12-15 Nisan 1999). İstanbul: İRCİCA yayınları ss.89-102.

Etzkowitz, H. (2004): "The Evolution of the Entrepreneurial University", International Journal of Technology and Globalisation, vol. 1, No.1, ss.64-77.

Gibb, A., (2004), ‘‘Towards the Entrepreneurial University Entrepreneurship Education As A Lever For Change A National Council for Graduate Entrepreneurship’’ (NCGE), Academic Adviser, ss.1-14.

Gibb, A., (2009), ‘‘Mezun Girişimciler Milli Konsili (NCGE)’’, Girişimci üniversite Yönetimi, Yüksek Öğrenim Kurumlarının Girişimci Gelişime ihtiyalarının karşılanması, s.1.

Gibb, A., Haskins, G., Robertson, I., (2009), ‘‘Leading The Entrepreneurial University: Meeting The Entrepreneurial Development Needs of Higher Education Institutions’’ Innovation, Technology and Knowledge Management, National Council for Graduate Entrepreneurship (NCGE), ss.9-45.

Glassman, A. M., vd., (2003), ‘‘Academic Entrepreneurship’’, Journal of Management Inquiry, 12(4

Gönel, F.D., Akçalı, T., (2007), ‘‘Türkiye’de Neo-liberal Politikalarının Üniversite Eğitimine Yansımalar’’, Eğitim Bilim Toplum Dergisi, Cilt.5, Sayı.20,

Greenspan, A., Rosan, R.M. (2006), ‘‘The Role of Universities Today: Critical Partners in Economic Development and Global Competitiveness’’.

Grimaldi, R. vd., (2011), ‘‘30 Years After Bayh–Dole: Reassessing Academic Entrepreneurship’’ Research Policy, Cilt. 40, Sayı. 8, ss.1045-1057.

Gumbort, P. J. ve Sporn, B., (2001), ‘‘Institutional Adaptation: Demands For Management Reform And University Administration’’ National Center for Postsecondary Improvement, Technical Report Number: 1-07, Stanford University, ss.103-145.

Gümüş, T.T., (2010), ‘‘Ortaçağ’dan Erken Modern Döneme Batı Avrupa’da Eğitim Tarihi’’ Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 6, Sayı 1, ss. 25-40.

Günay, D. (2007), "Yirmibirinci Yüzyılda Üniversite." Değişim ağında yükseköğretim, İzmir: Yaşar Üniversitesi Yayını, ss.77-88.

Günay, D., (2001), ‘‘Üniversitenin Neliği, Akademik Özgürlük Ve Üniversite Özerkliği." International Congress On Higher Education, ss.1-15.

Gürüz, K. Vd., (1994), ‘‘Türkiye’de ve Dünyada Yükseköğretim, Bilim ve Teknoloji’’, İstanbul: Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği (TÜSİAD), ss.149-215.

Güven, İ., (1979), ‘‘Büyük Selçuklu Devletinde Eğitim ve Öğretime Genel Bir Bakış, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Cilt.25, Sayı.2, ss.833-848.

Hunt, R.. (1966). ‘‘Universities and Learning’’. The Flowering of the Middle Ages. Ed. Joan Evans. Londra. Thames and Hudson Yayınları, s.148.

Johnstone, B., (1998), ‘‘The Financing and Management of Higher Education: A Status Report on Worldwide Reforms’’, The Worldwide University Reform Agenda, World Bank, ss.12-13.

Kıngır, S., vd., (2015), ‘‘Bartın Sektörel Kalkınma Sempozyumu 8-10 Nisan 2015 Bartın Bildiriler Kitabı’’ Bartın Üniversitesi Yayınları No: 22 İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yayın No: 05 I. Bartın Üniversitesi.

Kızılgedik, U., (2013), ‘‘Piyasa Odaklı Üniversitenin Sınırları Ve Alternatif Bir Üniversite Tasarısının İmkanları’’, Eğitim Bilim Toplum Dergisi, Cilt.11, Sayı.42 ss.10-26.

Kirby, D.A., Guerrero, M., Urbano, D., (2011), ‘‘Making Universities More Entrepreneurial: Development of a Model’’, Canadian Journal of Administrative Sciences, Vol.28, ss.302-316.

Klofsten & Jones-Evans, 2000:300). Klofsten, M., Jones-Evans, D. (2000). Comparing academic entrepreneurship in Europe: the case of Sweden and Ireland. Small Business Economics, Cilt.12., Sayı.4., ss.353-374.

Köymen, M.A., (1986), ‘‘Selçuklular ve Anadolu’nun Türkleşmesi Meselesi’’, Selçuk dergisi, ss.21-35.

Lazzeroni, M., Piccaluga, A., (2003), ‘‘Towards The Entrepreneurial University’’, Local Economy, Cilt.18, Sayı.1, ss.38-48.

Mandaloglu, M., (2011), Orta Asya’dan Mezopotamya’ya Sümer Göçleri ve Kültürel Etkileri, Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:2, Sayı:5 ss:31-37.

Manifet, C., (2008), ‘‘Academic Entrepreneurship in France: The Promotion of Economic Returns of Public Research And It’s Political And Scientific Challenges’’, European Journal of Education, Cilt.43, Sayı.3, ss.281-300.

Mars, M. M., Rios, A. (2010), ‘‘Academic Entrepreneurship (Re)Defined: Significance And Implications For The Scholarship of Higher Education’’, Higher Education, Cilt. 59, ss. 441-461.

Mészáros, R.,(1999), ‘‘Vital Resources For Global Competition: Quality, Adaptability, and The Regional Role’’, Higher Education in Europa, Cilt.24, Sayı.1, ss.91-100.

Newlands, D., (2003), ‘‘The Role of Universities in Learning Regions’’, Paper presented for ERSA 2003 Congress, University of Jyväskylä, Finland, (27-30 August), ss.1-20.

Odabaşı, Y.,(2006), ‘‘Değişimin ve dönüşümün aracı olarak girişimci üniversite’’, Girişimci ve Kalkınma, ss.87-104.

Odabaşı, Y., (2007), ‘‘21. Yy’ın Üniversite Modeli Olarak Girişimci Üniversiteler, Değişim Çağında Yükseköğretim, Global Trendler, Paradigmal Yönelimler’’, Editör: Coşkun Can Aktan, İzmir Yaşar Üniversitesi Yayını.

Özdemir, M., (2009), ‘‘Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma’’, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt.11, Sayı.1, ss.323-343.

Özer, M., Gür, B. ve Küçükcan, T., (2011), ‘‘Kalite Güvencesi: Türkiye Yükseköğretimi İçin Stratejik Tercihler.’’ Journal of Higher Education & Science/Yükseköğretim ve Bilim Dergisi 1.2.

Özer, Y.E., (2011), ‘‘Girişimci Üniversite Modeli ve Türkiye.’’ Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt.30, Sayı.2, ss.85-100.

Philpott, K., vd., (2011), ‘‘The Entrepreneurial University: Examining The Underlying Academic Intentions’’, Technovation, Cilt.31, ss.161-170.

Ranga, M., (2002), "Entrepreneurial Universities and The Impact of University-Industry Collaboration on Academic Research Performance and Management of Academic Research Groups", Presented for the DRUID 2002 PhD Conference.

Röpke, J., (1998), "The Entrepreneurial University Innovation, academic knowledge creation and regional development in a globalized economy" Department of Economics, Philipps-Universität Marburg, Germany, ss 1-12.

Rukancı, F. ve Anameriç, H., (2004), "Ortaçağda İlk Üniversiteler: Studium Generale", Felsefe Dünyası, Sayı.39, ss. 170-186.

Sakınç, S., Bursalıoğlu, S.A., (2012), "Yükseköğretimde Küresel Bir Değişim: Girişimci Üniversite Modeli", Yükseköğretim ve Bilim Dergisi, Cilt.2, Sayı.2, ss.92-99.

Styhre, A., Lind, F., (2010), "The Softening Bureaucracy: Accommodating New Research Opportunities in The Entrepreneurial University", Scandinavian Journal of Management, Cilt.26, ss.107-120.

Şenses, F., (2007), "Uluslararası Gelişmeler Işığında Türkiye Yükseköğretim Sistemi: Temel Eğilimler, Sorunlar, Çelişkiler ve Öneriler" Economic Research Center Working Papers in Economics, Cilt.7, Sayı.5, ss.1-32.

Şimşek, H., Adıgüzel, T., (2012), "Yükseköğretimde Yeni Bir Üniversite Paradigmasına Doğru", Eğitim ve Bilim, Cilt.37, Sayı.166, ss.250-261.

Tekeli, İ., (2012), "Yükseköğretimde Yeniden Düzenleme Arayışlarının Nasıl Temellendirilebileceği Üzerine", Yükseköğretim ve Bilim Dergisi, Cilt.2, Özel Sayı, ss.6-10.

Topdemir, H.G., (2011), "Arkhimedes ve Helenistik Dönemde Bilim Hüseyin Gazi Topdemir Bilim ve Teknik Dergisi, ss.88-90.

Tural, D. (2011), Üniversite Öğrencilerinin Üniversite Ve İdeal Üniversite Algıları, (Gaziantep Üniversitesi Örneği) Yüksek Lisans Tezi.

Turhan, M.T., (2009), "Değişim İçindeki Üniversite Anlayışı", Kıbrıs Gazetesi. 21 Temmuz.

Tutkun, Ö.F., (2006), ‘‘Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi’ndeki Türkiyeli Öğrencilerin Uyum Sorunları’’, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 15, ss.255-267.

Urbano, D., Guerrero, M. (2013), Entrepreneurial Universities Socioeconomic Impacts of Academic Entrepreneurship in A European Region, Economic Development Quarterly, Vol. 27, No.1, ss.40-55.

Ülgen, P., (2010), ‘‘Geç Ortaçağ’da Avrupa’daki Üniversiteler Ve Eğitim/The Universities And Education In Europe In The Late Middle Ages’’ Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt.7, Sayı.14, ss.347-372.

Van Burg, E., vd., (2008), ‘‘Creating University Spin-offs: A Science-based Design Perspective’’, The Journal of Product Innovation Management, Vol.25, No.2, ss.114-128.

Versan, V., (1989), ‘‘Üniversitelerin Tarihi Gelişimi ve Toplumsal Görevi’’, Hukuk Araştırmaları, Cilt. 4, ss. 1-3.

Wong, P., Ho, Y., Singh, A., (2007), ‘‘Towards an ‘‘Entrepreneurial University’’ Model to Support Knowledge-Based Economic Development: The Case of the National University of Singapore’’, Singapore World Development, Vol.35, No.6, ss. 941–958.

Wood, M. S. (2011). A Process Model of Academic Entrepreneurship. Business Horizons, Vol. 54, No. 2, ss.153-161.

Yavuz, M., (2012), ‘‘Neden Yükseköğretim Reformu?’’, Yükseköğretim ve Bilim Dergisi, Cilt 2, Özel Sayı, ss.1-5.

Yıldız, N., (2008), ‘‘Neoliberal Küreselleşme ve Eğitim’’, DÜ Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt.11, ss.13-32.

Yokoyama, K., (2006), ‘‘Entrepreneurialism in Japanese and UK Universities: Governance, Management, Leadership, and Funding’’, Higher Education, Cilt.52, ss.523-555.

İnternet

<http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=1.5.2547&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch>, (Erişim Tarihi: 25.10.2016)

http://www.academia.edu/222016/%C4%B0lk%C3%A7a%C4%9Flarda_e%C4%9Fitim (Erişim Tarihi: 22.12.2016)

<https://prezi.com/p4vcun9pehp-/antik-misirlilarda-egitim/> (Erişim Tarihi: 22.12.2016)

<https://prezi.com/u9bdqhyguhzi/eski-cin-uygarlgnda-egitim/> (Erişim Tarihi: 22.12.2016)

<http://tr.wikipedia.org>(Erişim Tarihi 16.03.2016)

Ek 1. Cinsiyet Farklılıkları Tutum Farkları

SORU	Mann-Whitney U Değeri	Sig	KADIN MeanRank	ERKEK MeanRank
S1	14727,500	0,178	177,41	191,62
S2	15444,000	0,600	182,75	188,61
S3	15308,500	0,505	191,26	183,82
S4	12863,000	0,001	163,49	199,45
S5	15443,000	0,592	182,75	188,61
S6	13200,000	0,004	166,01	198,04
S7	14653,500	0,172	176,85	191,93
S8	15078,000	0,345	180,02	190,15
S9	14004,000	0,045	172,01	194,66
S10	12320,000	0,000	159,44	201,74
S11	12495,000	0,000	160,75	201,00
S12	14213,000	0,074	199,43	179,22
S13	14656,500	0,178	196,12	181,08
S14	12879,500	0,001	209,38	173,62
S15	13954,500	0,039	201,36	178,13
S16	15774,000	0,855	187,78	185,78
S17	14739,500	0,209	195,50	181,43
S18	14836,000	0,244	194,78	181,84
S19	14356,000	0,092	198,37	179,82
S20	14770,500	0,207	195,27	181,56
S21	13820,000	0,024	202,37	177,57
S22	13250,000	0,004	206,62	175,17
S23	14886,000	0,270	194,41	182,05
S24	14533,000	0,137	197,04	180,56
S25	13856,500	0,029	202,09	177,72
S26	15689,000	0,789	188,42	185,42
S27	15878,000	0,944	185,99	186,79
S28	15729,000	0,818	184,88	185,42
S29	15843,500	0,915	185,74	186,93
S30	15621,000	0,725	184,07	187,87
S31	15709,500	0,800	188,26	185,51
S32	14989,000	0,305	179,36	190,52
S33	14384,500	0,107	198,15	179,94
S34	15817,000	0,888	187,46	185,96
S35	15331,000	0,500	191,09	183,92
S36	14437,000	0,118	175,24	192,84
S37	15626,000	0,735	188,89	185,16
S38	14636,500	0,177	196,27	181,00
S39	14066,000	0,040	172,47	194,40
S40	14531,500	0,124	175,94	192,44
S41	15729,000	0,813	184,88	187,41
S42	15843,500	0,910	185,74	186,93
S43	15817,000	0,892	185,54	187,04
S44	15059,500	0,355	193,12	182,78
S45	14655,000	0,160	176,87	191,92
S46	15501,500	0,629	189,82	184,63
S47	15287,000	0,476	181,58	189,27
S48	15024,000	0,312	193,38	182,63
S49	15704,000	0,791	188,31	185,48
S50	15907,000	0,966	186,79	186,34
S51	11990,500	0,000	156,98	203,12
S52	14475,000	0,123	197,48	180,32
S53	14873,500	0,246	178,50	191,01
S54	15174,000	0,404	192,26	183,26
S55	14430,500	0,104	175,19	192,87
S56	15176,000	0,420	180,75	189,74

Ek 2. Yaş Gruplarına Göre Oluşan Tutum Farklılıkları

SORU	Ki Kare Değeri	Sig.	25 ve altı yaş MeanRank	26-35 yaş MeanRank	36-45 yaş MeanRank	46-55 yaş MeanRank	56-65 yaş MeanRank
S1	1,745	0,783	170,24	191,96	196,51	193,04	216,04
S2	11,485	0,022	247,35	194,93	184,54	212,43	129,93
S3	5,777	0,216	167,12	192,41	200,28	174,03	240,79
S4	3,684	0,451	171,76	200,02	189,54	177,40	222,36
S5	5,734	0,220	147,25	202,23	193,46	175,97	191,68
S6	7,467	0,113	173,44	198,67	194,38	163,14	239,93
S7	1,020	0,907	187,53	197,54	193,80	181,57	183,54
S8	2,163	0,706	195,44	192,12	199,95	175,61	208,18
S9	12,632	0,013	118,32	207,67	188,00	188,39	165,93
S10	6,615	0,158	180,12	195,84	188,34	184,18	256,00
S11	3,274	0,513	187,74	194,41	190,80	185,00	240,46
S12	0,635	0,513	198,00	197,46	187,81	192,56	190,79
S13	1,434	0,838	197,88	198,21	185,01	199,58	184,07
S14	2,302	0,680	205,71	193,31	187,50	211,66	177,32
S15	8,884	0,064	223,15	192,03	182,70	196,33	264,57
S16	2,083	0,720	201,15	189,18	192,84	213,22	183,29
S17	8,166	0,086	164,79	191,43	197,81	218,92	134,61
S18	4,712	0,318	215,26	186,23	203,74	198,23	153,96
S19	1,996	0,736	211,68	189,61	192,94	208,86	178,00
S20	3,053	0,549	201,62	189,20	195,46	211,93	162,86
S21	2,826	0,587	217,50	186,42	195,15	209,87	189,32
S22	8,353	0,079	210,26	189,51	201,15	203,98	122,29
S23	3,977	0,409	208,29	196,47	183,12	213,21	167,50
S24	2,720	0,606	195,74	187,63	194,69	216,12	184,04
S25	5,353	0,253	214,74	189,86	184,58	223,70	199,14
S26	1,530	0,821	186,97	193,64	191,13	208,56	172,68
S27	3,977	0,409	200,47	182,34	196,52	230,54	184,43
S28	3,554	0,470	195,65	188,22	197,37	213,43	160,75
S29	5,028	0,284	166,76	204,17	186,63	174,74	209,11
S30	6,405	0,171	160,21	201,05	189,20	175,10	233,39
S31	6,959	0,138	139,18	202,93	187,30	188,20	209,43
S32	2,899	0,575	163,71	199,69	194,26	179,21	187,86
S33	10,980	0,027	191,88	209,47	177,06	193,82	134,79
S34	1,431	0,839	191,56	192,42	195,26	184,91	221,64
S35	4,529	0,339	162,68	196,43	190,78	187,19	237,57
S36	4,790	0,310	150,85	202,19	190,24	191,77	166,93
S37	3,160	0,531	187,94	200,18	194,11	169,81	183,50
S38	5,847	0,211	196,91	189,08	199,40	175,61	251,07
S39	2,013	0,733	165,88	199,36	190,38	189,71	191,00
S40	14,342	0,006	138,97	208,83	186,72	162,61	220,18
S41	13,210	0,010	167,00	210,52	174,70	176,33	228,86
S42	4,129	0,389	145,68	197,12	193,00	194,77	204,71
S43	1,539	0,820	168,53	194,72	197,54	184,42	200,43
S44	7,296	0,121	208,68	196,65	189,96	167,19	250,61
S45	7,594	0,108	221,09	181,54	196,29	209,56	239,36
S46	0,682	0,954	196,65	192,88	198,00	184,52	185,79
S47	5,186	0,269	194,47	197,16	192,38	168,36	235,46
S48	9,054	0,060	175,82	203,11	185,31	168,47	244,14
S49	1,233	0,873	183,00	194,01	189,59	207,56	189,93
S50	2,815	0,589	164,21	189,68	197,97	200,58	215,64
S51	5,888	0,208	197,26	199,00	176,93	203,72	234,57
S52	3,520	0,475	154,06	197,69	197,50	179,68	194,71
S53	2,276	0,685	185,24	200,45	191,40	176,28	187,07
S54	1,484	0,829	197,00	198,23	190,11	179,43	203,29
S55	4,362	0,359	197,68	193,81	192,94	176,76	243,21
S56	6,060	0,195	232,35	195,52	196,02	178,30	145,89

Ek 3. Üniversite Farklılıklarına Göre Oluşan Tutum Farkları

SORU	Ki Kare Değeri	Sig.	MAKÜ MeanRank	Akdeniz ü. MeanRank	SDÜ MeanRank
S1	4,179	0,124	184,18	196,88	208,31
S2	5,244	0,073	188,86	182,70	211,77
S3	7,529	0,023	206,02	214,94	179,51
S4	16,138	0,000	202,97	230,20	174,05
S5	20,412	0,000	197,57	238,66	174,26
S6	18,803	0,000	203,10	233,16	172,34
S7	1,256	0,534	189,49	205,04	199,29
S8	3,920	0,141	205,10	207,01	184,55
S9	2,011	0,366	197,89	182,99	203,70
S10	1,992	0,369	205,33	198,34	188,38
S11	3,278	0,194	205,45	179,62	198,86
S12	0,777	0,678	193,54	191,83	202,79
S13	2,545	0,838	193,48	184,68	206,67
S14	5,878	0,053	184,41	188,72	212,47
S15	13,827	0,001	178,56	181,56	221,42
S16	4,745	0,093	191,74	180,84	210,24
S17	2,423	0,298	186,17	207,74	200,77
S18	11,897	0,003	179,98	182,90	219,46
S19	14,878	0,001	183,69	173,10	221,44
S20	11,419	0,003	183,80	178,57	218,41
S21	8,886	0,012	196,58	169,52	212,04
S22	0,491	0,782	196,87	190,63	200,51
S23	3,032	0,220	187,61	191,26	208,30
S24	4,161	0,125	186,84	188,94	210,22
S25	5,607	0,061	181,58	195,81	211,16
S26	0,232	0,890	196,50	192,76	199,70
S27	1,109	0,574	189,41	199,66	202,24
S28	7,326	0,026	193,82	173,87	212,14
S29	0,491	0,782	195,64	204,19	194,36
S30	7,423	0,024	208,44	210,50	179,76
S31	2,322	0,313	196,82	211,14	189,61
S32	9,109	0,011	207,12	215,75	178,11
S33	6,092	0,048	212,15	175,28	195,30
S34	3,885	0,143	185,04	212,60	199,16
S35	3,324	0,190	195,47	214,24	189,13
S36	1,081	0,582	204,53	191,02	193,58
S37	6,762	0,034	206,76	212,13	180,36
S38	3,171	0,205	189,70	186,99	208,75
S39	2,930	0,231	193,91	213,73	190,78
S40	9,623	0,008	203,06	220,59	179,10
S41	5,639	0,060	194,75	219,68	186,87
S42	3,517	0,172	207,42	201,16	185,64
S43	0,816	0,665	195,47	189,67	202,26
S44	4,686	0,096	187,16	186,59	211,19
S45	0,764	0,683	196,03	205,41	193,36
S46	2,832	0,243	198,26	211,51	188,15
S47	3,074	0,215	197,94	212,40	187,95
S48	0,183	0,912	195,39	201,17	196,19
S49	4,222	0,121	197,43	215,29	186,87
S50	8,106	0,017	199,29	220,91	182,23
S51	3,628	0,208	0,163	193,10	187,08
S52	6,333	0,042	199,52	219,06	183,02
S53	8,123	0,017	204,37	217,04	179,84
S54	19,240	0,000	218,27	213,98	169,28
S55	2,567	0,277	205,69	201,50	186,98
S56	0,255	0,880	200,54	196,18	194,33

Ek 4. Unvan Farklılıklarına Göre Oluşan Tutum Farkları

SORU	Ki Kare Değeri	Sig.	Arş. Gör. Mean Rank	Öğr. Gör. Mean Rank	Uzman Mean Rank	Okt. Mean Rank	Yrd.Doç. Mean Rank	Doç. Mean Rank	Prof. Mean Rank
S1	16,399	0,012	158,33	178,43	137,50	231,50	203,15	183,22	195,41
S2	30,631	0,000	180,47	218,29	270,71	153,39	160,37	186,09	122,09
S3	12,718	0,048	171,36	186,81	94,29	183,11	197,65	151,33	213,21
S4	13,547	0,035	154,09	200,20	135,00	202,89	192,10	181,54	182,62
S5	9,463	0,149	168,72	190,79	96,57	205,39	192,25	177,00	183,94
S6	11,458	0,075	169,19	197,89	112,43	226,36	185,91	176,24	156,65
S7	5,529	0,478	174,60	194,69	195,86	225,54	176,13	170,98	186,24
S8	12,354	0,055	172,05	198,62	80,71	200,93	184,15	171,00	190,00
S9	11,313	0,079	168,84	200,51	180,14	163,18	182,58	146,98	227,94
S10	18,499	0,005	162,81	194,45	72,21	190,32	197,19	168,98	192,68
S11	17,171	0,009	153,40	203,38	127,21	210,79	192,24	166,07	183,29
S12	8,652	0,194	201,78	176,93	133,86	178,54	184,29	192,85	136,12
S13	5,190	0,520	192,27	189,04	173,50	176,11	184,38	146,91	157,76
S14	21,661	0,001	211,64	176,75	274,00	205,50	158,73	172,80	201,79
S15	12,823	0,046	206,56	181,39	209,07	206,00	160,03	177,39	211,00
S16	8,315	0,216	190,23	180,64	272,50	154,86	181,18	163,83	195,15
S17	10,438	0,107	186,18	192,29	253,36	205,50	161,74	198,41	191,62
S18	4,153	0,656	187,73	179,75	240,79	178,50	187,51	164,02	165,26
S19	9,450	0,150	203,91	171,91	255,07	182,89	177,42	173,02	174,68
S20	9,286	0,158	203,60	171,26	248,64	166,93	178,42	173,67	188,62
S21	9,546	0,145	195,23	175,25	270,79	188,93	179,42	156,17	197,21
S22	6,716	0,348	191,06	188,03	247,07	151,21	175,53	166,46	192,38
S23	13,688	0,033	206,40	169,83	265,00	178,64	178,78	150,59	195,44
S24	4,888	0,558	190,88	176,00	253,57	178,93	184,51	175,20	171,12
S25	7,670	0,263	199,75	176,21	251,57	162,71	174,46	181,26	196,03
S26	6,506	0,369	200,70	181,86	193,2	160,82	182,24	145,50	178,97
S27	2,055	0,915	186,00	176,98	207,14	160,61	189,33	187,70	175,85
S28	6,866	0,333	200,12	177,83	232,36	167,50	179,25	155,43	191,50
S29	5,834	0,442	171,61	198,32	143,86	189,96	186,65	170,70	161,03
S30	6,266	0,394	177,68	180,95	131,79	219,32	193,51	178,80	161,56
S31	4,915	0,555	180,22	178,08	142,07	221,25	190,06	192,00	165,21
S32	8,061	0,234	171,63	187,90	112,14	216,71	186,53	204,41	171,50
S33	12,040	0,061	194,98	198,51	224,29	204,29	165,51	144,93	168,12
S34	12,742	0,047	177,06	179,62	138,07	261,39	179,04	196,09	207,71
S35	5,000	0,544	178,45	177,30	140,36	218,25	186,07	202,37	194,65
S36	10,069	0,122	162,90	202,09	244,79	171,36	182,89	170,09	182,29
S37	10,463	0,106	185,24	186,15	178,86	248,39	179,88	181,83	132,71
S38	3,890	0,692	175,91	192,93	173,93	195,86	176,01	177,89	215,18
S39	13,792	0,032	161,85	197,10	105,21	210,93	182,91	209,41	190,09
S40	11,975	0,063	182,66	185,62	97,71	225,54	184,95	200,91	142,38
S41	10,975	0,089	191,34	184,00	106,50	235,61	174,26	199,43	168,00
S42	11,516	0,074	167,71	183,26	129,71	230,43	186,96	221,00	176,68
S43	2,613	0,856	187,53	187,15	164,36	203,18	175,47	196,41	167,21
S44	4,473	0,613	194,37	187,51	194,64	194,18	173,49	154,93	193,71
S45	17,556	0,007	168,31	180,31	119,00	260,50	183,04	201,76	223,29
S46	13,292	0,039	192,31	165,46	97,29	217,29	195,94	181,02	178,41
S47	8,280	0,218	180,40	173,38	117,07	209,14	188,27	215,46	193,68
S48	5,521	0,479	182,81	190,27	113,14	210,21	180,96	179,39	174,53
S49	15,997	0,014	182,94	176,10	88,00	257,21	187,87	189,70	173,50
S50	15,317	0,018	171,59	188,45	88,00	245,89	181,78	200,00	191,50
S51	2,309	0,889	190,46	178,53	225,79	192,46	182,03	171,72	179,00
S52	9,483	0,148	181,76	175,16	138,57	215,29	177,96	217,70	226,59
S53	7,555	0,273	187,98	171,61	196,71	238,93	185,79	189,91	158,88
S54	7,207	0,302	190,43	179,56	139,93	234,07	184,29	159,78	175,18
S55	5,738	0,453	176,36	189,44	119,71	210,86	181,76	201,59	174,50
S56	7,265	0,297	191,43	168,38	163,86	224,00	180,08	201,41	208,85

Ek 5. Akademik Birim Farklılıklarına Göre Oluşan Tutum Farkları

SORU	Ki Kare Değeri	Sig.	Myo ve Yo Mean Rank	Besyo Mean Rank	İibf Mean Rank	Fef Mean Rank	Hukuk f. Mean Rank	Mmf Mean Rank	Sağlık b. Mean Rank	Ydyo Mean Rank	Veteriner f. Mean Rank	İlahiyat Mean Rank
S1	17,505	0,421	166,79	149,86	151,90	189,91	158,25	140,68	129,06	193,59	191,94	133,43
S2	34,089	0,008	189,73	144,64	143,98	112,45	184,60	183,77	138,74	166,50	117,00	183,74
S3	28,752	0,037	165,40	167,75	131,85	196,10	152,30	222,55	190,59	157,68	196,00	124,33
S4	22,370	0,171	177,06	146,86	133,99	166,50	208,25	191,73	148,94	155,09	188,03	128,88
S5	26,194	0,071	163,93	182,64	148,84	157,43	246,35	176,00	168,91	167,00	126,50	127,60
S6	25,269	0,089	173,68	167,04	134,60	165,43	209,90	179,18	152,09	168,32	164,72	122,33
S7	17,706	0,408	160,81	187,18	138,77	150,71	168,90	181,14	166,44	214,14	179,91	170,24
S8	18,195	0,377	170,69	160,43	153,44	142,86	137,60	197,23	160,76	172,05	180,81	142,31
S9	31,188	0,019	183,43	157,89	132,05	132,31	130,70	195,77	180,35	133,95	184,50	155,81
S10	26,341	0,068	176,41	152,82	143,83	159,24	152,05	172,59	150,82	159,68	189,69	113,00
S11	30,267	0,024	185,51	150,79	139,23	134,86	156,25	138,91	144,12	187,82	195,50	126,67
S12	15,857	0,534	156,50	147,82	182,06	174,21	147,00	165,23	127,29	143,18	202,91	146,33
S13	13,033	0,734	156,01	143,25	182,22	144,40	116,55	179,68	160,94	176,18	169,88	165,24
S14	18,898	0,334	153,62	136,21	170,79	155,19	153,70	128,91	183,35	187,45	150,75	203,57
S15	17,288	0,435	155,13	137,07	171,10	176,21	160,25	115,00	160,82	181,09	129,00	172,02
S16	22,978	0,150	150,18	172,32	156,37	164,60	119,50	205,59	160,68	177,59	199,25	189,02
S17	15,699	0,545	162,64	175,14	163,56	133,88	175,00	162,41	163,12	181,50	124,44	178,19
S18	24,210	0,114	154,02	146,64	175,44	140,86	133,05	173,32	159,35	173,91	205,06	170,21
S19	26,062	0,073	151,67	132,93	182,69	140,69	121,55	120,64	184,00	177,91	180,63	187,95
S20	23,426	0,136	152,32	130,61	176,79	131,19	170,80	151,64	176,24	161,95	197,31	188,21
S21	24,591	0,104	152,10	122,43	174,40	149,67	144,95	137,23	191,44	180,55	196,72	180,07
S22	13,466	0,704	162,43	159,32	155,24	137,81	142,55	166,00	163,88	183,18	195,66	173,33
S23	9,467	0,924	156,37	152,61	165,81	157,86	148,20	182,41	153,65	157,91	171,22	179,86
S24	11,080	0,852	161,35	146,71	166,11	147,79	178,85	151,45	161,50	165,55	184,19	163,43
S25	15,301	0,574	162,88	124,00	163,52	153,74	194,45	149,23	158,71	164,05	181,28	193,12
S26	12,007	0,800	167,07	152,04	161,07	145,10	145,45	170,14	150,21	155,73	176,13	202,29
S27	13,233	0,720	155,22	162,89	180,49	155,93	145,95	163,45	153,21	170,91	171,50	160,40
S28	17,838	0,399	157,93	158,18	177,60	134,02	143,30	148,32	151,94	167,45	193,28	178,24
S29	13,858	0,677	166,92	203,07	147,32	151,86	156,40	162,55	172,41	169,91	186,31	131,62
S30	19,760	0,287	160,87	175,75	155,24	160,17	172,85	164,86	209,12	193,64	172,38	125,02
S31	24,601	0,104	156,41	160,04	156,35	168,33	233,00	119,27	213,09	193,14	151,50	143,88
S32	20,446	0,252	166,05	204,32	138,78	175,38	158,25	158,00	191,38	162,05	180,88	129,90
S33	22,845	0,154	158,91	149,32	146,10	134,38	119,70	183,86	197,41	187,36	199,31	198,21
S34	24,776	0,100	158,79	181,04	168,58	177,48	154,15	151,91	177,85	210,86	98,09	140,24
S35	27,477	0,051	162,26	137,21	150,71	211,86	168,25	153,05	181,00	188,23	146,31	125,79
S36	30,213	0,025	183,22	177,75	124,17	133,50	143,75	187,55	202,97	136,27	154,91	151,95
S37	28,917	0,035	172,65	203,11	137,16	177,71	164,65	125,41	180,82	219,18	140,28	121,05
S38	30,637	0,022	156,67	201,00	156,67	184,67	103,25	191,18	214,09	162,91	110,66	154,48
S39	34,594	0,007	171,41	219,25	153,39	176,24	169,15	192,09	162,18	170,55	94,28	127,55
S40	21,027	0,225	167,98	213,21	152,40	166,40	142,55	187,23	143,24	169,86	138,44	152,31
S41	26,059	0,073	163,26	203,93	142,79	171,43	177,90	143,27	165,76	198,45	146,69	158,76
S42	29,106	0,034	171,53	193,21	138,72	173,72	140,70	127,27	173,24	214,55	153,56	159,62
S43	16,702	0,475	170,63	179,25	173,99	165,86	128,45	152,73	137,00	198,86	132,09	133,05
S44	14,025	0,665	152,12	176,64	170,81	172,88	144,95	162,82	132,74	182,23	197,59	155,88
S45	18,572	0,354	173,04	166,96	143,60	179,43	142,90	181,36	132,88	205,91	142,13	138,38
S46	10,905	0,861	158,32	166,29	167,35	167,38	119,50	172,73	155,12	166,41	169,13	161,57
S47	16,610	0,481	164,17	177,43	160,63	208,19	123,40	163,00	144,76	167,73	154,84	138,07
S48	33,149	0,011	173,84	198,07	153,06	202,33	151,45	119,41	161,03	152,45	103,25	133,10
S49	25,376	0,087	165,80	154,18	162,32	186,62	193,35	110,00	123,38	172,73	135,19	147,50
S50	25,537	0,083	168,50	190,89	152,60	200,07	134,90	127,73	148,74	176,68	139,06	127,95
S51	14,473	0,633	153,68	174,46	168,35	164,79	134,30	143,45	203,03	178,55	188,91	153,67
S52	32,298	0,010	153,18	165,32	165,19	222,24	207,50	171,55	129,79	176,09	157,47	146,55
S53	24,135	0,116	157,63	171,25	141,65	191,93	156,05	200,68	201,91	193,73	160,03	153,50
S54	43,178	0,000	171,50	200,50	155,06	165,36	59,30	193,41	207,18	170,09	115,06	137,45
S55	25,952	0,075	180,98	187,61	156,16	161,43	142,55	166,77	171,56	156,86	111,00	113,60
S56	11,005	0,856	161,80	142,64	167,47	157,45	165,50	148,64	135,38	186,55	163,56	190,12

Ek- 6. Akademisyenlerin girişimci üniversite tutumlarının ölçülmesine yönelik anket formu

<i>Bu araştırma girişimci üniversite olgusu ile ilgili olarak, Türkiye'deki üniversitelerin akademisyenlerinin görüşlerinin alınmasını amaçlamaktadır. Amacımız Türkiye'deki üniversitelerin girişimci üniversite olabilmesinin koşullarını ortaya koymaktır. Değerli görüşleriniz "Girişimci Üniversite: Bir Tutum Araştırması ve Türkiye'ye Yönelik Bir Model Önerisi" başlıklı doktora tezinde nicel veri araştırmasında kullanılacaktır. Değerli zamanınızı bize ayırdığınız için şimdiden çok teşekkür ederiz.</i> <i>Doç. Dr. Kürşat ÖZDAŞLI</i> <i>Öğr. Gör. Burcu ALAN</i> Genel tanımlama olarak; Girişimci Üniversite; "Girişimci üniversite, fakültelerine dışsal fon kaynaklarına ulaşma, yönetimine de liderlik, planlama ve inanç sistemi oluşturma gibi konularda sorumluluk yükleyerek üniversite-sanayi ortaklıkları kurma konusunda yapılandırılmış, kendisini sanayi ile buluşturacak yenilikler peşinde koşan ve ona ulaşmak için gerekli yapısal unsurların arayışında olan, özel girişim ile işbirliği, sözleşmeli araştırma, patent gibi çalışmalar ile yeni finansal kaynaklar yaratan, üniversite akademisyenleri, teknisyenleri ve öğrencileri tarafından yeni iş girişimlerinin oluşturulduğu piyasa yönelimli eğilim gösteren üniversite" dir. Aşağıdaki ifadelere Kesinlikle Katılıyorsanız 5, Katılıyorsanız 4, Az Katılıyorsanız 3, Katılmıyorsanız 2, Kesinlikle Katılmıyorsanız 1puan veriniz.					
BÖLÜM 1					
Üniversiteler değişimlidir.	5	4	3	2	1
Üniversiteler yeterince özerktir.	5	4	3	2	1
Bütçeden üniversitelere ayrılan kısım yeterli değildir.	5	4	3	2	1
Üniversiteler kendi finansal kaynaklarını oluşturmamalıdır.	5	4	3	2	1
Üniversitenin özerkliği, gelir sağlama çabalarına etki eder.	5	4	3	2	1
Üniversiteler gelişmek için kendi kaynaklarını yaratmalıdır.	5	4	3	2	1
BÖLÜM 2					
Üniversiteler finansal kaynaklarını kendileri oluşturur.	5	4	3	2	1
Teknoparklar üniversiteler için gereklidir.	5	4	3	2	1
Devlet üniversiteleri kamusal niteliğinden uzaklaşmalıdır.	5	4	3	2	1
Üniversite-sanayi işbirliği gereklidir.	5	4	3	2	1
Üniversite sanayinin ihtiyaç duyduğu yönde çalışmalar yapmalıdır.	5	4	3	2	1
BÖLÜM 3	5	4	3	2	1
Parasal olarak gelir elde etme çabası üniversitelerin eğitim kalitesini düşürebilir.	5	4	3	2	1
Girişimci üniversite modeli, devlet üniversitelerini kamusal niteliğinden uzaklaştırmaktadır.	5	4	3	2	1
Üniversite-sanayi işbirliği üniversitenin özerkliğini zedeler.	5	4	3	2	1
Bilginin ticarileştirilmesi etik boyutta tartışılabilir.	5	4	3	2	1
Girişimci üniversite uygulamaları üniversitelerin kamu hizmeti niteliğine aykırıdır.	5	4	3	2	1
Girişimci üniversite uygulamaları üniversiteleri kavramsal, işlevsel ve yapısal açıdan geleneksel yapıdan uzaklaştırır.	5	4	3	2	1
Girişimci üniversite uygulamaları üniversiteleri kavramsal, işlevsel ve yapısal açıdan geleneksel yapıdan uzaklaştırmasını olumsuz buluyorum.	5	4	3	2	1
Girişimci üniversite uygulamaları bilgiyi metalaştırarak, bilimsel bilginin toplum tarafından bilgi olarak kabul görmesini engeller.	5	4	3	2	1
Girişimci üniversite uygulamaları bilginin toplumsal nitelikte olma boyutunu zedeler.	5	4	3	2	1
Girişimci üniversite uygulamaları devletin "sosyal devlet" olma ilkesini zedeler.	5	4	3	2	1
Girişimci üniversite uygulamaları, üniversitelerin geleneksel çekirdek yönetim yapısını zayıflatmaktadır.	5	4	3	2	1
Girişimci üniversite uygulamalarının, üniversitenin tüm faaliyetlerini "paraya ve kâr etmeye" endekslemesi sonucu üniversitenin temel işlevi olan "bilgi üretme" faaliyetinin anlam ve içeriğini de değiştirmeye başlayarak metalaştırmaya dönüştürmesi söz konusudur.	5	4	3	2	1
Girişimci üniversite uygulamaları, üniversiteyi piyasaya, sermayeye ve finansal yönlü öğrenciye bağımlı hale getirerek, özerkliğini zedelemektedir.	5	4	3	2	1
Bu değişim iki sınıflı bir toplum yaratmaya yol açarak, yeterli gelire sahip olmayan öğrencilerin katılımını engelleyerek, eliter bir üniversite yapılanması ortaya çıkaracaktır.	5	4	3	2	1
Bilim insanlarının üniversiteler arası rekabete konu olması, prestijli ve maddi kaynak sahibi üniversitelerin söz konusu pazarın iyilerini kendi bünyelerinde toplayarak diğer bilim insanlarının ve üniversitelerin geri plana itilmesine ve kârlı olmadıkları durumda yok olmalarına yol açabilir.	5	4	3	2	1

Girişimci üniversite uygulamaları, kısa dönemde kâr getirmeyecek bölümlerin dışlanmasına ve marjinalize olmasına yol açarak, bilginin evrenselliğini ve bütünselliğini zedelemektedir.	5	4	3	2	1
Girişimci üniversite uygulamaları üniversitelerin temel görevlerinden olan toplumsal dönüşüm, sosyalizasyon ve eğitim işlevlerini zedeler.	5	4	3	2	1
BÖLÜM 4					
Üniversite finansal ve yönetsel açıdan devletten bağımsız olarak girişimci üniversite olabilir.	5	4	3	2	1
Üniversiteler girişimci olabilirlerse bölgesel kalkınmaya daha fazla katkı sağlarlar.	5	4	3	2	1
Üniversitelere yabancı öğrenci ve akademisyen çekilerek yetenek ve bilgi transferi yapılması girişimci üniversite uygulamalarını destekler.	5	4	3	2	1
Üniversiteler girişimci olmalıdır.	5	4	3	2	1
Tüm Türkiye’deki üniversitelere aynı girişimci üniversite modeli uygulanabilir.	5	4	3	2	1
“Girişimci Üniversite” uygulamalarında bölgesel dinamiklerin etkisi söz konusudur.	5	4	3	2	1
Her üniversite kendi iç çevresinin özellikleri doğrultusunda girişimci üniversite uygulamaları yapmalıdır.	5	4	3	2	1
Üniversiteler para ve kârlılığa odaklanarak şirket mantığı ile çalışabilir.	5	4	3	2	1
Girişimci üniversite mantığının işletilebilmesi açısından Türkiye’deki zorluklar ve engeller vardır.	5	4	3	2	1
Devlet, üniversite sanayi işbirliğine karışmamalıdır.	5	4	3	2	1
Üniversiteler, yerli ya da yabancı alanında lider firmalarla karşılıklı iyi ilişkiler kurarak girişimci üniversite olma potansiyellerini artırabilir.	5	4	3	2	1
Üniversitelerin Silikon vadisi, Philedelphia, Shangai gibi teknoloji bölgelerine eğitim amaçlı yetenekli öğrenci ve akademisyenleri göndermeleri girişimci üniversite olmalarına katkı sağlar.	5	4	3	2	1
Üniversitelerden mezun olan yetenekli öğrencilerin eğitimlerine devam etmeleri girişimci üniversite uygulamalarına katkı sağlar.	5	4	3	2	1
Üniversiteler bulundukları bölgedeki örtük bilgiyi* girişimcilik faaliyetlerinde kullanmalıdır.(Örtük bilgi: Kişiyi özgü, çalışanlarının zihninde yer alan deneyim, değer ve eylemlerden oluşan bilgelik ve uzmanlık bilgisi)	5	4	3	2	1
Üniversiteler toplum yararına bedelsiz hizmet üretmelidir.	5	4	3	2	1
“Kâr amacı” üniversitelerin eğitim, araştırma, topluma katkı amaçları ile uyumlu değildir.	5	4	3	2	1
Üniversiteler, üretilen yeni bilgileri teknolojiye ve yenilikçi ürünlere dönüştürebilmelidir, aksi halde bilginin atıl kalması ve eskimesi söz konusu olabilir.	5	4	3	2	1
Girişimcilikte kârdan ziyade yenilikçilik ve yaratıcılık önemlidir	5	4	3	2	1
Ashında girişimcilik, toplum üyelerinin maddi iyilik durumuna katkıda bulunacak yeni yolların, yeni üretim süreçlerinin ve yeni ürünlerin ortaya çıkartılması arzusudur.	5	4	3	2	1
BÖLÜM 5	5	4	3	2	1
Girişimci üniversitelerde, iç girişimcilik* yapan bireylerin olması önemlidir. (İç Girişimcilik: Faaliyet halindeki örgütlerdeki girişimcilik)	5	4	3	2	1
Girişimci üniversiteler sosyal girişimcilik* görevi de üstlenmelidir. (Sosyal Girişimcilik: Yaşanılan toplumda ortaya çıkan sosyal aksaklıkların fark edilerek, o güne kadar akla gelmeyen ya da cesaret edilmeyen bir yaklaşımla, kâr amacı güdülmeksizin sorunlara çözüm getirilmesine yönelik yaklaşımlardır.)	5	4	3	2	1
Üniversiteler hem çevre değişkenlerini etkileyebilecek hem de onlara karşılık verebilecek yapıda olmalıdır.	5	4	3	2	1
Girişimci üniversiteler, paydaşların yönetiminde olmalıdır.	5	4	3	2	1
Girişimci üniversiteler, ne şartta olursa olsun yine üniversitedeki öğretim üyeleri tarafından yönetilmelidir.	5	4	3	2	1
Girişimci üniversitelerin geliştirilebilmesi için rektör yardımcısı düzeyinde girişimcilik ofisleri kurulmalıdır.	5	4	3	2	1
Yaşam boyu öğrenim ve disiplinler arası öğrenim üniversitelerde tüm bölümlere benimsetilmelidir.	5	4	3	2	1
Girişimci üniversitelerde, sosyal iletişim kuranlar, piyasa ile bağ kuranlar desteklenmeli, piyasa ortakları derslerde aktif rol oynamalıdır.	5	4	3	2	1
Üniversiteler girişimci üniversite olma yolunda ilerlerken, geleneksel yapılarından fazla uzaklaşmamalıdır.	5	4	3	2	1

BÖLÜM 6:

Yaşınız: () 25 ve altı () 25-35 () 36-45 () 46-55 () 56-65 () 66 ve üstü

Cinsiyetiniz: () Kadın () Erkek

Ünvanınız:

Üniversite/Fakülte/Yüksekokul:

Toplam Hizmet Süreniz:

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler:

Adı ve Soyadı: Burcu ALAN

Doğum Yeri ve Yılı: Gölhisar / 1985

Medeni Hali: Evli

Eğitim Durumu:

Lisans Öğrenimi: Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF İşletme Bölümü (2003-2008)

Yüksek Lisans Öğrenimi: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (2008-2010)

Yabancı Dil(ler) ve Düzeyi:

İngilizce ÜDS 68,75

İş Deneyimi:

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Öğretim Görevlisi (2010-...)

Bilimsel Yayınlar ve Çalışmalar :

1. ÖZDAŞLI, Kürşat; ÖZKARA, Burcu, “Girişimcilerimizin İş Fikri Bulma Yöntemleri ve İş Fikri Bulma Yöntemlerinin Karar Verme Tarzları İle İlişkisi: Isparta-Burdur Girişimcileri Üzerinde Bir Araştırma” İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2010, 12.2: 1-24
2. ÖZDAŞLI, Kürşat; ÖZKARA, Burcu, “İş Fikri Bulma Yöntemleri: Isparta Girişimcileri Üzerinde Bir Araştırma”, Uluslararası Akademik Bakış E-Dergisi, Sayı 24, Nisan-Mayıs-Haziran 2011.
3. ÖZDAŞLI, Kürşat, ALAN, Burcu, KOYUNCU, Osman, ALPARSLAN, Ali Murat, “Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Çalışanlarının Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi'nin Stratejik Yönlendiricileri Konusundaki Tutumları” Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (6), 2012, 1-13.

4. ALAN, Burcu, ÖZKAN, Tülay, “Meslek Yüksekokullarında Girişimcilik Dersleri ile İlgili Bir Değerlendirme” 4. Ulusal Meslek Yüksekokulları Sosyal ve Teknik Bilimler Kongresi Bildiriler Kitabı, 11-13 Mayıs 2017, Burdur, 391-399
5. ÖZKARA, Burcu, “İş Fikri Bulma Yöntemleri Üzerinde Kişiliğin ve Karar Verme Tarzlarının Etkisi: Isparta ve Burdur İllerindeki Girişimciler Üzerinde Bir Araştırma” Yüksek Lisans Tezi, SDÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta, 2010

